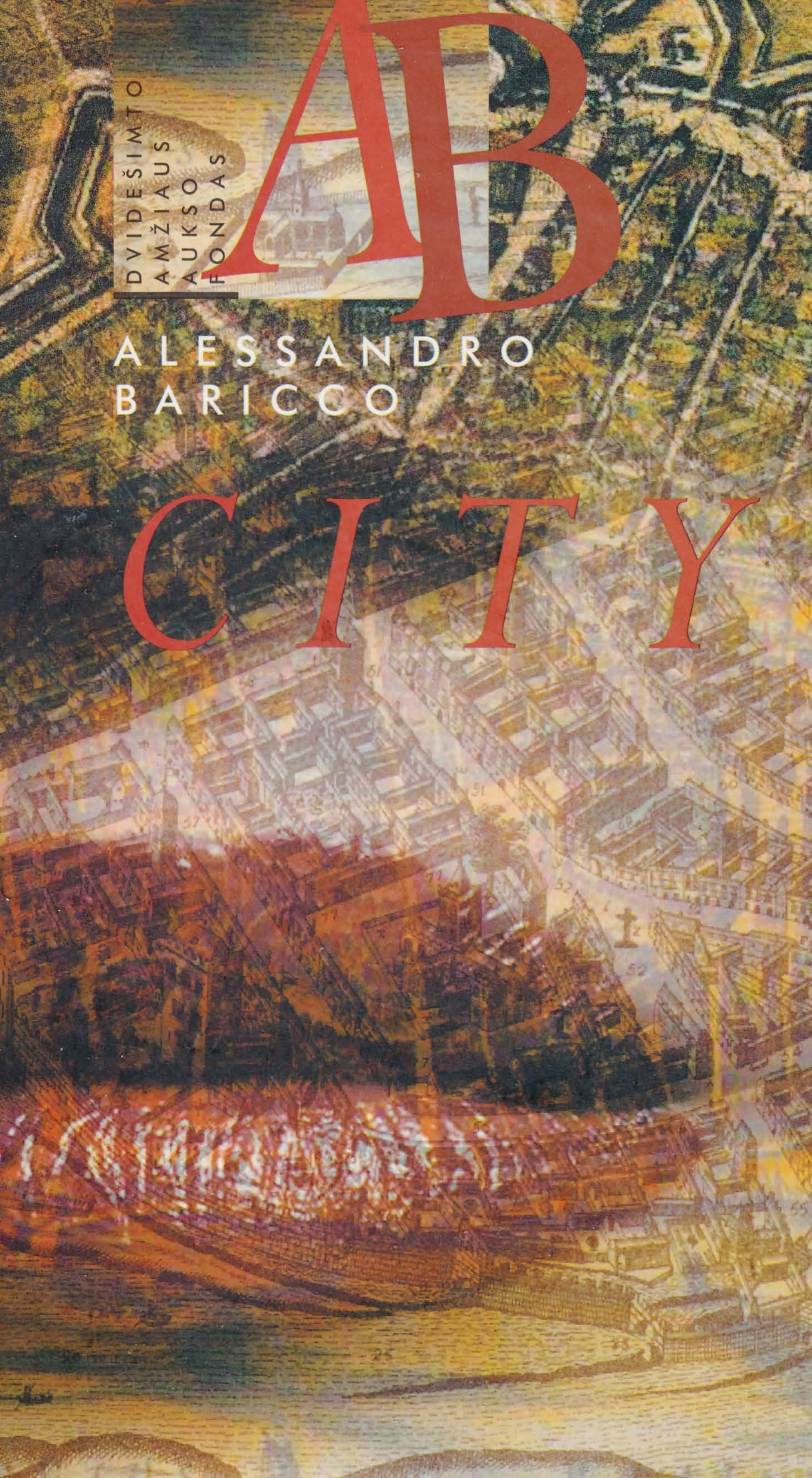

DVIDEŠIMTO
AMŽIAUS
AUKSO
FONDAS
AB
ALESSANDRO
BARICCO
CITY

AB

ALESSANDRO BARICCO

CITY

ROMANAS

Iš italų kalbos vertė
Inga Tuliševskaitė

alma littera

UDK 850-3
Ba 433

Versta iš: Alessandro Baricco
CITY
1999 RCS Libri S. p. A., Milano

ISBN 9955–08–117–1

PROLOGAS

– Na, pone Klauzeri, ar Mami Džein turėtų mirti?

– Eina visi velniop.

– Tai reikštų taip ar ne?

– O jums kaip atrodo?

1987 metų spalį CRB – leidykla, jau dvidešimt dvejus metus spausdinanti legendinio Balon Meko nuotykius, surengė skaitytojų apklausą, norėdama išsiaiškinti, ar Mami Džein turėtų mirti. Balon Mekas buvo aklas superherojus, kuris dieną dirbdavo stomatologu, o naktį, pasitelkęs ypatingas savo seilių galias, kovodavo su Blogiu. Mami Džein buvo jo motina. Skaitytojai labai ją mėgo: ji kolekcionavo senus indėnų skalpus, o vakarais skambindavo bosine gitara bliuzo ansamblyje, kurį sudarė vien juodžiai. Ji buvo baltoji. Mintis, kad reikėtų ją numarinti, šovė leidyklos komercijos direktoriui, romiam ponui, turėjusiam vienintelę aistrą – elektrinius traukinius. Jis tvirtino, kad Balon Mekas atsidūrė aklavietėje ir būtina rasti naujų motyvų jo egzistavimui. Motinos mirtis – bėgdama nuo paranoiko iešmininko ji patektų po traukiniu – paverstų jį mirtinu pykčio ir skausmo užtaisu, tai yra vidutinio šios serijos skaitytojo atvaizdu. Idiotiška mintis. Bet vidutinis Balon Meko skaitytojas irgi buvo idiotas.

Todėl 1987 metų spalį leidyklos CRB trečiame aukšte buvo išlaisvintas vienas kambarys, o jame pasodintos aštuonios panelės, turėjusios kilnoti telefono ragelius ir išklausyti skaitytojų nuomonę. Klausimas skambėjo taip: ar Mami Džein turėtų mirti?

Iš aštuonių panelių keturios dirbo leidykloje, dvi atsiuntė socialinės tarnybos skyrius, viena buvo direktoriaus dukterėčia. Aš-

tuntoji, trisdešimtmetė mergina iš Pomonos, dirbo pagal stažuotojos sutartį – ją laimėjo teisingai atsakiusi į radijo žaidimo klausimą („Ko labiausiai pasaulyje nekenčia Balon Mekas? – Kai jam šalina dantų akmenis“.). Ji nesiskyrė su diktofonu. Kartais jį įjungdavo ir kažką įkalbėdavo.

Jos vardas buvo Šatsi Šel.

Dešimtos apklausos dienos dešimtą valandą keturiasdešimt penkios minutės, kai už Mami Džein numarinimą buvo pasisakę 64, prieš – 30 (likę 6 procentai manė, kad visi turėtų eiti velniop, ir skambino norėdami tai pasakyti), Šatsi Šel dvidešimt pirmą kartą išgirdo suskambant telefoną, priešais gulinčioje anketoje užrašė skaičių 21 ir pakėlė ragelį. Pokalbis buvo toks.

– CRB, laba diena.

– Laba diena, ar Dyzelis jau atvyko?

– Kas?

– Aišku, jo dar nėra...

– Pone, čia CRB leidykla.

– Taip, žinau.

– Jūs surinkote klaidingą numerį.

– Ne, ne, viskas teisinga, dabar paklausykite...

– Pone...

– Taip?

– Čia CRB leidykla, vyksta apklausa „Ar Mami Džein turėtų mirti?“

– Ačiū, žinau.

– Gal malonėtumėt prisistatyti?

– Mano vardas visai nesvarbu...

– Privalote prisistatyti, toks reikalavimas.

– Gerai, gerai... Gouldas... aš vardu Gouldas.

– Ponas Gouldas.

– Taip, ponas Gouldas, dabar norėčiau...

– Ar Mami Džein turėtų mirti?

– Prašau?

– Jums reikia pasakyti savo nuomonę, ar Mami Džein turėtų mirti.

– O, Viešpatie...

– Žinote, kas tokia Mami Džein?

– Aišku, žinau, tik...

– Prašau, jums reikia tik pasakyti savo nuomonę, ar...

– Galiu paprašyti paslaugos?

– Klausau.

– Ar galėtumėt apsidairyti?

– Aš?

– Taip.

– Čia?

– Taip, po kambarį, būkite tokia maloni.

– Gerai, dairausi.

– Puiku. Gal kartais matote plikai skustą berniuką, laikantį už rankos tokį didelį, labai didelį, sakytum milžiną, su didžuliais batais ir žaliu švarku?

– Ne, nematau.

– Tikrai?

– Tikrų tikriausiai.

– Puiku. Jie dar neatėjo.

– Ne.

– Gerai, tuomet norėčiau jums kai ką pasakyti.

– Klausau.

– Jie nėra blogi.

– Ne?

– Ne. Kai jie ateis, ims viską daužyti, galbūt čiups jūsų telefoną ir apsuks laidą jums apie kaklą ar panašiai, bet tie vaikinai nėra blogi, patikėkit, tik...

– Pone Gouldai...

– Taip?

– Gal pasakytumėt, kiek jums metų?

– Trylika.

– Trylika?

– Dvylika... jei tiksliau, dvylika.

– Klausyk, Gouldai, ar kur netoliese yra tavo mama?

– Mano mama išėjo prieš ketverius metus, dabar ji gyvena su profesoriumi, kuris tyrinėja žuvis, žuvų gyvenimo būdą, kitaip tariant, etologu.

– Apgailestauju.

– Nereikia apgailestauti, toks gyvenimas, nieko nepadarysi.

– Tikrai?

– Tikrai. Netikite?

– Taip... tikiu, kad taip ir yra... nesu tikra, bet įsivaizduoju, kad yra kaip tik taip.

– Prakeikimas, bet taip yra.

– Tau dvylika, tiesa?

– Rytoj sukaks trylika, rytoj.

– Nuostabu.

– Nuostabu.

– Sveikinu su gimtadieniu.

– Ačiū.

– Pamatysi, būti trylikos tiesiog nuostabu.

– Tikiuosi.

– Linkiu daug laimės, tikrai.

– Ačiū.

– O gal kur netoliese yra tavo tėtis?

– Ne. Jis darbe.

– Suprantu.

– Mano tėvas dirba kariuomenei.

– Nuostabu.

– Ar jums visada viskas nuostabu?

– Prašau?

– Ar jums visada viskas nuostabu?

– Taip... manau, kad taip.

– Nuostabu.

– Norėjau pasakyti... man taip dažnai nutinka.

– Sekasi.

– Taip nutinka net keisčiausiomis aplinkybėmis.

– Jūs išties laiminga.

– Kartą užsukau į užkandinę, 16-ame kelyje, tik išvažiavus iš

miesto, sustojau prie užkandinės, įėjau ir atsistojau į eilę, kasoje sėdėjo vietnamietis, beveik nieko nesuprato, eilė nejudėjo, jam sakydavo „mėsainis", o jis klausdavo „Ką?", gal buvo jo pirma darbo diena, nežinau, tad ėmiau dairytis po užkandinę, ten stovėjo penki ar šeši staliukai, žmonės valgė, daug skirtingų veidų, o prieš kiekvieną jų vis kitas patiekalas – kepsnys su kaulu, sumuštinis, *chili*, visi valgė, o kiekvienas buvo apsirengęs, kaip jam patiko, atsikėlė ryte ir išsirinko, ką vilktis – kas raudonus marškinius, kas krūtis aptempusią suknelę, kiekvienas apsivilko, ką norėjo, dabar jie sėdėjo ten, kiekvienas su jau nueita gyvenimo kelio atkarpa ir dar likusia gyvenimo kelio atkarpa, užkandinė buvo jų *tarpinė stotis*, rytoj viskas vėl prasidės iš pradžių – mėlyni marškiniai, ilga suknelė, anos strazdanotos šviesiaplaukės motina tikriausiai guli ligoninėje, jos kraujas niekam tikęs, tačiau dabar ji sėdi čia, knaibo bulvytes atskirdama pajuodusias, skaito laikraštį, atremtą į degalų siurblio formos druskinę, vienas iš sėdinčių buvo apsirengęs lyg beisbolo žaidėjas, kertu lažybų, jis jau visą amžinybę nebuvo išbėgęs į beisbolo aikštę, užkandinėje jis sėdėjo su sūnumi, be paliovos trankė jam per pakaušį, vos tik berniukas pasitaisydavo kepuraitę, beisbolo kepuraitę, tėvas trinkt per pakaušį, jie valgė, apgaubti šuorais atsklindančio gatvės triukšmo, virš jų ant sienos kabojo televizorius, išjungtas, kampe sėdėjo du labai elegantiški vyrai, pilkomis eilutėmis, vienas jų verkė, kvaila, tačiau jis verkė, ašaros krito ant jautienos kepsnio su bulvėmis, verkė tyliai, antrasis elgėsi lyg niekur nieko, prieš jį taip pat stovėjo jautienos kepsnys su bulvėmis, jis valgė, ir tiek, paskui staiga atsistojo, priėjo prie gretimo staliuko, paėmė kečupo butelį, grįžo į savo vietą ir stengdamasis nesusitepti savo pilkosios eilutės įkrėtė truputį anam į lėkštę, tam, kuris verkė, ir kažką sušnabždėjo, negirdėjau, ką, paskui užsuko butelį ir valgė toliau, jie sėdėjo kampe, netoliese ant grindų telkšojo ištėkšti vyšnių ledai, ant tualeto durų kabojo lentelė su užrašu „Neveikia", žiūrėjau, ir tik viena mintis lindo į galvą: liūdna, viskas atrodė taip šlykštu, kad norėjosi vemti, stovėjau eilėje, vietnamietis ir toliau nė velnio nesu-

prato, ir aš pamaniau *Viešpatie, kaip gražu,* man net norėjosi juoktis, po perkūnais, kaip čia gražu, tiesiog viskas, iki paskutinio ant grindų sutrinto trupinio, iki paskutinės nešvarios servetėlės, nežinojau, kodėl, bet žinojau, kad viskas buvo velniškai gražu. Kvaila?

– Keista.

– Net gėda pasakoti.

– Kodėl?

– Nežinau... žmonės tokių dalykų paprastai nepasakoja...

– Man patiko.

– Na...

– Tikrai, ypač ta istorija su kečupu...

– Paėmė butelį ir įkrėtė jam į lėkštę...

– Taip.

– Pilka eilutė.

– Juokinga.

– Tikrai.

– Tikrai.

– Gouldai?

– Klausau.

– Ačiū, kad paskambinai.

– Prašau, palaukite...

– Laukiu.

– Kuo tu vardu?

– Šatsi.

– Šatsi.

– Aš vardu Šatsi Šel.

– Šatsi Šel.

– Taip.

– Ir niekas nesuka tau ant kaklo telefono laido?

– Ne.

– Kai jie ateis, ar prisiminsi, kad jie ne blogi?

– Jie neateis.

– Nesitikėk, tikrai ateis...

– Gouldai, kodėl jie turėtų ateiti?

– Dyzelis *dievina* Mami Džein. Jo ūgis du metrai ir keturiasdešimt septyni centimetrai.

– Nuostabu.

– Ne visada. Kai jis *labai* įtūžęs – visai nenuostabu.

– O dabar jis *labai* įtūžęs?

– Tu irgi įtūžtum, jei kas surengtų apklausą dėl Mami Džein mirties, o Mami Džein tau būtų motinos idealas.

– Gouldai, tai tik apklausa.

– Dyzelis sako, kad tai apgaulė. Jau seniai nuspręsta ją nužudyti, o ta apklausa – kad išlaikytų padorumą.

– Gal jis klysta.

– Dyzelis niekada neklysta. Jis milžinas.

– Tikras milžinas?

– Tikrų tikriausias.

– Kartą draugavau su vienu tokiu, kuris nepasistiebęs įdėdavo kamuolį į krepšį.

– Tikrai?

– Bet dirbo kine kontrolierium.

– Tu jį mylėjai?

– Gouldai, kas čia per čia klausimas?

– Sakei, kad su juo *draugavai*.

– Taip, mudu draugavome. Draugavome dvidešimt dvi dienas.

– O paskui?

– Nežinau... viskas labai *sudėtinga,* supranti?

– Taip... Dyzeliui irgi viskas labai sudėtinga.

– Taip jau yra.

– Jo tėvas turėjo pastatydinti jam tualetą pagal jo ūgį, tai kainavo krūvą pinigų.

– Sakiau, kad viskas labai sudėtinga.

– Taigi. Kai Dyzelis pabandė eiti į mokyklą, ten, Teitone, ir ryte atėjo...

– Gouldai?

– Taip.

– Luktelk valandėlę.

– Gerai.

– Nepadėk ragelio, gerai?

– Okay.

Šatsi Šel paspaudė laukimo mygtuką. Paskui pasisuko į priešais stovintį vyrą, įsmeigusį į ją akis. Tai buvo plėtros ir reklamos skyriaus viršininkas. Vardu Belerbaumeris. Iš tų, kurie kramto akinių ieneles.

– Pone Belerbaumeri?

Ponas Belerbaumeris krenkštelėjo.

– Panele, jūs kalbate apie milžinus.

– Teisingai.

– Jūs jau dvylika minučių nepadedate ragelio ir kalbate apie milžinus.

– Dvylika minučių?

– Vakar dvidešimt septynias minutes linksmai plepėjote su biržos makleriu ir galų gale jis jums pasipiršo.

– Jis nežinojo, kas toji Mami Džein, ir aš turėjau...

– Užvakar valandą ir vienuolika minučių prikepusi prie telefono taisėte kažkokio prakeikto vaiko namų darbus, o jis paklausė, kodėl mums nenumarinus Balon Meko.

– Reikėtų pasvarstyti, nebloga mintis.

– Panele, šis telefonas – CRB leidyklos nuosavybė, o jums mokama už tai, kad pasakytumėte vieną vienintelį suknistą sakinį: „Ar Mami Džein turėtų mirti?"

– Stengiuosi dirbti kaip įmanydama geriau.

– Aš irgi. Todėl, panele Šel, aš jus atleidžiu.

– Prašau?

– Panele, esu priverstas jus atleisti.

– Rimtai?

– Apgailestauju.

– ...

– ...

– ...

– ...

– Pone Belerbaumeri?

– Klausau.

– Ar galėčiau baigti pokalbį?
– Kokį pokalbį?
– Pokalbį. Skambina berniukas, jis laukia.
– ...
– ...
– Galite baigti pokalbį.
– Ačiū.
– Prašau.
– Gouldai?
– Klausau.
– Žinai, aš turiu baigti pokalbį.
– Gerai.
– Mane ką tik atleido iš darbo.
– Nuostabu.
– Nesu tokia tikra.
– Tavęs bent nepasmaugs.
– Kas?
– Dyzelis ir Pumerangas.
– Milžinas?
– Milžinas yra Dyzelis. Pumerangas – tas kitas, skustagalvis. Jis nebylys.
– Pumerangas.
– Taip. Jis nebylys. Nekalba. Girdi, bet nekalba.
– Jie bus sulaikyti priimamajame.
– Paprastai jie niekad nesustoja.
– Gouldai?
– Taip.
– Ar Mami Džein turėtų mirti?
– Eina visi velniop.
– „Nežinau“. Gerai.
– Šatsi, ar galiu tavęs paklausti?
– Man reikia eiti.
– Tik vieną klausimą.
– Sakyk.
– Ta vieta, toji užkandinė...

– Taip...
– Pamaniau... ten turėtų būti visai neblogai...
– Taip...
– Pamaniau, kad norėčiau ten atšvęsti savo gimtadienį.
– Nesupratau...
– Rytoj... mano gimtadienis... galėtume visi nueiti ten pavalgyti, gal tiedu pilkomis eilutėmis vis dar ten sėdi, tiedu, su kečupu.
– Keista mintis.
– Tu, aš, Dyzelis ir Pumerangas. Aš vaišinu.
– Nežinau.
– Patikėk, puiki mintis.
– Galbūt.
– 85 56 74 18.
– Kas čia?
– Mano telefono numeris, jei norėsi, paskambink.
– Tu nepanašus į trylikametį.
– Tiesą sakant, trylika man sukaks rytoj.
– Tikrai.
– Tuomet sutarėm.
– Taip.
– Sutarėm.
– Gouldai?
– Taip?
– Iki.
– Iki, Šatsi.
– Iki.

Šatsi Šel paspaudė mėlyną mygtuką ir išjungė telefono liniją. Truputį užtruko kraudama į krepšį savo daiktus, geltoną krepšį su užrašu *Apsaugokim Žemės planetą nuo lakuotų kojų nagų*. Dar įsidėjo įrėmintas Volto Disnėjaus ir Evos Braun nuotraukas. Ir mažytį diktofoną, kurio nepaleisdavo iš rankų. Kartais jį įjungdavo ir kažką įkalbėdavo. Kitos septynios panelės žiūrėjo į ją tylėdamos, telefonai skambėjo, nepajėgdami perduoti neįkainojamų nuomonių dėl Mami Džein ateities. Tai, ką Šatsi Šel norėjo pasakyti, pasakė nusiaudama sportinius batelius ir apsiaudama aukštakulnius.

– Sakau tik šiaip, kad žinotumėt, netrukus pro šias duris įeis milžinas ir skustagalvis vaikinas, nebylys, jie čia viską išdaužys, o jus pasmaugs telefono laidais. Milžinas vardu Dyzelis, nebylys – Pumerangas. Arba atvirkščiai, neatsimenu. Šiaip ar taip, jie nėra blogi.

Evos Braun nuotraukos rėmeliai buvo raudonos plastmasės, su medžiaga aptraukta sulenkiama kojele – prireikus galėjai ją pastatyti. Ji, Eva Braun, tikrai atrodė kaip Eva Braun.

– Supratote?

– Beveik.

– Jis dirbo pianistu didžiuliame prekybos centre, pirmame aukšte, po viršun kylančiais judamais laiptais, ant grindų jam patiesė gabalą raudono kilimo ir pastatė baltą fortepijoną, vilkėdamas fraku, šešias valandas per dieną jis skambindavo Šopeną, Koulą Porterį, ir panašiai, viską atmintinai. Turėjo elegantišką kortelę, joje buvo išraityta: *Mūsų pianistas netrukus grįš*. Kai prireikdavo nueiti į tualetą, ištraukdavo kortelę ir pastatydavo ant fortepijono. Paskui sugrįždavo ir vėl skambindavo. Jis nebuvo toks blogas kaip kiti tėvai, norėjau pasakyti, ne toks jau blogas... jis nieko nemušdavo, negerdavo, nesidulkindavo su sekretore, nieko panašaus, buvo iš tų, kurie... net nenusipirko automobilio, rūpinosi, kad jo automobilis nebūtų per daug... per daug naujas ar per daug gražus, būtų galėjęs jį nusipirkti, tačiau ne, jis buvo iš prigimties apdairus, nemanau, kad būtų turėjęs tikslų planą, tiesiog to nedarydavo, ir tiek, nedarydavo nė vieno iš tų dalykų, tai ir buvo blogiausia, supranti?.. blogiausia, kad jis to nedarydavo, to ir dar šimto kitų dalykų, dirbo, ir viskas, *tarsi gyvenimas jį būtų nuskriaudęs* ir jis, nugalėtas, būtų pasislėpęs šiame darbe ir nebūtų norėjęs iš jo išlįsti, jis buvo tarsi juodoji skylė, nusivylimo bedugnė, o tragedija, tikroji tragedija, visos tragedijos esmė buvo ta, kad į tą juodąją skylę jis įtraukė mane ir mano motiną, jam nerūpėjo nieko daugiau, tik traukti mus, nuolat, kiekvieną gyvenimo akimirką, kiekvieną minutę, kiekvienu savo judesiu maniakiškai stengiantis įrodyti beprotišką teoremą, o toji teorema skelbė, kad toks jis yra *tik dėl mudviejų, dėl manęs* ir mano mo~~tinos, tokia buvo jo teor~~ema, *dėl*

mudviejų, nes mudvi egzistavome, tai buvo mūsų kaltė, jis privalėjo mus gelbėti, be paliovos mums primindavo tą kvailą teoremą, visas jo gyvenimas su mumis buvo nenutrūkstamas ir sekinantis žygdarbis, kurį jis sąmoningai atlikdavo kiek įmanydamas žiauriau ir gudriau, kitaip tariant, niekada nieko neminėdamas, niekada apie jį nekalbėdamas, jis niekada apie jį nekalbėjo, būtų galėjęs tiesiai pasakyti, bet niekada apie jį neužsiminė, nė žodžiu, buvo siaubinga, žiauru, niekada nieko nesakyti, o iš tikro nuolat tai kartoti – ir jis tai bylodavo savo sėdėjimu prie stalo, savo žiūrimomis televizijos programomis, netgi tuo, kaip kirpdavosi plaukus, tai bylodavo visais tais prakeiktais dalykais, kurių nedarydavo, veido išraiška, kai žiūrėdavo į tave... žiauru, tokie dalykai gali išvaryti iš proto, ir aš ėjau iš proto, buvau dar vaikas, vaikas nepajėgia gintis, vaikai yra siaubingi, bet nuo kai kurių dalykų jie nepajėgia apsiginti, kaip ir tada, kai mušami, ką gali padaryti vaikas, nieko negali padaryti, aš nieko negalėjau padaryti, ėjau iš proto, ir tiek, o vieną dieną motina pasikvietė mane ir papasakojo apie Evą Braun. Puikus pavyzdys. Hitlerio duktė. Ji man pasakė, jog turiu galvoti apie Evą Braun. Jai pavyko, tau irgi gali pavykti, pasakė. Keista buvo kalba, bet tiko. Ji man pasakė, kad kai jis pagaliau nusižudė, prarijo cianido tabletę, ji nusižudė kartu su juo, ten pat, bunkeryje. Ir blogiausias tėvas turi kažką gera, pasakė. Ir kad tą kažką reikia išmokti mylėti. Susimąsčiau. Įsivaizduodavau, kuo tas Hitleris galėjo būti geras, ir kurdavau istorijas, pavyzdžiui, kaip vakare grįžta pavargęs namo, kalba pusbalsiu, atsisėda prieš židinį įsmeigęs akis į ugnį ir mirtinai pavargęs, įsivaizduodavau, kad aš Eva Braun, mergaitė šviesiomis kasomis, baltomis iš po sijono kyšančiomis kojinėmis, ir žiūrėdavau į jį nesiartindama, iš gretimo kambario, o jis būdavo toks nuostabiai pavargęs, visas apsitaškęs krauju, toks gražus su uniforma, negalėdavai atitraukti nuo jo akių, ir kraujas išnykdavo, likdavo tik nuovargis, nuostabus nuovargis, aš stovėdavau ir dievindavau jį, paskui jis staiga pasisukdavo, pastebėdavo mane ir man nusišypsodavo, tada atsistodavo slegiamas savo akinamo nuovargio, prieidavo prie manęs, arti arti, ir susirangydavo greta: Hitleris. Mirtinas jausmas. Kažką pusbalsiu

man kalbėdavo vokiškai, paskui ranka – dešine ranka – lėtai perbraukdavo mano plaukus, nors ir kaip atrodytų neįtikėtina, toji ranka būdavo švelni, šilta, maloni, tarsi joje būtų slypėjusi kažkokia išmintis, toji ranka galėdavo paguosti, kad ir kaip tai atrodytų pasibjaurėtina, tą ranką galėdavai mylėti, tą ranką pamildavai, imdavai galvoti, kaip gera, kai tave glosto tokia švelni dešinė tavo tėvo ranka. Tokie dalykai sukdavosi mano galvoje. Aš mankštindavausi, supranti? Eva Braun būdavo mano sporto salė. Ilgainiui tapau tikrai šauni. Vakarais spoksodavau į tėvą, kuris vilkėdamas pižama sėdėdavo prieš televizorių, kol galų gale prieš televizorių pamatydavau pižama apsivilkusį Hitlerį. Kurį laiką saugodavau tą vaizdą, paskui leisdavau jam išnykti ir vėl pamatydavau savo tėvą ir tikrąjį jo veidą: Viešpatie, koks mielas atrodydavo jo nuovargis ir liūdesys. Paskui grįždavau prie Hitlerio ir vėl prie tėvo, taip varinėdavau savo vaizduotę pirmyn ir atgal, kad pabėgčiau nuo kančios, nuo tylos, nuo viso to mėšlo. Pavykdavo. Be keleto retų kartų, pavykdavo. Puiku. Po kelerių metų žurnale perskaičiau, kad Eva Braun buvo ne Hitlerio duktė, o meilužė. Nežinau, gal žmona. Žodžiu, su juo gulėdavo. Tai buvo smūgis. Mano galvoje viskas susijaukė. Mėginau kažkaip atsigauti, bet nesisekė. Negalėjau liautis įsivaizdavusi Hitlerį, besiartinantį prie tos mergaitės, bučiuojantį ją ir visa kita, šlykštynės, o ta mergaitė buvau aš, Eva Braun, jis tapdavo mano tėvu, tikra maišatis, siaubas. Žaisliukas subyrėjo į šipulius, nebegalėjai jo surinkti, kažkada jis veikė, bet dabar jau ne. Baigta. Nebemylėjau savo tėvo, kol jis, jo žodžiais tariant, nepersėdo į kitą traukinį. Juokinga istorija. Į kitą traukinį jis persėdo kažkurį sekmadienį. Skambino fortepijonu po judamaisiais laiptais, ir prie jo priėjo apsikarsčiusi papuošalais, truputį kauštelėjusi ponia. Jis skambino *When we were alive**, ir ji pradėjo šokti visų akivaizdoje, su pirkinių krepšiais rankose, palaimingu veidu. Taip truko gal pusvalandį. Paskui ji išsivedė jį, išsivedė amžinai. Namuose jis pasakė „persėdau į kitą traukinį“, ir viskas. Tiesą sakant, tuomet jį vėl truputį pamilau, tai buvo lyg išsilaisvinimas,

* Kai buvome gyvi *(angl.)*.

nežinau, it koks romantiškas meilužis jis net susišukavo, baltus plaukus perskyrė tiesiu sklastymu, apsivilko švarius marškinius, ir tada vieną akimirką pajutau, kad jį myliu, tai buvo lyg išsilaisvinimas. „Persėdau į kitą traukinį". Vienas menkas sakinys užbraukė ilgus kasdienės tragedijos metus. Groteskas. Taip dažniausiai būna, taip būna beveik visada: galų gale suprantame, kad skausmas, visas tas skausmas buvo nereikalingas, kentėjome beprotiškai ir beprasmiškai, tai nebuvo nei teisinga, nei neteisinga, nei gražu, nei bjauru, tai buvo tik *nereikalinga,* galėjai pasakyti tik viena: tas skausmas buvo bergždžias. Kai pagalvoji, beprotiška, verčiau negalvoti, tiek tegali – nebegalvoti, niekada, supranti?

– Beveik.

– Skanus mėsainis?

– Taip.

Dyzelis ir Pumerangas CRB leidykloje taip ir nepasirodė, nes Septintosios gatvės ir Burdono bulvaro sankryžoje, šaligatvio viduryje jie pamatė smailią juodą pakulnę, atsiradusią nežinia iš kur, sustingusią lyg mažytė uola veržliame pietauti pasipylusių žmonių sraute.

– Velnias, – tarė Dyzelis.

– Kas čia? – nepasakė Pumerangas.

– Žiūrėk, – pasakė Dyzelis.

– Velnias, – nepasakė Pumerangas.

Jie spoksojo į tą juodą smailią pakulnę ir nesunkiai – blykstelėjus fatališka juodo nailono kojine aptemptai čiurnai – pamatė pamestą žingsnį, ne ką kitą, bet *žingsnį,* suprantamą kaip ritmas ir šokis, kaip moteris skriestuvas, aptrauktas juodu nailonu. Iš pradžių pamatė jį laibose šokčiojančiose kojose, paskui švelniame posūkyje, kurį krūtinė po marškinėliais perdavė plaukams, – trumpi juodi, pagalvojo Dyzelis, – trumpi šviesūs, pagalvojo Pumerangas, – tiesiems ir gana paslankiems, kad galėtų šokti tuo ritmu, kuris jų akyse jau virto moters kūnu, žmonija, istorija, tik staiga suklupo ant smailios pakulnės, susverdėjo, žingsnis, – ir ji sulinko, dar žingsnis, – ir jau atitrūko nuo bato ir nuo to ritmo –

moters, žmonijos, istorijos – priversdamas susvyruoti – ne pargriūti – susirasti nejudrumo pusiausvyrą – tylą.

Aplink juos buvo didžiulė sumaištis, tačiau niekas nebūtų pajėgęs jų iš ten nutempti: Dyzelis, dar labiau sukumpęs nei paprastai, įsmeigęs akis į žemę, Pumerangas, kaire ranka glostantis skustą kiaušą, dešine kaip visada įsitvėręs Dyzelio kelnių kišenės. Jie žiūrėjo į juodą smailią pakulnę, bet matė tą moterį, susvyravusią ir sulėtinusią žingsnį, matė, kaip ji akimirką pasisuko, ištardama

– Velnias

ir nė nestabtelėdama – bet kuri kita moteris būtų sustojusi, grįžusi, pakėlusi pakulnę, pabandžiusi ją pritaisyti viena ranka laikydamasi kelio ženklo stulpelio, – eismas draudžiamas, – nebūtų nė pagalvojusi pasielgti taip protingai ir nueiti toliau, tik ištarus

– Velnias

tą pat akimirką, kai, atsisakydama bjauroti savo grožį priverstiniu šlubavimu, nusiavė sužeistąjį batą lengvai žingsniuodama toliau, jiems ji jau tapo legenda, paskui nusiavė antrąjį, – basas skriestuvas, aptrauktas juodu nailonu, – pakėlė batelius ir įmetė juos į mėlyną šiukšlių dėžę kartu dairydamasi ir ieškodama to, ką netrukus pamatė, – lėtai gatve artėjančio geltono automobilio, – pakėlė ranką, riešu nuslydo auksas, geltonasis automobilis įjungė posūkį ir sustojo, ji įsėdo, pasakė adresą, užsikėlė laibą koją – basą – ant sėdynės, sijonas pakilo aukštyn ir akimirką švystelėjo juosmenėlio guma, ją užstojo keli šlaunies – baltos – centimetrai, paskui vėl išniro ties kelnaičių kraštu, tik blyksnis, tačiau jis sustingo tamsia eilute vilkinčio pono akyse, kuris žingsniavo toliau nesustodamas, nusinešdamas jį kartu, prilipusį prie tinklainės, tas šiltas blyksnis triukšmingai atsitrenkė į apsauginį seniai vedusio vyro šarvą ir užkaitino vaizduotę.

Dyzelis ir Pumerangas nusekė paskui juodai vilkintį vyrą, traukiami jo nerimo šleifo, jis juos jaudino ir vedė tolyn, kol pagaliau jie pamatė kilimėlį prie jo lovos – rudą – ir užuodė jo virtuvės kvapus. Jie sėdo kartu su juo prie stalo ir pastebėjo, kad žmona per daug juokiasi iš to, kas sklinda iš televizoriaus, o jis, ponas juoda eilute, pila jai alų, prisitraukdamas arčiau butelį

mineralinio vandens, šilto ir negazuoto, geria jį jau daug metų, prisimindamas kadaise keturiskart suskaudusius inkstus. Antrame jo rašomojo stalo stalčiuje jie rado septyniasdešimt du nebaigto romano lapus, jis vadinosi *Paskutinės lažybos,* ir vizitinę kortelę – Dr. Mortensenas – su kitoje pusėje likusiu raudonai dažytų lūpų atspaudu. Radijas-žadintuvas buvo nustatytas 102,4 ilgio „Nostalgijos radijo" banga, o ant spintelės stovinčio gaubto šviesą užstojo lankstinukas „Dievo vaikai", kuriame buvo samprotaujama apie medžioklės ir žūklės amoralumą; kiek parudęs pavadinimas skelbė: *Jūs tapsite žmonių žvejais.*

Jie rausėsi ponios Mortensen apatiniuose, ir dėl banalios, vulgarios minčių asociacijos jų galvoje vėl nušvito juodu nailonu aptraukto moters-skriestuvo prisiminimas – siaubingas sukrėtimas, privertęs pulti atgal, prie geltonojo taksi, ir sustoti ten, kelkraštyje; jie liko priblokšti to pražūtingo atradimo – geltonasis taksi pragaišo miesto įsčiose, gatve zujo mašinos, bet nesimatė geltonų taksi ir ant užpakalinės sėdynės įsitaisiusių legendų.

– Viešpatie, – pasakė Dyzelis.

– Dingo, – nepasakė Pumerangas.

Ant lenkto juodos smailios pakulnės paviršiaus jie matė visą miestą, tūkstančius gatvių, šimtus geltonų automobilių išjungtais žiburėliais.

– Ji dingo, – pasakė Dyzelis.

– Galbūt, – nepasakė Pumerangas.

– Lyg ieškotume adatos šieno kupetoje.

– Reikia ieškoti, bet ne automobilio.

– Jų tūkstančiai.

– Ne geltonojo automobilio.

– Per daug mašinų.

– Ne automobilio, batų.

– Kur galėtų važiuoti geltonasis automobilis?

– Batai. Batų parduotuvė.

– Kur ji pasakė norinti važiuoti?

– Batų parduotuvė. Artimiausia batų parduotuvė.

– Ji pažiūrėjo į vairuotoją ir pasakė...

– Artimiausia batų parduotuvė. Juodi smailiakulniai bateliai.

– ... geriausia batų parduotuvė. Arti.

– „Toxon's“, Ketvirtoji gatvė, trečias aukštas, moterų batai.

– Velniai rautų, „Toxon's“.

Rado ją prieš veidrodį, apsiavusią juodus batelius smailia pakulne, ir pardavėją, kuris tarė

– Kaip nulieti.

Nebepaleido jos. Ilgas valandas katalogavo jos mostus ir ją supančius daiktus, lyg būtų rinkęsi kvepalus. Jie alsavo tuo kvapu, kai po užsitęsusios vakarienės pagaliau nusekė paskui ją į vyro lovą, jis dvelkė odekolonu ir valdymo pulteliu vis įjungdavo Ravelio *Bolero,* vos tik šis pasibaigdavo. Prieš lovą stovėjo akvariumas su violetinės spalvos žuvytėmis ir daug burbuliukų. Jis mylėjosi palaimingai tylėdamas: ant spintelės, greta penkių firminių prezervatyvų pakuotės, buvo pasidėjęs auksinį sutuoktuvių žiedą. Ji spaudė nagus jam į nugarą, pakankamai stipriai, kad jis pajustų, ir pakankamai švelniai, kad nepaliktų žymių. Septintą kartą suskambus *Bolero,* tarė

– Atsiprašau,

išslydo iš lovos, apsirengė, apsiavė smailiakulnius juoduosius batelius ir išėjo nieko daugiau nepasakiusi. Paskutinis su ja susijęs dalykas, kurį pamatė, buvo tyliai užsiveriančios durys.

Lietus. Aplink juodą smailią pakulnę asfaltas kaip veidrodis, žvelgianti į juos spindinti akis.

– Lietus, – tarė Dyzelis.

Jie pakėlė akis, šviesa jau kitokia, pilka, žmonių mažai, šniokščia padangos ir balos. Šlapi batai, vanduo už apykaklės. Laikrodžiai rodo niekam netinkamą valandą.

– Eime, – tarė Dyzelis.

– Eime, – netarė Pumerangas.

Dyzelis žingsniavo sunkiai, lėtai, vilkdamas kairiąją koją, juokingas batas, milžiniškas, kabantis ant kojos, kuri žemiau kelio vis apsigalvodavo ir su kiekvienu žingsniu baisiai išlinkdavo lyg šokant kubistinį šokį. Alsavo sunkiai, tarsi į kalną kylantis dviratininkas – aritmiškas sunkus alsavimas. Tuos žingsnius ir tą alsavi-

mą Pumerangas mokėjo atmintinai. Ėjo įsikibęs ir šoko elegantiškai, pavargęs kaip per tango maratoną.

Vienas ir kitas greta, o paskui juos – permirkęs kelias namo, per visą miestą, šlapios šviesoforų akys, kriokianti automobilių liūtis, pakulnė ant šaligatvio, vis labiau tolstanti, sudrėkusi akis, be vokų, be blakstienų, išsekusi akis.

Volto Disnėjaus nuotrauka buvo kiek didesnė už Evos Braun. Šviesaus medžio rėmeliuose, su kojele – jei prireiktų pastatyti. Jis, Voltas Disnėjus, žilaplaukis, šypsodamasis sėdėjo raitomis ant traukinuko. Tai buvo vaikų traukinys su garvežiu ir daug vagonų. Ne su važiuokle, o guminiais ratais. Jis važinėjo po Disneilendą, Eneheime, Kalifornijoje.

– Supratai?

– Beveik.

– Žodžiu, jis buvo didžiausias, visų didžiausias. Velniškas reakcionierius, tačiau su laime mokėjo elgtis, turėjo tokią dovaną, į laimę ėjo tiesiai, niekur neužkliūdamas, patraukdamas paskui save visus be išimties, buvo didžiausias laimės dalytojas iš visų kada nors sutiktų žmonių, turėjo jos visoms kišenėms, visiems skoniams, su tomis savo istorijomis apie antinus, nykštukus ir bembius, svarstai, kaip jam pavyko, tačiau jis ėmėsi ir iš tos košės kažką sulipdė, jei tavęs paklaustų, kas yra laimė, galų gale turėtum pripažinti, nors ir truputį susigėdęs, kad ji turi kažką, gal ne formą, bet skonį, tarkim, braškių ar aviečių, toks yra laimės skonis, nieko nepadarysi, gali sakyti, kad ji dirbtinė, ne tikroji, taip sakant, ne originali laimė, tačiau jos kopijos buvo pasakiškos, geresnės už originalą, kurio vis tiek negali...

– Baigiau.

– Baigei?

– Taip.

– Ir kaip?

– Pusėtinai.

– Eime?

– Eime.

Eime? Eime.

1

– Pasibjaurėtini namai, – tarė Šatsi.

– Taip, – sutiko Gouldas.

– Patikėk, šitie namai pasibjaurėtini.

Kalbant moksliškai, Gouldas buvo genijus. Tai nustatė penkių profesorių komisija, ištyrusi jį, kai jam buvo šešeri, trijų dienų testu. Pagal Stokeno parametrus jis pateko į delta lygį: tokio lygio yra hipertrofinė mašina, kurios galimybių ribas sunku nuspėti. Laikinai jo IQ buvo įvertintas 108 – gana įspūdingas skaičius. Tėvai atsiėmė jį iš pradinės mokyklos, kur jis šešias dienas stengėsi atrodyti normalus, ir atidavė į universiteto mokslininkų rankas. Vienuolikos metų jis apgynė diplominį darbą iš teorinės fizikos, pateikdamas dvimatį Hubardo modelio sprendimą.

– Kodėl batai šaldytuve?

– Bakterijos.

– Nesupratau?

– Tyrinėju bakterijas. Batuose yra stikliukai. Grampozityvios bakterijos.

– Ar apipelijęs viščiukas taip pat susijęs su bakterijomis?

– Viščiukas?

Gouldo namas buvo dviejų aukštų. Aštuonių kambarių, su garažu ir rūsiu. Svetainėje gulėjo kilimas, imituojantis Toskanos keramines plyteles, tačiau jo storis buvo keturi centimetrai, todėl geidžiamas rezultatas nebuvo pasiektas. Kampiniame antro aukšto kambaryje stovėjo vaikiškas stalo futbolas. Vonia buvo raudona, taip pat ir sanitarinė įranga. Bendras įspūdis toks, lyg per solidžius namus būtų praūžęs FTB, ieškodamas mikrofilmo su prezidento dulkinimosi Nevados viešnamyje vaizdais.

– Kaip gali čia gyventi?

– Tiesą sakant, aš čia negyvenu.

– Bet namas juk tavo?

– Beveik. Turiu du kambarius universiteto koledže. Ten yra ir valgykla.

– Vaikas neturėtų *gyventi* koledže. Vaikas net neturėtų ten mokytis.

– Ką vaikas turėtų daryti?

– Nežinau, gal žaisti su savo šunimi, padirbinėti tėvų parašus pažymių knygelėje, visada būti krauju plūstančia nosim ir panašiai. Tik ne gyventi koledže.

– Ką padirbinėti?

– Nesvarbu.

– Padirbinėti?

– Kad nors būtų guvernantė, galėtų tau pasamdyti guvernantę, ar tavo tėvas niekada apie tai nepagalvojo?

– Aš *turiu* guvernantę.

– Tikrai?

– Tam tikra prasme.

– Gouldai, kokia prasme?

Gouldo tėvas buvo tikras, kad Gouldas turi guvernantę, vardu Liusi. Kiekvieną penktadienį ketvirtis po septynių skambindavo ir teiraudavosi, ar viskas gerai. Tada Gouldas perduodavo ragelį Pumerangui. Pumerangas puikiai mokėjo mėgdžioti Liusi balsą.

– Argi Pumerangas ne nebylys?

– Nebylys. Liusi irgi nebylė.

– Tavo guvernantė – nebylė?

– Ne visai taip. Mano tėvas mano, kad aš turiu guvernantę, ir kiekvieną mėnesį jis atsiunčia pašto perlaidą su jos atlyginimu – pasakiau jam, kad ji labai šauni, tik nebylė.

– O jis, norėdamas sužinoti, kaip sekasi, jai skambina?

– Taip.

– Genialu.

– Veikia. Pumerangas šaunuolis. Žinai, visai ne tas pats, kai klausausi tylinčio kalbančio ir tylinčio nebylio. Visiškai kitokia tyla. Mano tėvo lengvai neapgausi.

– Tavo tėvas tikriausiai labai protingas.

– Jis dirba kariuomenėje.

– A, taip.

Tą dieną, kai Gouldui buvo įteiktas diplomas, jo tėvas atskrido iš karinės bazės Arpakoje ir sraigtasparniu nutūpė pievelėje prieš universitetą. Ten buvo daugybė žmonių. Rektorius pasakė gražią kalbą. Vieni prasmingiausių žodžių buvo susieti su biliardu. „Brangusis Gouldai, į tavąjį žmogaus ir mokslininko kelią žvelgiame kaip į išmintingą parabolę, kurią dieviškosios rankos protas, palinkęs virš žalio gyvenimo biliardo stalo, suteikė tavojo proto rutuliui. Gouldai, tu esi rutulys, riedantis nuo vieno išminties krašto prie kito ir brėžiantis neklystamą trajektoriją, kuri, visų mūsų džiaugsmui ir paguodai, atves tave į šlovės ir sėkmės kišenę. Sūnau, tariu tau pusbalsiu, bet didžiuodamasis: toji kišenė vadinasi Nobelio premija“. Iš visos kalbos Gouldui labiausiai įstrigo žodžiai „Gouldai, tu esi rutulys“. O kadangi jis beatodairiškai tikėjo savo profesoriais – kas visiškai suprantama, – neabejojo, kad jo gyvenimas riedės iš anksto tiksliai nubrėžta trajektorija, ir vėliau ilgus metus stengėsi po savo dienų oda pajusti švelnias žaliosios gelumbės glamones, o per netikėto skausmo antplūdį pajusti geometrinius stalo kraštus – mokslines tiesas. Tas nelemtas draudimas vaikams lankytis biliardo salėse per daug ilgai neleido jam įsitikinti, kaip auksinis biliardo įvaizdis gali virsti tikslia klaidos metafora, o salė – pavyzdine vieta, kurioje įsitikini, kad žmogus nepajėgus pasiekti tikslumą. Vienas vienintelis vakaras „Merry's“ klube būtų suteikęs jam naudingų nuorodų į neišvengiamą atsitiktinumo poveikį kiekvienai geometrinei figūrai. Blausioje virš dėmėtų žalių gelumbių pakibusių lempų šviesoje jis būtų pamatęs veidus, kuriuose lyg hieroglifuose įsispaudė žlugusios iliuzijos harmoningai sujungti siekį ir tikrovę, įsivaizduojamą ir esamą. Pagaliau jis visai nesunkiai būtų pamatęs netobulą pasaulį, kuriame nebuvo jokios vilties tarp žaidėjų veidų pamatyti ir raminantį Dievo veidą. Bet, kaip jau sakyta, į „Merry's“ klubą galėjai įeiti tik parodęs teises, todėl gražioji rektoriaus metafora Gouldo vaizduotėje daugelį metų glūdėjo nepaliesta lyg per bombardavimą išlikęs šventasis paveikslas.

Todėl po daugelio metų jis rado ją savyje visiškai nepasikeitusią – tą dieną, kai netikėtai nusprendė sugriauti savo gyvenimą. Tą akimirką jam net užteko laiko ja skausmingai meiliai ir beviltiškai pasigėrėti, o paskui atsisveikinti su ja taip žiauriai, kiek tik leido jo vaizduotė.

– Šatsi, ar tu turi darbą?

– Ne, Gouldai.

– Norėtum būti mano guvernante?

– Taip.

2

Už Gouldo namų buvo futbolo aikštė. Joje žaisdavo tik vaikai, suaugusieji šūkaudami sėdėdavo ant suoliuko arba mažoje medinėje tribūnoje – valgydami ir šūkaudami. Visur augo žolė, net prieš vartus ir aikštės viduryje. Tai buvo graži futbolo aikštė. Gouldas, Dyzelis ir Pumerangas valandų valandas žiūrėdavo pro miegamojo langą. Žiūrėdavo varžybas, treniruotes, viską, kas ten vykdavo. Gouldas užsirašinėdavo. Turėjo savo teoriją. Tikėjo, kad kiekvienas žaidėjas turi tikslų morfologinį ir psichologinį profilį. Galėjo atpažinti centro puolėją dar prieš jam apsivelkant marškinėlius su devintuoju numeriu. Savo išmintį geriausiai parodydavo žiūrėdamas į komandų nuotraukas: trumpai patyrinėjęs, galėdavo pasakyti, kokioje pozicijoje žaidžia tasai ūsočius arba kuris yra dešiniojo krašto žaidėjas. Paklaida buvo 28 procentai. Siekė sumažinti ją iki dešimties procentų, kiekvienai progai pasitaikius treniruodavosi su žaidžiančiais už lango vaikais. Vis dar vargo su gynėjais, tiesa, juos atskirti buvo palyginti lengva, sunkiau sekėsi suprasti, kuris žaidžia kairėje, o kuris – dešinėje. Dažniausiai dešinysis gynėjas būdavo fiziškai stipresnis ir psichologiškai paprastesnis. Jis racionaliai vertindavo dalykus vadovaudamasis loginėmis dedukcijomis, kuriose nelikdavo vietos vaizduotei. Kai jam nusmukdavo kojinės, jis pasitempdavo jas aukštyn ir retai nusispjaudavo ant žemės. Kairysis gynėjas, priešingai, ilgainiui steng-

davosi įgauti savo tiesioginio priešininko, dešiniojo krašto puolėjo, bruožų, kuris, kaip žinia, buvo nenuspėjamas, stipriai linkęs į anarchizmą ir akivaizdžiai silpno proto. Dešiniojo krašto puolėjas kerta savąją aikštės dalį nevaržomas jokių taisyklių, laikydamasis vienintelio nekintamo atskaitos taško – šoninės linijos, baltos kreidos juostos, kurios jis beviltiškai ieško lyg apsėstasis. Kairysis gynėjas, kurio psichologija paremta tvarkos ir geometrijos polinkiu, priverstas prisitaikyti prie jam nepatogios ekosistemos, todėl yra iš prigimties nuolankus. Būtinybė nepaliaujamai analizuoti savo reakciją į visiškai nenuspėjamas schemas pasmerkia jį nuolatiniam dvasiniam, dažnai ir fiziniam nepastovumui. Tai galima paaiškinti jo akivaizdžiu prielankumu ilgiems plaukams, tuo, kad jis nuolat išvaromas iš aikštės dėl ginčų su teisėju ir žegnojasi aidint rungtynių pradžios švilpukui. Todėl nuotraukoje beveik neįmanoma jo atskirti nuo dešiniojo gynėjo. Gouldui retkarčiais pavykdavo.

Dyzelis žiūrėdavo todėl, kad jam patikdavo smūgiai galva. Kaskart, išgirdęs, kaip kiaušas trenkiasi į kamuolį, pajusdavo nepaprastą malonumą ir kiekvieną kartą ištardavo „Nuostabu“ džiugiai šypsodamasis. Nuostabu. Kartą vienas berniukas aikštėje atmušė kamuolį galva, šis atsitrenkė į skersinį, grįžo atgal, berniukas vėl atmušė jį galva, pataikė į vartų virpstą, šoko pirmyn, krisdamas vėl atmušė kamuolį galva šiam dar nepalietus žemės ir, vos jį palietęs, įmušė įvartį. Tada Dyzelis tarė: „Tikrai nuostabu“. Kitus kartus sakydavo tik „Nuostabu“.

Pumerangas žiūrėdavo norėdamas pamatyti kombinaciją, kurią prieš daug metų matė per televizorių. Manė, kad ji buvo tokia graži, jog negalėjo išnykti, todėl neabejotinai klajojo po visas pasaulio aikštes, ir jis laukė jos pasirodant ten, toje vaikų futbolo aikštėje. Susižinojo pasaulyje esančių futbolo aikščių skaičių – vienas milijonas aštuoni šimtai keturios – ir puikiai suvokė, kad tikimybė pamatyti ją kaip tik šitoje aikštėje – be galo maža. Tačiau, Gouldo paskaičiavimu, tokia tikimybė buvo ne mažesnė nei gimti nebyliu. Todėl Pumerangas laukė. Kombinacija buvo tokia: tolimas vartininko smūgis, priekinis centro puolėjas šoka prie baudų linijos ir atmuša kamuolį galva, priešinin-

ko vartininkas išbėga iš savo aikštelės ir spiria skriejantį kamuolį, šis lekia atgal už vidurio linijos, praskrenda pro visus žaidėjus, atsitrenkia į žemę prie vartininko aikštelės, rieda pro apstulbusį vartininką ir per plauką nuo virpsto įrieda į vartus. Vien tik futbolo požiūriu tai buvo apgailėtinas niekniekis. Tačiau Pumerangas tvirtino, kad estetiniu požiūriu jam neteko matyti tokios harmonijos ir elegancijos. „Atrodė, lyg viskas vyktų akvariume, – nekalbėjo bandydamas paaiškinti, – tarsi visi judėtų vandenyje, minkštai, lėtai, be kampų, kamuolys lėtai nardė ore, žaidėjai virto žuvimis, stovėjo užvertę galvas, išsižioję, sutartinai sukiodami jas į dešinę ir kairę, sutrikę, sumišę; vartininkas stovėjo išskėstomis rankomis, kamuolys nuriedėjo pro jį, ir apsukrus žvejo tinklas pagaliau apgaubė žuvį-kamuolį ir visų akis, nuostabi žvejyba visiškoje jūros gelmių tyloje, žaliųjų dumblių plynėje, kurią baltomis linijomis išbraižė naras matininkas“. Buvo šešiolikta antrojo kėlinio minutė. Rungtynės baigėsi rezultatu du nulis.

Kartais Gouldas išeidavo iš namų ir atsistodavo prie aikštės, už dešiniųjų vartų, greta prof. Taltomaro. Jie ilgai netardavo nė žodžio. Stovėdavo įsmeigę akis į aikštę. Prof. Taltomaras buvo sulaukęs garbingo amžiaus ir turėjo tūkstančius valandų futbolo žiūrovo patirties. Žaidimas jį domino palyginti mažai. Jis stebėjo teisėjus. Tyrinėjo juos. Visada įsikandęs cigaretę be filtro, nepridegtą, kartkartėmis lėtai ištardamas tokius vertinimus, kaip „toli nuo veiksmo“ arba „pirmumo teisė, kvėša“. Dažnai purtydavo galvą. Vienintelis plodavo, kai žaidėjas būdavo išvaromas iš aikštės arba kartojamas baudinys. Turėjo ginčytinų įsitikinimų: sudėjo juos į taisyklę ir ja ne vienerius metus užbaigdavo kiekvieną pokalbį: „Ranka baudų aikštelėje visada tyčinė, užribis niekada nekelia abejonių, visos moterys kekšės“. Pasaulį laikė „varžybomis be teisėjo“, tačiau savaip tikėjo Dievą: „Jis – šoninis teisėjas, nematantis užribių“. Kartą apgirtęs viešai prisipažino jaunystėje buvęs teisėjas. Paskui užsisklendė savyje ir paslaptingai nutilo.

Gouldas neklysdamas laikė jį tobulai išmanančiu taisykles ir jame ieškojo to, ko nerasdavo akademinėje šlovėje, kuri kasdien

vis labiau jį priartindavo prie Nobelio: tikrumo, kad tvarka yra begalybės savybė. Tad jie bendraudavo taip:

1. Gouldas ateidavo, net nepasisveikinęs atsistodavo greta profesoriaus ir įsmeigdavo akis į aikštę.

2. Ilgą laiką jie nepersimesdavo nei žodžiu, nei žvilgsniu.

3. Paskui Gouldas, neatitraukdamas akių nuo aikštės, ištardavo kažką panašaus į: „Perdavimas iš dešinės, centro puolėjas vidine dešinės kojos puse atmuša skriejantį kamuolį, pataiko tiesiai į skersinį, jis lūžta pusiau, kamuolys atsitrenkia į teisėją, nukrinta prie dešiniojo sparno žaidėjo kojų, šis spiria dešine pro pat vartų virpstą, kur gynėjas jį sulaiko ranka, o paskui paleidžia Dievui į langus".

4. Prof. Taltomaras lėtai išsiimdavo iš burnos cigaretę ir nukratydavo įsivaizduojamus pelenus. Paskui išspjaudavo tabako trupinius ir tyliai suniurnėdavo: „Varžybos sustabdomos, kol bus pakeistas skersinis, paskui šeimininkų klubui skiriama bauda dėl neprižiūrėtos aikštės. Žaidimas tęsiamas, baudinys skiriamas aikštės šeimininkų komandai ir raudona kortelė gynėjui. Jis diskvalifikuojamas vienerioms varžyboms, jei prieš tai neturėjo nuobaudų".

5. Paskui kurį laiką tylėdami stebėdavo aikštę.

6. Tada Gouldas ištardavo „Ačiū, profesoriau" ir nueidavo.

7. Prof. Taltomaras sumurmėdavo nepasisukdamas „Laikykis, sūnau".

Taip atsitikdavo maždaug kartą per savaitę.

Gouldui tai labai patiko.

Vaikams reikia tikrų dalykų.

Toje aikštėje nutikdavo dar vienas svarbus dalykas. Kartais, kai Gouldas stovėdavo greta profesoriaus, kamuolys išriedėdavo į užribį jų pusėje. Retkarčiais nusirisdavo tiesiai pro juos ir sustodavo už kelių metrų. Tuomet vartininkas žengdavo keletą žingsnių jų link ir sušukdavo: „Kamuolį!" Prof. Taltomarui nesuvirpėdavo nė vienas raumuo. Gouldas pažvelgdavo į kamuolį, į vartininką ir nejudėdavo.

– Prašom paduoti kamuolį!

Sutrikęs jis nesiliaudavo spoksoti prieš save į tuštumą, vis toks pat sustingęs.

3

Penktadienį, ketvirtis po septynių, paskambino Gouldo tėvas – norėjo pasiteirauti Liusi, ar viskas gerai. Gouldas pasakė, kad Liusi išvykusi su laikrodžių pirkliu, su kuriuo susipažino Mesoje praėjusį sekmadienį.

– Laikrodžių?

– Taip pat ir kitokių dalykų: grandinėlių, kryželių ir panašiai.

– Viešpatie, Gouldai, reikia duoti skelbimą į laikraštį, kaip praeitą kartą.

– Taip.

– Nedelsdamas duok skelbimą, o paskui pasinaudok klausimų lapais, gerai?

– Taip.

– Argi ji nebuvo nebylė?

– Taip.

– O laikrodžių pirkliui pasakėt?

– Ji pati pasakė.

– Pati?

– Taip, telefonu.

– Tiesiog neįtikėtina.

– Taigi.

– Ar dar turi tuos klausimų lapus?

– Taip.

– Pasidaryk jų kopijas, gerai?

– Alio?

– Gouldai?

– Klausau.

– Gouldai, girdi mane?

– Dabar girdžiu.

– Pasidaryk kopijas, kad nepritrūktum klausimų lapų.

– Alio?

– Gouldai, girdi mane?

– ...

– Gouldai!

– Aš klausau.

– Girdėjai, ką pasakiau?

– Alio?

– Trūkinėja ryšys.

– Dabar tave girdžiu.

– Ar klausai?

– Klausau...

– Alio...

– Aš klausau.

– Kas, po velnių, darosi su tuo...

– Iki, tėti.

– Gal tie telefonai daromi iš mėšlo?

– Iki.

– Gal tuos telefonus darote iš mėš...

Klakt.

Negalėdamas asmeniškai dalyvauti atrankos pokalbiuose, Gouldo tėvas liepdavo kandidatėms užpildyti anketas, kurias pats sudarė ir kurios būdavo siunčiamos paštu, kad remdamasis gautais atsakymais galėtų išrinkti Gouldui guvernantę. Klausimų buvo 37, tačiau reta iš kandidačių pasiekdavo pabaigą. Paprastai sustodavo ties penkioliktuoju (15. Kečupas ar majonezas?). Labai dažnai atsistodavo ir išeidavo perskaičiusios pirmąjį klausimą (1. Ar kandidatė galėtų atkurti nesėkmių seką, dėl kurios šiandien, sulaukusi tokio amžiaus, yra bedarbė ir priversta varžytis konkurse dėl menkai apmokamos ir kupinos netikėtumų darbo vietos?). Šatsi Šel pastatė ant stalo Evos Braun ir Volto Disnėjaus nuotraukas, įsuko į spausdinimo mašinėlę popieriaus lapą ir išspausdino skaičių 22.

– Gouldai, perskaityk dvidešimt antrąjį klausimą.

– Gal reikėtų pradėti nuo pirmojo.

– Kodėl?

– Jis pažymėtas 1 numeriu, visada pradedama 1 numeriu.

– Gouldai?

– Taip.

– Pažvelk man į akis.

– Taip.

– Ar tikrai manai, kad jei daiktai sunumeruoti, o kuris nors jų pažymėtas 1 numeriu, tai mes, tu, aš ir visi, privalome pradėti kaip tik nuo to daikto todėl, kad jis pažymėtas 1 numeriu?

– Ne.

– Nuostabu.

– Kurio klausei?

– 22.

– 22. Ar kandidatė gali prisiminti gražiausią dalyką, kokį jai teko daryti vaikystėje?

Šatsi valandėlę purtė galvą, su nepasitikėjimu murmėdama „jai teko daryti". Paskui pradėjo rašyti.

Kai buvau maža, labiausiai mėgdavau lankytis parodoje „Idealūs namai". Ji būdavo rengiama Olimpinėje salėje, didžiulėje patalpoje, primenančioje geležinkelio stotį su milžinišku stogo kupolu. Nežinau, pulkininke, ar jums teko apie ją girdėti. Parodą rengdavo kasmet. Labiausiai stulbino tai, kad būdavo pastatomi tikri namai, ir vaikštinėdavai po parodą lyg po absurdišką kaimą su gatvelėmis ir šviestuvais kampuose; namai būdavo visi skirtingi, labai švarūs ir nauji. Viskas būdavo savo vietoje – užuolaidos, takai, net gėlių lysvės, tarsi sapnų pasaulyje. Galėjai pamanyti, kad viskas ten iš kartono, tačiau ne, namai buvo tikrų plytų ir gėlės buvo tikros, viskas buvo tikra, galėjai juose gyventi, užlipti laiptais, atidaryti duris, tai buvo tikri namai. Sunku paaiškinti, bet vaikštinėdavai tarp jų, o galvoje kirbėdavo kažkas keista, lyg kokia skausminga nuostaba. Noriu pasakyti, tai buvo tikri namai, tačiau tikri namai iš tikrųjų buvo visai kitokie. Aš gyvenau šešiaaukščiame name su vienodais langais ir marmuriniais laiptais, kiekviename aukšte buvo maža laiptų aikštelė, ir visur tvyrojo švaros kvapas. Gražus namas. Tačiau šie būdavo kitokie. Keistų formų stogais, su bokšteliais, išsišovusiais langais, verandomis arba sraigtiniais laiptais, balkonėliais, terasomis ir kitkuo. Ir žibintu virš durų. Arba garažu su spalvingais vartais. Jie buvo tikri, bet netikri. Tai ir apgaudavo. Kai dabar pagalvoju, viskas buvo pasakyta pavadinimu „Idealūs namai", bet tada aš to dar nežinojau, nežinojau,

kas idealu, o kas ne. Nežinojau sąvokos *idealus*. Tad būdavau užklumpama iš pasalų, kitaip tariant, iš nugaros. Keistas jausmas. Manau, tą dalyką galėčiau jums tiksliau nusakyti, jei tik sugebėčiau paaiškinti, kodėl atsidūrusi ten pirmąjį kartą prapliupau verkti. Tikrai. Verkti. Nuėjau todėl, kad ten dirbo mano teta, ji gaudavo nemokamų bilietų. Labai graži, aukšta, juodais ilgais plaukais. Ji buvo pasamdyta kaip virtuvėje triūsianti motina. Tie namai kartais būdavo pagyvinami, kitaip tariant, juose būdavo patalpinami žmonės, turėję vaidinti gyvenimą, – koks nors ponas sėdėdavo svetainėje skaitydamas laikraštį ir rūkydamas pypkę, būdavo net vaikų, su pižamomis, lovose, dviaukštėse lovose, stebuklas, dar nebuvau mačiusi dviaukščių lovų. Suprantate, visa tai turėjo padėti sukurti *idealumo* įspūdį. Veikėjai irgi būdavo *idealūs*. Mano teta buvo *ideali* virtuvėje triūsianti namų šeimininkė, elegantiška, graži, su raštuota prijuoste: ji tvarkėsi virtuvėje, varstydama spintelių dureles, be paliovos traukdama iš jų puodelius ir lėkštutes. Šypsodamasi. Kartais ateidavo kino žvaigždės ar garsūs dainininkai ir darydavo tą patį, fotografai juos fotografuodavo, o kitą dieną laikraščiuose pasirodydavo nuotraukos. Prisimenu vieną tokią, regis, dainininkę, kailiniuotą, su deimantiniais žiedais, ji žiūrėjo į objektyvą ir stumdė „Hoover“ dulkių siurblį. Mes nė nežinojome, kas tas dulkių siurblys. Toks dar vienas puikus parodos „Idealūs namai“ bruožas: išėjus iš jos galva būdavo pilna daiktų, kurių niekad anksčiau nebuvai matęs ir niekada paskui nematydavai. Taip buvo. Pirmą kartą nuėjau ten su motina, tiesiai prie įėjimo stovėjo kalnų kaimelis, visai kaip tikras, su vejomis ir takeliais. Nuostabu. Už jo – didžiulis piešinys su kalnų viršūnėmis ir žydru dangumi. Pasijutau labai keistai. Būčiau galėjusi stovėti ir žiūrėti visą amžinybę. Motina nusivedė mane toliau, atsidūrėme prie vonios kambarių, jie rikiavosi vienas po kito, neįtikėtina, paskutinis vadinosi „Dabar ir anuomet“, ten stoviniavo būrys žmonių, lyg kokiame spektaklyje, dešinėje buvo įrengtas vonios kambarys kaip prieš šimtą metų, o kairėje – lygiai toks pat, tik su visais šiandienos patogumais. Labiausiai stulbino tai, kad voniose gulėjo po manekenę, vonios buvo be vandens, bet jose gulėjo dvi panelės,

genialus sumanymas, jos buvo seserys dvynės, suprantate, dvynės, vienodomis pozomis, viena varinėje vonioje, kita – baltoje emaliuotoje, nuostabiausia, kad jos buvo *nuogos,* prisiekiu, visiškai nuogos, šypsojosi lankytojams, laikydamos rankas taip, kad galėjai matyti krūtinę, ne visą, tik pusę, visi labai rimtai aptarinėjo vonios įrangą, o iš tiesų akimis sekė, ar rankos kartais nepasislinko, tik truputį, tiek, kad galėtum pamatyti dvynių krūtis, kokie keisti dalykai kartais išlieka atmintyje, jos vadinosi dvynės Dolfin, nors dabar, kai pagalvoju, manau, tai buvo slapyvardis. Pasakoju šitą istoriją su vonia todėl, kad ji irgi susijusi su mano ašaromis, kuriomis galų gale prapliupau verkti. Noriu pasakyti, tų dalykų visuma tave trikdė, iš pat pradžių, tave apdorodavo tarsi kokia mašina, nuteikianti, tarkim, kažkam ypatingam. Paskui palikome nuogąsias dvynes ir patraukėme pagrindiniu koridoriumi. Ten stovėjo Idealūs namai, išsirikiavę vienas prie kito, kiekvienas su savo darželiu, vieni atrodė lyg senoviniai arba seni, kiti – naujesni, su priešais stovinčiu sportiniu automobiliu. Stebuklas. Žingsniavome lėtai, mano motina staiga sustojo ir tarė: „Žiūrėk, koks gražus", namas buvo dviaukštis, su veranda, šlaitiniu stogu ir aukštais raudonų plytų kaminais. Jis niekuo neišsiskyrė iš kitų, buvo normaliai *idealus*, gal todėl taip traukė. Tylėdamos žiūrėjome į jį. Žmonės ėjo pro mus šnekučiuodamiesi, įprastinis parodos „Idealūs namai" šurmulys, tačiau aš nieko nebegirdėjau, tarsi mano galvoje būtų viskas išsijungę. Staiga pro virtuvės langą, didelį langą pirmame aukšte su praviromis užuolaidomis, pamačiau įsižiebiant šviesą ir įeinant moterį su gėlių puokšte. Ji priėjo prie stalo, padėjo gėles, paėmė vazą ir priėjo prie kriauklės įpilti vandens. Elgėsi taip, tarsi niekas jos nematytų, lyg ji gyventų tolimame pasaulio kampelyje, kur buvo tik ji ir ta virtuvė. Paėmė gėles ir pamerkė į vazą, paskui pastatė vazą stalo viduryje, patvarkė kelias per daug išsikišusias rožes. Moteris buvo šviesiaplaukė, lankeliu perjuostais plaukais. Ji pasisuko, nuėjo prie šaldytuvo, atidarė jį, pasilenkė paimti butelio pieno ir dar kažko. Uždarė šaldytuvą stumtelėjusi dureles alkūne – jos rankos buvo užimtos. Negalėjau to girdėti, bet aiškiai išgirdau užsidarančių durelių klektelėjimą,

trumpą, skambų, šiltoką. Dar niekada nebuvau girdėjusi tokio tikslaus, galutinio, išganingo garso. Tada apžvelgiau namą, visą namą, sodą, kaminus, kėdę verandoje, viską. Ir prapliupau verkti. Motina išsigando, pamanė, kad kas nors atsitiko, iš tiesų, man tikrai kažkas atsitiko, bet ji pamanė, gal aš apsišlapinau, kai buvau vaikas, man dažnai taip nutikdavo, apsišlapindavau ir imdavau verkti, todėl pamanė, kad man atsitiko kaip tik tai, ir nutempė mane į tualetą. Paskui, pamačiusi, kad aš sausa, pradėjo klausinėti, kas atsitiko, nesiliovė klausinėjusi, tikra kančia, nežinojau, ką atsakyti, tik kartojau, kad viskas gerai, kad jaučiuosi gerai. Tai kodėl verki?

– Aš neverkiu.

– Matau, verki.

– Netiesa.

Tai buvo *veriamas, skausmingas stebuklas.* Pulkininke, nežinau, ar kada nors jums teko tai patirti. Panašiai jautiesi žiūrėdamas į elektrinius traukinukus, ypač kai jie važiuoja pro stotis, per tunelius, per pievas su besiganančiomis karvėmis, o prie viadukų dega šviestuvai. Tuomet irgi taip nutinka. Arba žiūrint animacinius filmukus apie pelių namus, kur vietoj lovų stovi degtukų dėžutės, ant sienos kabo senelio pelino portretas, prie sienos stovi knygų lentyna, o supamąją kėdę atstoja šaukštas. Viduje pajunti tarsi džiugesį, tarsi *apreiškimą,* kuris atveria tavo sielą, o kartu jauti tarytum sopulį, lyg būtum kažko negrįžtamai, galutinai netekęs. Švelni katastrofa. Manau, dėl to, kad tokiais atvejais visada esi *išorėje,* visada žiūri į juos iš *lauko pusės.* Negali įsėsti į traukinuką, taip jau yra, o pelių namai visada lieka ten, televizoriuje, ir tu neišvengiamai sėdi prieš juos, žiūri ir nieko daugiau negali padaryti. Tą dieną būtum galėjęs įeiti į pasirinktąjį Idealų namą, tereikėjo pastovėti eilėje ir būtum apžiūrėjęs jo vidų. Bet jei būtum įėjęs vidun, tuomet būtų buvę visai kas kita. Ten, viduje, buvo daug įdomių daiktų, būtum galėjęs pasmalsauti, net juos paliesti, bet jau nebūtų buvę to stebuklo kaip žvelgiant iš lauko, tas jausmas būtų išnykęs. Keistas dalykas. Kai pasitaiko pamatyti vietą, kur jaustumeis *saugus,* visada žvelgi į ją iš *lauko pusės.* Niekada nesi viduje. Ten *tavo*

vieta, tačiau tavęs ten niekada nėra. Motina vis klausinėjo manęs, kodėl aš tokia liūdna, norėjau jai pasakyti, kad nesu liūdna, priešingai, norėjau jai paaiškinti, kad jaučiuosi savotiškai laiminga, tarsi staiga būčiau pamačiusi ją ten, tuose namuose, ir toji patirtis mane sukrėtė. Bet kaip galėjau tai padaryti? Dar ir dabar nesugebėčiau. Net truputį gėda. Tai buvo tik kvailas Idealus namas, skirtas tau apgauti, tik didelis kvailas matininkų ir mūrininkų kūrinys, tiesą sakant, didinga apgaulė. Manau, jį suprojektavęs architektas galėjo būti visiškas mulkis, toks, kuris per pietų pertrauką eina prie mokyklos ir trinasi apie mergaites, šnabždėdamas joms „Čiulpk mane" ar ką nors panašaus. Nežinau. Kita vertus, nežinau, ar tai pastebėjote ir jūs: jei kas nors tave pribloškia kaip *apreiškimas,* gali kirsti lažybų, jog tas dalykas yra apgaulė, noriu pasakyti, nėra *tikras.* Tarkim, traukinukas. Valandų valandas gali žiūrėti *į tikrą* geležinkelio stotį ir nieko neatsitinka, paskui tereikia žvilgtelėti į traukinuką ir – spragt – visi tavo jausmai atbunda. Atrodo beprasmiška, bet taip jau, po velnių, yra, o kartais kuo kvailesnis dalykas, patraukęs tavo dėmesį, tuo labiau jis tave užvaldo, tu patiri nuostabą, tarsi tam reikėtų melo, sąmoningo melo, tarsi viskas turėtų būti netikra, nors truputį, kad vėliau taptų kažkuo panašiu į *apreiškimą.* Tas pat ir su knygomis arba filmais. Sunku būtų rasti ką nors labiau netikra, ir jei įsigilintum, pamatytum, kad visa tai mėšlas, bet randi ten tokių dalykų, apie kuriuos vaikštinėdamas gatvėmis gali tik svajoti, kokių niekada nerasi tikrame gyvenime. Tikras gyvenimas niekada *neprabyla.* Jis tėra tavo sugebėjimų žaismas, vieta, kur gali laimėti arba pralaimėti, jis primetamas tau, kad išsiblaškytum, taigi negalvotum. Tą dieną tokiu triuku pasinaudojo ir mano motina. Kadangi nesilioviau verkšnoti, nutempė mane prie spindinčio automato su visokiais užrašais, tai buvo gražus automatas, kaip *slot machine* ar kažkas panašaus. Jį pastatė kažkokia margarino įmonė. Gerai sugalvota, nieko neprikiši. Žaidimo esmė buvo tokia: ant lėkštutės gulėjo šeši sausainiukai, vieni iš jų sviestiniai, kiti – su margarinu. Ragavai juos vieną po kito ir kaskart turėjai atspėti, ar jų tešla su margarinu, ar su sviestu. Tais laikais margarinas dar buvo egzotika, niekas gerai

nežinojo, kas tai, manyta, jog jis ne toks kenksmingas nei sviestas, bet dauguma žmonių juo bjaurėjosi. Štai kur esmė. Todėl buvo sukurtas tas automatas. Jei sausainiukas tau atrodydavo sviestinis, žaisdamas spausdavai raudoną mygtuką, o jei su margarinu – spausdavai mėlyną. Buvo smagu. Aš lioviausi verkti. Taip. Lioviausi verkti. Ne todėl, kad mano galvoje būtų kažkas pasikeitę, vis dar jaučiau tą veriamą skausmingą nuostabą, tiesą sakant, niekada jos nebeatsikračiau, nes kai vaikas atranda, jog yra tokia vieta, kuri yra jo vieta, kai akimirkai jam parodai *jo* Namą, atskleidi Namų *prasmę,* ypač mintį, kad Namai yra, tai lieka amžinai, iki pat pabaigos, jis negali grįžti atgal, amžinai lieka persmelktas skausmingos nuostabos, taigi visada klaidžioja linksmesnis už kitus ir visada yra liūdnesnis, jis gali juoktis ar verkti. Šiuo konkrečiu atveju aš lioviausi verkti. Suveikė. Valgiau sausainiukus, spaudžiau mygtukus, užsidegdavo šviesos, ir aš nebeverkiau. Mano motina džiaugėsi, manydama, kad viskas praėjo, ji negalėjo suprasti, tačiau aš supratau, supratau, kad tai niekada nepraeis, bet kol kas nebeverkiau, žaidžiau su sviestu ir margarinu. Kad žinotumėt, kiek kartų vėliau patyriau tą jausmą. Man atrodo, nuo tos dienos tik tą ir dariau. Galvojau visai apie ką kita, bet spaudžiau mygtukus, mėlynus arba raudonus, stengdamasi atspėti. Žaidimas, patikrinantis tavo sugebėjimus. Skirtas tave prablaškyti. Jei padeda, kodėl turėtum nežaisti? Beje, tais metais pasibaigus parodai „Idealūs namai" margariną gaminanti įmonė paskelbė, kad žaidime dalyvavo šimtas trisdešimt trys žmonės ir tik aštuoni procentai dalyvavusiųjų atspėjo visų šešių sausainiukų sudėtį. Apie tai jie paskelbė triumfuodami. Manau, mano sėkmės procentas maždaug toks pat. Turiu galvoje, kad kaskart, kai bandydavau spėti spausdama raudonus ar mėlynus šito gyvenimo mygtukus, teisingai pataikydavau aštuonis procentus. Toks skaičius man atrodo tikėtinas. Sakau tai nė kiek netriumfuodama. Bet taip daugmaž atsitikdavo. Bent man taip atrodo.

Šatsi pasisuko į Gouldą, jis skaitė nepraleisdamas nė eilutės.

– Na kaip?

– Mano tėvas ne pulkininkas.

– Ne?

– Jis generolas.

– Gerai, generolas. O visa kita?

– Jei ir toliau tiek rašysi, baigsi, kai man nebereikės guvernantės.

– Teisybė. Duokš pažiūrėti...

Gouldas padavė klausimų sąrašą. Šatsi žvilgtelėjo ir stabtelėjo ties klausimu antrame lape.

– Šitas trumpas. Paskaityk...

– 31. Ar kandidatė galėtų trumpai apibūdinti savo gyvenimo svajonę?

– Galiu.

Svajoju sukurti vesterną. Pradėjau jį kurti būdama šešerių ir tikiuosi nenumirti, kol jo neužbaigsiu.

– Viskas.

Kai Šatsi Šel sukako šešeri, ji ėmė kurti vesterną. Tai buvo vienas iš nedaugelio dalykų, kurie šiame gyvenime jai tikrai rūpėjo. Nesiliovė apie jį galvojusi. Kai ateidavo gerų minčių, įjungdavo diktofoną ir jas įkalbėdavo. Turėjo šimtus įrašytų kasečių. Sakydavo, kad tas vesternas nuostabiai gražus.

4

Jie numarino Mami Džein sausio mėnesio numeryje, istorijoje, pavadintoje *Bėgiai į mirtį*. Tokios tokelės.

5

Ta istorija su vesternu, beje, buvo tikra. Šatsi ją kūrė jau daug metų. Iš pradžių rinko mintis, paskui pradėjo jas užsirašinėti sąsiuviniuose. Dabar naudojosi diktofonu. Kartais jį įjungdavo ir kažką įkalbėdavo. Neturėjo tikslaus plano, bet stūmėsi pirmyn nesustodama. Ir vesternas augo. Jis prasidėjo smėlio debesimi ir saulėlydžiu.

Įprastu smėlio debesimi ir saulėlydžiu, kurį kiekvieną vakarą sukelia žemėje ir danguje siaučiantis vėjas, kai Melisa Dolfin šluoja gatvę prieš savo namus apgaubta sūkuriuojančios oro srovės, šluoja beprasmiškai kruopščiai. Metų naštą – jai šešiasdešimt treji – ji neša ramiai, oriai, su dėkingumu. Ji Džuli Dolfin sesuo dvynė – ši žiūri supdamasi kėdėje užuovėjoje po veranda ir žiūrėdama į ją pro dulkių šydą vienintelė ją supranta.

Dešinėje, išsirikiavęs išilgai pagrindinės gatvės, driekiasi miestelis. Kairėje – nieko. Už jų tvoros nėra ribos, tik išdeginta bevaisė minčių apleista žemė. Akmenys, ir nieko daugiau. Kai tuose kraštuose kas nors miršta, sakoma: seserys Dolfin matė jį praeinant. Už jų namo nebėra namų. Nei kur kitur, sako.

Todėl Melisa Dolfin apstulbusi nustemba, kai nukreipusi žvilgsnį į tą tuštumą pamato lėtai artėjant miglotą žmogaus figūrą, apgaubtą smėlio debesies ir saulėlydžio. Kartais jai tekdavo matyti, kaip toje pusėje kas nors pranykdavo – gervuogių krūmai, gyvūnai, kažkoks senis, beprasmiai žvilgsniai, bet niekas niekada nepasirodydavo. Jokia gyva būtybė.

– Džuli... – tyliai ištaria ir atsisuka į seserį.

Džuli Dolfin stovi verandoje, rankose spausdama 1873 metų „Vinčesterį“: aštuonkampis vamzdis, kalibras 44–40. Žiūri į tą vyrą – jis žingsniuoja lėtai, skrybėlė užmaukšlinta ant akių, apsiaustas iki žemės, kažką tempia, arklį, kažką, arklį ir kažką, jo veidą nuo dulkių saugo skarelė. Džuli Dolfin pakelia šautuvą, į dešinį petį atremia medinę buožę, palenkia galvą, kad geriau nusitaikytų į taikinį – žmogų.

– Taip, Melisa, – tyliai ištaria.

Nusitaiko į krūtinę ir šauna.

Žmogus sustoja.

Pakelia akis.

Nuleidžia veidą dengiančią skarelę.

Džuli Dolfin žiūri į jį. Vėl užtaiso šautuvą. Paskui palenkia galvą taikydamasi į taikinį – žmogų.

Nusitaiko į veidą ir šauna.

Šūvio aidą slopina dulkės. Džuli Dolfin išmeta iš duslintuvo tūtą: raudonas „Morganas“, 44–40 kalibro. Stovi ir žiūri.

Vyras kiek užtrunka, kol prieina prie Melisos Dolfin, sustingusios gatvės viduryje. Nukelia skrybėlę.

– Klosingtaunas?

– Kaip pažiūrėsi, – atsako Melisa Dolfin.

Taip prasideda Šatsi Šel vesternas.

6

– Palydėsiu tave.

– Kodėl?

– Noriu pamatyti tą prakeiktą mokyklą, – taria Šatsi.

Juodu išėjo, galėjo važiuoti autobusu arba eiti pėstute. Paėjėkime, o paskui gal sėsime į autobusą. Okay, tik užsisagstyk.

– Ką pasakei?

– Nežinau, Gouldai, ką pasakiau.

– Užsisagstyk.

– Negali būti.

– Prisiekiu.

– Gal sapnuoji.

– Pasakei užsisagstyk, tarsi būtum mano motina.

– Nagi, eime.

– Taip sakei.

– Liaukis.

– Prisiekiu.

– Ir užsisagstyk.

Kelias vedė į pakalnę, visa žemė buvo nuklota nukritusiais lapais, Gouldas vilko kojas, tarsi batų vietoje būtų du kurmiai, kurmiai, rausiantys lapuose tunelius, skleisdami garsą, panašų į įsideganti cigarą, tik tūkstantį kartų stipresnį. Geltoną ir raudoną triukšmą.

– Mano tėvas rūko cigarus.

– Tikrai?

– Tu jam patiktum.

– Gouldai, *aš jam patinku*.

– Iš kur žinai?

– Galiu suprasti iš balso.

– Tikrai?

– Iš balso galima suprasti daugybę dalykų.

– Pavyzdžiui?

– Pavyzdžiui, jei girdi labai gražų balsą, nuostabiai gražų, gražiausią balsą...

– Na?

– Gali prisiekti, kad žmogus yra bjaurus.

– Bjaurus.

– Daugiau nei bjaurus, labai bjaurus, visas purvinas, nežinau, gal štai tokio ūgio arba didžiulėmis plaštakomis, prakaituotomis, visada drėgnomis, supranti?

– Na...

– Ką reiškia tas „na"?

– Nežinau, nemėgstu spausti rankų, apie rankas mažai išmanau.

– Nemėgsti spausti rankų.

– Ne, tai kvaila.

– Tikrai?

– Suaugusiųjų rankos visada per didelės, beprasmiška duoti jas spausti *man,* kvaila apie tai net galvoti, iš to gali kilti tik sumaištis.

– Kartą per televiziją mačiau, kaip teikiamos Nobelio premijos. Į scena užlipdavo elegantiškai vilkintis žmogus ir nieko kito nedarydavo, tik spausdavo rankas, nuo pradžios iki galo.

– Tai visai kita istorija.

– Ta istorija mane domina. Gouldai, papasakok man ją.

– Kokia prasme?

– Apie Nobelio premiją.

– Ką pasakoti?

– Kaip atsitiko, kad jie nusprendė tau ją duoti?

– Jie *nenusprendė* man jos duoti.

– Gavai, ir viskas?

– Vaikams neduoda Nobelio premijų.

– Galėjo padaryti išimtį.

– Liaukis.
– Okay.
– ...
– ...
– ...
– Gerai, Gouldai, tai kaip tuomet buvo?
– Niekaip, menkniekis, taip, regis, sakoma.
– Keistai sakoma.
– Tau nepatinka?
– Negalėčiau pasakyti, kad nepatiktų.
– Tau nepatinka.
– Man tik truputį keista, ir tiek. Kaip galima vaikui sakyti, kad jis gaus Nobelio premiją, jis gali būti protingas ir visa kita, bet negali to žinoti, gal jis nėra *toks* protingas, gal jis *nenori* gauti Nobelio premijos, o jei taip ir būtų, kam jam tai sakyti? Verčiau palikti jį ramybėje, tegul dirba savo darbus, paskui vieną rytą atsibus ir jo paklaus, ar girdėjai naujieną? Tu gavai Nobelio premiją, pabaiga.
– Klausyk, niekas man nesakė...
– Tarsi kam nors sakytum, kada jis mirs.
– ...
– ...
– ...
– Gouldai, taip tik sakoma.
– ...
– Gouldai, liaukis, taip tik sakoma... Gouldai, pažiūrėk į mane.
– Ko tau?
– Taip tik sakoma.
– Gerai.

Gouldas sustojo ir pasisuko atgal. Lapuose jo kojos išrausė dvi ilgas juostas, nusitęsiančias į tolį. Galėjai įsivaizduoti, kaip kažkas, gal po keleto valandų, eis šiuo keliu dėdamas kojas į tuos du takus, žingsniuos lėtai, stengdamasis jų laikytis, ir jam bus smagu. Gouldas šoktelėjo į šalį ir nutolo, lėtai, stengdamasis nepalikti pėdsakų. Pažvelgė atgal, į staiga nutrūkstančias dvi juostas. *Nematomo žmogaus nuotykiai,* pagalvojo.

– Gouldai, autobusas. Lipam?

– Taip.

Jis važiavo per visą bulvarą, ties gatvės pakilimu pasukdamas į prospektą ir toliau važiuodamas pro parką ir veterinarijos kliniką. Tai buvo greitasis autobusas. Sustojantis prie mokyklos.

– Oho, ji graži, – tarė Šatsi.

– Taip.

– Ji tikrai graži, niekada nemaniau.

– Iš čia nematyti, bet ji didžiulė, su sporto aikštynais ir kitkuo. Labai didelė.

– Graži.

Taip jie stovėjo vienas greta kito ir žiūrėjo. Vaikai lėkė į mokyklą ir iš jos, prieš laiptus plytėjo plati pieva su takeliais ir pora didžiulių kreivų medžių.

– Ar žinai tą aikštę prie mano namų, kur žaidžia futbolą? – paklausė Gouldas.

– Taip.

– Ten berniukai žaidžia futbolą.

– Taip.

– Keisčiausia, kad jie žaidžia ir be kamuolio. Kartais apsimeta spiriantys kamuolį į orą arba jį perduodantys. Arba smūgiuoja galva, nors nėra jokio kamuolio, jie tik bėgioja laukdami trenerio ar varžybų pradžios. Kartais net nepersirengę, dar su kuprinėmis, apsiaustais, bet apsimeta perduodantys kamuolį į kraštą ar besivarantys jį aikštės viduriu. Tokios tokelės.

– ...

– ...

– ...

– Man vis vien.

– ...

– Norėjau pasakyti, kad mokykla man yra kaip tik tai.

– ...

– Net jei nėra nė vienos atverstos knygos ar mokytojo, ar mokyklos, nieko, aš... tai yra tas pats... aš niekada nesiliauju... niekada nesiliauju. Supratai?

– Galbūt.

– Man tai patinka. Niekada nesiliauju apie tai galvoti.

– Juokinga.

– Supranti?

– Taip.

– Supranti, Nobelio premija čia niekuo dėta.

Jie nė nežiūrėjo vienas į kitą, stovėjo vedžiodami akimis po mokyklą, pievą, medžius ir visa kita.

– Gouldai, aš juokavau.

– Tikrai?

– Taip, kalbėjau tik tam, kad kalbėčiau, nereikia manęs klausyti, kai kalbama apie mokyklą, aš esu tas asmuo, kurio visai nereikia klausytis. Patikėk.

– Gerai.

– Mokykla nėra mano stiprioji vieta, tik tiek.

– ...

– Gouldai, atsiprašau.

– Nesvarbu.

– Okay.

– Džiaugiuosi, kad tau patinka.

– Kas?

– Čia.

– Taip.

– Čia gražu.

– Taip. Bet paskui grįžk namo, okay?

– Aišku, grįšiu.

– Taip ir padaryk: grįžk.

– Taip.

– Okay.

Tada jie pažvelgė vienas į kitą. Tik tada. Kurį laiką stovėjo stebeilydamiesi vienas į kitą. Gouldas buvo su vilnone kepuraite, perkreipta, viena ausis po kepuraite, kita išlindusi. Matant jį tokį reikėjo dieviško įžvalgumo, kad suprastum, jog jis – genijus. Šatsi užtraukė kepurę ant išlindusios ausies. Iki, tarė. Gouldas įėjo pro vartelius ir nužingsniavo pagrindiniu taku, didžiosios pievos vidu-

riu. Neatsisukdamas. Toje mokykloje jis atrodė toks mažas, ir Šatsi pagalvojo per visą savo gyvenimą nemačiusi nieko, kas būtų toks mažas kaip tas berniukas ir jo aplankas, žingsniuojantys taku ir su kiekvienu žingsniu vis labiau susitraukiantys. Pagalvojo, kad nedovanotina leisti vaikui būti tokiam vienam, mažų mažiausiai reikėjo pasiųsti paskui husarų būrį ar ką nors panašaus, kad palydėtų taku ir į vidų, į klases, dvi dešimtis husarų, gal net daugiau. Nes šitaip atrodė siaubinga.

– Šitaip atrodo siaubinga, – tarė dviem berniukams, išeinantiems su knygomis po pažastimis ir apsiavusiems batais, panašiais į komiksuose piešiamus batus.

– Kas nors atsitiko?

– Daug kas atsitiko.

– Tikrai?

Berniukai sukikeno.

– Pažįstate berniuką, vardu Gouldas?

– Gouldas?

– Taip, Gouldas.

– Berniuką?

Jie kikeno.

– Taip, berniuką.

– Aišku, pažįstame.

– Ko čia kikenti?

– Kas nepažįsta pono Nobelio?

– Ko čia kikenti?

– Ei, sese, nusiramink.

– Tai pažįstate jį ar ne?

– Aišku, pažįstame.

– Jūs jo draugai?

– Kas, ar mes?

– Jūs.

Jie kikeno.

– Jis su niekuo nedraugauja.

– Ką tai reiškia?

– Jis su niekuo nedraugauja, štai ką tai reiškia.

– Ar jis nelanko mokyklos kartu su jumis?
– Jis mokykloje gyvena.
– Na ir?
– Na ir nieko.
– Juk jis lanko pamokas kartu su kitais?
– Kas tau rūpi, gal tu žurnalistė?
– Aš ne žurnalistė.
– Ji jo mamytė.
Jie kikeno.
– Ne, aš ne jo mamytė. Jis turi mamą.
– Kas ji, gal Marija Kiuri?
– Užsikišk.
– Ei, sese, nusiramink.
– Pats raminkis.
– Gal išprotėjai.
– Užsikišk.
– Ei.
– Palik ją, ji pamišusi.
– Kokio velnio jums reikia...
– Nagi, liaukis...
– Ji pamišusi.
– Eime, eikš.
Jie nebekikeno.
– KAI ATJOS HUSARAI, NEBEBŪSITE TOKIE GUDRUČIAI, – sušuko Šatsi jiems pavymui.
– Tik paklausyk jos.
– Liaukis, eime.
– TOKIUS KAIP JŪS JIE PAKABINS UŽ KIAUŠŲ, O PASKUI ŠAUDYS KAIP Į TAIKINIUS.
– Ji pamišusi.
– Neįtikėtina.
Šatsi vėl atsisuko į mokyklą. Pakabins jus už kiaušų, tyliai sumurmėjo. Paskui šniurkštelėjo nosim. Buvo šaltoka. Pažvelgė į didžiąją pievą, kreivus medžius. Kažkur jau matė tokius medžius, tik neprisiminė, kur. Išsitraukė pirštines ir apsimovė. Suknistas

pasaulis, pagalvojo. Pažvelgė į laikrodį. Į mokyklą ir iš jos ėjo vaikai. Mokykla buvo balta. Pieva pageltusi. Suknistas pasaulis, pagalvojo.

Ir leidosi bėgti.

Bėgo taku, iki pat galo, iki laiptų, užlėkė jais per dvi pakopas iš karto ir įlėkė į mokyklą. Perbėgo ilgą koridorių, pakilo į antrą aukštą, pateko tarsi į valgyklą, išėjo pro kitą pusę, nusileido vienu aukštu žemiau, atidarė visas pakeliui pasitaikiusias duris, vėl atsidūrė lauke, perėjo sporto aikštę ir sodą, įėjo į geltoną pastatą, triaukštį, pakilo laiptais, dirstelėjo į biblioteką ir tualetus, apžiūrėjo kabinetus, paskui sėdo į liftą, paspaudė mygtuką GRABENHAUERIO FONDAS, grįžo atgal, leidosi žaliai dažytu koridoriumi, atidarė pirmąsias duris, dirstelėjo į klasę, pamatė katedroje stovintį vyrą ir tuščius suolus, trečiame sėdėjo vienišas berniukas su kokakolos skardine rankoje.

– Šatsi.

– Sveikas, Gouldai.

– Ką čia veiki?

– Nieko, tik norėjau įsitikinti, kad viskas gerai.

– Šatsi, viskas gerai.

– Tikrai viskas gerai?

– Taip.

– Puiku. Kaip iš čia išeiti?

– Nusileisk žemyn, o paskui eik pagal rodykles.

– Rodykles.

– Taip.

– Okay.

– Susitiksim.

– Susitiksim.

Klasėje liko Gouldas ir profesorius.

– Ji – naujoji mano guvernantė, – tarė Gouldas. – Vardu Šatsi Šel.

– Daili, – tarstelėjo profesorius, kuris, tiesą sakant, buvo vardu Martensas. Paskui tęsė paskaitą, kuri, reikia pasakyti, buvo jo paskaita Nr. 14.

– Taigi tokia būtų esmė šios ypatingos patirties, miglotos ir perprantamos tik iš dalies, – dėstė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14. – Tarkim, praeivis, veikdamas pagal iš anksto ryte susidarytą planą ir turėdamas apibrėžtą tikslą, žingsniuoja gerai nužymėta ir nedviprasmiška miesto gatve. Staiga ant grindinio pamato netikėtą daiktą – smailią juodą pakulnę, kurios nenumatė, kita vertus, ir negalėjo numatyti.

Sustoja lyg pakerėtas.

Tik jis vienas, atkreipkite dėmesį, o ne šimtai kitų žmonių, kurie, būdami tokios pat dvasios būsenos ir panašaus elgesio, irgi pastebėjo smailiąją juodąją pakulnę, tačiau automatiškai nustūmė ją šalin kartu su kitais įdomiais daiktais, kuriems nelemta prasiskverbti į dėmesio sistemą dėl šios pragmatiškumo. O mūsų aptariamas žmogus, patyręs netikėtą ir stulbinamą apreiškimą, sustoja savo dvasiniame – arba ne – kelyje, negrįžtamai atskirtas nuo savęs to vaizdo, suskambusio tarytum neišvengiamas kvietimas, tarsi galinti nepaliaujamai aidėti giesmė.

Tai keista, dėstė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14.

Kai toje informacijos gausoje, kurią jutimas apsiima perduoti mums iš patirties, viena detalė, tik ji viena, atsiskiria nuo visumos ir nevaldoma *pažeidžia* mūsų automatiško išsiblaškymo paviršių. Paprastai taip atsitinka be jokios priežasties, bet vis dėlto atsitinka, ir mes nelauktai patiriame neįprastą jaudulį. Tai panašu į pažadus. Į pažadų blyksnius.

Jie žada pasaulius.

Galėtume teigti, dėstė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14, kad kai kurie iš vienodai nereikšmingos realybės atsiskyrusių daiktų apreiškimai yra tik angos, pro kurias galima nujausti – galbūt pasiekti – pasaulių pilnatvę. Pasaulių. Iš to niekniekio, gatvėje pamestos smailios pakulnės, laiba pakulnė, dvelkia moters šviesa, moters šviesa, pasaulio šviesa, – pabrėžė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14, – ir galų gale kyla klausimas, gal kaip tik šitos / gal šitos durys yra vienintelės, vedančios į tikruosius pasaulius

nė vienoje moteryje nėra visos moters, kuri yra gatvėje pamestoje smailioje pakulnėje / ten slypi kažkas, kas primena / kažkas, kas yra už mo-

ters vardo slypinčios milžiniškos kolektyvinės patirties ir istorijos branduolys / tarkime, jos kintama tiesa / tiksliau, tai, kas tikrovėje atitinka tą, kas mūsų jutimų horizonte pasireiškia kaip jaudulys ir jutimas, perkeliamas į lingvistinę išraišką *moteris*

nė vienoje moteryje nėra visos moters, kuri yra gatvėje pamestoje smailioje pakulnėje: o jei tai yra tikra, tuomet tikrumas būtų požeminis metropolis, apčiuopiamas pro mažytes apie jį bylojančias angas, daiktus-žaltvyksles, įsirėžusius šarvuotame tikrovės paviršiuje, žaltvyksles, kurios yra apreiškimas ir trumpesnis kelias, ženklas ir durys, angelai, – pabrėžė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14. Ir pridūrė: – Nereikia man pasakoti apie Prusto *madeleine*. *Pripratome* prie šio pasišlykštėtinai intymaus, miesčioniško, uždaro paveikslo / jame išnyko tikrųjų angų kaitra, jos sumenko iki nereikšmingų nevalingos atminties reiškinių, niekas nežino, kodėl nevalingos, tačiau įžvalgios / gulėdami ant gulto pas daktarą iš požemių pusvelčiui dalinome apreiškimo blyksnius tarsi slogius asmeninės ir individualios pasąmonės srautus / atidavėme pašalinti lyg inkstų akmenis, kad juos išsiurbtų ir išślapintų kartu su prisiminimais, prisiminimų čiurkšlė / atmintis / sielos diurezė / neatleistinas bailumas / tarytum, – pabrėžė paskaitoje Nr. 14 prof. Martensas, kuris nulipo nuo katedros ir dabar ėjo prie Gouldo –

tarytum žmogus, pakerėtas juodos smailios pakulnės, tą akimirką būtų jis pats: turėtų *jo* biografiją, *jo* atmintį. Tai apgaulė. Akys, matančios blyksnius, yra nepakartojami pasaulio terminalai. Jos yra deriniai jau įvykusių dalykų, objektyvūs galimybių, tą pat akimirką suplaukusių į vieną vietą, žvaigždynai. Ten nėra nieko subjektyvaus. Kiekvienas blyksnis – objektyvumo apraiška. Tikrumas pašalina realybę

tik pagalvok apie akis, kurios gali būti tik realios, ir nieko daugiau,

akis be istorijos paskui,

tik paskui yra istorija paklausyk, paskui, tik paskui yra istorija, siekiant

įamžinti blyksnį, jis paverčiamas istorija,

kiek tai įmanoma
pagalvok apie protą, kuris gali tai padaryti,
koks lengvumas, kokia jėga, kad išlaikytum blyksnį visą tą laiką, kurio reikia, kad pamatytum jį virstant istorija
tai reiškia kurti istorijas, *tai* reikėtų mokėti, nesiliaujant klausytis, laukiant blyksnio ašmenyse slypinčio rėžio, perimant jo žingsnį ir matą, kvėpavimą, eiseną, einant jo takais, alsuojant jo ritmu, kol galų gale rankoje, balse rasis toji laike atsivėrusi akimirka, *sušvelninta* istorijos linkio, *užaštrinta* istorijos tiesiosios
ar gali įsivaizduoti gražesnį veiksmą? – klausė prof. Martensas paskaitoje Nr. 14.

Prof. Martensas Gouldui dėstė kvantinę mechaniką. Jo aistra buvo dviračiai, nuo kurių, beje, dažnai krisdavo dėl neišgydyto labirintito. Jo senelis kovėsi prie Šarlotenburgo, ir jis tai galėjo įrodyti. Taip sakydavo.

7

Kita graži scena buvo valgiaraščio. Salūne. Ne valgiaraštyje. Scena. Ji vyko salūne.

Kur tvyrojo daiktų, balsų, triukšmo, spalvų šurmulys, neužmirštant, kalbėjo Šatsi, smarvės. Tai labai svarbu. Negalima užmiršti smarvės. Prakaito, alkoholio, arklių, išpuvusių dantų, šlapimo ir odekolono. Įsivaizduoji? Nepasakodavo toliau, kol neprisiekdavai įsivaizduojąs.

Iš pradžių veiksmas rutuliojosi tarp Karverio, salūno šeimininko, ir atėjūno, to paties, kuris susidūrė su seserimis Dolfin. Karveris visada kalbėdavo šluostydamas taures. Niekas niekada nematė, kad bent vieną būtų išplovęs.

– Esi tas atėjūnas?

– Kas čia, nauja viskio rūšis?

– Tai klausimas.

– Girdėjau ir geresnių.

– Geriausius klausimus laikome piniginigiems klientams.

Atėjūnas deda ant prekystalio auksinę monetą ir taria:

– Paklausykim.

– Viskio, senjore?

– Dvigubą.

Šatsi sakydavo, kad šį tą dar reikėtų pataisyti, bet iš esmės jis buvo beveik tobulas. Turėjo omeny dialogą.

– Visada apšaudote tuos, kurie čia atvyksta?

– Seserys Dolfin?

– Dvi ponios. Dvynės.

– Tai jos.

– Graži pora.

– Niekas nemoka taip šaudyti kaip jos, – sako Karveris ir ima šluostyti kitą taurę.

– Kaip?

– Negirdėjai istorijos su širdžių valetu?

– Ne.

– Toji istorija jas išgarsino. Štai kaip viskas vyksta. Jos atsistoja per keturiasdešimt žingsnių nuo tavęs, tu išmeti į viršų kortų malką, jos iššauna, surenki ant žemės nukritusias kortas ir rankoje laikai penkiasdešimt vieną sveiką kortą ir vieną kortą su dviem skylutėm viduryje.

– Širdžių valetas.

– Taip.

– Kaskart širdžių valetas?

– Joms patinka ta korta. Matyt, prisiminimai.

– Kada galėčiau pamatyti triuką?

– Niekada. Paskutinį kartą jį rodė prieš dvejus metus, ir krito vienas lavonas. Pakartojimo nebus.

– Jos kažką nušovė?

– Tokį kvailį atėjūną. Jis išgirdo istoriją apie širdžių valetą ir nenorėjo patikėti, kalbėjo, kad tos dvi senmergės nepataikytų į kortą, net jei ją susuktum ir įkištum į šautuvo vamzdį. Kartojo tai per dienas, kaip pamišęs kikendamas iš savo minties apie susuktą

kortą ir iš kitko. Pagaliau seserys Dolfin nusprendė, kad jau pakaks. Jos įsiuto ne tiek dėl susuktos kortos, kiek dėl senmergių, čia kiekvienas žino, kad to verčiau nesakyti, bet jis vis nesiliovė, senmergės tą, senmergės aną. Jos stačiai pašėlo. Dar vieną viskio?

– Pirma pasakojimas.

– Galų gale jis susilažino iš tūkstančio dolerių, kad tos dvi senmergės niekada to nepadarys. Buvo tikras. Jos atėjo su savo šautuvais. Visas miestelis susirinko pažiūrėti. Kvailys kikeno, atrodė ramus, atmatavo keturiasdešimt žingsnių ir metė į viršų kortas. Jos dar krito lyg lapai nuo medžio, o jis jau tysojo ant žemės: du šūviai tiesiai į širdį. Kaip pakirstas. Seserys Dolfin pasisuko ir netarusios nė žodžio grįžo namo.

– Bingo.

– Visi stovėjome kaip suakmenėję, nežinojome, kur dėti akis. Veriama tyla. Sujudo tik šerifas – priėjo prie lavono, apvertė jį ant nugaros, apžiūrėjo, lyg ko ieškotų. Paskui pasisuko į mus purtydamas galvą ir šypsodamasis.

Karveris liovėsi šluostyti taurę. Jis irgi šypsojosi.

– Tas kvailys norėjo visus pergudrauti. Ištraukė iš malkos širdžių valetą ir paslėpė. Atspėk, kur.

– Liemenės kišenėje.

– Tiesiai prie širdies. Vis dar prisimenu tą kortą. Aptaškytą krauju. Viduryje – dvi skylutės, lyg parašas.

– Karveri, viskio.

– Taip, senjore.

Teismo procese, pasakojo Šatsi, teisėjas savo knygose ieškojo straipsnio, kuris leistų nužudyti sukčių ir žudikas nebūtų pakartas. Tačiau nerado. Tada tarė: „Velniop, išteisintos“. Pasivedėjo į šalį šerifą ir kažką jam pasakė, jam vienam. Paskui nusigėrė, juodai.

– Karveri?

– Taip, senjore.

– Kodėl aš gyvas?

– Čia salūnas, bažnyčia toliau, kitoje gatvės pusėje.

– Kodėl aš čia ir geriu viskį, jei seserys Dolfin į mane šovė?

– Tušti šoviniai. Seserys to nežino, juos tiekia Trumanas, raudoni 44–40 kalibro „Morganai“, puikus darbas, visai kaip tikri. Bet tušti. Šerifo įsakymas.

– Jos to nežino?

Karveris gūžtelėjo pečiais. Atėjūnas ištuštino taurę. Prakaito, alkoholio, arklių, išpuvusių dantų, šlapimo ir odekolono kvapas. Jei paklausdavai Šatsi, kuo, po velnių, čia dėtas valgiaraštis, ji atsakydavo, kad dėtas, ir dar kaip. Nusiramink, tai tik pradžia.

8

Vonia buvo laiptų viršuje, todėl eidama miegoti Šatsi užlipo į antrą namo aukštą ir praėjo pro vonią. Viduje buvo Gouldas. Pro duris sklido jo balsas. Jo balsas, skleidžiantis balsus.

– Žinok, Lari, mes ne tavo sumautame koledže... Žiūrėk į mane ir kvėpuok... nagi, kvėpuok... VIEŠPATIE, TIK ATSARGIAU!

– Mokytojau, man prakirstas antakis.

– Vis tiek atsargiau, dėl Dievo... Lari, klausyk, ar klausai manęs?

– Taip.

– Jei nesiliausi vaizdavęs ponaičio, jis išsiųs tave namo su kitu veidu.

– Taip.

– Ar norėtum kito veido?

– Ne.

– Kvėpuok... gerai... sumautas ponaitis...

– Aš nesu...

– ESI, PASIBJAURĖTINAS SUMAUTAS PONAITIS, kvėpuok... duokit jam vandens... VANDENS... klausyk manęs, klausai? Lūkuriuodamas niekaip jo nepričiupsi, supratai?

– ...

– Arčiau, Lari, privalai prie jo prisiartinti, pasitikti jo kumščius, privalai jų ieškoti, supratai, liaukis bėgęs, tu čia ne tam, kad gražiai atrodytum nuotraukose, pasitik jo kumščius, PALIK TĄ

VANDENĮ, kai pajusi jo kumščius, vadinasi, stovi tinkamu atstumu, tada imkis darbo, smūgiuok kaire į kepenis iš apačios, jo gynyba tokia, kad tilptų šaldytuvas, LARI!

– Taip.

– Pulk ant jo kumščių, paskui trenk. Pakartok.

– Ranka... man skauda ranką...

– DĖL DIEVO, PAKARTOK!

– Pulk ant jo kumščių...

– Pulk ant jo kumščių, Lari.

GONGAS!

– Eik velniop, Lari!

– ... velniop.

Trečias raundas „Toyota Master Building" ringe, Laris Gormanas ir Leonas Sobilas. Po aštuonių raundų Gormano veidas jau paženklintas, Sobilas laikosi ringo vidurio... savo įprastinės pozos, ne itin elegantiškos, tačiau veiksmingos... didis kovotojas, prisiminkite jo susitikimą su Harderiu... dvylika žiaurių raundų... Staigus Sobilo smūgis kaire, dar kartą... Gormanas traukiasi, Gormanas prie virvių, paskui elegantiškai išsisuka...

LARI, KAS ČIA DABAR? DĖL DIEVO, JUK ČIA NE TANGO

Sobilas jo nepaleidžia, dar vienas smūgis, ir dar... kablys dešine, DVIGUBAS SMŪGIS KAIRE, GORMANAS SUSVYRUOJA, IEŠKO KAMPO, VISI PAŠOKA... Sobilas spaudžia, Gormanas susirietęs kampe...

LARI, DABAR!

GORMANO SMŪGIS IŠ APAČIOS, KABLYS DEŠINE, SMŪGIS KAIRE, ATRODO, ATAKA PAVYKO, SOBILAS TRAUKIASI Į RINGO VIDURĮ

PO VELNIŲ, LARI, DABAR...

Gormanas jį persekioja... rankos nuleistos prie liemens, gerbiami klausytojai, tikrai keistas vaizdas... Sobilas sustoja... Gormanas svyruoja visu kūnu, jo apsauga žema... Sobilo smūgis, Gormanas išsisuka IR ATSIDURIA SOBILO GLĖBYJE,

SMŪGIS DEŠINE

TIESUS SMŪGIS DEŠINE...

KAIRĖ

KABLYS KAIRE...

IR DEŠINE

KABLYS DEŠINE, SOBILAS ANT GRINDŲ, ANT GRINDŲ, SOBILAS ANT GRINDŲ, MIRTINA KOMBINACIJA, SOBILAS ANT GRINDŲ, ATRODO, NETURI JĖGŲ ATSISTOTI... KAIRĖ DEŠINĖ KAIRĖ DEŠINĖ SVAIGINAMAI GREITAI... SOBILAS BANDO ATSISTOTI... ATSISTOJA, SOBILAS STOVI, BET SKAIČIAVIMAS BAIGTAS, SOBILAS STOVI, BET VISKAS JAU BAIGTA, BAIGTA, TEISĖJAS NUTRAUKIA VARŽYBAS, VISKAS BAIGTA, PO TREČIO RAUNDO PIRMOS MINUTĖS IR ŠEŠIOLIKOS SEKUNDŽIŲ TECHNINIS NOKDAUNAS, GERBIAMI KLAUSYTOJAI, LARIUI GORMANUI TEREIKĖJO AKIMIRKĄ PARODYTI KLASĘ, KAD LAIMĖTŲ PERGALĘ ČIA, „TOYOTA MASTER BUILDING“ RINGE...

– Po velnių, kur išmokai šį tango žingsnį?

– Koledže, Mokytojau.

– Nekalbėk nesąmonių.

– Jei norite, galiu išmokyti.

– Nagi, užsimesk šitą ant nugaros.

– Koks mano veidas?

– Tavo.

– Puiku.

Sušniokščia nuleidžiamas vanduo. Pasigirsta vandens kliokimas iš čiaupo, dantų šepetėlio šiurenimas. Paskui tyla. Durys atsidaro ir pasirodo Gouldas su pižama. Šatsi žiūri į jį nejudėdama.

– Kas tai?

– Kas?

– Ta televizija.

– Tai radijas.

– A.

– Tas Sobilas kietas.

– Italas?

– Argentinietis. Kovotojas. Bjaurus pažiūrėti, bet kietas. Dar niekada nebuvo atsidūręs ant grindų.

– Gouldai?

– Taip.

– Kodėl tau vonioje tiesiog nepasimasturbavus, kaip daro kiti berniukai?

– Aš tai darau lovoje, ten patogiau.

– Teisingai.

– Labanakt.

– Labanakt.

9

Šeštadienį Šatsi visus pakvietė pietų, todėl popietę jie praleido kirpdamiesi plaukus pas Vizvondką, kirpėją. Ten knibždėte knibždėjo žmonių, už durų nusidriekė eilė. Šeštadieniais visi kirpdavosi plaukus.

– Mano namuose šeštadieniais visi maudosi vonioje, – tarė Dyzelis.

Kažkas, išmuilintas iki pat šnervių, sėdėjo išsidrėbęs ant kėdės ir be paliovos krenkštė, bet tokioje padėtyje negalėjo spjaudytis, todėl laikė skreplius burnoje. Šiurpas nukrėsdavo pagalvojus, ką jis išspjaus, kai tik pasitaikys tinkama proga. Palubėje sukosi rutuliai, šiurendami plaukus, šerius, seną briliantino reklamą ir odekolono kvapą. Geltonos sienos, veidrodžiai su Vizvondko širdyje niekada nesenstančios Bridžit Bardo nuotraukomis – kalbama, kad savo šalyje jis buvo kunigas, paskui atsitikusi kažkokia istorija su mergaitėmis ar panašiai. Dabar Vizvondkas buvo kirpėjas: ketvirtadieniais kirpdavo plaukus veltui, „aš žinau, kodėl taip darau, bet jums niekada to nepasakysiu“. Pumerangas liepdavo jį nuskusti plikai, Gouldas sakydavo „prašau nukirpti mane kiek galima mažiau“. Dyzelis netilpo nė ant vienos kėdės, todėl stovėdavo atsirėmęs į kriauklę, o Vizvondkas pasistatydavo suoliuką, užlipdavo ir nulipdavo: kirpo su skyrimu per vidurį. Bet dabar jie visi kaito eilėje ir laukė.

– Techninis nokautas trečiame raunde, – tarė Gouldas.

– Mėšlas, – tarė Dyzelis, iš kišenės traukdamas riebaluotą banknotą ir paduodamas jį Pumerangui. – Gal paaiškintum, kaip visą tą laiką jis išsilaikė ant kojų?

– Jau sakiau, jis tikra rakštis.

– Negalima skubinti menininkų, o Gormanas yra menininkas, – nepasakė Pumerangas, įsidėdamas jį į kišenę.

– O ką sako Mondinis? – paklausė Dyzelis.

– Būtumėt matę Mondinio veidą, jis nenorėjo nieko sakyti. Tik pratarė, kad Laris gudrauja, lipa į ringą šokti tango.

– *Baila baila*.

Kitas, pasakė Vizvondkas.

Mondinis buvo Lario treneris. Mokytojas, kaip jie jį vadino. Tas, kuris jį atrado. Jo plaukai buvo kieti ir garbanoti lyg kempinė indams plauti. Jis turėjo savo istoriją.

PUMERANGAS: Mondinis dirbo skardininku, mažai ką išmanė, tačiau dirbo. Taisė vienos sporto salės išvietę ir įsimylėjo boksą. Per pirmąsias varžybas šešis kartus atsidūrė ant ringo grindų. Sugrįžęs į rūbinę apsirengė, išėjo ir palaukė to, kuris jį kočiojo. Jo vardas buvo rusiškas, Kozalkevas. Nuo patirtų smūgių Mondinis vos laikėsi ant kojų, tačiau vogčiomis pasekė jį iki baro. Mondinis irgi įėjo į vidų. Užsisakė alaus ir prisėdo prie ruso. Kiek palaukė, paskui tarė: „Išmokyk mane". Kozalkevas jau penkiasdešimt keturis kartus buvo kovęsis ringe, jis parduodavo susitikimus, o kartais kaudavosi su pradedančiaisiais, kad bent kiek pataisytų savo įvaizdį. Eik velniop, atsakė. Mondinis ramiai išpylė alų jam ant kelnių. Jie sukėlė peštynes, spardėsi ir svaidė stiklines, kol pagaliau buvo įgrūsti į komisariato areštinę. Valandą sėdėjo vienudu prietemoje ir tylėjo. Paskui rusas pasakė: boksuojiesi, kai esi alkanas. Ryte jie jau mokėsi taip smūgiuoti priešininkui į inkstus, kad nepastebėtų teisėjas, ir protestuoti, jog priešininkas išsisukinėja. Smūgis į inkstus – toks dalykas, kad suskausta net akių obuoliai.

DYZELIS: Mondinis sakydavo, kad boksuotis galima išmokti per vieną naktį. Kovoti mokaisi visą gyvenimą. Jis liovėsi sulaukęs trisdešimt ketverių. Sportinė karjera panaši į daugelio kitų – vie-

nos įsimintinos varžybos. Dvylika raundu su Bariu „Kingu" Muzu Atlantik Sityje. Abu pabuvojo ant grindų po keturis kartus. Atrodė, lyg norėtų vienas kitą užmušti. Paskutiniame raunde stovėjo įsirėmę vienas į kitą, išsekę, suglaudę galvas, jų kumščiai karojo lyg bejėgiai vėzdai. Tas paskutines tris minutes jie keikė vienas kitą lyg vežikai. Galiausiai nugalėtoju buvo pripažintos Muzas, jis surinko daugiau taškų. Mondinis stengėsi tai pamiršti. Bet kartą, kai visi sėdėjo priešais televizorių ir klausėsi žinių apie žmogžudystę Atlantik Sityje, kažkas išgirdo jį murmant: gražus miestas, sykį praleidau ten savaitę, vieną sekmadienio vakarą.

– Žilus plaukus dažysime? – paklausė Vizvondkas. Pirmadieniais, laisvą dieną, jis lankydavo kapines – atrodė, visur turi giminių. O vakarais namuose skambindavo gitara. Kaimynai atsidarydavo langus ir klausydavo.

PUMERANGAS: Mondinis metė boksą būdamas trisdešimt ketverių. Paskutinį kartą susitiko su juodžiu iš Filadelfijos, šis irgi buvo bebaigiąs savo karjerą. Kai pamatė jį išeinant į ringą, Mondinis šūktelėjo žmonai, kuri visada sėdėdavo pirmoje eilėje:

– Paėmei pinigų?

– Taip.

– Gerai. Statyk visus už mane, taškais.

– Bet...

– Nesiginčyk. Už mane, taškais. Tikėkimės, kad jis išsilaikys ant kojų iki galo.

Mondinis parkrito antrame raunde, paskui septintame. Kovėsi neblogai, bet vis nepastebėdavo prakeikto kairiojo kablio. Juodis buvo puikiai jį įvaldęs, nepamatydavai, kada smogdavo. Dešimtame raunde po vieno iš tokių smūgių išsitiesė ilgam. Mondiniui viskas susiliejo akyse. Paskui pamatė žmoną, žiūrinčią į jį, palinkusią virš gulto rūbinėje. Bandė nusišypsoti.

– Nesijaudink. Pradėsime viską iš pradžių.

– Jau padaryta, – atsakė žmona. – Pastačiau viską už tavo priešininką.

Už tuos pinigus jis atidarė sporto salę. Ir tapo Mondiniu, tikruoju. Mokytoju. Kito tokio nė su žiburiu nerasi.

Po firmos „Berbaluz“ (dažai ir šampūnai) kalendoriumi sėdėjęs vaikinas staiga pradėjo virpėti lyg apsėstas. Virpėjo siaubingai, visu kūnu. Nuslydo nuo kėdės ir susmuko ant grindų. Iš burnos jam virto putos, jis griežė dantimis. Kaskart įkvėpdamas švokštė taip, kad kūnu perbėgdavo šiurpas. Vizvondkas pasisuko į jį su žirklėmis ir šukomis rankose. Visi žiūrėjo, niekas nė nekrustelėjo. Storulis gretimoje kėdėje paklausė

– Kas jam pasidarė?

Niekas neatsiliepė. Vaikinui buvo visai blogai, rankomis ir kojomis jis daužė grindis, galva lakstė tarsi atskirai nuo kūno, akys išsprogo, putos virto išterliodamos visą veidą.

– Šlykštu!

Storulis atsistojo, ėmė spoksoti į priešais tysantį vaikiną ir delnais vis braukė per švarką lyg norėdamas jas nusivalyti. Buvo išblyškęs, prakaito nuberta kakta.

– Sustabdykite jį! Tai nepadoru!

Vizvondkas negalėjo pajudėti. Kažkas atsistojo, bet niekas nedrįso prieiti. Likęs sėdėti senukas sumurmėjo kažką panašaus į

– Leiskite jam kvėpuoti...

Vizvondkas tarė

– Telefonas...

Vaikinas trankė galva grindis, nedejavo, ne, tik siaubingai švokštė...

DYZELIS: Gražią sporto salę. Mondinio sporto salę. Tiesiai virš durų, kad nebūtų dviprasmybės, puikavosi užrašas raudonomis raidėmis: „BOKSUOJIESI, KAI ESI ALKANAS“. Dar buvo jaunojo Mondinio, atkišusio kumščius, nuotrauka, ir Rokio Marčiano nuotrauka su autografu. Salėje stovėjo žydras ringas, kiek mažesnis už įprastinį. Ir daug mankštiklių. Mondinis pradėdavo darbą trečią valandą dienos. Pirmiausia įjungdavo laikrodį, skaičiuojantį raundų laiką. Jis buvo tik su viena rodykle, apsukęs tris ratus suskambėdavo ir minutei sustodavo. Mondinis turėjo tarsi sąlyginį refleksą. Suskambus laikrodžiui, nusispjaudavo ant grindų ir nusišypsodavo, lyg būtų iš kažkur išnešęs sveiką kailį. Gyveno savo laiku, suskirstytu į raundus po tris minutes su minutės

pertrauka. Vėlai vakare užrakindavo sporto salę ir paskiausiai tamsoje išjungdavo laikrodį. Tada eidavo namo, panašus į laivą nuleistomis burėmis.

PUMERANGAS: Keletą mokinių jis atvedė prie šalies čempionų laurų, jie nebuvo ryškūs talentai, bet jis mokėjo juos apdoroti. Sekindavo fiziniais pratimais, paskui, kai šie prinokdavo, atsisėsdavo priešais ir pradėdavo kalbėti. Apie viską. Kartu ir apie boksą. Po pusvalandžio jie atsistodavo – nieko nebūtų galėję pakartoti. Bet kai pakildavo boksuotis į žydrąjį ringą, prisimindavo viską – kaip saugotis, kaip apsimesti, kad smūgiuoji kabliu, kaip apeiti kairiarankius. Mondinis juos stebėdavo atsirėmęs į aptvarą, tylėdamas, nepraleisdamas menkiausio judesio. Paskui, netaręs nė žodžio, liepdavo eiti namo. Rytojaus dieną viskas prasidėdavo iš naujo. Mokiniai juo pasitikėjo. Jis mokėjo iš kiekvieno išspausti tai, kas geriausia. Bet kai geriausia būdavo nenumaldomas noras juos pritrėkšti kiekvieną kartą, kai tik jie atsidurdavo ringe, Mondinis kurį nors vakarą pasivedėdavo juos į šalį ir tardavo: „Parvešiu tave namo, gerai?“ Įsodindavo į savo dvidešimties metų senumo limuziną ir nuveždavo namo kalbėdamas apie visai ką kita. Išlipę iš automobilio, kartu palikdavo ir ringą. Jie tai žinodavo. Kai kurie pasakydavo: gaila. Jis gūžtelėdavo pečiais. Viskas būdavo baigta. Taip tęsėsi šešiolika metų. Tada pasirodė Laris Gormanas.

Vaikinas pradėjo šlapintis. Jo kelnės išsipūtė, paskui šlapimas pasruvo grindimis. Storulis sukiojosi aplink netverdamas pykčiu:

– Mižnius, šlykštynė... po velnių, liaukis, kalės vaike, liaukis pagaliau!

Daugiau nė vienas nedrįso prisiartinti, vaikinas raitėsi, storulis buvo baisiai įsiutęs.

Jis vis rėkė.

– Liaukis, kalės vaike, girdi? Liaukis! Tas kalės vaikas apsimyžo, po velnių, kokia šlykštynė, jis apsimyžo lyg gyvulys...

Sustojo priešais ir staiga spyrė jam į šoną, paskui pasižiūrėjo į batą, juodą minkštos odos batą, pasižiūrėjo, ar neišsitepė, ir galutinai sužvėrėjo.

– Mižnius, šlykštynė, bjaurybė, neįmanoma, tiesiog šlykštu, priverskite jį liautis!

Ir pradėjo spardyti, kur pakliuvo. Tada Vizvondkas žingtelėjo du žingsnius į priekį. Rankoje laikė žirkles. Laikė jas kaip durklą.

– Liaukitės, pone Abneri, – pasakė.

Storulis jo neišgirdo. Lyg pamišęs spardė vaikino kūną. Rėkė ir spardė, vaikinas nesiliovė tirtėjęs, apsiputojusiu veidu, kartkartėm sušvokšdamas, bet jau tyliau, tarsi iš tolo. Visi stovėjo lyg suakmenėję. Vizvondkas žingtelėjo dar du žingsnius į priekį.

DYZELIS: Lariui Gormanui tada buvo šešiolika. Gražiai sudėtas, vidutinio ūgio, dailaus veido, nepanašus į boksininką, iš geros šeimos, gyveno prabangiame rajone. Vieną vėlų vakarą įėjo į salę. Ir paklausė, kur Mondinis. Mokytojas stovėjo atsirėmęs į aptvarą žiūrėdamas į du besiboksuojančius. Šviesiaplaukis vis atidengdavo dešinį šoną. Priešininkas buvo negailestingas. Mokytojas suirzęs kramtė lūpas. Laris priėjo prie jo ir tarė: „Sveiki, aš vardu Laris, norėčiau boksuotis". Mondinis atsisuko, ilgokai žiūrėjo į jį, paskui parodė raudoną užrašą virš durų ir vėl pasisuko į besikaunančius. Laris net nepasuko galvos. Užrašą jau buvo perskaitęs. BOKSUOJIESI, KAI ESI ALKANAS. Tiesą pasakius, dar nevakarieniavau, tarė. Suskambo laikrodis, tiedu liovėsi talžyti vienas kitą, Mondinis nusispjovė ant grindų, pasakė: „Labai šmaikštu. Eik lauk". Kitas gal būtų išėjęs. Tačiau Laris buvo kitoks, jis niekada neišeidavo. Atsisėdo ant suoliuko kampe ir nepajudėjo iš vietos. Mondinis dirbo dar porą valandų, paskui salė pradėjo tuštėti, vyrai pasiimdavo savo daiktus ir išeidavo. Liko tik juodu. Mondinis užsivilko apsiaustą tiesiai ant treningo, išjungė šviesą, nuėjo prie laikrodžio ir pasakė: „Jei kas ateitų – aplok". Išjungė laikrodį ir išėjo. Kai kitos dienos trečią valandą sugrįžo į salę, rado joje Larį. Sėdintį ant suoliuko. „Pasakyk bent vieną rimtą priežastį, kodėl turėčiau tave treniruoti", – tarė jam Mondinis. „Kad pajustum, ką reiškia treniruoti būsimąjį pasaulio čempioną", – atsakė Laris.

PUMERANGAS: Tam tikra prasme Mondinis jo nekentė. Tačiau metus sekino pratybomis. Formavo kūną. Sakydavo, kad valo nuo jo pinigus. Laris dirbo nesiginčydamas, stebėdamas kitus,

mokydamasis. Būtų buvęs pavyzdingas mokinys, jei ne įprotis nelaikyti liežuvio už dantų. Kalbėdavo be paliovos. Pradėdavo vos tik kas nors užlipdavo į ringą. Nesvarbu, šokinėdavo per virvutę ar gulėdamas ant žemės darydavo aštuoniasdešimtąjį atsilenkimą. Pradėdavo sulig pirmuoju smūgiu. Kalbėti. Taisydavo, patarinėdavo, pykdavo. Paprastai pusbalsiu, bet įkyrėdavo. Vieną vakarą, praėjus metams nuo tos dienos, kai pirmą kartą pasirodė salėje, ringe kovėsi dviese, o jis nesiliovė kalbėti. Piktinosi, kad vienas iš varžovų, žemesnysis, nemoka slėpti smūgių. Ir per lėtai juda. „Kas tau, pridėjai batus?" – kalbėjo. Mondinis davė ženklą tiems dviem sustoti. Žemesniajam liepė išeiti iš ringo, pasisuko į Larį ir tarė: „Lipk". Užmovė jam bokso pirštines, uždėjo šalmą ir dantų apsaugą. Laris dar niekada nebuvo kovęsis ringe ir per visą savo gyvenimą niekam nebuvo sudavęs. Priešininkas buvo lengvasvoris, šešios kovos, visas laimėjo. Bokso viltis. Pažvelgė į Mokytoją nežinodamas, ką turėtų daryti. Mondinis linktelėjo galvą lyg sakydamas: „Negailėk, jei kas, tave sustabdysiu". Laris pasirengė gintis. Kai jo akys susidūrė su priešininko akimis, nusišypsojo ir klebindamas dantų apsaugą tarė: „Bijai?"

Vizvondkas dabar stovėjo prieš pat storulį. Tas, rodos, jo nė nematė. Nesiliovė rėkdamas spardyti tą vaikiną lyg išprotėjęs.

– Šunsnukis, kalės vaike, tokias šlykštynes daryk namuose, ten gali ir nudvėsti, bet mane palik ramybėje, supratai, čia padori vieta, pasakykite jam, čia padori vieta, jis negali sau leisti...

Storulis dairėsi aplink. Ieškojo pritarimo, tačiau visi stovėjo lyg suakmenėję, žiūrėjo nejudėdami, sustingę, nė vienas nepajėgė atitraukti akių. Gyvas atrodė tik Vizvondkas su žirklėmis rankoje.

– Pone Abneri, pasitraukit, – tarė garsiai.

Tada ponas Abneris, nesiliaudamas rėkti, uždėjo koją ant vaikino veido, tiesiai ant seilių, ir timptelėjęs aukštyn kelnių klešnę, kad neišsiteptų, pradėjo trinti lyg norėdamas užgesinti milžinišką cigaretę. Vizvondkas žingtelėjo pirmyn ir įsmeigė žirkles jam į šoną. Kartą, paskui antrą, tylėdamas. Storulis pasisuko apstulbęs ir, kad išsilaikytų nepargriuvęs, turėjo nukelti koją nuo vaikino veido. Svyravo, bet jau neberėkė, priėjo prie Vizvondko, suėmė jį

už kaklo ir suspaudė abiem rankom, kraujas sruvo jam per švarką ir kelnes. Vizvondkas vėl pakėlė žirkles ir smeigė jam į kaklą, paskui, kai storulis susvyravo, į krūtinę. Žirklės sulūžo. Storuliui iš kaklo pulsuodamas švirkštė kraujas, taškydamasis po kambarį. Jis susmuko ant žemės apversdamas žurnalinį staliuką. Vaikinas tebegulėjo, girdėjosi, kaip jo galva daužosi į grindis, jis nesiliovė nė minutės, buvo lyg išprotėjęs laikrodis, negalėjo nurimti nė viena jo kūno dalis. Regis, nurimo tik kvėpavimas. Vizvondkas išmetė ant grindų žirklių rankenėles. Ašmenys, srūdamos krauju, kyšojo iš pono Abnerio krūtinės.

DYZELIS: Praėjo trys minutės, suskambo laikrodis. Mondinis tarė: „Gana". Nuėmė Lario šalmą ir pradėjo atseginėti pirštines. Laris buvo uždusęs. Mondinis tarė: „Nuvešiu tave namo". Kiek užtruko, kol dvidešimties metų senumo limuzinas pasiekė turtuolių rajoną. Sustojo prieš namą, vien langai ir žibintai. Mondinis išjungė variklį ir pasisuko į Larį.

– Per tris minutes nesudavei nė vieno smūgio.

– Per tris minutes nepraleidau nė vieno smūgio, – atsakė Laris.

Mondinis įsmeigė akis į vairą. Tiesa. Visą raundą Laris judėjo nepaprastai greitai, lyg būtų riedėjęs ant ratukų. Priešininkas smūgiavo kaip mokėdamas, tačiau jo nepasiekė. Nulipo nuo ringo įsiutęs it žvėris.

– Lari, tai ne boksas.

– Nenorėjau jo sužeisti.

– Nekalbėk niekų.

– Tikrai, nenorėjau jo...

– Nekalbėk niekų.

Mondinis žvilgtelėjo į namą. Jis atrodė lyg laimę reklamuojantis plakatas.

– Po velnių, kodėl tu nori boksuotis?

– Nežinau.

– Tai ne atsakymas.

– Tą patį sako ir mano tėvas. „Tai ne atsakymas". Jis advokatas.

– Matyti.

– Gražus namas?

– Matyti iš tavo veido.

Jie dar kiek pastovėjo apsupti turtuolių tylos. Laris žaidė su mašinos pelenine. Atidarydavo ją ir uždarydavo. Mondinis su niekuo nežaidė, jis galvojo apie tai, ką šiandien pamatė ringe: didžiausią talentą, koks kada nors buvo pakliuvęs jam į rankas. Turtingas, advokato sūnus, neturintis nė menkiausios priežasties boksuotis.

– Susitiksim rytoj, – tarė Laris atidarydamas peleninę.

Mondinis gūžtelėjo pečiais.

– Eik velniop, Lari.

– Velniop, – džiugiai atsakė šis ir nuėjo namo.

Nuo šios akimirkos jie visada taip atsisveikindavo. Per varžybas irgi – kampe, suskambėjus gongui, Laris atsistodavo, Mondinis patraukdavo kėdutę, ir juodu atsisveikindavo.

– Eik velniop, Lari.

– Velniop.

Paskui Laris lipdavo į ringą ir nugalėdavo. Dvylika susitikimų iš eilės. Tryliktąjį kovėsi su Sobilu.

Vizvondkas parklupo. Vaikinas ant grindų tebesitampė. Per metrą nuo jo storulis taškėsi krauju, išsproginęs akis, graibydamas rankomis orą. Stovintieji aplink budo iš apžavų. Kažkas pabėgo. Prie Vizdvonko priėjo dviese ir, kažką kalbėdami, pakėlė. Kažkas paskambino ir iškvietė policiją. Gouldas pasijuto išstumtas į pirmąsias gretas, per porą žingsnių nuo tų dviejų kūnų, šokčiojančių lyg žuvys žvejo skiaurėje. Norėjo pasitraukti, bet nepajėgė. Staiga pajuto siaubingą dvoką. Pasisuko ir ant veidrodžio pamatė nespalvotą nuotrauką – futbolo komandos žaidėjai pozavo suprakaitavę, laimingi, ant žemės, viduryje, stovėjo didžiulė taurė. Alkūnėmis prasibrovė prie nuotraukos ir sustojo atsirėmęs į kriauklę. Pabandė atsiriboti nuo aplinkos, pradėjo nuo dešiniojo sparno puolėjo: jis stovėjo su marškinėliais ir kelnaitėmis, nusmukusiomis kojinėmis, idiotiškais ūsais, žvėriškai liūdnai išsišiepęs. Laisvasis žaidėjas buvo vienintelis nesuprakaitavęs ir aukščiausias iš visų: lengvai atpažįstamas. Saugą atpažino iš susiraukusio skrudžiaus veido nuotraukos krašte, o gražuolį vidurio puolėją iš to, kaip jis spaudžia taurės kojelę ir žvelgia tiesiai į objektyvą. Ieškoti

gynėjų sekėsi sunkiau. Visų veidai atrodė kaip gynėjų. Mėgino patyrinėti kojas, tas, kurios buvo matyti. Tačiau aplink kilo sąmyšis, žmonės stumdėsi, kažkas rėkė, jis nepajėgė susikaupti. Pasidavė akimirką prieš suprasdamas, kad tas, apsirengęs treningu, bet suprakaitavęs, ir yra kairysis gynėjas, aišku, pašalintas iš aikštės. Užsimerkė. Ir pradėjo vemti.

Vizvondkas keletą metų sėdėjo kalėjime. Kai tapo aišku, kad jis nepavojingas, leido jam atsisiųsdinti gitarą. Jis skambindavo kiekvieną vakarą linksmas melodijas. Sėdintys kitose kamerose klausydavosi jo.

10

Užribis už dešiniųjų vartų. Jie stovėjo ir žiūrėjo. Prof. Taltomaras su užgesusia nuorūka lūpose. Gouldas su vilnone kepuraite ant galvos, susikišęs rankas į kišenes.

Stovėjo ilgai.

Paskui, neatitraukdamas nuo aikštės akių, Gouldas tarė:

– Aikštėje siaučia audra. Dvidešimtoji antro kėlinio minutė. Perdavimas iš kairės, priešininkų komandos vidurio puolėjas, akivaizdžiai nuošalėje, sulaiko kamuolį krūtine, teisėjas švilpia, bet pilnas vandens švilpukas neskamba, vidurio puolėjas spiria iš visų jėgų, teisėjas vėl sušvilpia, švilpukas tyli, kamuolys pataiko į tinklą, teisėjas mėgina švilpti pirštais, bet tik apsiseilėja ranką, vidurio puolėjas lyg apsėstas lekia kampo vėliavėlės link, nusitraukia marškinius, atsiremia į vėliavėlę, ima šokti kažkokį kvailą brazilišką šokį ir staiga, nutrenktas žaibo, pataikiusio tiesiai į vėliavėlę, suanglėja.

Prof. Taltomaras vilkina laiką, išsiimdamas iš lūpų cigaretę ir nukratydamas tariamus pelenus.

Atvejis neabejotinai sudėtingas.

Paskui išspjauna ant žemės tabako trupinius ir tyliai sumurma:

– Įvartis neįskaitomas, nes žaidėjas buvo nuošalėje. Vidurio puolėjas įspėtas, nes nusivilko marškinėlius. Išnešus žaidėjo de-

gėsius iš aikštės, keičiami žaidėjai. Pakeitus teisėjo švilpuką ir įsmeigus naują kampo vėliavėlę, žaidimas tęsiamas. Baudinys spiriamas – tiksliai iš tos vietos, kur stovėjo žaidėjas, atsidūręs nuošalėje. Jokių sankcijų šeimininkų komandai. To dar betrūko, kad kas nors turėtų atsakyti, jei varžovų vidurio puolėjui nepasisekė.

Tyla.

Gouldas ištaria

– Ačiū, profesoriau

ir nueina.

– Laikykis, sūnau, – sumurma prof. Taltomaras nė nepasisukdamas.

Varžybų rezultatas nulis nulis.

Teisėjas bėgioja mažai, bet savo darbą išmano.

Šuniškai šalta.

Vaikams reikia tikrų dalykų.

11

– Pakviesk panelę Šel.

– Gerai.

Gouldas perdavė ragelį Šatsi. Kitame laido gale buvo jo tėvas.

– Klausau?

– Panelė Šel?

– Taip, klausau.

– Gal jūs degalų kompanijos savininko giminė?

– Ne.

– Gaila.

– Man irgi.

– Į klausimą numeris 31 jūs atsakėte kurianti vesterną.

– Teisingai.

– Atsakėte, kad jūsų gyvenimo svajonė yra sukurti vesterną.

– Taip.

– Ar toks atsakymas jums atrodo tinkamas?

– Kitų neturėjau.

– ...

– ...

– Kas tai, filmas?

– Prašau?

– Tas vesternas... kas tai – filmas, knyga, komiksas, kas, po velnių, tai yra?

– Kuria prasme?

– Girdite mane?

– Taip.

– Kas tai? Filmas?

– Apie ką jūs?

– VESTERNAS, kas tai?

– Vesternas.

– ...

– ...

– Vesternas?

– Vesternas.

– ...

– ...

– Panele Šel?

– Klausau.

– Pas jus ten viskas gerai?

– Tiesiog nuostabu.

– Gouldas – ypatingas vaikas, ar supratote?

– Manau, taip.

– Nenoriu, kad jis įsiveltų į istorijas, supratote?

– Beveik.

– Jis privalo galvoti apie mokslą, paskui viskas ateis savaime.

– Taip, generole.

– Jis stiprus berniukas, jam pavyks.

– Gali būti.

– Girdėjote istoriją apie Choakino Murjetos ranką?

– Prašau?

– Choakinas Murjeta. Banditas.

– Nuostabu.

– Teksaso siaubas, ilgus metus Teksase jis kėlė siaubą, žiaurus banditas, išmanė savo darbą, per trejus metus patiesė vienuolika šerifų, turėjo jų visą kolekciją.

– Tikrai?

– Pagaliau jam sučiupti buvo pasitelkta armija. Kiek pavargusi, jį sučiupo. Ir žinote, ką padarė?

– Ne.

– Nukirto ranką, kairiąją, tą, kuria jis šaudydavo. Įdėjo į maišelį ir paleido paštu po Teksasą. Per visus miestus. Šerifas paimdavo maišelį, išstatydavo ranką salūne, paskui vėl įdėdavo į maišelį ir išsiųsdavo į gretimą miestą. Kaip įspėjimą, suprantate?

– Taip.

– Kad žmonės suprastų, kas yra stipriausias.

– Taigi.

– Gerai. Ar žinote, kas toje istorijoje visų įdomiausia?

– Ne.

– Tiesą pasakius, jie paleido po Teksasą keturias Choakino Murjetos rankas, kad būtų greičiau, tą tikrąją ir dar tris, kažkokių kitų suknistų meksikiečių, o vieną dieną suklydo ir į miestą, kuris vadinosi Martintaunas, vienu metu atsiuntė dvi rankas, dvi Choakino Murjetos rankas, abi kaires.

– Nuostabu.

– Ar žinote, ką kalbėjo žmonės?

– Ne.

– Ir aš nežinau.

– Prašau?

– Ir aš nežinau.

– Aaa.

– Graži istorija, tiesa?

– Taip, graži istorija.

– Pamaniau, galėtumėt ją panaudoti savo vesternui.

– Pagalvosiu.

– Kai paskutinį kartą buvau namuose, šaldytuve radau geltoną plastmasinį lėktuvą ir telefonų knygą.

– Dabar viskas sutvarkyta.

– Pasitikiu jumis.

– Neapsirinkate.
– Tas berniukas privalo gerti pieną, pirkite tą su vitaminais.
– Taip.
– Ir kalcio, jam reikia kalcio, jam visada trūko kalcio.
– Taip.
– Kada nors paaiškinsiu.
– Ką?
– Kodėl esu čia, o Gouldas gyvena ten. Įsivaizduoju, kad jums tai neatrodo protinga mintis.
– Nežinau.
– Esu tikras, kad jums tai neatrodo protinga mintis.
– Nežinau.
– Vėliau jums paaiškinsiu.
– Gerai.
– Anksčiau su ta nebyle buvo bėdos. Ji šaunuolė, tačiau bendrauti nebuvo lengva.
– Įsivaizduoju.
– Panele Šel, su jumis man ramiau.
– Gerai.
– Jūs kalbate.
– Taigi.
– Tai siaubingai praktiška.
– Sutinku.
– Gerai.
– Gerai.
– Prašom pakviesti Gouldą.
– Taip.
Gouldo tėvas skambindavo kiekvieną penktadienį, vakarais, penkiolika minučių po septynių.

12

Graži Klosingtauno kekšė, labai graži. Juodi Klosingtauno kekšės plaukai, labai juodi. Jos kambaryje, antrame salūno aukšte, dešimtys knygų, skaito jas laukdama, istorijas su pradžia ir pabai-

ga, jei paprašai, papasakoja. Jauna Klosingtauno kekšė, labai jauna. Laikydama tave suspaudusi tarp kojų, šnabžda: *mylimasai.*

Šatsi sakydavo, kad ji kainavo tiek pat, kiek keturi bokalai alaus.

Jos troškulys – viso miestelio kelnėse.

Tiesą pasakius, ji atvažiavo mokytojauti. Kai panelė Mekgai išvažiavo, mokykla buvo paversta sandėliu. Paskui atvažiavo ji. Viską sutvarkė, o vaikai nusipirko sąsiuvinius, pieštukus ir kita. Šatsi sako, kad ji savo darbą išmanė. Darė paprastus dalykus, o jos turimos knygos buvo suprantamos. Galų gale jos patiko ir didesniems berniukams, jie ateidavo kada galėdavo, mokytoja buvo graži, ir jie pagaliau išmoko perskaityti parašus po banditų portretais, kabančiais šerifo kabinete. Tie vaikai buvo jau vyrai. Kažkurį vakarą ji padarė klaidą pasilikdama su vienu iš jų tuščioje mokykloje. Apkabino jį ir pamylėjo su didžiausia pasaulyje aistra. Kai paaiškėjo, vyrai gal būtų atleidę, tačiau moterys pasakė, kad ji yra kekšė, ne mokytoja.

Teisybė, atsakė ji.

Uždarė mokyklą ir perėjo dirbti į kitą gatvės pusę, į kambarį antrame salūno aukšte. Švelnios Klosingtauno kekšės rankos, labai švelnios. Ji vadinosi Fani,

Visi ją mylėdavo, tačiau mylėjo ją tik vienas – Patas Kobanas. Jis sėdėdavo salūne, gerdavo alų ir laukdavo. Kai viskas baigdavosi, ji nulipdavo žemyn.

Sveika, Fani.

Sveikas.

Jie vaikštinėdavo nuo vieno miestelio krašto iki kito, susiglaudę, tamsoje, kalbėdami apie tą nesiliaujantį vėją.

Labanakt, Fani.

Labanakt.

Patui Kobanui buvo devyniolika. Žalios Klosingtauno kekšės akys, labai žalios.

Jei nori suprasti jų istoriją, kalbėjo Šatsi, privalai žinoti, kiek anuomet pistolete būdavo kulkų.

Šešios.

Ji sakydavo, kad tai tobulas skaičius. Pagalvok. Ir priversk tą

ritmą skambėti. Šeši šūviai, vienas du trys keturi penki šeši. Tobula. Ar girdi paskui stojusią tylą? Tai yra tyla. Vienas du trys keturi. Penki šeši. Tyla. Tarsi alsavimas. Kas šeštas šūvis – alsavimas. Gali alsuoti greitai arba lėtai, bet kiekvienas alsavimas yra tobulas. Vienas du trys keturi penki. Šeši. Dabar alsuoja tyla.

Kiek kulkų buvo pistolete?

Šešios.

Tada ji tau papasakodavo šitą istoriją.

Iš apačios atsklinda Pato Kobano juokas. Jam ant barzdos alaus putos, o rankos dvelkia arkliais. Griežia smuikininkas, jis turi mokytą šunį. Žmonės meta pinigą, šuo jį pagauna, grįžta pas šeimininką ant užpakalinių kojų ir įdeda pinigą jam į kišenę. Smuikininkas aklas. Patas Kobanas juokiasi.

Fani dirba viršuje, spausdama tarp kojų piemens sūnų. *Mylimasai.* Piemens sūnus vardu Jangas. Jis tik su marškiniais, jo juodos garbanos sulipusios nuo prakaito. Akyse kažkas panašu į siaubą. Fani jam sako, Jangai, imk mane, bet jis sustingsta ir nuslysta nuo jos išskėstų šlaunų – baltos kojinės su mezginiais virš kelių, ir nieko daugiau. Jis nežino, kur dėti akis. Paima jos ranką ir deda sau ant lyties. Taip, Jangai, sako ji. Glamonėja jį, Jangai, tu gražus, sako. Žiūrėdama jam į akis laižo sau delną, paskui vėl glamonėja, vos liesdama. Taip, sako Jangas. Taip. Ji suspaudžia delne jo lytį. Jis užsimerkia ir galvoja, kad privalo negalvoti apie nieką. Ji žiūri į savo ranką, paskui į prakaitą ant Jango kaktos, krūtinės, vėl į savo ranką, slystančią jo lytim. Jangai, man patinka tavo varpa, noriu tavo varpos. Jis guli ant šono pasirėmęs ranka. Ranka virpa. Eikš, Jangai, sako ji. Jis užsimerkęs. Eikš. Jis atsigula ant jos ir stumiasi tarp praskėstų šlaunų. Taip, Jangai, taip, sako ji. Jis atsimerkia. Akyse kažkas panašu į siaubą. Jis susiraukia ir nuslysta į šalį. Jangai, palauk, sako ji, spausdama delnais jo galvą ir jį bučiuodama. Palauk, sako jis.

Iš apačios atsklinda Pato Kobano juokas. Jis žvilgteli į laikrodį už baro. Užsako dar vieną alaus ir žaidžia sidabro moneta, bandydamas išlaikyti ją pusiausvirą ant tuščios taurės krašto.

Fani, ar tekėsi už manęs?

Patai, nekalbėk niekų.

Aš rimtai.

Liaukis.

Fani, ar aš tau patinku?

Taip.

Fani, tu man patinki.

Moneta įkrinta į taurę, Patas Kobanas apverčia taurę, moneta iškrinta ant medinio baro paviršiaus, išbėga likęs alus, skystis ir putos. Jis paima monetą, nuvalo į kelnes. Žiūri į ją. Norėtų pauostyti. Vėl deda ant taurės krašto. Dirsteli į laikrodį. Pagalvoja: Jangai, šunsnuki, gal jau baigsi? Saldžiai kvepia Klosingtauno kekšė, labai saldžiai.

Fani lūpos paliečia Jango lytį, jis žiūri į ją ir jam tai patinka. Uždeda delną jai ant plaukų ir prispaudžia. Ji paima jo ranką ir patraukia nesiliaudama bučiuoti. Jis žiūri į ją. Vėl uždeda delną jai ant plaukų, ji sustoja, pakelia į jį akis, sako, Jangai, liaukis. Tylėk, sako jis ir ranka stumia jos galvą prie savo lyties. Ji apžioja ją ir užsimerkia. Slysta vis greičiau, pirmyn atgal. Taip, kekše, sako jis. Taip. Ji atsimerkia, mato nuo prakaito blizgančią odą ant Jango pilvo. Mato lyg agonijoje susitraukiančius raumenis. Varyk, sako jis. Nesustok. Lyg agonija. Jis žiūri į ją. Jam patinka. Žiūri. Paskui uždeda rankas jai ant pečių, stipriai suspaudžia, staiga pastumia ją atgal ir užgriūva. Švelniau, Jangai. Ranka ieško jo lyties, jis atstumia ją. Stipriai spaudžiasi tarp šlaunų. Mėšlas, sako. Mėšlas. Jo plaukai prilipę prie kaktos, permirkę prakaitu. Mėšlas. Staiga vėl nuslysta į šalį. Ji pasuka galvą, akimirką pakelia į viršų akis ir atsidūsta. Jis mato. Mato ją.

Patas Kobanas įsmeigia akis į laikrodį už baro. Paskui žvilgteli į laiptus, vedančius į antrą aukštą. Pažvelgia priešais, į pilną alaus stiklą.

Ei, Karveri.

Taip, Patai?

Padėk šaltai.

Išeini?

Grįšiu.

Patai, viskas gerai?

Okay, taip, okay.

Tvarka.

Padėk šaltai.

Kiek pastovi atsirėmęs į barą. Atsisuka ir žiūri į salūno duris. Nusispjauna ant grindų, aulinio bato padu sutrina seiles, žiūri į šlapias dulkes. Vėl pakelia galvą.

Pasaugok, kad neprišlapintų, gerai? Ir šypsosi.

Patai, kodėl neini namo?

Pats eik, Karveri.

Turėtum eiti namo.

Nesakyk, ką turiu daryti.

Karveris purto galvą. Patas Kobanas kikena. Pakelia alaus bokalą ir siurbteli. Pastato bokalą, pasisuka, žiūri į laiptus, vedančius į antrą aukštą, žiūri į juodas rodykles baltame pageltusiame ciferblate, tyliai ištaria „niekšas“.

Jangas pasisuka, ištiesia ranką prie perpetės, kabančios ant kėdės, iš apkabos ištraukia pistoletą ir laiko jį suspaustą rankoje. Vamzdžiu braukia per Fani odą. Balta Klosingtauno kekšės oda, labai balta. Ji nori atsistoti. Gulėk, sako jis. Laiko prispaudęs pistoleto vamzdį jai po smakru. Nejudėk. Nerėk. Po velnių, ką darai. Tylėk. Veda pistoleto vamzdžiu per odą, žemyn. Praskečia jos kojas. Įremia pistoletą į jos lytį. Jangai, prašau, sako ji. Jis lėtai įstumia pistoletą. Paskui ištraukia ir vėl įstumia į vidų. Patinka? klausia. Ji pradeda drebėti. Juk to norėjai? klausia. Giliai įstumia pistoletą. Ji išlenkia nugarą, delnu švelniai paliečia Jango skruostą. Jangai, prašau, sako. Prašau. Žiūri į jį. Jis sustoja. Nusiramink, sako ji. Jangai, juk tu šaunus vaikinas, tiesa? Esi šaunus vaikinas. Ašaros srūva jai iš akių, per visą veidą. Leisk tave pabučiuoti, Jangai, man patinka tave bučiuoti, eikš, pabučiuok mane. Kalba tyliai, nenuleisdama nuo jo akių. Lik su manim, pasimylėkim, nori? Taip, sako jis. Vedžioja pistoletu, pirmyn ir atgal. Pasimylėkim, sako. Ji užsimerkia. Veidą iškreipia skausmo raukšlė. Jangai, maldauju. Jis žiūri, kaip pistoleto vamzdis įsiterpia į kūną ir išlenda. Mato kraują ant jo. Nykščiu pakelia pistoleto gaiduką. Man patinka mylėtis, sako.

Eik velniop, sako Patas Kobanas. Pasitraukia nuo baro ir atsisuka. Grįšiu, sako. Praeina pro stalą, prie jo sėdi broliai Kastorpai, pasisveikina pakeldamas du pirštus prie skrybėlės krašto. Juodos.

Tvarka, Patai?

Taip, pone.

Šiandien šuniškas vėjas.

Taip, pone.

Niekaip nesiliauja.

Tėvas sako, turėtų liautis.

Tavo tėvas.

Sako, kad joks žirgas negali šuoliuoti amžinai.

Vėjas – ne žirgas.

Mano tėvas sako, kad žirgas.

Jis taip sako?

Taip, pone.

Pasakyk jam, kad kartais pasirodytų.

Taip, pone.

Pasakyk jam.

Taip, pone.

Šaunuolis.

Patas Kobanas atsisveikina ir eina laiptų link. Žiūri į viršų ir nieko nemato. Palypėja keletą pakopų. Pamano, kad norėtų turėti pistoletą. Jo tėvas nenori, kad jis vaikštinėtų su pistoletu. Taip nepakliūsi į bėdą, sako. Į beginklį vaikiną nešaudoma. Sustoja. Dirsteli į laikrodį, apačioje už baro. Negali tiksliai prisiminti, kiek praėjo laiko. Bando prisiminti, bet negali. Žiūri iš viršaus į salūną ir pasijunta lyg ant šakelės nutūpęs paukštis. Būtų gera išskleisti sparnus, nusklęsti virš visų galvų ir nutūpti ant aklojo muzikanto skrybėlės. Mano plunksnos būtų juodos, blizgančios, galvoja dešine ranka kelnių kišenėje čiuopdamas kietą peilio rankeną. Nedidelio peiliuko, jo ašmenys užlenkti į medinį kotą. Žiūri prieš save ir nieko nemato. Durys uždarytos, jokio triukšmo, nieko. Esu kvailys, pagalvoja. Sustoja, pažvelgia žemyn, ant laiptų pakopos mato savo aulinį. Nunešiotą odą dengia storas dulkių sluoksnis. Užkulniu dukart kaukšteli į medį. Paskui pasilenkia ir pirštu

nublizgina bato nosį. Tą akimirką iš viršaus atsklinda sausas šūvio garsas ir trumpas šūksnis. Supranta, kad viskas baigta. Girdi antrą šūvį, ir trečią, ketvirtą, penktą, vieną po kito. Stovi sustingęs. Laukia. Galvoje keistas svaigulys, viskas atrodo toli. Jaučia, kaip jį kažkas pastumia, žmonės šaukdami bėga laiptais aukštyn. Mato blizgantį savo aulinio bato priekį. Laukia. Bet nieko negirdi. Tada išsitiesia, pasisuka ir lėtai nulipa laiptais. Pereina salūną, išeina, užsėda ant arklio. Joja visą naktį, o auštant prijoja Abileną. Kitą dieną pasuka į šiaurę, perjoja Bartlborą ir Konoksą, paskui joja išilgai upės iki Kontertauno ir daug dienų šuoliuoja kalnų link. Berberis, Tukson Sitis, Polakas, iki Ful Kryko, kur eina geležinkelis. Mylia po mylios joja bėgiais. Kvarcsaitas, Koltaunas, Oldbridžas, paskui Raideris, Rijo Solas, Salivanas ir Prestonas. Po dvidešimt dviejų dienų prijoja vietą, kuri vadinasi Stounvolas. Žiūri į medžių viršūnes ir skrendančius paukščius. Nusėda nuo arklio, paima saują dulkių ir lėtai leidžia pro pirštus. Čia nėra vėjo, pagalvoja. Parduoda žirgą, nusiperka pistoletą. Perpetę, apkabą ir pistoletą. Vakare eina į salūną. Su niekuo nekalba, visą vakarą geria ir žiūri. Stebi visus, vieną po kito. Paskui išsirenka vieną lošiantį vyrą: baltos rankos be nuospaudų, pentinai švyti. Barzda trumpai, kruopščiai pakirpta.

Tas vyras sukčiauja, sako.

Vaikine, kas nepatinka?

Man nepatinka niekšai, tik tiek.

Nešk iš čia savo mėšliną liežuvį, ir greičiau.

Man nepatinka bailiai, tik tiek.

Vaikine.

Niekada nepatiko.

Padarykim štai ką.

Klausau.

Aš apsimesiu, kad nieko negirdėjau, tu atsistosi, dingsi ir visą savo likusį gyvenimą dėkosi Dievui, kad viskas baigėsi kaip tik taip.

Padarykim kitaip. Tu padėsi kortas, atsistosi ir eisi sukčiauti kur nors kitur.

Vyras pastumia kėdę, lėtai atsistoja, pasisuka ir lieka stovėti, nuleistom prie šonų rankom, delnais glostydamas pistoletus. Žiūri į vaikiną.

Patas Kobanas nusispjauna ant žemės. Atsistoja. Žiūri į savo aulinių galus lyg ko ieškodamas. Paskui pakelia akis į vyrą.

Kvailys, sako vyras.

Patas Kobanas sugriebia pistoletą. Bet neištraukia. Išgirsta šeštą šūvį. Ir nieko daugiau, niekada.

Tyla.

Spengianti tyla.

Prie šaldytuvo durelių Šatsi prikabino Roberto Kertso eilėraštį. Jis jai patiko, todėl jį nukopijavo. Patiko ne visas, bet eilutė, kur buvo parašyta: vienu atodūsiu miršta mylimieji. Eilėraščio pabaiga irgi graži, tačiau geriausias buvo tas posmas. Vienu atodūsiu miršta mylimieji.

Ir dar. Šatsi nuolat niūniuodavo dainelę, kvailoką dainelę, kurią išmoko vaikystėje. Su daugybe posmelių. Jos priedainis prasidėjo taip: mūsų rojaus lankos raudonos, raudonos. Daina nebuvo ypatinga. Ir tokia ilga, kad pakratytum kojas, jei reikėtų visą sudainuoti. Tikrai.

Jangas mirė kameroje teismo proceso išvakarėse. Tėvas atėjo jo aplankyti ir, prikišęs pistoletą, šovė jam tiesiai į veidą.

13

Gouldą mokė dvidešimt septyni profesoriai. Bet jis labiausiai mėgo Mondrianą Kilrojų. Tai buvo kokių penkiasdešimties metų vyras keistu airio veidu (nors buvo ne airis). Nuolat avėjo pilkas medžiagines šlepetes, todėl visi manė, kad jis gyvena ten pat, universitete, o kai kas manė, jog ten ir gimė. Jis dėstė statistiką.

Kartą, įėjęs į auditoriją Nr. 6 ir atsisėdęs į pirmą pasitaikiusį suolą, Gouldas pamatė prof. Mondrianą Kilrojų. Keisčiausia buvo tai, kad jis verkė. Gouldas persėdo į tolimesnį suolą ir atsivertė knygas. Jam patikdavo mokytis tuščiose auditorijose. Paprastai

jos būdavo be verkiančių profesorių. Mondrianas Kilrojus kažką tyliai pasakė, Gouldas kiek patylėjo, paskui atsakė, kad nesuprato. Tada Mondrianas Kilrojus atsisuko į jį ir pasakė, jog verkia. Gouldas pastebėjo, kad jis neturi nosinės ar kažko panašaus, jo plaštakų viršus šlapias, o ašaros rieda už mėlynų marškinių apykaklės. Gal nosinaitės? paklausė. Ne, ačiū. Gal atnešti ko atsigerti? Verčiau nereikia, ačiū. Verkė toliau, be paliovos.

Nors ir neįprasta, tai atrodė gana logiška turint omenyje tą kelią, kuriuo prieš keletą metų pasuko prof. Mondriano Kilrojaus studijos, mat jau kelerius metus savo tyrimus jis buvo nukreipęs į gana neįprastą sritį: lenktus objektus. Tikslus lenktų objektų skaičius nėra žinomas, ir tik Mondrianas Kilrojus, tiesa, apytikriai, galėjo įvertinti jų įtaką žmogaus jutimų tinklui, o paskui ir jo etinei-jausminei būsenai. Paprastai kolegų akivaizdoje jam sunkiai sekėsi suformuluoti klausimą, nes šie dažnai būdavo linkę panašius tyrimus laikyti „perdėm šalutiniais“ (kad ir ką toks pasakymas galėtų reikšti). Tačiau, jo giliu įsitikinimu, lenktų paviršių egzistavimas pasaulio realybėje – neatsitiktinis, priešingai, jis rodė kelią, kuriuo toji realybė bėgo nuo savo likimo būti stipria, stačiakampiškai suorganizuota ir fatališkai suspausta struktūra. Kaip tik tai, paties prof. Mondriano Kilrojaus žodžiais tariant, „paleisdavo judėti pasaulį“. Tokia prasmė gana aiškiai – ir neabejotinai įdomia forma – sklido iš jo paskaitų, ypač iš kai kurių, bet labiausiai iš vienos, žinomos paskaitos Nr. 11 pavadinimu, skirto – būkime tikslūs – Klodo Monė kūriniui *Vandens lelijos*. Kaip žinia, *Vandens lelijos* yra ne vienas paveikslas, o aštuonių didelių sienos dekoracijų serija, kuri sudaro įspūdingą devyniasdešimties metrų ilgio ir dviejų metrų aukščio kompoziciją. Monė ją tapė daug metų, kol pagaliau 1918 metais nusprendė padovanoti savo Tėvynei Prancūzijai už pergalę Pirmajame pasauliniame kare. Nesiliovė jos tobulinęs iki gyvenimo pabaigos, o mirė jis 1926 metų gruodžio penktą, nepamatęs jos viešai išstatytos. Įdomus *tour de force**: kritikų vertinimai buvo prieštaringi – kartais šiuos kūrinius

* Pokštas, triukas (*pranc.*).

jie vadindavo pranašiškais šedevrais, kartais dekoracijomis, tinkamomis tik *brasserie* sienoms papuošti. Žiūrovai dar ir šiandien be išlygų žavisi tais paveikslais ir yra užvaldyti jų kerų.

Kaip mėgdavo pabrėžti prof. Mondrianas Kilrojus, *Vandens lelijos* parodo, kaip akivaizdžiai paradoksaliai – trikdančiai, kaip jis mėgdavo sakyti, arba, kitaip tariant, nepateisinamai pasirinktas siužetas: per visus devyniasdešimt metrų ilgio ir du metrus aukščio vaizduojamas tvenkinys su lelijomis. Vienas kitas probėgomis įterptas medis, gal dangaus lopinėlis, tačiau svarbiausia – vanduo ir lelijos. Sunku būtų rasti mažiau reikšmingą siužetą, sakytum, kičą, ir sunku suprasti, kad tokiems niekams genijus galėjo paskirti ilgus darbo metus ir dešimtis kvadratinių metrų dažų. Vienos popietės ir arbatinuko sienelių būtų buvę daugiau nei per akis. Tačiau kaip tik nuo tokio absurdiško žingsnio *prasideda Vandens lelijų* genialumas. Todėl akivaizdu, kalbėjo prof. Mondrianas Kilrojus, kad Monė norėjo nutapyti nieką.

Nieko tapymas tikriausiai jį buvo taip užvaldęs, kad dabar, žvelgiant iš laiko perspektyvos, matyti, jog paskutinius trisdešimt savo gyvenimo metų jis buvo beviltiškai apsėstas. Apsėstas nuo tos dienos, kai 1893 metų lapkritį nusipirko erdvų žemės sklypą prie savo valdos Živerni ir subrandino mintį įrengti ten didelį vandens telkinį vandens gėlėms – kitaip tariant, tvenkinį su vandens lelijomis. Nesigilinant šį projektą būtų galima aiškinti senatviniu estetikos pomėgiu, tačiau prof. Mondrianas Kilrojus apibrėžė jį kaip sąmoningą, strateginį žingsnį žmogaus, puikiai išmanančio, ko siekia. Kad galėtų tapyti nieką, pirma turėjo jį susirasti. Monė padarė kur kas daugiau: sukūrė jį. Jis negalėjo nepastebėti, kad problemą galima išspręsti ne kuriant nieką anapus tikrovės (tai gali padaryti kiekvienas abstraktus paveikslas), o sukuriant nieką per nuolat irstančią ir besisklaidančią tikrovę. Suprato, kad jo ieškomas niekas yra viskas, užkluptas laikino nebuvimo akimirką. Įsivaizdavo jį kaip laisvą zoną tarp to, kas buvo, ir to, ko jau nėra. Jis negalėjo nepastebėti, jog tai ganėtinai ilgas darbas.

– Atleiskite, prostata šaukia, – paprastai sakydavo prof. Mon-

drianas Kilrojus šioje paskaitos Nr. 11 vietoje. Eidavo į tualetą ir grįždavo po kelių minučių akivaizdžiai lengvesnis.

Kronika skelbia, kad per tuos tris dešimtmečius Monė daugiau laiko praleisdavo dirbdamas parke nei tapydamas; jis naiviai padalijo perpus iš tikro vieningą veiksmą, kurį lyg apsėstas užsispyrusiai kartojo kiekvieną paskutinių trisdešimties gyvenimo metų akimirką: *kurti Vandens lelijas*. Auginti jas ar tapyti tebuvo du skirtingi to paties nuotykio pavadinimai. Galime įsivaizduoti, kad galvoje jis turėjo tik vieną dalyką: laukimą. Buvo pakankamai gudrus, kad pradiniu tašku pasirinktų pakraštį to pasaulio, kuriame realybė reiškiasi pakankamai blankiai bei monotoniškai ir yra artima bereikšmiam tylėjimui. Tvenkinys su vandens lelijomis. Dabar reikėjo priversti tą pasaulio dalį atsikratyti bet kokių prasmės liekanų: nuleisti jai kraują, ištuštinti ją ir eikvoti, kol visai išnyks. Tada jos smerktinas *būti* taptų truputį kažkuo daugiau nei vienalaikiu įvairių blėstančių nebūčių buvimu. Siekdamas tokio ambicingo rezultato, Monė ėmėsi gana banalaus, bet išbandyto triuko – priemonės, kurios griaunamąją įtaką gali paliudyti kiekvienas vedybinis gyvenimas. Turbūt nereikšmingiausiu dalyku pasaulyje tampa tai, greta ko atsibundi kiekvieną savo gyvenimo rytą. Todėl Monė parsinešė namo gabalėlį pasaulio, kurį buvo nusprendęs paversti nieku. Jis sukūrė tvenkinį su vandens lelijomis tiksliai toje vietoje, kur negalėjai jo nematyti. Tik kvailys, teigdavo prof. Mondrianas Kilrojus savo paskaitoje Nr. 11, galėjo patikėti, kad toks kasdienis artumas su tvenkiniu buvo būdas geriau jį pažinti, suprasti ir atskleisti jo paslaptį. Tai buvo būdas jį sunaikinti. Galima sakyti, kad sulig kiekvienu į tą tvenkinį mestu žvilgsniu Monė per žingsnį priartėdavo prie visiško abejingumo, kaskart sudegindamas apstulbimo likučius ir nuostabos liekanas. Galėtume kelti prielaidą, kad tas jo nenuilstamas darbas parke – aprašytas kronikose – tobulinant šį bei tą, sodinant ir raunant gėles, brėžiant ir perbrėžiant krantus ir ribas buvo ne kas kita, kaip kruopštus chirurgo įsikišimas į tai, kas atsispirdavo įpročio jėgai ir atkakliai traukdavo dėmesį, griaudamas dailininko

akyse besiformuojantį tobulai beprasmį paveikslą. Monė siekė nieko, ir ten, kur įprotis pasirodydavo bejėgis, nedvejodamas pasidarbuodavo kapliu.

– Čakš, – onomatopėjiškai pabrėždavo prof. Mondrianas Kilrojus, palydėdamas žodžius nedviprasmiu mostu.

– Čakš.

Vieną dieną jis atsibudo, išlipo iš lovos, nusileido į parką, atėjo prie tvenkinio kranto ir tai, ką pamatė, buvo niekas. Kitam to būtų pakakę. Tačiau genijui būdingas beribis užsispyrimas, verčiantis jį siekti savo tikslų hipertrofiškai trokštant tobulumo. Monė pradėjo tapyti, bet užsidaręs savo studijoje. Jam nė akimirką nešovė mintis pasistatyti molbertą ant tvenkinio kranto, prieš vandens lelijas. Jis jau seniai žinojo, kad ilgus metus kūręs vandens lelijas, tapys jas užsidaręs savo studijoje, kitaip tariant, ištrėmęs save į vietą, iš kur tų lelijų nė negalėjo matyti. Tiesą sakant, ten galėjo jas *prisiminti*. Pasirinkdamas atmintį – o ne tiesioginį regėjimą – genialiai išaukštino nieką, nes atmintis – o ne regėjimas – užtikrino milimetrinę priešpriešinę įžvalgą, sustabdančią vandens lelijas per plauką nuo per didelės beprasmybės ir jas sušildančią prisiminimo įtaiga; to pakako, kad jos sustotų akimirką prieš nebūties bedugnę. Jos buvo niekas, bet *buvo*.

Pagaliau jis galėjo tapyti.

Čia prof. Mondrianas Kilrojus paprastai padarydavo teatrališką pauzę, išeidavo iš už katedros ir atsisėsdavo padovanodamas auditorijai keletą akimirkų tylos. Auditorija jomis pasinaudodavo įvairiai, tačiau gana mandagiai. Paprastai kaip tik tada jo kolegos išeidavo iš auditorijos su įvairiomis veido mikroišraiškomis, reiškiančiomis gyvą pritarimą ir nuoširdų apgailestavimą dėl įsipareigojimų, kurie, kaip buvo galima suprasti, neleido jiems užtrukti ilgiau. Prof. Mondrianas Kilrojus niekada neparodydavo ką nors pastebėjęs.

Negalima sakyti, kad Monė rūpėjo nutapyti nieką. Tai nebuvo pavargusio dailininko užgaida nei tuščia ambicija parodyti virtuozišką *tour de force*. Jis galvojo apie kai ką subtilesnio. Čia prof. Mondrianas Kilrojus akimirkai nutildavo, įsmeigdavo akis į auditoriją

ir prabildavo tyliau, lyg išduodamas paslaptį. Sakydavo: Monė reikėjo nieko, kad jo tapyba, stokodama siužeto, galėtų laisvai perteikti pačią save. Kad ir ką teigtų naivuoliai, paveiksle *Vandens lelijos* vaizduojamos ne lelijos, o žiūrinčio į jas žvilgsnis. Jos yra tam tikros jutimų sistemos kopija. Tiksliau: svaiginamai anomalios jutimų sistemos. Kiti, neabejotinai autoritetingesni kolegos, pabrėždavo prof. Mondrianas Kilrojus vimdančiai kukliai, jau atskleidė, kad vandens lelijos paveiksle yra nesuderintos, kitaip tariant, plūduriuoja erdvėje be jokios hierarchijos, čia neegzistuoja artumas ir tolumas, viršus ir apačia, anksčiau ir vėliau. Techniškai kalbant, jos yra neįmanomos akies žvilgsnis. Jų stebėjimo taškas yra ne tvenkinio pakrantėje, ne ore, ne vandens paviršiuje, ne toli ir ne čia pat. Jis yra visur. Taip galėtų žiūrėti astigmatizmu sergantis dievas, mėgdavo ironizuoti prof. Mondrianas Kilrojus. Jis sakydavo: *Vandens lelijos* yra niekas, matomas niekieno akimis.

Nes žiūrėjimas į *Vandens lelijas* reiškia žiūrėjimą į žvilgsnį, kalbėdavo, maža to, į žvilgsnį, nesusijusį su jokia ankstesne mūsų patirtimi, vienintelį ir nepakartojamą, žvilgsnį, kuris negalėtų būti mūsų žvilgsnis. Kitais žodžiais tariant, žvilgsnis į *Vandens lelijas* yra ribinė patirtis, beveik neįmanoma užduotis. To Monė negalėjo nepastebėti, todėl su maniakišku pedantizmu ilgai ir rūpestingai rinko vietą, kur galėtų eksponuoti *Vandens lelijas,* kad šios taptų dar mažiau matomos. Tai, ką surado, buvo elementari, sakytume, naivi, priemonė, dar ir šiandien gana veiksminga, kuri kaip nereikšmingas priedas pastūmėjo vandens lelijas į prof. Mondriano Kilrojaus studijų ratą. Monė pageidavo, kad jo *Vandens lelijos* būtų eksponuojamos – tiksliai nustatyta seka – ant aštuonių lenktų sienų.

– Lenktų, ponai, – pabrėždavo prof. Mondrianas Kilrojus, aiškiai patenkintas.

Mokslininkas, paskyręs storiausius veikalus vaivorykštei, kietai virtiems kiaušiniams, Gaudžio architektūrai, patrankų sviediniams, kelių kilpoms ir upių vingiams, mokslininkas, lenktiems paviršiams paskyręs ilgus apmąstymų ir analizės metus, žodžiu, prof. Mondrianas Kilrojus tarsi jaudinamą apreiškimą priėmė tai, kad

senasis tapytojas, balansuodamas virš neįmanomybės bedugnės, padedamas švelnių sienų linkių išsigelbėjo nuo kampų prakeiksmo. Čia prof. Mondrianas Kilrojus, siaubingai patenkintas, jautėsi turįs teisę pademonstruoti skaidrę Nr. 421 su dviejų Paryžiaus Oranžri salių perspektyva, kur 1927 metų sausį buvo išstatytos Monė *Vandens lelijos* ir kur dar ir šiandien žiūrovai gali jas pamatyti, jei tik jas *pamatyti* nebūtų visiškai netinkamas neįmanomo veiksmo – žiūrėti į jas – apibūdinimas.

(Skaidrė Nr. 421)

Ponai, nėra nė vieno *Vandens lelijų* paviršiaus centimetro, kuris nebūtų lenktas. Šiuo teiginiu prof. Mondrianas Kilrojus smigdavo į pačią visų aiškiausios paskaitos Nr. 11 esmę. Jis priartėdavo prie auditorijos ir nuo tos vietos iki paskaitos pabaigos jo žodžiai liedavosi su nesuvaldoma ir metodiška aistra.

Mačiau, kaip *Vandens lelijos* apgaubia žmones. Įeini pro duris ir iškart sutrinki, tarsi NUBLOKŠTAS nuo įprastinio regėjimo, ATSKIRTAS nuo tikslaus regėjimo taško, PASKLIDĘS erdvėje, kurioje veltui ieškotum pradžios. Pradžios. *Vandens lelijos* ima suktis aplink juos, likdamos nejudrios, nors ir išjudintos išlinkimo, kriauklės įvijomis jas išrikiavusio aplink dviejų salių tuštumą, jos siūlo fatališką panoramą, įtraukiančią žmones, apsukančią juos aplink save, ir šie vaikiškai nustebę išverčia akis 360 laipsnių kampu. Dažnai su šypsenos šešėliu. Akimirką įsivaizduoja viską matantys tarsi kinematografiniu regėjimu, bet netrukus ateina nusivylimas, ir jie ima mechaniškai ieškoti teisingo nuotolio, tinkamos sekos, taigi tų dviejų dalykų, nuo kurių juos atpratino kinas, kiekviename žingsnyje diktuojantis savo nuotolį ir seką, slopinantis jų žvilgsnio gebą rinktis, nes kinas yra privalomas žvilgsnis, kitaip tariant, pakaitinis, despotiškas, tironiškas žvilgsnis, o vandens lelijos tarytum liudija suvokimo laisvės sūkurį, kaip žinia, neleistiną. Žmonės jame tarsi pasklinda. Delsia. Klajoja, sukasi, vaikštinėja, stabteli, slenka, traukiasi, kartais atsisėda – ant žemės ar ant tam tyčia pastatyto gailestingojo suolelio, – suvokdami matantys

kažką, kas jiems patinka, bet ne visai tikri, kad tai mato, tikrai mato. Daugeliui kyla klausimas: kiek. Kiek reikėjo laiko, koks aukštis, kiek kilogramų dažų sunaudojo, kiek metrų ilgio... kiek. Jie stengiasi nukrypti į šalį, akivaizdu, kad jiems patinka manyti, jog žinodami, kas yra prieš juos, pagaliau galės tai iš tikro turėti, prieš save, o ne virš, po ar greta, tai yra ten, kur *Vandens lelijos* gyvena, nepaisydamos jokio skaičiavimo, tiesiog visur. Anksčiau ar vėliau jie išdrįsta ir prisiartina. Eina pažiūrėti. Iš arti. Jei galėtų – paliestų, bet negalėdami liesti pirštais, įremia žvilgsnius. Ir galutinai liaujasi matyti, nerasdami atramos taško, įžvelgdami tik storus anarchiškus lyg nešvarių lėkščių dugnas potėpius – garstyčias, krienus, majonezą, spalvotus impresionistinius kabliukus ant tualeto sienų. Juokiasi. Skubiai grįžta atgal, į tašką, kuriame jiems bent buvo aišku, ko jie *nemato:* vandens lelijų. Traukdamiesi atgal neišvengiamai svarsto, kaip tas žmogus galėjo matyti iš toli, o tapyti iš arti – subtilus užburiantis triukas, po kurio jie, atatupsti baigę kelionę į salės vidurį, pasijunta tokie pat nenaudingi kaip ir prieš tai, maža to, jaučiasi užburti: toji akimirka, kai suvoki, kad negali matyti, įgauna skausmingą atspalvį kartu su giliausiu įsitikinimu, kad tai, ko nepasiekia jų žvilgsnis, turėtų būti kankinamas malonumas ir neišdildomas grožio prisiminimas. Tada jie pasiduoda. Ir imasi aukščiausio patirties pakaitalo: įspausti kiekvieną neįvykusį žvilgsnį. Iš jaukių odinių ir fetrinių dėklų išlaisvina fotoaparatus, patvirtindami savo pralaimėjimą.

Ir fotografuoja *Vandens lelijas*.

Jaudinama. Su ramentais prieš priešo patrankas. 50 mm objektyvai sminga į vandens lelijų flotiles lyg akies tinklainės kamikadzės. Žiaurios taisyklės draudžia naudoti net blykstę: jie apšviečia juostas, ieško dvasingų kadrų – atrodo, neįmanomų – kankinamai klaupdamiesi, lankstydamiesi, svirdami už svorio centro ribų. Jie meldžia bet kokio žvilgsnio, tikėdamiesi stebuklingos juodosios dėžės cheminės pagalbos. Neramiausi – visų neramiausi – skelbia savo pralaimėjimą; tarp objektyvo ir vandens lelijų įterpdami kankinamą kokio nors artimo kūno buvimą, paprastai pastatydami jį nugara į vandens lelijas lyg kapi-

tuliacijos simbolį. Vėliau jis ilgus metus sveikins svečius ir draugus nuo komodos blankiai šypsodamas kaip kažkada *lelijų* tvenkinyje – *hélas, hélas** – nuskendęs pusbrolis. Jis patraukia juos, senas nenaudėlis dailininkas, sutrikdytus nepakeliamos užduoties – žvelgti į nesamą žvilgsnį, – nugalėtus ir užkariautus, kuriuos apiplėšė jo suktumas, tiesiog žmones, nugalėtus jo, jo vandens lelijų, jo dažų, prakeiktų teptukų, žvilgsnio, kurį jis mato, niekada daugiau nematyto, vandens, lelijųųųųų. Dar ir šiandien dėl to jo nekenčiu. Neatleidžiama pranašams, kurių pranašysčių negalima suprasti, ir aš ilgai galvojau, kad jis yra kaip tik tos rūšies, visų blogiausios, piktasis meistras, nes buvau įsitikinęs, jog jo įsivaizduotas žvilgsnis liko beprasmis, nes nepasiekiamas kitiems, priklausantis tik jam, nemokėjusiam paversti jo matomu. Dėl to galėjai jį niekinti, nes be tos jutimų akrobatikos, to beprotiško ekskurso už bet kokio požiūrio taško ribų ieškant kažko beribio, be to pirmapradžio jausmingumo nuotykio likdavo tik neryškių vandens lelijų jūra, hipertrofinė impresionizmo studija, pragaištinga veidmainiška technika, kurioje vidurinysis miesčionių sluoksnis atpažįsta modernizmo protrūkį sukrėstas minties, kad tai revoliucija, sujaudintas minties, kad galėtų ją pamilti, nes ji, nors ir revoliucija, iš esmės niekam nieko blogo nepadarė – *new for you,* pagaliau revoliucija, akivaizdžiai sukurta panelėms iš gerų šeimų, dailiai supakuotos modernizmo emocijų dovanėlės. Fe. Galėjai jo tik nekęsti už tai, ką padarė, ir aš jo nekęsdavau kiekvieną kartą eidamas į dvi Paryžiaus Oranžri sales, iš kurių visada išeidavau sutrikęs – kiekvieną kartą, ištisus dvidešimt metų. Dar ir šiandien jo nekęsčiau – bergždžiai išniekinusio lenktus paviršius, – jei 1983 metų birželio 14 dienos popietę nebūčiau sutikęs moters, įeinančios į salę Nr. 2, didesniąją, ir mano akivaizdoje pamačiusios *Vandens lelijas* – pamačiusios *Vandens lelijas* ir atskleidusios man, kad pamatyti jas įmanoma, gal ne man, bet apskritai, kai kam šiame pasaulyje: tas žvilgsnis buvo ten, viduje, ir turėjo savo pra-

* Deja, deja *(pranc.).*

džią, parabolę ir pabaigą. Iš tikrųjų ilgus metus sekiau moteris, ten, viduje, instinktyviai įtardamas, kad jei yra koks sprendimas, moteris jį ras, jei ne dėl ko kito, tai bent dėl objektyvaus jų mįslių tapatumo. Aišku, stebėdavau gražias moteris, ypač gražias moteris. Toji moteris atsiskyrė nuo savo būrio – rytietiško tipo moteris – plačiakraštė skrybėlė dengė dalį veido, keisti bateliai ant kojų – ji atsiskyrė ir pasuko vienos iš salės Nr. 2 sienų link – prieš tai stovėjo viduryje – atsiskyrė, tarsi būtų nutrūkęs prie būrio ją laikęs saitas ir ypatinga traukos jėga būtų patraukusi link vandens lelijų, nutapytų ant rytinės sienos, ten, kur didžiausias sienos išlinkis – vandens lelijų link tarsi krintantis rudens lapas, – ji krito lyg svambalas, svyruodama į priešingas puses, harmoningai įvijais judesiais – norėčiau pasakyti: lenktais – du ramentai, mediniai, paspausti po pažastimis – juodos minkštos lazdos, skambančios striukų galūnių žingsniais – ant pečių skraistė – ligos skraistė – ligos išsukinėtos rankos – lyg nuostabi išsekusi peteliškė – žiūrėjau į ją – tarsi būtų atskridusi iš ilgos kelionės, pavargusi, nuostabi, čia. Ji ėjo žingsnis po žingsnio, siaubingai sunkiai, lyg nežinodama, kad galima sustoti. Sukdama kiekvieną judesį apie savo negalios iškreipto kūno ašį, bet slinko, jos atodūsiai buvo lyg žingsniai, ji stūmėsi pirmyn, kantri sraigė, neatskiriama nuo savo ligos buveinės, už jos – gleivių šliūžė, pėdsakas groteskiško kelio, kiti sutrikę seka paskui, susigėdę ir nusivylę, ieškodami, kur padėti akis, bet sunku į ją nežiūrėti – negali žiūrėti kitur – ten buvo daug žmonių, taip pat ir aš, tačiau staiga liko tik ji viena. Kone palietė vandens lelijas, paskui pradėjo pro jas slysti, pakartodama sienos linkį, praturtindama jį kinetinėmis vokalizėmis, sulig kiekvienu žingsniu susukdama kreivę į vis varganesnį kraigalą, kiekvieną akimirką nuotolis kartojosi, toks pat neapibrėžtas kaip ir vandens lelijos, pasklidęs tame tūkstančio krypčių judesyje, susprogęs tame kūne be ašies. Taip ji ėjo per visą salę, artėdama ir toldama, blaškoma tarsi girta jos ligos laiką kirčiuojanti švytuoklė, o žmonės traukėsi iš kelio, stengdamiesi nesukliudyti nė mažiausiam jos poslinkiui. Aš, ilgus metus žiūrėjęs į tas vandens lelijas ir nieko

jose negalėjęs pamatyti, tik vandens lelijas, kičines ir apgailėtinas, praleidau ją pro šalį ir staiga nė nepažvelgęs, kur jos akys, supratau, visai aiškiai supratau, kad ji mato – ji buvo tas žvilgsnis, apie kurį pasakojo vandens lelijos, žvilgsnis, visada matęs jas, ji buvo teisingas kampas, tikslus požiūrio taškas, neįmanoma akis – juo buvo jos tvirti, juodi bateliai, jos liga, kantrybė, siaubingi judesiai, mediniai ramentai, ligos skraistė, braškančios rankos ir kojos, skausmas, jėga ir ta neįmanoma erdvėje palikta šliūžė – amžiams prarasta, kai ji pagaliau atėjo, sustojo ir nusišypsojo.

Nuo tos 1983 metų birželio 14 dienos prof. Mondriano Kilrojaus gyvenimas pakrypo į tam tikrą melancholiją, atitinkančią jo teorines nuostatas, kurios, remiantis Monė *Vandens lelijų* analize, aukščiausią skausmo būseną įvardijo kaip aukštesniojo pasaulio suvokimo *conditio sine qua non*. Jis įtikėjo, jog kančia yra vienintelis kelias, galintis atvesti anapus tikrovės paviršiaus. Jis buvo lenkta linija, apeinanti ortogonalinę sandarą to, kas netikra. Beje, prof. Mondrianas Kilrojus gyveno laimingai, be didesnių kančių, nepatyręs nelaimės išdaigų. Turint galvoje išdėstytas teorines prielaidas, tai komplikavo padėtį, vertė jį jaustis fatališkai neadekvačiu: tokia buvo vienintelė jo kančios priežastis – kančia dėl kančios stokos. Tapęs šito banalaus teorinio jausminio trumpo sujungimo auka, prof. Mondrianas Kilrojus pamažu pasidavė tikrai nervinei depresijai, dėl kurios retkarčiais netekdavo atminties, kentė galvos svaigulį ir nepaaiškinamas nuotaikų permainas. Kartais jis pravirkdavo be jokios aiškios ar pateisinamos priežasties. Iš dalies toks ištežimas jį džiugino, tačiau jis dar nebuvo taip užvaldytas savo teorijų, kad kaskart šiek tiek nesusigėstų. Kartą, kai verkė – be jokios priežasties – pasislėpęs auditorijoje Nr. 6, pamatė atsiveriant duris ir įeinant berniuką. Tai buvo jo mokinys, vardu Gouldas. Išgarsėjęs koledže, nes baigė jį būdamas vienuolikos. Tikrai stebuklingas vaikas. Kurį laiką net gyveno čia, koledže, po tos kraupios istorijos su motina. Jo motina buvo graži moteris, šviesiaplaukė, labai maloni. Tačiau ji pasijuto blogai. Vieną dieną vyras nuvežė ją į kliniką, psichiatrijos kliniką. Sakė, kitaip negalėjęs.

Tada berniukas apsigyveno koledže. Nežinia, ką jis iš tos istorijos suprato. Niekas niekada nedrįso jo paklausti. Jis buvo geras berniukas, niekas nenorėjo jo gąsdinti. Prof. Mondrianas Kilrojus kartais žiūrėdavo į jį ir galvodavo, kad norėtų kaip nors jam padėti. Bet nežinojo, kaip.

Berniukas paklausė, gal jam reikia nosinės ar ko nors atsigerti. Prof. Mondrianas Kilrojus atsakė, ne, viskas gerai. Juodu kiek pasėdėjo auditorijoje. Berniukas mokėsi. Pro langus krito graži šviesa. Prof. Mondrianas Kilrojus atsistojo, paėmė savo švarką ir pasuko durų link. Praeidamas pro berniuką paglostė delnu jam galvą ir sumurmėjo kažką panašaus į Gouldai, tu puikus vaikis.

Berniukas nieko neatsakė.

14

– Labas.

– Labas, – tarė Šatsi.

– Ką užsakysite?

– Du mėsainius su sūriu ir dvi apelsinų sulčių.

– Bulvyčių?

– Ačiū, ne.

– Su bulvytėmis kainuos tiek pat.

– Ačiū, nesvarbu.

– Mėsainis su sūriu, gėrimas ir bulvytės yra rinkinys Nr.3, – tarė rodydamas į nuotrauką už nugaros.

– Graži nuotrauka, bet nemėgstu bulvių.

– Gali paimti dvigubą mėsainį su sūriu, rinkinys Nr. 5, be bulvyčių, kaina ta pati.

– Ta pati kokia?

– Kaip mėsainio su sūriu ir apelsinų sulčių.

– Dvigubas mėsainis su sūriu kainuoja tiek pat kaip viengubas mėsainis su sūriu?

– Taip, jei perki rinkinį Nr. 5.

– Neįtikėtina.

– Imsite rinkinį Nr. 5?

– Ne. Norime viengubo mėsainio su sūriu. Kiekvienam po vieną. Jokių dvigubų mėsainių su sūriu.

– Kaip norite. Bet švaistote pinigus.

– Ačiū, nesvarbu.

– Tuomet du mėsainiai su sūriu ir dvi apelsinų sulčių.

– Puiku.

– Deserto?

– Gouldai, nori torto?

– Taip.

– Prašau pridėti gabalėlį torto.

– Šią savaitę už kiekvieną užsakytą desertą antras duodamas dovanai.

– Puiku.

– Ko norėsi?

– Ačiū, nieko.

– *Privalai* ką nors paimti, tai dovana.

– Nemėgstu saldumynų, nieko nenoriu.

– Bet aš *privalau* tau duoti desertą.

– Kaip suprasti?

– Savaitės dovana.

– Suprantu.

– Todėl *privalau* tau duoti desertą.

– Ką reiškia *privalai* man jį duoti, aš nenoriu, nemėgstu saldumynų, nenoriu išstorėti kaip Tina Terner, nenoriu dėvėti kelnaičių XXL, ką man daryti, laukti kitos savaitės, kad galėčiau suvalgyti tik mėsainį su sūriu?

– Gali nevalgyti. Paimti desertą ir nevalgyti.

– Kodėl turėčiau jį imti?

– Gali išmesti.

– IŠMESTI? Aš nepratusi ką nors išmesti, gali pats išmesti, štai, imk ir išmesk, okay?

– Negaliu, mane atleistų iš darbo.

– Viešpatie...

– Čia labai griežta tvarka.

– Na gerai, tiek to, duok man tą tortą.

– Su sirupu?

– Be sirupo.

– Nemokamai.

– ŽINAU, KAD NEMOKAMAI, BET AŠ JO NENORIU, AIŠKU?

– Kaip nori.

– Jokio sirupo.

– Plaktos grietinėlės?

– Grietinėlės?

– Jei nori, yra plaktos grietinėlės.

– Aš nė torto nenoriu, kaip galėjai pamanyti, kad norėsiu PLAKTOS GRIETINĖLĖS?

– Nežinau.

– Aš žinau: jokios grietinėlės.

– O berniukui?

– Ir berniukui be grietinėlės.

– Gerai. Du mėsainiai su sūriu, dvi apelsinų sulčių, torto gabalėlis be priedų. Čia jums, – pridūrė paduodamas Šatsi du rutuliukus, suvyniotus į skaidrų popierių.

– Kokia čia velniava?

– Kramtomoji guma, dovanai, viduje yra cukraus rutuliukas, jei rutuliukas rožinis – laimi dar dešimt kramtomųjų gumų, jei mėlynas – rinkinį Nr. 6, nemokamai. Jei rutuliukas baltas – sukramtai, ir tiek. Popieriukas su taisyklėmis pridėtas.

– Atsiprašau...

– Taip?

– Atsiprašau...

– Taip?

– Tarkime, aš apsirikusi paimsiu tą velnio kramtomąją gumą.

– Taip?

– Tarkime, kad aš dar labiau apsirikusi pusvalandį kramtysiu ją ir viduje rasiu mėlyną rutuliuką.

– Taip?

– Turėčiau atnešti jį tau, visą apseilėtą, atnešti čia, kad gaučiau riebų, keptą, karštą rinkinį Nr. 6?

– Nemokamai.

– Kada, tavo galva, turėčiau jį suvalgyti?

– Manau, iškart.

– Aš noriu mėsainio su sūriu ir apelsinų sulčių, supratai? Nežinau, ką turėčiau daryti su trim gabalėliais kepto viščiuko, vidutine porcija bulvyčių, kukurūzų burbuole su sviestu ir vidutine stikline kokos. NEŽINAU, KĄ SU VISU TUO TURĖČIAU DARYTI.

– Paprastai tai suvalgoma.

– Kas, kas tai suvalgo? Marlonas Brando, Elvis Preslis, King Kongas?

– Žmonės.

– *Žmonės?*

– Taip, žmonės.

– Klausyk, ar gali man padaryti paslaugą?

– Taip.

– Pasiimk tas kramtomąsias gumas.

– Negaliu.

– Palaikyk jas kokiam praeinančiam storuliui, gerai?

– Patikėk, negaliu.

– Viešpatie...

– Apgailestauju.

– Apgailestauji?

– Tikrai.

– Duok tas kramtomąsias gumas.

– Gardžios, papajos skonio.

– *Papajos?*

– Toks egzotiškas vaisius.

– Papaja.

– Šių metų mada.

– Gerai, gerai.

– Viskas?

– Taip, širduk, viskas.

Jie užmokėjo ir nuėjo prie staliuko. Prie lubų pritvirtintas monitorius rodė kanalą *Food TV*. Buvo pateikiami klausimai. Jei žinodavai teisingą atsakymą, užrašydavai jį tam tikroje servetėlės vie-

toje ir nunešdavai prie kasos. Laimėdavai rinkinį Nr. 2. Tą akimirką klausimas skambėjo taip: kas įmušė pirmąjį įvartį 1966 metų pasaulio futbolo čempionato finalinėse varžybose?

1. Džofris Harstas
2. Bobis Čarltonas
3. Helmutas Haleris

– Trečias, – sumurmėjo Gouldas.

– Nė nebandyk, – sušnypštė Šatsi ir atidarė dėžutę, kurioje gulėjo mėsainis su sūriu. Vidinėje dangtelio pusėje švietė ryškiai raudonas lipdukas. Su užrašu: SVEIKINAME!!! JŪS LAIMĖJOTE DAR VIENĄ MĖSAINĮ! O mažesnėmis raidėmis: „Nedelsdamas nunešk šį lipduką į kasą, gausi nemokamą mėsainį ir gėrimo už pusę kainos!“ Įstrižai buvo dar kažkas parašyta, bet Šatsi neskaitė. Ramiai uždarė dėžutę su mėsainiu viduje.

– Eime.

– Aš dar nė nepradėjau... – tarė Gouldas.

– Pradėsime kitą kartą.

Jie atsistojo, palikdami viską ant stalo, ir pasuko durų link. Ten juos pasitiko žmogus klouno rūbais, su greito maisto restorano skrybėle ant galvos.

– Ponia, štai jums dovanų balionėlis.

– Gouldai, paimk balionėlį.

Ant balionėlio buvo užrašyta AŠ VALGAU MĖSAINĮ.

– Prikabinę jį prie savo namų durų, galėsite dalyvauti konkurse SEKMĖSAINIAI.

– Gouldai, tu prikabinsi jį prie durų.

– Kiekvieną sekmadienį loterijoje laimės kuris nors namas su balionėliu prie durų ir jam bus atvežta 500 mėsainių su sūriu ir kumpiu.

– Gouldai, nepamiršk atlaisvinti tako prieš namus.

– Ir dar 300 litrų talpos šaldytuvas už ypatingą kainą. Kad būtų kur laikyti mėsainius su sūriu ir kumpiu.

– Suprantama.

– Jei pirksite 500 litrų talpos šaldytuvą, gausite dovanų mikrobangų krosnelę.

– Nuostabu.

– Jei tokią jau turite, galite paimti keturių greičių plaukų džiovintuvą, skirtą profesionaliems kirpėjams.

– Jei kartais tektų plauti galvas mėsainiams su sūriu ir kumpiu?

– Prašau?

– Arba išsiplauti galvą kečupu.

– Nesupratau?

– Suteikiąs plaukams blizgesio.

– Kas, kečupas?

– Taip, niekada nebandei?

– Ne.

– Pabandyk. Tinka ir garstyčių padažas.

– Rimtai?

– Gydo pleiskanas.

– Laimė, neturiu pleiskanų.

– Tikrai atsiras, jei nuolat valgysi garstyčių padažą.

– Niekada jo nevalgau.

– Taip, bet plauni juo plaukus.

– Aš?

– Taip, matyti iš plaukų džiovintuvo.

– Kokio plaukų džiovintuvo?

– To, kurį prikabinai prie durų.

– Bet prie mano durų nėra plaukų džiovintuvo.

– Prisimink, prikabinai jį ten tada, kai išskrido keturių greičių mikrobangų krosnelė.

– Iš kur išskrido?

– Iš šaldytuvo.

– Šaldytuvo?

– Sekmadienį, prisimeni?

– Juokauji?

– Ar mano veidas panašus į tos, kuri juokauja?

– Ne.

– Teisingas atsakymas. Laimėjai penkis šimtus litrų rutuliukų, juos gausi mėsainyje su sūriu, pasimatysime, iki.

– Nesupratau.

– Nesvarbu. Pasimatysime, iki.
– Balionėlis.
– Gouldai, paimk balionėlį.
– Nori raudono ar mėlyno?
– Vaikas aklas.
– Atleiskite.
– Nesvarbu. Pasitaiko.
– Ar jūs paimsite balionėlį?
– Ne, jį paims berniukas. Jis tik aklas, ne kvailas.
– Duoti raudoną ar mėlyną?
– Gal turi vėmalų spalvos?
– Ne.
– Keista.
– Tik raudonus ir mėlynus.
– Tada raudoną.
– Štai, prašau.
– Gouldai, paimk balionėlį.
– Laikyk.
– Gouldai, padėkok.
– Ačiū.
– Prašau.
– Ar dar ką norėjai pasakyti?
– Nesupratau?
– Atrodo, ne. Pasimatysim.
– Linkiu sėkmės sekmadienį!
– Teišsipildo.
Jie išėjo. Lauke tvyrojo šaltas ir vaiskus žiemos oras.
– Mėšlina planeta, – tyliai tarė Šatsi.
Gouldas stovėjo vidury šaligatvio nejudėdamas, su raudonu balionėliu rankoje. Ant jo buvo užrašyta AŠ VALGAU MĖSAINĮ.
– Aš alkanas, – tarė.

15

– LARI!.. LARI!.. Laris Gormanas artėja prie mūsų... jis apsuptas gerbėjų... ringas pilnas žmonių... LARI!.. Čempionui sunku prasibrauti pro minią... ten yra ir Mondinis, jo treneris... tikrai žaibiška pergalė šį vakarą „Sony" sporto klube, prisiminkime, užteko 2 minučių ir 27 sekundžių... LARI, štai, Lari, mes eteryje, tiesioginė radijo laida... Lari... mes eteryje, taigi žaibiška pergalė...

– Ar šitas mikrofonas veikia?

– Taip, mes eteryje.

– Gražus mikrofonas, kur tokį pirkai?

– Lari, aš jo nepirkau... paklausyk... tikėjaisi, kad viskas taip greit baigsis, ar...

– Mano sesutei labai patiktų...

– Norėjau pasakyti...

– Ne, rimtai. Žinai, ji mėgdžioja Merilin Monro, dainuoja kaip iš akies traukta Merilin, toks pat balsas, prisiekiu, tik ji neturi mikrofono...

– Lari, paklausyk...

– Paprastai apsieina su bananu.

– Lari, ką norėtum pasakyti apie savo priešininką?

– Taip. Noriu pasakyti.

– Sakyk.

– Noriu pasakyti apie savo priešininką. Mano priešininkas – Laris Gormanas. Kodėl man vis kiša tuos nuogalius su bokso pirštinėmis? Tik painiojasi po kojomis. Ir turiu juos nokautuoti.

– GOULDAI, PO VELNIŲ, AR IŠEISI?

Balsas buvo Šatsi. Jis sklido iš už durų. Vonios durų.

– Einu, einu.

Gurgia nuleidžiamas vanduo. Praustuvo čiaupas *on**. Praustuvo čiaupas *off***. Tyla. Durys atsidaro.

* Įjungtas *(angl.)*.

** Išjungtas *(angl.)*.

– Tavęs jau pusvalandį laukia.

– Einu.

Į Gouldo namus atvyko žmonės iš televizijos. Filmuoti specialios laidos penktadienio vakarui, pavadintos „Vaiko genijaus portretas“. Svetainėje pastatė televizijos kamerą. Norėjo padaryti pusvalandžio interviu. Tikėjosi sukurti liūdną istoriją apie berniuką, savo proto pasmerktą vienatvei ir šlovei. Genialus laidos sumanymas buvo rasti tokį, kurio gyvenimas virto tragedija ne todėl, kad jis nevykėlis, priešingai, todėl, kad jį lydėjo velniška sėkmė. Jei sumanymas ir nebuvo genialus, mintis buvo puiki.

Gouldas atsisėdo ant sofos prieš televizijos kamerą. Pumerangas taip pat atsisėdo. Greta. Dyzelis netilpo ant sofos, todėl įsitaisė ant grindų, nors kiek užtruko. Be to, liko neaišku, kas paskui pajėgs jį pakelti. Na, bet vis tiek. Sustatė mikrofonus ir įjungė prožektorius. Laidos vedėja delnu palygino sukryžiuotas kojas aptempusį sijoną.

– Gouldai, ar viskas gerai? – paklausė.

– Taip.

– Dabar išbandysime mikrofonus.

– Taip.

– Gal norėtum ką nors pasakyti, nesvarbu, ką?

– Ne, į šituos mikrofonus nieko nenoriu sakyti, nedaryčiau to ir už biriljoną...

– Gerai, pakaks, okay, galim pradėti. Pasirengęs?

– Taip.

– Žiūrėk į mane, okay? Ne į televizijos kamerą.

– Gerai.

– Pradedam.

– Taip.

– Pone Gouldai... galiu tave vadinti tiesiog Gouldu?

– ...

– Tegul bus tiesiog Gouldas, sutariam. Gouldai, sakyk, kada suvokei esąs ne šiaip vaikas, noriu pasakyti, suvokei esąs genijus?

PUMERANGAS (nekalbėdamas): Kaip pažiūrėsi. Tarkime, kada jūs suvokėte esanti kvailė? Tai nutiko staiga ar pamažu: iš pradžių

lyginote savo pažymius su draugų pažymiais, paskui pastebėjote, kad per šventes, žaidžiant „Atspėk filmą“, niekas nenori būti su jumis viename būryje?

– Gouldai?

– Taip?

– Papasakok... prisimink kokią nors vaikystės istoriją, ką nors, dėl ko staiga pasijutai kitoks nei kiti... kitoks nei kiti vaikai...

DYZELIS: Taip, puikiai prisimenu. Matote, visi kvartalo vaikai eidavo į parką... ten buvo sūpynės, drambliukas ir panašūs dalykai... gražus parkas, po pietų visi ten eidavo, jei tik būdavo saulėta. Tada aš dar nežinojau, kad esu kitoks... buvau didelis, bet... vaikas negali žinoti, kad yra kitoks... buvau didžiausias iš visų, tik tiek, vieną dieną užkopiau drambliuko laipteliais, pirmą kartą, kai esi mažas, tau neleidžia to daryti, bet tą dieną niekas manęs nematė, niekas nė gerai nežinojo, kiek man metų, taigi pradėjau kopti tais laipteliais, užlipau iki pat viršaus, ir nieko, netilpau ant šliuožimo takelio, mano užpakalis ant jo netilpo, suprantate? Stengiausi kaip įmanydamas, bet tas velnio užpakalis nenorėjo tilpti... kvaila, tačiau nieko negalėjau padaryti, mano užpakalis šliuožimo takeliui buvo per didelis. Galų gale teko grįžti. Nulipau nuo drambliuko, laipteliais. Ar žinote, ką reiškia nulipti nuo drambliuko laipteliais? Kada nors bandėte? Kai visi į tave spokso? Ar kada nors patyrėte tą jausmą? Kertu lažybų, kad patyrėte, tiesa? Aplink pilna žmonių, kurie nulipa nuo drambliuko laipteliais. Pastebėjote? Aplink pilna žmonių, kuriems nesiseka, štai kokia tiesa.

– Gouldai?

– Taip?

– Viskas gerai?

– Taip.

– Okay, okay. Tuomet klausyk... gal galėtum papasakoti apie savo santykius su kitais vaikais. Turi draugų? Ką žaidi? Sportuoji?

PUMERANGAS (nekalbėdamas): Man patinka nardyti. Ten, giliai, viskas kitaip. Nėra triukšmo, negali sukelti triukšmo, net norėdamas negali jo sukelti, ten, apačioje, nėra triukšmo. Judi lėtai, negali daryti staigių judesių ar greitų judesių, turi judėti

lėtai, visi priversti judėti lėtai. Negali susižeisti, niekas negali kvailai paplekšnoti tau per petį ar dar kur nors, ten labai gražu. Svarbiausia, ten puiki vieta kalbėtis, žinote? Man labai patinka kalbėtis, ten, gelmėse, tiesiog ideali vieta, gali kalbėti ir... gali kalbėti, taip, visi gali kalbėti, jei nori, gali kalbėti, nuostabu, kaip gera kalbėti ten, gelmėse. Tik gaila, kad ten niekada nėra... beveik niekada nieko nėra, esi vienas, norėjau pasakyti, ten būtų pasakiška vieta, bet beveik niekada nieko nėra, nėra su kuo kalbėtis, niekada nieko nesutinki. Gaila, tiesa?

– Gouldai, gal nori padaryti pertrauką? Galime nutraukti įrašą ir vėl pradėti, kada panorėsi.

– Ne, viskas gerai, ačiū.

– Tikrai?

– Taip.

– Apie ką norėtum pasikalbėti?

– Verčiau jūs manęs klauskite, taip lengviau.

– Tikrai?

– Taip.

– Gerai... sakyk...

– ...

– Sakyk... ar tai, kad esi... ypatingas vaikas... taip, ypatingas... norėjau pasakyti... ypatingas, netrukdo sugyventi su kitais vaikais?

DYZELIS: Žinote, ką pasakysiu? Tai jų problema. Daug apie tai galvojau ir supratau, kad tai jų problema. Man nesunku būti su jais, galiu paimti juos už rankos, kalbėtis, galiu su jais žaisti, ne visada prisimenu, kad esu toks, koks esu, dažnai užsimirštu, bet jie niekada to neužmiršta. Niekada. Kartais matau, kad jie norėtų su manim susidraugauti, taip, bet tarsi bijotų susižeisti ar panašiai. Jie nemoka į viską pažvelgti teisingai. Prisigalvoja visokiausių istorijų apie tai, ką aš galiu ar negaliu padaryti, kažin ką įsivaizduoja, be paliovos suka galvas, kaip galėtų man pakenkti, kaip galėtų mane įžeisti ar įsiutinti, todėl viskas baigiasi blogai, jie neturėtų taip elgtis. Niekas jiems nepaaiškino, kad tie ypatingi, kaip jūs juos pavadinote, iš tikro yra tokie pat kaip kiti, jų norai, baimės yra tokie pat kaip kitų, niekuo nesiskiria, gali būti ypatingas

vienur ir niekuo neišsiskiriantis visur kitur, kas nors turėtų jiems paaiškinti. Viskas jiems atrodo per daug sudėtinga, todėl galų gale įkyri, paskui jie viską meta, suprantama, jie eina savo keliu, tu jiems esi našta, suprantate, našta. Patikėkite, niekas nenori su našta eiti į kiną. Norėjau pasakyti, jei turi nors menkiausią draugą, su kuriuo gali nueiti į kiną, tikrai neisi į kiną su našta. Todėl jie nė negalvoja eiti su manim. Tokios tokelės.

– Gouldai, gal norėtum pasikalbėti apie savo šeimą?

– Jei norite.

– Papasakok man apie savo tėvą.

– Ką norėtumėt išgirsti?

– Nežinau...ar tau patinka būti su savo tėvu?

– Taip. Jis dirba kariuomenėje.

– Tu juo didžiuojiesi?

– Didžiuojuosi?

– Taip, norėjau pasakyti, ar tu... juo didžiuojiesi?

– ...

– O tavo motina?

– ...

– Gal norėtum papasakoti apie savo motiną?

– ...

– ...

– ...

– Gal nori pasikalbėti apie mokyklą? Ar tau patinka būti tuo, kuo esi?

– Kokia prasme?

– Norėjau pasakyti, tu esi garsus, žmonės tave pažįsta, tavo draugai, mokytojai, visi žino, kas esi. Ar tau tai patinka?

PUMERANGAS (nekalbėdamas): Klausykit, papasakosiu jums vieną istoriją. Kartą mano kvartale atsirado toks vienas ir sustabdė mane gatvėje. Norėjo paklausti, ar nepažįstu Pumerango. Gal žinau, kur jį rasti. Nieko neatsakiau, tada jis puolė man aiškinti, pasakė, kad jis plikagalvis, maždaug tokio pat ūgio kaip aš, visada tyli, ar jį pažįstu? Tą, kuris visada tyli, pažįsta visi. Aš tylėjau. Jis pradėjo karščiuotis, nagi, kalbėjo, apie jį net rašė laikraščiuose,

tai tas, kuris išvertė kėbulą mėšlo prieš CRB leidyklą dėl tos istorijos su Mami Džein, nagi, jis visada juodai apsirengęs, visi jį pažįsta, beveik visada vaikšto su tokiu milžinu, savo draugu. Jis viską žinojo. Ieškojo Pumerango. Aš ten stovėjau. Apsirengęs juodai. Tylėdamas. Pagaliau jis įsiuto. Rėkė, kad jei nenoriu kalbėti, galiu eiti velniop, kokios manieros, nieko negali pasiklausti, koks pasaulis. Jis rėkė. Aš ten stovėjau. Suprantate? Ar suprantate, kad kvaila klausti, ar man tai patinka, ar ne? Ei, jums sakau, ar suprantate?

– Gouldai, nenori kalbėti?

– Kodėl klausiate?

– Jei nori, galime liautis.

– Ne, ne, man viskas gerai.

– Na, negalėčiau pasakyti, kad tu man padedi.

– Apgailestauju.

– Nesvarbu. Pasitaiko.

– Apgailestauju.

– Nežinau, ko nori, kad paklausčiau?

– ...

– Nežinau, gal, tarkim, apie tavo svajones... ar turi svajonių, ką veiksi suaugęs, ką... taigi, tavo svajonės.

DYZELIS: Norėčiau pamatyti pasaulį. Žinote, kokia bėda? Į automobilius aš netelpu, o į autobusus manęs neįleidžia, esu per didelis, nėra man tinkamų sėdynių, panašiai kaip su tuo drambliuku, visą laiką tas pat, nėra išeities. Kvaila, tiesa? Bet aš norėčiau pamatyti pasaulį ir negaliu, turiu gyventi čia ir žiūrėti nuotraukas žurnaluose arba atlasą. Traukiniai irgi vienas vargas, mėginau, tikras vargas. Nėra išeities. O aš tik norėčiau pamatyti, kaip už langų lekia pasaulis, norėčiau, kad kažkas būtų pakankamai didelis mane sutalpinti, tik tiek, atrodo, niekai, betgi ne. Jei norite žinoti, man trūksta tik to vieno dalyko, norėjau pasakyti, esu patenkintas savimi tokiu, koks esu, nenorėčiau būti toks kaip visi, man patinka būti tokiam. Tik tas vienas dalykas. Žinau, esu per didelis, kad suaugęs galėčiau pamatyti pasaulį. Tik tiek. Tiesą sakant, tai mane siutina.

– Gouldai, manau, užteks.
– Taip?
– Čia galime ir baigti.
– Gerai.
– Ar tikrai nenori nieko pasakyti?
– Kokia prasme?
– Gal prieš baigiant norėtum ką nors pasakyti? Bet ką.
– Taip. Galbūt, taip. Vieną dalyką.
– Puiku, Gouldai. Sakyk.
– Ar žinote, kas toks prof. Taltomaras?
– Jis tavo mokytojas?
– Beveik. Bet ne mokykloje.
– Ne?
– Jis leidžia laiką futbolo aikštės užribyje, tiesiai už vartų. Mes ten stovime dviese, jis ir aš. Ir žiūrime, suprantate?
– Taip.
– Taigi norėjau pasakyti, kad retkarčiais kas nors spiria į vartus ir kamuolys išlekia į užribį, už vartų, kartais net prarieda pro mus, o paskui sustoja, kiek tolėliau. Tada vartininkas paprastai žingteli kelis žingsnius į užribį, pamato mus ir surinka: „Kamuolį, prašau, paduokite kamuolį, ačiū". Prof. Taltomaras niekada nepakruta iš vietos, stovi įsmeigęs akis į aikštę, lyg nieko nebūtų įvykę. Taip atsitiko dešimtis kartų, bet mes nė karto nepadavėme to kamuolio, suprantate?
– Taip.
– Žinote, mudu su profesoriumi mažai tesikalbame, žiūrime, ir tiek, bet vieną dieną aš pasiryžau ir paklausiau. Paklausiau: „Kodėl mes niekada jo nepaduodame, to prakeikto kamuolio?" Jis išspjovė ant žemės tabako trupinius ir atsakė: „Arba žiūri, arba žaidi". Tiek tepasakė. Arba žiūri, arba žaidi.

– ...

– ...

– O paskui?
– Viskas.
– Gouldai, ar tai norėjai pasakyti?

– Taip, tai.

– Nieko daugiau?

– Ne.

– Gerai.

– ...

– Tuomet gerai, baigiame.

– Tiek užteks?

– Taip, tiek užteks.

– Gerai.

Ką su tuo darysime? – peržiūrėjęs įrašą paklausė Vakas Montorsis. Vakas Montorsis buvo specialios penktadienio vakaro laidos vedėjas. Ją žiūrėdamas užmigtų net kokainomanas, kalbėjo nuotolinio valdymo pulteliu sukdamas įrašą pirmyn, ieškodamas ko nors mažiau slogaus. Jie bandė paimti interviu iš Gouldo tėvo, tačiau šis atšovė, kad televizijos žurnalistai jam yra iškrypėlių gauja, su kuria nenorįs turėti jokių reikalų. Tad liko tik medžiaga iš Gouldo koledžo ir daug nuobodžių jo profesorių kalbų. Jie kalbėjo tokius dalykus, kaip „talentą būtina saugoti“ arba „to berniuko protas yra verčiantis susimąstyti reiškinys“. Vakas Montorsis suko juostą pirmyn ir purtė galvą.

– Ten yra vienas toks, kuris verkia, – tarė žurnalistė, išmesdama paskutinę kortą.

– Kur?

– Toliau.

Vakas Montorsis dar persuko juostą. Pasirodė profesorius su šlepetėmis.

– Šitas.

Tai buvo Mondrianas Kilrojus.

– Jis neverkia...

– Verkia toliau.

Vakas Montorsis paspaudė *play*.

– „...daugiausia tai tik paistalai. Žmonės mano, kad stebuklingam vaikui sunku dėl aplinkos spaudimo, dėl žvėriškų į jį dedamų vilčių. Paistalai. Tikroji problema – jis pats, ir kiti čia niekuo dėti. Tikroji problema yra talentas. Talentas panašus į

pamišusią ląstelę, perdėm išaugusią visai be jokio reikalo. Tarsi tavo namuose kas būtų pastatęs kėglių taką. Viską išgriovęs. Gal jis net būtų gražus, gal ilgainiui išmoktum dieviškai žaisti kėgliais, taptum geriausiu žaidėju kėgliais visame pasaulyje, bet kaip atstatysi savo namus, kaip juos nuo to apsaugosi, kaip išlaikysi tai, apie ką vėliau, pasitaikius tinkamai progai, galėsi pasakyti: Čia mano namai, lauk, čia mano namai. Tau nepavyks. Talentas griauna, jis griauna objektyviai, ir visai nesvarbu, kas vyksta aplink. Tai veikia viduje ir griauna. Reikia būti labai stipriam, kad ką nors išsaugotum. O jis tik vaikas. Ar įsivaizduojate kėglių taką berniuko namų viduje? Ir tas triukšmas, kiekvieną mielą dieną, nuolatinis šurmulys, ir suvokimas, kad tylą, tikrą tylą gali užmiršti amžiams. Namai be tylos. Kas per namai? Kas tam berniukui grąžins jo namus? Jūs su savo televizijos kamera? Aš su savo paskaitomis? Aš?"

Čia prof. Mondrianas Kilrojus tikrai šniurkštelėjo nosim, nusiėmė akinius ir nusišluostė akis didele suglamžyta mėlyna nosine. Galėjai tai palaikyti verkimu.

– Tik tiek? – paklausė Vakas Montorsis.

– Panašiai.

Vakas Montorsis išjungė vaizdo grotuvą.

– Ką dar turime?

– Ketvertuką ir istoriją su netikra *Džokonda*.

– *Džokonda* pykina.

Penktadienio vakare buvo parodyta speciali laida apie ketvertuką iš Anglijos. Trejus metus jie paeiliui eidavo į mokyklą ir niekas nieko nepastebėjo. Net jų sužadėtinė. Dabar jai iškilo šiokių tokių problemų.

16

Gouldas sėdėjo ant grindų, ant keturių centimetrų storio kilimo. Žiūrėjo televizorių. Šatsi grįžo gerokai po dešimtos. Jai patikdavo apsipirkti vakarais, sakydavo, tada daiktai būna pavargę ir

nesipriešina perkami. Ji atidarė duris, Gouldas pasisveikino neatitraukdamas akių nuo televizoriaus. Šatsi žvilgtelėjo į jį.

– Per daug nesitikėk, bet jei įjungtum, būtų įdomiau.

Gouldas atsakė, kad jis neveikia. Spaudė visus nuotolinio valdymo pultelio mygtukus, tačiau nieko neįvyko. Šatsi padėjo pirkinius ant virtuvės staliuko. Dirstelėjo į neveikiantį televizorių. Jo korpusas buvo iš medžio imitacijos, o gal iš tikro medžio.

– Kur jį gavai?

– Ką?

– Kur gavai televizorių?

Gouldas atsakė, kad Pumerangas pavogė jį iš japono, prekiaujančio japoniškais vaškiniais patiekalais, – vištiena su salierais, žalia žuvimi ir panašiai, neįtikėtinai tobulai padarytais, negalėjai atskirti, kad jie netikri. Mokėjo padaryti net sriubas. Sunku padaryti vaškinę sriubą, tam reikia sugebėjimų, jos negali taip paprastai imti ir padaryti.

– Ką reiškia *pavogė*?

– Išnešė iš namų.

– Gal jis išprotėjo?

– Japonas jam buvo skolingas pinigų.

Pasakė, kad Pumerangas kiekvieną rytą jam plovė vitriną, o japonas vis rasdavo pasiteisinimą, kad nesumokėtų, tada Pumerangas jam nepasakė, kad jau pavargo laukti, paėmė televizorių su medžio imitacijos korpusu ir išsinešė. Dar nepasakė, kad gal korpusas tikro medžio, tačiau kai atsiduri parduotuvėje, kur parduodami netikri vaškiniai patiekalai, kaip du vandens lašai panašūs į tikrus, manai, kad ten viskas dirbtina, ir jau nieko nebegali atskirti. Tada Šatsi pasakė, kad taip turbūt ir buvo, ir pridūrė, jog jai taip nutikdavo skaitant laikraščius. Gouldas paspaudė raudoną nuotolinio valdymo pultelio mygtuką, bet nieko neįvyko.

– Šatsi, ar pažįsti kokį nors beprotį?

– Tikrą beprotį?

– Tokį, kurį daktarai vadina bepročiu.

– Tikrą beprotį.

– Taip.

Šatsi atsakė, kad jai tekę tokių matyti, taip. Iš pradžių vaizdas visai prastas. Jie visą laiką rūko ir nieko nesidrovi. Gal todėl, kad neturi ką prarasti. O tai didelė laimė, pridūrė. Tačiau paskui pripranti, ir tada gali būti visai malonu, nors „malonu" nėra teisingas žodis. Jaudinama. Pasakė, kad tai gali būti jaudinama.

– Ar žinai, kas atsitinka galvoje to, kuris išprotėja? – paklausė Gouldas.

Šatsi atsakė, kad tai pareina nuo beprotybės. Nesvarbu, tarė Gouldas. Nežinau, tarė Šatsi. Atrodo, ten kažkas sugenda ir jau nebeklauso paliepimų. Jiems siunčiami paliepimai, bet šie pasiklysta pakeliui ir jų nepasiekia arba pasiekia per vėlai, o paskui negrįžta atgal, jie nuolat, įkyriai gauna tą patį paliepimą ir niekaip negali jo atsikratyti. Tada viskas eina velniop, panašu į organizuotą anarchiją, atsuki čiaupą ir užsidega šviesa, įjungus radiją suskamba telefonas, kada nori įsijungia plaktuvas, atidarai vonios duris ir atsiduri virtuvėje, ieškai lauko durų ir nerandi. Gal jų visai nėra. Išnyko. Lieki amžinai uždarytas viduje. Šatsi prieina prie televizoriaus. Nori paliesti medžio imitaciją. Sako: kai negali išeiti iš namų, turi išmokti juose gyventi. Jiems tai pavyksta. Iš šalies sunku ką nors suprasti, tačiau jiems viskas atrodo logiška. Sako: beprotis tas, kuris norėdamas išsitrinkti galvą kiša ją į orkaitę.

– Atrodo smagu, – tarė Gouldas.

– Ne. Nemanau, kad būtų labai smagu.

Paskui pasakė, kad, jos galva, tai tikras medis.

Gouldas sėdėjo ant grindų, ant keturių centimetrų storio kilimo. Nesiliovė žiūrėjęs televizorių. Šatsi pasakė, kad jos namuose buvo žalias plastmasinis stalas, tačiau priėjęs arčiau pamatydavai, jog jis medinis, pagalvojus atrodo kvaila, bet tada visi buvo pamišę dėl plastmasės, viskas turėjo būti iš plastmasės. Gouldas tarė, kad jo motina išprotėjo. Vieną dieną tai atsitiko. Dabar ji psichiatrijos klinikoje, paaiškino. Šatsi nieko nepasakė, tik pasilenkė prie televizoriaus, prie kažkokio įdubimo, ir nagu nukrapštė kažką kieto ir tamsaus. Paskui pasakė, kad televizorius, matyt, buvo nukritęs, tad nieko stebėtina, jog neveikia. Nukritęs televizorius – miręs televizorius, pasakė.

– Vieną dieną atvažiavo ir ją išvežė, daugiau jos nebemačiau. Mano tėvas nenori, kad tokią matyčiau. Sako, neturiu jas tokios matyti.

– Gouldai...

– Taip?

– Tavo motina prieš ketverius metus išėjo gyventi su profesorium, kuris tyrinėja žuvis.

Gouldas dar kartą spustelėjo nuotolinio valdymo pultelio mygtuką, bet nieko neįvyko. Šatsi nuėjo į virtuvę ir grįžo su atidaryta greipfrutų sulčių skardine. Pastatė ją ant sofos krašto. Sofa buvo mėlyna, stovėjo prieš televizorių. Gouldas nuotolinio valdymo pulteliu pasikasė blauzdą, tiesiai virš čiurnos. Jei kas nors ir gali išvesti iš proto – per siaura kojinių guma. Jis nesiliovė kasęsis nuotolinio valdymo pulto kampu. Šatsi paėmė skardinę, apsidairė, paskui pastatė ją ant stalo, greta vazos su petunijomis. Lyg būtų norėjusi apstatyti butą. Iš virtuvės atsklido šaldytuvo burzgesys, jis gamino šaltį tirtėdamas it senas girtuoklis. Tada Gouldas pasakė, kad ją išvežė anksti ryte, jis girdėjo triukšmą, bet miegojo toliau, o kai atsikėlė, rado tėvą žingsniuojantį po kambarį, civiliai apsirengusį, ties atsegta marškinių apykakle atlaisvintu kaklaryšiu. Pasakė kartą ieškojęs tos klinikos, bet neradęs, nes niekas nieko nežinojo, ir nesutikęs nė vieno, kuris jam būtų norėjęs padėti. Pasakė, kad iš pradžių manęs kiekvieną dieną rašyti jai laiškus, bet tėvas pasakė, jog ji negali jaudintis, jai reikalinga ramybė, tada jis ėmė svarstyti, ar laiško skaitymas yra jaudinantis dalykas, ir kiek pasvarstęs nusprendė, kad taip. Todėl neparašė. Pasakė, paklausinėjęs ir sužinojęs, jog tie, kas patekdavo į tokias klinikas, vėliau sugrįždavo, bet niekada nedrįso klausti tėvo, ar ji sugrįš. Jo tėvas nemėgo apie tai kalbėti, net ir dabar, po daugelio metų, apie tai nekalba, tik nieko daugiau nepridurdamas kartais pasako, kad mama jaučiasi gerai. Pasakė, keista, kai prisimindavo mamą, prisimindavo ją besijuokiančią, prisimindavo nuotraukas, kuriose ji visada juokdavosi, nors, kiek prisimena, nepasakytum, kad ji būtų dažnai juokusis, bet taip atsitikdavo, kai tik ją prisimindavo – prisimindavo besijuokiančią. Dar pasakė, kad miegamojo spinto-

je tebėra jos drabužiai, ji mokėjo mėgdžioti dainininkų balsus, dainuodavo kaip tikra Merilin Monro.

– Merilin Monro?

– Taip.

– Merilin Monro.

– Taip.

– Merilin Monro.

Šatsi pradėjo tyliai kartoti: Merilin Monro, Merilin Monro, Merilin Monro, Merilin Monro, nesiliovė kartojusi, paskui paėmė skardinę ir išpylė į vazą su petunijomis, Merilin Monro, Merilin Monro, iki paskutinio lašo, vėl pastatė skardinę ant stalo, dar daug sykių pakartojo Merilin Monro eidama į virtuvę ir atgal, ieškodama raktų, užrakindama namų duris, eidama laiptų link. Nusiavė batus. Išsisegė plaukų segtuką. Segtuką įsidėjo į kišenę. Batus paliko ten, kur nusiavė.

– Gouldai, aš einu miegoti.

– ...

– Atsiprašau.

– ...

– Atleisk, bet man reikia eiti miegoti.

Gouldas liko sėdėti ir žiūrėti televizorių.

Pagalvojo: „Reikės pasakyti Pumerangui, kad nuneštų atgal".

Japonas turėjo gražų seno modelio radiją, tegul paima jį. Ant priekinio stiklo buvo surašyti visi miestų pavadinimai, sukdamas rankenėlę galėjai varinėti mažą oranžinį brūkšnelį ir keliauti po visą pasaulį.

Pagalvojo, kad su televizoriumi kai kurių dalykų negali daryti.

Paskui jau nieko nebegalvojo.

Atsistojo, išjungė šviesą, užlipo į antrą aukštą, tamsoje nuėjo iki tualeto, pakėlė dangtį ir atsisėdo nenusimovęs kelnių.

– Aš tik paslydau.

– Mėšlas.

– Sakau, tik paslydau.

– Lari, tylėk. Ir giliai kvėpuok.

– Kas čia per velniava?

– Nesimuistyk ir kvėpuok, giliai.

– MAN NEREIKIA TOS VELNIAVOS, aš tik paslydau.

– Gerai, paslydai. Dabar klausyk. Kai atsistosi, gerai žiūrėk, ką matai prieš save. Jei pamatysi du ar tris negrus su bokso pirštinėmis, tuomet palauk, smūgiuok, neprisileisk jų, bet smūgiuok nestipriai, gali pramauti pro šalį, turi laukti, supratai? Tik laikykis toliau nuo jų, o kai pajėgsi, susikabink, stovėk ir kvėpuok. Nesmūgiuok smarkiai, kol nepamatysi tik vieno priešininko, supratai?

– Aš puikiai matau.

– Pažvelk į mane.

– Aš puikiai matau.

– Kol nepasijusi gerai, užmiršk kumščius ir dirbk galva.

– Turiu smūgiuoti galva?

– Lari, dabar ne laikas juokauti. Jis tave parvertė.

– Po velnių, kiek galiu kartoti, aš paslydau, jūs blogai matote, žinote, jums reikėtų pasigydyti, jau nematote to, kas...

– LIAUKIS, PO ŠIMTS...

– Tai jūs...

– LIAUKIS.

– ...

– Tu privertei mane keiktis, kad tave kur susuk...

GONGAS.

– Lari, šitos kovos nenoriu pralaimėti.

– Mokytojau, jūs ją jau laimėjote.

– Eik velniop.

– Velniop.

Čia, „St. Anthony Field“ ringe, tvyro didelė įtampa, baigiantis trečiam raundui Laris Gormanas pargriuvo, patiestas staigaus Randolfo kablio, dabar pamatysime, ar jam pavyko atsigauti, tokia padėtis jam neįprasta, per savo karjerą jis pirmą kartą atsidūrė ant ringo grindų, greitas Randolfo kablys užklupo jį netikėtai, PRASIDEDA KETVIRTAS RAUNDAS, Randolfas eina kaip viesulas, RANDOLFAS, RANDOLFAS, GORMANAS PRISPAUSTAS PRIE LYNŲ, nekokia pradžia Mondinio mokiniui, Randolfas tarsi pašėlo, SMŪGIS, DAR KARTĄ SMŪGIS IŠ APAČIOS, Gor-

manas susiaurina gynybą, išvengia smūgio iš kairės, kvėpuoja, RANDOLFAS SMŪGIUOJA IŠ APAČIOS, puolimas ne itin darnus, tačiau, regis, veiksmingas, Gormanas priverstas trauktis, jo kojos vis dar juda greitai, RANDOLFO SMŪGIS PASIEKIA TIKSLĄ, DAR VIENAS SMŪGIS KABLIU IŠ DEŠINĖS, GORMANAS SUSVERDĖJA, TIESUS RANDOLFO SMŪGIS Į TUŠTUMĄ, GORMANAS IŠSISUKA NUO SMŪGIŲ, RANDOLFAS JĮ PERSEKIOJA, GORMANAS VĖL PRIE LYNŲ, VISI ŽIŪROVAI STOVI...

Gouldas atsistojo nuo unitazo. Nuleido vandenį, paskui prisiminė nė nenusišlapinęs ir tai jam pasirodė gana kvaila. Priėjo prie kriauklės ir įjungė šviesą. Dantų pasta. Dantys. Dantų pasta buvo *bubble gum* skonio. Jos viduje buvo tarsi kokios žvaigždutės, ji atrodė lyg guma su žvaigždutėmis viduje. Tokia buvo gaminama todėl, kad vaikams tai patiko, ir jie valydavosi dantis nesipriešindami. Ant tūtelės taip ir buvo parašyta: vaikams. Paskui jausdavaisi, lyg per visą fizikos pamoką būtum kramtęs gumą. Tačiau dantys būdavo švarūs ir nieko nereikėdavo lipdyti po suolu. Išsiskalavo dantis šaltu vandeniu ir išspjovė tiesiai į kriauklės skylę. Nusišluostė žiūrėdamasis į veidrodį. Apsigręžė ir grįžo prie unitazo. Atsisegė užtrauktuką.

– Viešpatie, mokytojau, jų buvo trys.

– Tikrai?

– Negaliu kautis su trimis.

– Taigi.

– Su dviem dar susidoročiau, bet trijų per daug. Todėl nusprendžiau vieną pašalinti.

– Puiki mintis.

– Žinote, kas įdomiausia? Kai jis pargriuvo, išnyko ir anie du. Keista, tiesa?

– Labai keista.

– Dešinys, kairys, dešinys, bac, ir visi trys išnyko.

– Atskleisk man paslaptį: kaip pasirinkai, į kurį smūgiuoti?

– Pasirinkau tikrąjį.

– Ar jam buvo ant kaktos parašyta?

– Jis iš trijų dvokė labiausiai.

– A.

– Moksliška. Juk sakėte: dirbk galva.

– Lari, esi laimės kūdikis.

– Dešinys, kairys, dešinys: ar kada matėte tokią greitą kombinaciją?

– Taip, tik nemačiau, kad ją atliktų tas, kuris atrodė jau miręs.

– Tada pasakykite, nagi, liaukitės murmėjęs ir pasakykite.

– Niekada nemačiau, kad negyvėlis atliktų tokią greitą kombinaciją.

– Jis tai pasakė, Viešpatie, jis tai pasakė, kur mikrofonai, dabar, kai jų taip reikia, kur jie? Jis tai pasakė, girdėjau savo ausimis, jis tai pasakė, pasakė, tiesa?

– Lari, tu laimės kūdikis.

Nuleidžiamas vanduo.

Šįkart kiek pritempta, pagalvojo Gouldas.

Šį vakarą viskas ne taip, pamanė. Užsitraukė užtrauktuką, išjungė šviesą ir nuėjo miegoti.

Bėgo laikas.

Nakties gabalėliai.

Staiga pabudo. Prie jo lovos ant žemės sėdėjo Šatsi. Su naktiniais, apsigaubusi raudona skraiste. Kramtydama mėlyno šratinuko galiuką.

– Sveika, Šatsi.

– Sveikas.

Durys buvo praviros, iš koridoriaus krito šviesos ruožas. Gouldas vėl užsimerkė.

– Man šovė viena mintis, – tarė Šatsi.

– ...

– Girdi mane?

– Taip.

– Man šovė viena mintis.

Ji kiek patylėjo. Gal ieškojo žodžių. Kramtė šratinuką, girdėjosi plastmasės traškėjimas, lyg traškėtų šiaudelis. Paskui vėl prabilo.

– Štai ką pagalvojau. Ar žinai, kas yra *roulotte**? Jos, *roulotte,* kabinamos prie automobilių, žinai?

– Taip.

– Jas matydama visada jausdavau baisų liūdesį, nežinau, kodėl, bet kai jas aplenki kelyje, užeina baisus liūdesys, jos visada važiuoja labai lėtai, šeimos tėvas sėdi už vairo įsmeigęs akis į kelią ir visi jį lenkia, jis važiuoja prisikabinęs *roulotte,* mašinos užpakalis kiek nuleistas, nukaręs lyg senutės su didžiuliu pirkinių nešuliu, kuri eina sulinkusi ir visi ją lenkia. Labai liūdna. Tačiau negali nežiūrėti, norėjau pasakyti, lenkdamas ją negali nežiūrėti, visada dirsteli, *turi* pažiūrėti, nors ir žinai, kad tai liūdina, prisiekiu, visada atsisuki ir pasižiūri. Kai gerai susimąstai, supranti, kad toje *roulotte* yra kažkas, kas tave traukia, ir jei ilgai ir giliai rausiesi po tais liūdesio sluoksniais, pagaliau pradedi nujausti, kad ten yra *kažkas,* kas tave traukia, kažkas, kas pasislėpė ten, giliai, regis, tik tam, kad tas kažkas pasidarytų tau dar *brangesnis* ir kad atradęs tą kažką *patirtum malonumą,* tikrą malonumą. Supranti?

– Beveik.

– Jau daug metų apie tai galvoju.

Gouldas užsitraukė antklodę, buvo šaltoka. Šatsi susisuko plikas kojas megztiniu.

– Žinai? Panašiai ir su austrėmis. Labai norėčiau jas valgyti, gražu žiūrėti, kaip žmonės jas valgo, bet man visada būdavo šlykštu, nieko negaliu padaryti, jos primena snarglius, supranti?

– Taip.

– Kaip gali jas valgyti, jei primena snarglius?

– Negali.

– Taigi, negali. Tas pat ir su *roulotte.*

– Primena snarglius?

– Kuo čia dėti snargliai, neprimena snarglių, bet liūdina, supranti? Niekada neradau jokios priežasties, nors menkiausios priežasties, kad galėčiau sau tarti: Dieve, kaip būtų gera turėti *roulotte.*

– Taigi.

* Gyvenamoji automobilio priekaba *(pranc.).*

– Metų metus apie tai galvojau ir nesugalvojau nė menkiausios priežasties.

Tyla.

Tyla.

– Gouldai, žinai?

– Ne.

– Vakar ją sugalvojau.

– Gerą priežastį?

– Sugalvojau priežastį. Gerą.

Gouldas atsimerkė.

– Tikrai?

– Taip.

Šatsi pasisuko į Gouldą, atsirėmė alkūnėmis į lovos kraštą ir pasilenkė virš jo žemai, kad galėtų pažvelgti jam į akis, tiesiog pažvelgti į jas iš arti. Tada pasakė:

– Dyzelis.

– Dyzelis?

– Taip. Dyzelis.

– Nesuprantu?

– Žinai, ta istorija, kur man papasakojai? Apie tai, kad jis norėtų pamatyti pasaulį, bet jo neįleidžia į traukinius, į autobusus, o į automobilį jis netelpa. Ta istorija. Tu man ją pasakojai.

– Taip.

– *Roulotte,* Gouldai. *Roulotte.*

Gouldas pasikėlė lovoje.

– Šatsi, ką nori tuo pasakyti?

– Noriu pasakyti, kad važiuosime pamatyti pasaulio.

Gouldas nusišypsojo.

– Tu išprotėjusi.

– Ne, Gouldai. *Aš* – ne.

Gouldas vėl atsigulė, palindo giliau po antklode. Taip gulėjo mąstydamas, tyloje.

– Manai, Dyzelis tilptų *roulotte?*

– Garantuotai. Sėdėtų gale, panorėjęs galėtų atsigulti, o mes jį visur vežiotume. Turėtų savo namus ir keliautų kur panorėjęs.

– Jam patiktų.

– Aišku, kad jam patiktų.

– Šita mintis jam patiktų.

Buvo šaltoka. Pro duris sklido šviesos pluoštas, daugiau niekas. Kartais žemai gatve pravažiuodavo automobilis. Galėjai jį girdėti ir svarstyti, kur jis važiuoja tokiu metu, susikurti begales istorijų. Šatsi žiūrėjo į Gouldą.

– Turėsime savo namus ir keliausime, kur norėsime.

Gouldas užsimerkė. Galvojo apie *roulotte,* matytą animaciniame filmuke, ji lyg pamišusi riedėjo stačia gatve į niekur, lyg išprotėjusi svyravo į šalis, atrodė, tuoj apvirs, bet neapvirto, o viduje visi valgė, jautėsi kaip namuose, *roulotte* buvo nedidelė, tarsi už pavadžio vedamas gyvūnėlis. Jie net užmiršo ką nors pasodinti prie vairo, todėl valgė visi kartu, jų veiduose švietė laimė ir dar kažkas, nuostabi *kvaila* laimė. Jis atsimerkė.

– Kas vairuos?

– Aš.

– O kas nupirks *roulotte?*

– Aš.

– Tu?

– Taip, aš. Turiu pinigų.

– Daug?

– Pinigų.

– *Roulotte* brangiai kainuoja.

– Juokauji? Turėtų tau užmokėti, kad ją pirktum.

– Nemanau, kad ir jie taip mano.

– Bet turėtų taip manyti.

– Tačiau nemano.

– Tada užmokėsime mes.

– Ir aš turiu pinigų.

– Matai? Jokios bėdos.

– Gal tarp visų kitų jie rastų ir kokią nebrangią?

– Aišku, kad rastų. Gal manai, kad visoje šitoje prakeiktoje šalyje neatsiras *roulotte,* kuri kainuoja lygiai tiek, kiek mes turime pinigų?

– Būtų kvaila.

– Neįtikėtinai.

– Tikrai.

Jų abiejų akyse driekėsi kelių keliai.

– Gouldai, mes važiuosime pamatyti pasaulio. Liaukis tampyti.

Pasakė linksmai, paskui atsistojo. Megztinis supančiojo jai kojas. Išsilaisvino iš jo ir liko stovėti prie lovos. Gouldas žiūrėjo į ją. Tada ji pasilenkė prie jo, lėtai priėjo, priglaudė savo lūpas prie jo lūpų, paskui vos atsitraukė ir liko stovėti žiūrėdama iš arti. Jis ištraukė iš po antklodės ranką, padėjo delną ant Šatsi plaukų ir pabučiavo ją į lūpų kamputį, paskui į lūpas, iš pradžių švelniai, paskui prisispaudė stipriai, užsimerkęs.

17

1988 metų rugsėjį, praėjus aštuoniems mėnesiams po Mami Džein mirties, leidykla CRB nusprendė daugiau nebeleisti superherojaus stomatologo Balon Meko nuotykių. Pirkimas nepaliaujamai krito, net naujasis personažas – moteris apnuoginta krūtine – nepajėgė jo sustabdyti. Paskutiniame numeryje Balon Mekas išvyko į tolimą planetą, pažadėdamas sau ir skaitytojams, kad „vieną šviesią geresnės ateities dieną“ tikrai sugrįš. „Amen“, – su palengvėjimu ištarė Francas Fortė, CRB finansų direktorius. Dyzelis su Pumerangu nusipirko šimtą vienuolika paskutinio numerio kopijų. Metodiškai, nepaisydami abejotinos popieriaus kokybės, jie ilgus mėnesius kaskart prireikus valėsi užpakalius žurnaliuko lapu. Paskui kruopščiai sulankstydavo jį į keturias dalis ir išsiųsdavo Francui Fortei, Finansų direkcija, CRB. Kadangi naudojo vokus, paimtus iš viešbučių, viešųjų įstaigų ir sporto klubų, Franco Fortės sekretorė negalėjo jų atpažinti, kol jie neatsidurdavo ant jos viršininko stalo. O šis įprato ypač apdairiai peržvelgti dienos paštą.

Gouldui suėjo keturiolika. Šatsi visus pavaišino vakariene kinų restorane. Prie gretimo stalelio sėdėjo šeima: tėvas, motina ir maža

dukrytė. Ji vadinosi Melanija. Tėvas užsispyrė išmokyti ją valgyti su lazdelėmis. Jis kalbėjo kiek per nosį.

– Paimk lazdelę į rankutę... štai taip... pirma tik vieną, brangioji, gerai ją paimk, matai? Ją reikia suspausti tarp nykščio ir didžiojo piršto, ne taip, žiūrėk... Melanija, pažiūrėk į tėtį, turi jį laikyti štai taip, šaunuolė, dabar suspausk, ne, ne taip stipriai, tik truputį... Melanija, pažiūrėk į tėtį, tarp nykščio ir didžiojo piršto, žiūrėk, štai taip, ne, Melanija, kuris pirštas yra didysis? Brangioji, šitas pirštas yra didysis...

– Kodėl nepalieki jos ramybėje? – įsiterpė žmona. Kalbėjo nepakeldama akių nuo žuvies ir daigintų sojos grūdų sriubos. Jos plaukai buvo dažyti raudonai, vilkėjo geltonais marškiniais su petukais. Vyras varė savo, lyg niekas nieko nebūtų pasakęs.

– Melanija, pažiūrėk į mane, pažvelk į tėvelį, sėdėk gražiai, paimk pagaliuką, nagi, štai taip... gerai, matai, visai paprasta, Kinijoje yra milijonai vaikų, ir jie dėl to nesiaikštija... dabar paimk kitą pagaliuką, MELANIJA, sėdėk tiesiai, nagi, žiūrėk, kaip daro tėtis, vieną pagaliuką ir kitą, rankute, nagi...

– Palik ją ramybėje.

– Aš ją mokau...

– Ar nematai, ji alkana.

– Pavalgys, kai išmoks.

– Kai išmoks, viskas jau bus ataušę.

– DĖL DIEVO MEILĖS, AŠ JOS TĖVAS, GALIU...

– Nerėk.

– Esu jos tėvas ir turiu visišką teisę ko nors ją išmokyti, nes jos motina aiškiai turi kitų darbų nei mokyti savo vienintelę dukrą, kuri...

– Melanija, valgyk šakute.

– APIE TAI NEGALI BŪTI NĖ KALBOS, Melanija, brangioji, paklausyk tėtės, parodykime mamai, kad mokame valgyti kaip maža nuostabi kinų mergytė...

Melanija pravirko.

– Tu ją pravirkdei.

– AŠ JOS NEPRAVIRKDŽIAU.

– Tai ką ji dabar daro?

– Melanija, nereikia verkti, tu jau didelė mergaitė, neverk, paimk šį pagaliuką, nagi, duokš man rankutę, DUOK MAN RANKĄ, štai taip, šaunuolė, laisvai, laikyk ją laisvai, Melanija, visi į mus žiūri, liaukis verkti ir imk šitą velnio pagaliuką...

– Nesikeik.

– AŠ NESIKEIKIU.

Melanija pravirko dar garsiau.

– MELANIJA, Melanija, aš tuoj tau pliaukštelsiu, žinai, tėtis kantrus, bet viskas turi ribas, MELANIJA, PAIMK PAGALIUKĄ ARBA MES ATSISTOSIME IR VAŽIUOSIME NAMO, juk žinai, kad nejuokauju, nagi, iš pradžių vieną pagaliuką, paskui kitą, nagi, tarp nykščio ir smiliaus, ne, ne smiliaus, DIDŽIOJO piršto, dabar suspausk, šaunuolė, matai, kokia tu šaunuolė, nagi, paimk antrąjį pagaliuką, antrąjį pagaliuką, brangioji, KITA RANKA, PO VEL... paimk jį KITA RANKA ir įdėk į ŠITĄ ranką, supratai? tai nesunku, ir liaukis verkti, ko čia verkti? ar nori užaugti? gal nori likti maža kvaila mergytė, kuri...

Tada Dyzelis atsistojo. Jam visada būdavo sunku tai padaryti, bet jis padarė. Priėjo prie šeimynos stalo, viena ranka paėmė abi mergaitės lazdeles ir sutrupino tiesiai virš tėvo lėkštės su kepta antimi.

Melanija liovėsi verkti. Restorane stojo tyla, kvepianti kepsniais ir sojos padažu. Dyzelis prabilo tyliai, bet jį galėjai girdėti ir virtuvėje. Jis apsiribojo vienu klausimu.

– Kodėl gimdote vaikus? – tarė. – Kodėl?

Tėvas sėdėjo sustingęs, įsmeigęs akis prieš save, nedrįsdamas atsigręžti. Žmonos šaukštas sustojo pusiaukelėje tarp burnos ir dubens. Ji žiūrėjo į Dyzelį su nuostaba ir liūdesiu, lyg ieškotų atsakymo į klausimą, kurį žinojo, bet niekaip nepajėgė prisiminti.

Dyzelis pasilenkė prie mergaitės. Pažvelgė jai į akis.

– Maža nuostabi kinų mergyte.

Pasakė.

– Valgyk šakute arba užmušiu.

Paskui apsisuko ir grįžo prie savo stalelio.

– Ar galėtum paduoti ryžius? – nepasakė Pumerangas.

Tai buvo savotiškai gražus gimtadienis.

1989 metų vasario mėnesį Vankuverio universiteto mokslininkų grupė autoritetingame žurnale *Science and Progress* išspausdino devyniasdešimt dviejų puslapių straipsnį, kuriame išdėstė naują teoriją apie suporintą pseudodalelių dinamiką. Pasirašiusieji straipsnį – šešiolika fizikų iš penkių skirtingų valstybių – prieš pusės pasaulio televizijos kameras paskelbė, kad mokslas įžengė į naują epochą ir todėl jų tyrinėjimų dėka per dešimtmetį bus pradėta gaminti pigi energija, turinti minimaliai neigiamą įtaką aplinkai. Tačiau po trijų mėnesių dviejų puslapių straipsnyje, išspausdintame *National Scientific Bulletin* buvo pagrįsta, kad matematinis modelis, kuriuo kurdami savo teoriją pasinaudojo mokslininkai iš Vankuverio, nuodugniau patyrinėjus pasirodė esąs visiškai netinkamas ir iš esmės nepritaikomas. „Infantilus", – taip pažodžiui pasakė du straipsnio autoriai. Pirmasis vadinosi Mondrianas Kilrojus. Antrasis buvo Gouldas.

Paprastai juodu nedirbdavo kartu. Maža to, tai buvo atsitiktinumas. Viskas prasidėjo valgykloje. Jie baigė valgyti sėdėdami vienas prieš kitą, ir prof. Mondrianas Kilrojus, išspjovęs košę, paklausė

– Kas čia? Ar jie tai sukūrė Vankuveryje?

Gouldas perskaitė devyniasdešimt du *Science and Progress* puslapius. Nusprendė, kad košė gana skani, tačiau tame straipsnyje kažkas nesirišo. Atidavė prof. Mondrianui Kilrojui savo špinatų porciją ir pasakė, kad, jo manymu, klaida yra dvyliktame puslapyje. Profesorius nusišypsojo. Pastūmė špinatus ir pradėjo skaičiuoti ant popierinės servetėlės, į kurią buvo išspjovęs košę. Užtruko dvylika dienų. Tryliktąją dieną viską gražiai perrašė ir išsiuntė į *Bulletin*. Mondrianas Kilrojus straipsnį norėjo pavadinti „Prieštaravimas Vankuverio košei". Gouldas jį įtikino, kad verčiau sugalvoti ką nors taikingesnio. Sužinojusi, kad vienam iš pasirašiusiųjų tėra keturiolika metų, žiniasklaida pasiuto. Gouldas su profesorium buvo priversti sukviesti spaudos konferenciją, kurioje dalyvavo 134 žurnalistai iš viso pasaulio.

– Per daug, – tarė prof. Mondrianas Kilrojus.

– Per daug, – tarė Gouldas.

Tai jie pasakė laukdami koridoriuje. Apsigręžė, išėjo pro užpakalines duris ir leidosi žvejoti į Abalemos ežerą. Rektorius jų elgesį pavadino nepriimtinu, ir juodu buvo suspenduoti.

– Nuo ko, jei tiksliau? – paklausė prof. Mondrianas Kilrojus. *Tiksliau* niekas nežinojo. Todėl suspendavimas buvo suspenduotas.

Maždaug tuo pat metu Šatsi prisiminė, kad norint nusipirkti *roulotte,* neišvengiamai reikėtų turėti automobilį. „Teisybė", – tarė Gouldas, nusistebėdamas, kaip jie to nepagalvojo anksčiau. Šatsi pasakė, kad gal reikėtų apie tai pasikalbėti su tėvu. Juk jis turi automobilį, tiesa? Kur nors. Jis juk vyras. O vyrai visada kur nors turi kokį nors automobilį. Gouldas tarė „tikrai". Paskui pridūrė, kad apie *roulotte* verčiau nieko jam nesakyti. Žinoma, pritarė Šatsi.

– Klausau?

– Panelė Šel?

– Taip, aš.

– Pas jus viskas gerai?

– Taip. Turime tik vieną problemą.

– Kokią problemą?

– Mums reikėtų jūsų automobilio.

– Mano automobilio?

– Taip.

– Apie kokį automobilį kalbate?

– Jūsų.

– Norite pasakyti, kad aš turiu automobilį?

– Man tai atrodė tikėtina.

– Panele, bijau, kad jūs klystate.

– Keista.

– Kodėl, argi jūs niekada neklystate?

– Ne tai turėjau galvoje.

– O ką turėjote?

– Kad jūs esate vyras ir neturite automobilio, štai ką turėjau galvoje. Keista, tiesa?

– Nesu toks tikras.

– Gana keista, patikėkite.
– Gal jums tiktų tankas? Jų turiu daug.
Šatsi akimirką pamatė *roulotte,* traukiamą tanko.
– Ne, bijau, kad tai problemos neišspręs.
– Pajuokavau.
– A.
– Panele Šel?
– Taip.
– Ar galėtumėt man pasakyti, kokia jūsų problema?
Šatsi prisiminė Berdą, senąjį plėšiką. Protas – keista mašina. Veikia pats sau.
– Panele Šel, kokia jūsų problema?
Arba tas nuovargis. Lyg staiga būtų apėmęs nuovargis. Ta pati muzika, pagal kurią šoko Berdas. Senasis plėšikas.
– Panele Šel, klausiu, kokia jūsų problema, gal malonėtumėt atsakyti?
Berdas.
Su veide įsirėžusiais keliais, begaliniais susišaudymais, kalbėjo Šatsi. Kiauše prasmegusios akys, alyvmedžio rankos, greitos rankos, žiemos šakos. Nuvargusios. Rytais šukos permerktos vandeniu, žili plaukai sušukuoti atgal, jau praretėję. Prarūkyti plaučiai balse, tyliai tariančiame: „Kaip šiandien vėjuota“.
Plėšikui nėra blogesnės lemties nei gyventi.
Žvalgytis aplink, kiekvienas nematytas veidas gali būti eilinio kvailio, atvykusio iš toli, kad taptų tuo, kuris nužudė Klėjų „Berdą“ Pulerį. Jei nori sužinoti, kada tampama mitu, klausyk: tada, kai stoji į dvikovą nugara. Kol priešininkas stovi prieš tave, esi tik plėšikas. Šlovė velkasi už tavęs tarsi prakeikta šliūžė. Greičiau, tarė neatsisukdamas. Vaikinukas buvo su juoda skrybėle, o kišenėje turėjo kažkokią velniavą – tolimos neapykantos prisiminimą, kažkokio keršto pažadą. Per vėlai, kvaily.
Tie veide įsirėžę keliai, niekinga senatvė, apšlapinanti mane naktimis, šuniškas skausmas papilvėje, lyg deginantis akmuo tarp pilvo ir užpakalio, niekaip neišaušta diena, o kai išaušta – ji lyg tuščio laiko dykynė, kurią reikia pereiti, kaip aš čia patekau?

Jis mokėjo šaudyti, Berdas. Apversdavo lėkštes staiga ištraukto pistoleto buože. Išsitraukdavo jį sukryžiavęs rankas, dešinįjį pistoletą kaire ranka, ir atvirkščiai. Kai atsistodavo prieš tave, pirštais glostydamas pistoletų rankenas, atrodydavo lyg nuteistasis, tarsi į kartuves keliaujantis kalinys priekyje surištomis rankomis. O jau po akimirkos virsdavo plėšriu paukščiu – išskleisti sparnai, geometrinis dviejų kulkų skrydis. Berdas. Paukštis.

Koks čia šnaresys mano kataraktos rūke, esu priverstas skaičiuoti valandas, aš, kuris pažinojau akimirkas – tai būdavo vienintelis man egzistavęs laikas. Vyzdžio liekana, pabalę sąnariai spaudžia taurę, pentinas žirgo šone, šešėlio šešėlis ant mėlynos sienos. Pragyvenau amžinybę ten, kur kiti matydavo akimirkas. Jiems buvo tik blyksnis tai, kas man buvo žemėlapis, žvaigždė ten, kur aš matydavau dangų. Aš mąsčiau laiko klostėse, kurios jiems jau buvo prisiminimas. Taip buvau mokomas – nėra kito būdo pamatyti mirtį, kol ji neateina. Koks gi čia šnaresys mano kataraktos rūke, esu priverstas žiūrėti kitų kortas, sėdėdamas kėdėje melsti žodžių, – vis toje pačioje, antroje eilėje, vakarais mėtydamas į šunis akmenis, kišenėje senio pinigai, kekšės jų nebenori, juos gaus *mariachi**, kai ateis, tebus ilga ir liūdna tavo daina, vaikine, švelni tavoji gitara ir lėtas tavo balsas, noriu šokti, šią naktį, iki pat aušros, šią naktį šoksiu.

Kalbėta, kad Berdas visada nešiojosi žodyną. Prancūzų kalbos. Išmoko visus žodžius, iš eilės, abėcėlės tvarka. Buvo toks senas, kad vieną ratą jau buvo apsukęs ir dabar mokėsi raidę G. Antrą kartą. Niekas negalėjo pasakyti, kodėl jis tai daro. Tačiau žmonės kalbėjo, kad kartą Tandeltaune jis priėjęs prie vienos moters, ji buvusi nuostabiai graži, aukšta, žaliaakė, stebėtina, kokiais keliais ten pateko. Jis priėjęs prie jos ir taręs: *Enchanté***.

Klėjus „Berdas“ Puleris. Jis mirs labai gražiai, sakydavo Šatsi. Aš jam tai pažadėjau: jis mirs labai gražiai.

– Panele Šel?

– Taip, klausau.

* Liaudies muzikos atlikėjas Meksikoje *(isp.)*.

** Sužavėtas *(pranc.)*.

– Girdite mane?
– Taip, puikiai.
– Buvo nutrūkęs ryšys.
– Pasitaiko.
– Su tais telefonais tikra velniava.
– Taigi.
– Manau, būtų lengviau pasiųsti bombonešį ir numesti bombą stačiai mano sūnui ant galvos nei pasikalbėti su juo telefonu.
– Tikiuosi, jūs to nepadarysite.
– Prašau?
– Nieko, juokauju.
– Ar Gouldas namuose?
– Taip.
– Galėtumėt jį pakviesti?
– Taip.
– Laikykitės.
– Jūs irgi.

Gouldas vilkėjo pižama, nors buvo dar tik ketvirtis po septynių. Jis pasigavo gripą, kurį laikraščiai vadino „rusišku". Bjaurus, ne tik krėtė karštis, bet ir vertė lauk vidurius. Galėjai valandų valandas sėdėti tualete. Lario Gormano karjeroje atsirado netikėtas ir, kaip pamatysime, lemtingas posūkis. Per kelias dienas jis nokautavo Parką Porterį, Bilį Ormesoną, Frenką Tarantinį ir Morganą „Kilerį" Blumaną. Grėjų La Banką nugalėjo sužeidęs trečiame raunde. Patas Mekgrilis iškrito pats, paslydęs ir galva trenkęsis į grindis. Lario Gormano biografija negalėjo likti nepastebėta. 21 kova, 21 pergalė dar nepasibaigus varžyboms. Laikraščiai pradėjo rašyti apie pasaulio čempiono titulą.

DYZELIS: Mondiniui tai pasakė Drinkas, jo pavaduotojas. Pasakė, kad laikraščiai rašo apie Larį. Turėjo iškarpų, jam atnešė sūnėnas. Mondinis užsidėjo akinius ir pradėjo skaityti. Pasijuto keistai. Dar nė karto jo mokinio vardas nebuvo parašytas greta tikrų čempionų vardų. Panašiai jaustumeis nusipirkęs *Playboy* ir jame pamatęs savo žmonos nuotrauką. Kai kurie laikraščiai rietė nosį, sakydami, kad iš 21 pergalės tik pora buvo prieš tikrus bok-

sininkus. Vienas laikraščių tvirtino, kad viskas tik apgaulė, o Lario tėvas, turtingas advokatas, tam išleidęs krūvą pinigų, nors ir nebuvo tiksliai parašyta, kaip juos išleido. Neblogai sukurptas straipsnis, juokingas. Dėl tos istorijos su tėvu advokatu Laris buvo pramintas Lariu „Advokatu" Gormanu. Mondiniui tai pasirodė labai juokinga. Išskyrus šį laikraštį, kiti į tą reikalą žiūrėjo labai rimtai. Pasaulinėje klasifikacijoje *Boxing* iškėlė Larį į šeštąją vietą. O *Boxe Ring* jam buvo skirta žinutė, pavadinta „Karūnos paveldėtojas". Mondinis pastebėjo, kad skaitant jam užrasojo akiniai.

– Ei, Lari, porą žodžių radijui...

– Danai, šį vakarą kausiuosi ne aš.

– Tik porą žodžių.

– Atėjau pažiūrėti gražaus bokso, tik tiek, šį kartą juo mėgausiuosi iš žiūrovų salės.

– Ar galėtum ką nors pasakyti apie straipsnius, pasirodžiusius kai kuriuose...

– Man patinka ta pravardė.

– Kokia?

– *Advokatas*. Patinka. Manau, ja pasinaudosiu.

– Priminkime klausytojams, kad viename dienraštyje pasirodė straipsnis apie Larį, parašytas...

– Laris „Advokatas" Gormanas, skamba gražiai, tiesa? Manau, pasinaudosiu ja, Danai, prašau, kitą kartą...

– Sakyk, Lari.

– Radijo kronikoje vadink mane „Advokatu". Man patinka.

– Gerai, Lari, kaip nori.

– Laris Advokatas.

– Gerai, Lari Advokate.

– Danai, tau ant apykaklės dėmė, kažkur išsitepei.

– Ką?

– Tau ant apykaklės dėmė... štai čia, matai... kažkur išsitepei.

PUMERANGAS: Mondinis baigė skaityti ir suprato, kad viskas linko į bloga. Jo manymu, viskas linko į bloga. Bokso pasaulis buvo keistas, jame galėjai rasti visko, nuo mėgėjų, kuriems patikdavo daužyti kriaušę, iki tų, kurie ten, ringe, stengėsi išgyventi.

Buvo sąžiningų kovotojų ir nesąžiningų kovotojų, bet šiaip tas pasaulis buvo pakankamai tikras, ir jam patiko. Boksas. Tas, kurį jis žinojo. Jam patiko. Bet titulas, pasaulio čempionatas, karūna – visai kas kita. Ten sukosi per daug pinigų, buvo per daug sunkiai suprantamų žmonių, per daug šlovės. Ir sunkūs kumščiai, ne tokie kaip kiti. Žiūrint jo akimis, tos istorijos reikėjo vengti iš tolo.

Kad reikalai pradeda įsisukti, suprato pamatęs ateinant tipą tamsiais akiniais ir dirbtiniais dantimis. Jis buvo iš „Kazino“ aplinkos, tų, kurie organizuodavo svarbiausias kovas. Prisiminė jį iš laikų, kai boksavosi, kartą net buvo numatytos jų varžybos, kurios kažkodėl neįvyko. Apgailestavo: buvo vienas iš tų boksininkų, kurie ištveria du raundus, paskui pradeda svarstyti, ką gi jie čia, po velnių, veikia, kai aplink tiek gerų filmų, kuriuos galima pamatyti. Užprogramuotas pralaimėtojas. Dabar nutukęs ir šlubčiojantis. Atėjo „pasisveikinti“. Jie kiek paplepėjo. Lario nebuvo.

DYZELIS: Laris treniravosi, neužsimindamas apie čempiono titulą. Mondinis jį kankino negailestingai, bet jis nepasidavė. Atrodė, lyg gyventų savo asmeniniame rutulyje, kur niekas negali jo paliesti. Mondinis tai jau buvo matęs: taip atrodydavo čempionai. Jų veiduose atsispindėdavo neginčijama jėga ir nepakeliama vienatvė. Atskirianti juos nuo bet kokio pralaimėjimo ir nuo kiekvienos laimės. Taip, nenugalėti, jie pralaimėdavo visą gyvenimą. Kartą Laris atėjo į salę su mergina, maža liekna tamsiaplauke, vardu Džodi. Aptemptu megztiniu ir batais ilgais raišteliais. Mondiniui ji pasirodė labai graži ir savotiškai miela. Atsisėdo kampe ir, netardama nė žodžio, žiūrėjo, kaip Laris mankštinasi. Dar nepasibaigus treniruotei atsistojo ir išėjo. Kitą dieną Laris boksavosi su jaunesniu vaikinu – drąsiu, bet dar jaunu – ir staiga pradėjo jį per daug spausti. Mondinis nelaukė, kol laikrodis suskambins tris minutes, priėjo prie lynų ir pasakė: gana. Tačiau Laris nesustojo. Smūgiavo neįprastai piktai. Iki galo. Mondinis nieko nesakė. Palaukė, kol Laris išeis iš ringo. Matė, kaip pagarbiai Drinkas šluosto jam nugarą ir nutraukia pirštines. Matė, kaip prieš eidamas į nusirengimo kambarį jis praėjo pro veidrodį ir akimirką stabtelėjo prieš jį. Tada kažkodėl pagalvojo apie tyliąją merginą ir

dar apie daug kitų dalykų. Tyliai nusikeikė ir suprato, kad atėjo laikas. Palaukė, kol Laris išeis, elegantiškai apsirengęs, su kašmyro apsiaustu. Ištraukė laikrodžio kištuką iš rozetės. Pasakė

– Lari, nuvešiu tave namo, okay?

PUMERANGAS: Jie važiavo per miestą tylėdami. Senasis Mondinio limuzinas krutėjo tik su ištrauktu oro siurbimu. Stovėdamas sankryžoje jis atrodė lyg greitpuodis, kuriame jau trečią valandą verda sriuba. Pagaliau Mondinis sustojo ir išjungė variklį. Turtingųjų kvartalas ir blausiai apšviestos angliškos pievelės.

– Lari, tu manim pasitiki?

– Taip.

– Tada tau paaiškinsiu.

– Gerai.

– Lari, tu koveisi 21 kartą. Šešiolikoje kovų aš irgi būčiau nugalėjęs. Bet likusios penkios buvo tikras boksas. Sobilas, Parkeris, Morganas Bliumanas... tokie gali atmušti bet kokį norą kautis. O su tavim jie neištempė net iki varžybų pabaigos. Tu boksuojiesi taip, kaip jie nė nesapnavo. Kartais, kai esi ten, ringe, žiūriu į tavo priešininkus ir stebiuosi, kokie... jie atrodo seni. Lyg nespalvotas kinas. Nežinau, kur to išmokai, bet taip yra. Tokio bokso jau nėra, jis yra tik tada, kai boksuojiesi tu. Tiki manim?

– Taip.

– Tada gerai paklausyk. Privalai suprasti du dalykus.

– Okay.

– Pirmas: tu niekada gyvenime nesi gavęs tikro smūgio.

– Kokia prasme?

– Lari, visi moka kumščiuotis. Bet pasaulyje yra tik trys ar keturi, kurie gali kai ką daugiau: smūgiuoti. Tai yra tikri smūgiai. Tu neįsivaizduoji, kokie jie. Tie smūgiai galėtų pakeisti mašinos kėbulo formas. Juose yra viskas: koordinacija, jėga, greitis, tikslumas, pyktis. Tai – šedevrai. Juos turėtų rodyti mokinių ekskursijoms, kaip muziejuose. Gražu į juos žiūrėti televizijoje, su skardine alaus rankoje. Bet jei esi ringe, Lari, jie kelia baimę, rimtai, tikrą baimę. Ir siaubą. Nuo tokių smūgių mirštama. Arba liekama kvailiais visą likusį gyvenimą.

Laris nepajudėjo. Žiūrėjo tiesiai prieš save. Tik pasakė:

– O antras dalykas?

Mondinis kiek patylėjo. Paskui pasuko užpakalinio vaizdo veidrodėlį į Larį. Norėjo pasakyti, kad pasaulio čempionų veidai nepanašūs į Lario veidą. Bet negalėjo ištarti tų žodžių. Norėjo pasakyti, kad norėdamas ringe rizikuoti savo gyvenimu, vietoje ateities privalai įsivaizduoti juodąją skylę, kitaip būsi pamišęs, save įsimylėjęs geltonsnapis, tik tiek. Norėjo ką nors pasakyti apie tyliąją merginą. Tačiau nežinojo, ką.

Laris pažvelgė į veidrodį. Pamatė advokato veidą. Pasaulio bokso čempiono veidą.

Mondinis rado žodžius. Ne pačius geriausius, bet perteikiančius mintį.

– Žinai, kaip atpažinti didį boksininką? Jis žino, kurią dieną liausis kovojęs. Lari, tikėk manim: tavo diena atėjo.

Laris pasisuko į Mokytoją.

– Turėčiau liautis boksuotis?

– Taip.

– Aš turėčiau liautis?

– Taip.

– Norite man pasakyti, kad Laris „Advokatas“ Gormanas turėtų liautis boksuotis?

– *Tu,* Lari, *tu* privalai liautis.

– Aš?

DYZELIS: Žinia, kad turtuoliai nė velnio nenutuokia apie likusią žmonijos dalį, bet kažkodėl niekas nenori suprasti, jog likusi žmonijos dalis nė velnio nenutuokia apie turtuolius, nieku gyvu negali jų suprasti. Reikėjo tai patirti, kad suprastum, reikėjo būti turtingam, kai tau buvo tik šešeri, kai buvai dar tik savo motinos įsčiose, kai buvai dar tik savo tėvo – turtuolio – mintyse. Gal tuomet pajėgtum suprasti. Jei ne – gali tik taukšti niekus. Iš kur gali žinoti, kas jiems rūpi? Kas jiems tikrai svarbu? Arba ko jie bijo? Galėtum tai pasakyti apie save. Bet kuo čia dėti jie? Jie gyvena kitoje ekosistemoje. Tarkim, žuvys. Negali suprasti, ko jos nori, kur plaukia ir kodėl. Jos yra žuvys. Ir tai, kas tau atrodo gyveni-

mas, jas gali numarinti. Oro gurkšnis – ir jų nebėra, vienas oro gurkšnis iš tų, kurie tau reiškia gyvenimą. Jos nebegyvos. Laris buvo žuvis. Aplink jį tyvuliavo jūra, nematomos žiaunos, gyvenimas, kuriuo alsavo tau nesuprantamu būdu, tau, žiūrinčiam į jūrą nuo kranto, iš čia.

PUMERANGAS: Laris daug negalvojo. Atsuko atgal užpakalinio vaizdo veidrodėlį, pažvelgė tiesiai Mondiniui į akis ir pasakė:

– Mokytojau, noriu užkopti į viršūnę. Noriu sužinoti, kas matyti iš ten, iš aukštai.

Mondinis papurtė galvą.

– Nedaug, jei guli ant ringo grindų baltomis akimis.

Pasakė ne todėl, kad linkėtų bloga, pasakė, kad ką nors pasakytų, kad viskas nebūtų taip velniškai rimta. Tačiau Lariui tai buvo rimta. Jis, kuris viską paversdavo juokais, tą kartą buvo velniškai rimtas.

– Mokytojau, aš noriu pabandyti. Ar padėsite man įkopti?

Mondinis nesitikėjo, kad jam teks atsakinėti į klausimus. Jis atvažiavo čia, kad ištemptų vaikiną iš ringo.

– Prašau, ar padėsite man įkopti?

Mondinis to nesitikėjo.

– Mokytojau, taip ar ne?

1989 metų žiemą buvo labai šalta, ir futbolo čempionatas aikštėje už Gouldo namų dažnai būdavo pertraukiamas dėl netinkamos aikštės. Kartais varžybos vykdavo ir nepalankiomis sąlygomis, kad nesutriktų čempionato kalendorius. Kartą Gouldas, Pumerangas ir Dyzelis pamatė žaidžiant futbolą ant sniego. Kamuolys atšokdavo, todėl teisėjui varžybų sąlygos pasirodė tinkamos. Viena komanda vilkėjo raudonais marškinėliais. Antra buvo su uniforma violetiniais ir baltais langeliais. Kai kurie žaidėjai mūvėjo pirštines, o vienas iš vartininkų ant galvos buvo užsimaukšlinęs ausinę kepurę ir susirišęs po smakru nuleistas ausis. Atrodė lyg Antarktidos tyrinėtojas, kurį sužvejojo kruizinis *Club Med* laivas. Antro kėlinio viduryje Gouldas išėjo iš namų ir atsistojo įprastinėje vietoje, už dešiniųjų vartų. Prof. Taltomaro nesimatė. Pirmą kartą. Gouldas kiek luktelėjo, paskui grįžo namo. Varžybas

laimėjo raudonieji, jiems pasisekė įstumti įvartį dvyliktą antro kėlinio minutę.

Profesorius aikštėje nebepasirodė, ir Gouldas ėmė jo ieškoti. Galiausiai rado jį senelių namuose sergantį plaučių uždegimu, gal tai buvo vėžys, niekas gerai nežinojo. Gulėjo lovoje ir atrodė lyg susitraukęs. Su nepridegta cigarete be filtro burnoje. Gouldas pastatė prie lovos kėdę ir atsisėdo. Prof. Taltomaras gulėjo užsimerkęs, gal miegojo. Gouldas kiek patylėjo. Paskui tarė:

– Nulis–nulis likus dviem minutėms iki rungtynių pabaigos. Vidurio puolėjas įbėga į baudų aikštelę, teisėjas sušvilpia baudinį. Kapitonas protestuodamas rėkia lyg išprotėjęs. Teisėjas įsiunta, išsitraukia pistoletą ir iššauna. Pistoletas užsikerta. Kapitonas puola teisėją ir abu griūna ant žemės. Atbėgę žaidėjai juos išskiria. Teisėjas atsistoja.

Prof. Taltomaras nejudėjo. Kurį laiką nejudėjo. Paskui lėtai išsitraukė iš burnos cigaretę, nukratė įsivaizduojamus pelenus ir sušnabždėjo:

– Kapitonui – raudona kortelė. Baudinys. Varžybos tęsiasi, prie normalaus laiko pridėjus dėl sumaišties sugaištą laiką. Teisėjas pašalinamas pagal Asociacijos statuto straipsnį Nr. 28: toks kvėša negali būti teisėju.

Paskui kostelėjo ir įsikišo tarp lūpų cigaretę.

Gouldas pajuto, kaip jį užlieja kažkas gražaus.

Kiek pasėdėjo tylėdamas.

Atsistojęs tarė:

– Ačiū, profesoriau.

Prof. Taltomaras nė neatmerkė akių.

– Laikykis, sūnau.

Maždaug tuo pat metu Šatsi mėgino nusipirkti pavažinėtą *Pagode* modelio septyniasdešimt pirmųjų metų *roulotte*. Viduje išmuštą medžiu. Iš išorės geltoną.

– Kodėl pasirinkote geltoną?

– Panele, klausykit, *roulotte* perkate jūs, ne aš.

– Suprantu, tačiau prieš dvidešimt metų ją nusipirkote jūs. Juk nesakysite, kad nebuvo kitų spalvų?

– Jei geltona spalva jums nepatinka, visada galite perdažyti.

– Man patinka geltona.

– Jums patinka?

– Man patinka. Bet paprastai tik visiški nevykėliai perka geltonas *roulotte,* tiesa?

Prof. Bandinis nuleido galvą, galvodamas, kad su šita mergina reikia nepamiršti būti labai kantriam. Jau daug mėnesių stengėsi jos atsikratyti. Nedaugelis žmonių svajojo pirkti septyniasdešimt pirmųjų metų laidos *Pagode* modelio *roulotte.* Geltoną. Visur skelbėsi ją parduodąs. Net universiteto, kuriame dirbo, laikraštėlyje. To paties universiteto, kur mokėsi Gouldas. Gouldas iškirpo skelbimą ir prikabino prie šaldytuvo, greta kitų. Paskui Šatsi rinkdavosi. Teikdavo pirmenybę katalikams ir intelektualams: paprastai jie drovėdavosi kalbėti apie pinigus. Prof. Baldinis buvo katalikas intelektualas.

Todėl kartą per paskaitą, kurios klausėsi šimtinė studentų, jis pamatė atsiveriant auditorijos Nr. 11 duris ir įeinant merginą.

– Jūs – prof. Maiklas Bandinis?

– Taip, kuo galėčiau padėti?

Šatsi mostelėjo iškarpa iš laikraščio.

– Ar jūs parduodate naudotą septyniasdešimt pirmųjų metų laidos, gerai išlaikytą, neįkeistą ir sukalbamos kainos *Pagode* modelio *roulotte?*

Prof. Bandinis susigėdo, pats nesuprasdamas, kodėl, tarsi kas nors jam būtų atnešęs pornokine pamirštą skėtį.

– Taip, aš.

– Ar galėčiau pamatyti? Turiu galvoje *roulotte,* ar galėčiau ją pamatyti?

– Panele, dabar aš skaitau paskaitą.

Šatsi tarsi tik tą akimirką pastebėjo auditorijoje sėdinčius studentus.

– A.

– Gal užeitumėt vėliau?

– Atleiskite, norėčiau palaukti, leiskite atsisėsti štai ten, gal net ko nors išmokčiau?

– Prašau.

– Ačiū.

Prof. Bandinis pamanė, kad pasaulis pilnas bepročių. Paskui toliau skaitė paskaitą, nuo tos vietos, kur buvo ją nutraukęs.

– Paprastai, – kalbėjo, – *porch,* arba veranda, statoma priekinėje namo dalyje. Ją sudaro įvairaus pločio stogas – retai platesnis nei keturi metrai, – jį laiko eilė statramsčių ir jis dengia lentų klojinį, kuris gali būti pakilęs virš žemės nuo dvidešimties centimetrų iki pusantro metro. Visumą užbaigia turėklai ir į verandą vedantys laipteliai. Grynai architektūriniu požiūriu *porch* yra klasikinės fasado įvaizdžio idėjos elementarus išplėtojimas, skurdžios aplinkos ir pirmykštės, primityvios prabangos išraiška. Tačiau psichologiniu, netgi moraliniu požiūriu šis reiškinys gali išvesti iš proto: atidžiau patyrinėjus, jis atrodo tiek jaudinantis, tiek atgrasus ir galiausiai epifaniškas. Graikiškai *epiphâneia* reiškia apreiškimas.

Šatsi pritariamai linktelėjo galvą. Tikrai, Vakaruose beveik prieš kiekvienus namus stovėjo veranda.

– *Porch* anomalija, – toliau kalbėjo prof. Bandinis, – neabejotinai ta, kad ji tuo pat metu yra ir laukas, ir vidus. Tam tikru požiūriu ji yra tarsi tąsa slenksčio, kuris jau ne namų erdvė, bet kuriame dar nejauti lauko grėsmės. Tai laisvoji zona, kurioje kiekvieais namais liudijama ir įgyvendinama saugios vietos idėja peržengia savo apibrėžimo ribas ir atvirai, tarsi pastūmėta pavėluoto pasipriešinimo, stoja prieš lauko erdvės pretenzijas. Šia prasme ji atrodo silpnybės būsto idealas, pusiausviras pasaulis, idėja tremtyje. Negalima paneigti, kad kaip tik dėl šio savo tapatybės bruožo ji atrodo tokia žavi, nes žmogus linkęs mylėti tas vietas, kurios tarsi įkūnija jo laikinumą, jo asmens pažeidžiamumą ir ribotumą.

Prof. Bandinis šį argumentavimą mintyse užbaigdavo sakiniu, kurio nedrįsdavo ištarti garsiai, bet kurį laikė tobulai sintetišku. „Žmonės *turi* namus, tačiau patys *yra* verandos“, – kartą pasakė jis savo žmonai, kuri vos nemirė iš juoko. Tai jį pribloškė. Todėl paliko žmoną ir pradėjo gyventi su vertėja, dvidešimt dvejais metais vyresne už ją.

– Vis dėlto įdomu, – kalbėjo prof. Bandinis, – kaip šis „silpnos vietos“ statusas ištirpsta, vos tik *porch* liaujasi būti bedvasiu architektūros objektu ir jame įsikuria žmonės. Verandoje žmogus paprastai sėdi nugara į namą, dažniausiai ant tam tikru būdu sukonstruotos kėdės, kurioje gali suptis. Kartais, kad paveikslas taptų nepriekaištingai tikslus, žmogus ant kelių laiko užtaisytą šautuvą. Sėdi įsmeigęs akis prieš save. Jei dabar grįšite prie to laikinumo įvaizdžio, koks buvo *porch*, suprantamas kaip paprastas architektūrinis objektas, ir papildysite jį šiuo žmogumi, sėdinčiu nugara į namą, linguojančiu supamoje kėdėje su užtaisytu šautuvu ant kelių, tas įvaizdis apčiuopiamai pasipildys jėgos, ryžto, pasitikėjimo prasme. Galėtume net tarti, kad *porch* liaujasi būti silpnu namo, į kurį remiasi, aidu ir įtvirtina tai, apie ką namas tik užsimena: *porch* iš tikrųjų tampa saugia vieta ir išsprendžia tą teoremą, kurią namas tik įvardijo.

Šatsi labiausiai patiko mintis apie užtaisytą šautuvą.

– Todėl, – kalbėjo toliau prof. Bandinis, – tas vyras ir tas *porch* kartu sudaro pasaulietinę, bet šventą ikoną, kurioje šlovinama žmogaus teisė į vietos, atskirtos nuo neapibrėžtos, tiesiog egzistuojančios aplinkos, nuosavybę. Maža to, toji ikona šlovina žmogaus siekį būti pajėgiam apginti tą vietą pasinaudojant metodiško bailumo (supamosios kėdės lingavimas) ar užtikrintos drąsos (užtaisytas šautuvas) ginklais. Tame paveiksle telpa visa žmogaus lemtis. Kaip tik tokia yra žmogaus paskirtis: gyventi atsisukus veidu į pasaulį ir nugara į save.

Prof. Bandinis šventai, neverčiamas jokios akademinės būtinybės, tikėjo, tiesiog tikėjo, kad viskas yra tikrai taip, tikėjo tuo net sėdėdamas tualete. Jis tikrai manė, kad žmonės sėdi savo gyvenimo verandose (taigi ištremti iš savęs) ir jiems tai yra vienintelis būdas apginti savo gyvenimą nuo pasaulio, nes jei tik atsistotų ir sugrįžtų į namus (vadinasi, į save), tie namai netruktų virsti trapiu prieglobsčiu, skendinčiu beribėje jūroje, jį nuplautų Atviros erdvės bangos, ir prieglobstis virstų mirtinais spąstais, todėl žmonės eina į verandas (taigi lauk iš savęs) ir užima pozicijas ten, kur gali sulaikyti pasaulio įsiveržimą ir išgelbėti bent savo namų idėją, nuo-

lankiai susitaikę su mintimi, kad tie namai negyvenami. Turime namus, bet esame verandos, manė jis. Žiūrėjo į žmones ir graudinančiose jų melagystėse girdėjo ant medinių *porch* grindų girgždančią supamąją kėdę; tie juokingi užtaisyti šautuvai jam buvo teikiantis jėgų pasididžiavimas ir kankinamas savęs įtvirtinimas, kuriame įžvelgė slypint amžinos tremties nuosprendį sau ir kitiems. Geriau pagalvojus, tai ne tik nepaprastai liūdino, bet ir jaudino, nes, šiaip ar taip, prof. Bandinis mokėjo mylėti save ir visus kitus bei gailėtis visų jį supančių verandų

tame gaišavime ties namų slenksčiu, per žingsnį iki savęs paties buvo kažkas be galo oraus,

naktys,

kuriomis kyla pašėlęs tiesos vėjas, kitą rytą esi priverstas taisyti savo melų stogą su nerūdijančia kantrybe, bet kai sugrįš mano meilė, vėl bus viskas gerai, gerdami spalvotą vandenį kartu žiūrėsime į saulėlydį,

arba

kai kas nors išsekęs pasiprašys atsisėsti priešais ir atvers tau savo mintis, išliedamas viską, tikrai viską, net ir tada suprasi, kad sėdėjote jo verandoje, bet į namus jis tavęs neįleido, jau seniai jis nepareina namo, todėl yra išsekęs, paradoksalu, sėdi priešais tave

tais vakarais, kai oras žvarbus, o pasaulis tarsi nutolsta, staiga pasijunti juokingas ten, savo verandoje, einantis sargybą, nors nėra jokio priešo, tave slegia nuovargis ir pažeminimas, jautiesi toks bergždžiai juokingas, pagaliau atsistoji ir sugrįžti namo po ilgų melo ir apsimetinėjimo metų, sugrįžti namo žinodamas, kad tau nepavyks susiorientuoti ten, viduje, namuose, tarsi jie būtų svetimi, bet jie tavo namai, vis dar tavo, atidarai duris ir įeini, keista užmiršta laimė, tavo namai, viešpatie, kaip nuostabu, tas prieglobstis, toji šiluma, ramybė, aš pagaliau niekada iš čia nebeišeisiu, pastatysiu šautuvą į kampą, vėl išmoksiu daiktų formas ir erdvės figūras, apsigyvensiu užmirštoje tiesos geografijoje, išmoksiu vaikščioti nieko nesudaužydamas, kam nors

pasibeldus į duris, atidarysiu jas, atėjus vasarai atversiu langus, liksiu šituose namuose, kol būsiu, BET

BET jei lauki ir žvelgi į tuos namus iš lauko, gali praeiti valanda ar diena, BET jei tu pagaliau pamatysi atsiveriant duris, niekada nežinodamas, negalėdamas suprasti, kas galėjo atsitikti ten, viduje, pamatysi jas atsiveriant, o pro jas lėtai išeinant tą vyrą, nematomai stumiamą lauk kažko, ko niekada nesužinosi, BET aišku, kad tai susiję su ta svaiginama baime, arba nesugebėjimu, arba nuosprendžiu, negailestingai stumiančiu tą vyrą lauk, į jo verandą, su šautuvu rankoje, aš dievinu

dievinu tą akimirką, kalbėjo prof. Bandinis, tą akimirką, kai jis žengia žingsnį su šautuvu rankoje, žvelgdamas į pasaulį prieš save, jaučia supantį dilgų orą, pasikelia švarko apykaklę, paskui – stebuklas – vėl sėda į savo kėdę ir atsirėmęs nugara ją įsiūbuoja, švelnus jau nurimęs lingavimas, raminantis melo bangavimas, vėl liūliuoja susigrąžinta dvasios ramybė, bailiųjų rimtis, vienintelė derama mums, žmonės eina pro šalį ir sveikinasi, Ei, Džekai, kur buvai prapuolęs? Nesvarbu, aš ir vėl čia, Laikykis, Džekai, ranka glosto šautuvo buožę, jis žiūri į tolį, kiek prisimerkęs, kiek daug šviesos, pasauli, kiek tau reikia šviesos, man pakako menkos liepsnelės, ten, viduje, kada? neprisimenu kada, BET su ta vieta aš jau atsisveikinau, viskas, jau niekada apie tai ji nekalbės, amžinai linguos dažyto medžio verandoje

kai pagalvoju, mintys nukrypsta į tuščius namus, šimtus namų, anapus žmonių veidų, už kiekvienos verandos, tūkstančiai idealiai sutvarkytų namų, ištuštėjusių, mintys nukrypsta į orą ten, viduje, į spalvas, daiktus, besikeičiančią šviesą, viskas vyksta tuščiai, apleistos vietos, jos galėtų būti VIETOS, vienintelės tikros, tačiau ta keista likimo urbanistika įsivaizdavo jas tarsi pasaulio kūne kinivarpų paliktas skyles, po sąmonės paviršiumi paliktus vingius, kai pagalvoju, – paslaptis, kas nutiko joms, toms tikroms vietoms, mano tikrajai vietai, kur baigėsi AŠ, kol sėdėjau čia gindamas save, ar niekada to neklausi? kas žino, kaip MAN sekasi, kol taip siūbuoji, lopai stogą, šveiti savo

šautuvą, sveikiniesi su einančiais pro šalį, staiga tau šauna į galvą klausimas, kaip MAN sekasi? norėčiau žinoti, kaip MAN sekasi? Kas žino, ar aš esu geras, ar senas, kas žino, ar aš dar GYVAS?

Šatsi priėjo prie katedros. Studentai skirstėsi, prof. Bandinis stovėdamas kišo į aplanką savo popierius.

– Nebloga paskaita.

– Ačiū.

– Aš rimtai. Buvo daug įdomaus.

– Dėkoju.

– Žinote, ką pagalvojau?

– Ne.

– Štai, tik pamanykit, tas profesorius velniškai teisus, noriu pasakyti, viskas yra kaip tik taip, žmonės turi namus, tačiau yra verandos, nežinau, ar aiškiai kalbu, jie turi namus, tačiau yra...

– Ką jūs pasakėte?

– Kada?

– Dabar, apie namus.

– Pasakiau tą sakinį.

– Kokį sakinį?

Jie kartu žingsniavo alėja, Šatsi ir prof. Bandinis, šnekučiuodamiesi, paskui atsisveikino, jis pasakė, kad *roulotte* stovi jo sode, jei nori, gali ateiti po pietų, jis bus namie, ji sutiko, tad po pietų tikrai ten nuėjo, kaip tik ten kalba pasisuko apie spalvą, ir Šatsi pasakė tokius žodžius:

– Kaip jums šovė į galvą pasirinkti geltoną *roulotte?*

– Panele, tai jūs ją perkate, ne aš.

– Supratau, tačiau jūs ją pirkote prieš dvidešimt metų. Juk nesiginčysite, kad nebuvo kitų spalvų?

– Jei geltona jums nepatinka, visada galite perdažyti.

– Man patinka geltona.

– Jums patinka?

– Man patinka. Bet reikia būti visišku kvailiu, kad nusipirktum geltoną *roulotte,* kaip manote?

Už poros dešimčių metrų Gouldas, Pumerangas ir Dyzelis stebėjo sceną atsirėmę į prof. Bandinio garažo sieną.

– Jis to nežino, bet eina dėl jos iš proto, – nepasakė Pumerangas.

– Iš kur Šatsi ištraukė tą siaubingą palaidinę? – paklausė Dyzelis.

– Strateginė palaidinė, – tarė Gouldas. – Kostelėjus prasisega sagutė ir pasimato krūtys.

– Tikrai?

– Na, reikia mokėti kosėti. Šatsi treniruojasi prieš veidrodį.

Pumerangas kostelėjo. Dirstelėjo į savo marškinių sagas. Paskui vėl į anuodu, įlipančius ir išlipančius iš *roulotte,* nesiliaujančius šnekučiuotis.

– Kaip baigėsi su Mondiniu? Jis kausis dėl pasaulio čempiono vardo?

– Galbūt.

– Tai reikštų?

– Nežinia.

– Ką reiškia „nežinia"?

– Atėjo tie iš „Tropikanos", iš kazino, jie pasiūlė krūvą pinigų už Lario kovą su Bensonu.

– Tuo Bensonu?

– Tuo pačiu.

– Velnias.

– Taigi. Bet Mondinis atsakė: „Labai ačiū, kitą kartą".

– Negali būti!

– Gali. Pasakė, kad prieš tai Laris turi kautis kitoje dvikovoje.

– Gal jis išprotėjo?

– Nežinia, ką jis galvoja. Tik sako, kad Laris pirma turi kautis kitoje dvikovoje, o tada bus matyti.

– Bensonas – trumpiausias kelias į pasaulio čempiono vardą, jei Laris jį nugalės...

– Nieko nebus, Mondinis nenori nė klausyti.

– Tas senis pamišo.

– Ne, jis kažką sugalvojo. Aną vakarą Laris rimtai supyko ir tarė: „Mokytojau, noriu žinoti atsakymą". Mondinis pažvelgė į jį ir atsakė: „Po kitos kovos, Lari, ir ją parinksiu aš".

– Na...

Tada Laris nusijuokė ir tarė: „Gerai, Mokytojau, jūsų valia, pasakykite, ką turiu nugalėti?"

– Tai ką jis turi nugalėti?

– Dabar visų gražiausia.

– Kitaip tariant?

– Mondinis keistas, sunku suprasti, ką jis galvoja.

– Gouldai, ką nori tuo pasakyti?

– Nesuprantama, kodėl iš visų boksininkų...

– Nagi, ką jis pasirinko?

– Niekada neatspėsite.

– Sakyk...

Gouldas akimirką pasisuko į Šatsi, kuri toliau šnekučiavosi su prof. Bandiniu. Paskui tyliai pasakė:

– Poredą.

– Ką?

– Poredą.

– *Stenlį* Poredą?

– Taip.

– Tą sulaužytomis rankomis?

– Tą patį.

– Kodėl jį?

– Sakiau, nepatikėsite.

– Poreda?

– Stenlis „Kablys" Poreda.

– Kalės vaikas.

– Teisingai.

– Poreda... velnias.

– Poreda.

PUMERANGAS: Stenlis Poreda paliko ringą prieš dvejus metus. Teisingiau, buvo priverstas jį palikti. Jis pardavė vieną susitikimą, bet paskui reikalai pakrypo į blogąją pusę. Priešininkas buvo toks ponaitis, susigiminiavęs su Belemo bosu. Kovėsi gražiai, tik visai neturėjo jėgų, nė girto nebūtų įveikęs. Poreda mokėjo meistriškai simuliuoti nokdauną, bet per pirmus keturis

raundus jo nepasiekė nė vienas smūgis, nors iš tolo primenantis tikrą smūgį. Jis norėjo kristi ant ringo grindų ir eiti namo. Tačiau tas dvasna balerūnas negalėjo suregzti nė vieno padoresnio smūgio. Todėl baigiantis ketvirtam raundui jis iš nuobodulio dėjo tiesų smūgį ir dvigubą kablį. Nieko ypatingo. Bet balerūnas pargriuvo. Jį išgelbėjo gongas. Grįžęs į savo kampą Poreda pamatė artinantis elegantišką tipą, įsikandusį cigaretę paauksuotu popieriaus filtru. Neišsitraukdamas jos iš burnos, pasilenkė prie Poredos ir sušnabždėjo: „Kirmine, dar kartą trenksi, ir tau galas". Išsitraukė ją vėliau, nusispjovė į butelį su vandeniu ir pasakė sekundantui: „Duok vaikinui atsigerti, jį troškina". Poreda buvo profesionalas. Paėmė butelį, gurkštelėjo nė nemirktelėjęs, pasigirdo gongas. Balerūnas sunkiai pakilo, bet atsvirduliavęs į ringo vidurį dar rado jėgų pasakyti Poredai: „Reikia baigti, niekše". Teisingai, pagalvojo Poreda. Keliais smūgiais pramušė jo gynybą, paskui trenkė iš apačios ir baigė kabliu iš dešinės. Balerūnas nuskriejo lyg skudurinukas. Kai drybtelėjo ant ringo grindų, atrodė tarsi iškritęs iš dešimto aukšto. Poreda išsiėmė dantų apsaugą, pasuko į balerūno kampą ir pasakė: „Duokite vaikinui atsigerti, jį troškina". Po dešimties dienų du vyrukai vakare atėjo į jo namus su pistoletais rankose. Sulaužė abi rankas, tarp durų, pirma vieną, paskui kitą. Galas, pagalvojo Poreda.

DYZELIS: Jis pradėjo su Mondiniu. Dvi ar trys kovos, paskui Mokytojas nokautavo jį atsitiktiniu smūgiu ir viską suprato. Šita profesija tokia pat kaip ir kitos, tarė jam Poreda. Mano – ne, atsakė Mondinis. Ir išmetė jį iš salės. Bet nesiliovė stebėti, iš tolo. Jis nebuvo didis boksininkas, tačiau ringe jautėsi lyg žvėris savo urve. Mokėjo visus triukus, kai kuriuos buvo pats sugalvojęs, daugumą jų atlikdavo tobulai. O svarbiausia – buvo stiprus. Galingas kaip reta. Talentas. Kai susikaupdavo, galėdavo sudėti į kumštį visus savo aštuoniasdešimt du kilogramus, kiekvienas jo kūno centimetras akimirką persikeldavo į bokso pirštinę. Jis smūgiuoja net užpakaliu, kalbėjo Mondinis. Savotiškai juo žavėjosi. Todėl kai atsitiko ta istorija su Lariu ir pasaulio čempiono vardu, pagalvojo: iš visų boksininkų – tik jis.

PUMERANGAS: Nekvaila mintis. Atmetus tikruosius čempionus, Poreda buvo niekingiausias, sunkiausias, galingiausias ir labiausiai patyręs priešininkas, kokį galėjo rasti Lariui. Atmetus visą apdailą, tai buvo tikras boksas. Gryna kova. Tereikėjo įtikinti jį grįžti į ringą. Mondinis apsivilko išeiginį švarką, nuėjo į banką, paėmė dalį savo santaupų ir pasuko į sporto salę ieškoti Poredos, kur šis dirbo treneriu. Gal atsitiktinai, bet salė buvo greta beprotnamio.

– Krūva pinigų, – pastebėjo Poreda sverdamas rankoje pluoštą banknotų. – Per daug, kad nupirktum boksininką, kuris jau dveji metai neparduoda susitikimų.

Mondinis nė nemirktelėjo.

– Poreda, tu nesupratai. Sumokėsiu tau, jei nugalėsi.

– Nugalėsiu?

– Teisingai.

– Tu beprotis. Tas vaikinas talentingas, tavo rankose tikras lobis, o tu nori man sumokėti, kad jį nugalėčiau.

– Klausyk, Poreda, turiu tam savo sumetimų.

– O, ne, nenoriu apie tai nė girdėti, lioviausi pardavinėjęs kovas, neturiu dar poros rankų, kurias man galėtų sulaužyti, baigta.

– Prisiekiu, sandėris doras.

– Gal treniruoji vyrus, kad pamatytum, kaip jie pralaimi?

– Pasitaiko.

– Tu beprotis.

– Galbūt. Sutinki?

Poreda negalėjo patikėti. Pirmą kartą jam mokėjo už tai, kad nugalėtų.

– Mondini, nereikia pasakų, Gormanas tikras talentas, bet juk žinai, panorėjęs visada rasiu būdą jį apgauti.

– Žinau. Todėl ir atėjau.

– Rizikuoji prarasti savo pinigus.

– Žinau.

– Mondini...

– Taip?

– Kas už to slypi?

– Nieko. Noriu pamatyti, ar vaikinas pajėgs pakilti įkritęs į mėšlą. Tu būsi mėšlas.

Poreda nusišypsojo. Turėjo buvusią žmoną, kuri melžė iš jo alimentus, penkiolika metų jaunesnę meilužę ir mokesčių inspektorių, už tūkstantį dolerių per mėnesį sutikdavusį užmiršti jo vardą. Todėl nusišypsojo. Paskui nusispjovė. Taip jis pasirašydavo sutartį, visada.

– Ji kostelėjo.

– Ką?

– Šatsi... kostelėjo.

– Einame teisingu keliu.

– Ji varo jį iš proto, jis tikrai parduos jai *roulotte,* šimtas procentų.

– Saga atsisegė?

– Iš čia nematyti.

– Turėjo atsisegti.

– Manau, to neužteks.

– Statau dešimt, kad jai pavyks, – nepasakė Pumerangas, išsitraukdamas iš kišenės suglamžytą purviną banknotą.

– Sutarta. Ir dar dvidešimt už Poredą.

– Vaikinai, dėl Poredos jokių lažybų, Mondinis jam prisiekė.

– Kodėl, juk mes visada kirsdavom lažybų.

– Bet ne šį kartą, šį kartą reikalai rimti.

– Ar kitus kartus jie buvo nerimti?

– Šį kartą rimčiau.

– Gerai, bet juk čia boksas?

– Mondinis jam prisiekė.

– Mondinis, o ne aš, aš jam niekada neprisiekinėjau nekirsti lažybų...

– Tai tas pats.

– Ne, ne tas pats.

Kaip tik tą akimirką prof. Bandinis tarė Šatsi:

– Kviečiu jus šį vakarą vakarienės.

Šatsi nusišypsojo.

– Gal kitą kartą.

Padavė jam ranką, ir prof. Bandinis ją paspaudė.

– Tuomet iki kito karto.

– Taip.

Šatsi apsigręžė ir nužingsniavo akmenimis grįstu takeliu. Likus galiukui iki garažo užsisegė sagą, ties krūtine. Kai sustojo prieš Gouldą, jos veidas buvo labai rimtas.

– Žmona jį paliko. Dėl kitos moters.

– Nuostabu.

– Galėjai man pasakyti.

– Nežinojau.

– Jis tau nedėsto?

– Tik ne savo vedybų istoriją.

– Ne?

– Ne.

– A.

Pasisuko. Profesorius dar stovėjo. Pamojo jai ranka. Ji irgi pamojo.

– Šaunus vyras.

– Taip.

– Nenusipelnė geltonos *roulotte*. Kartais žmonės baudžia save nė patys to nesuprasdami, šiaip, kad nubaustų... nusprendžia save nubausti...

– Šatsi...

– Klausau?

– GAL MALONĖTUM PASAKYTI, AR JIS TAU PARDAVĖ TĄ VELNIO *ROULOTTE,* TAIP AR NE?

– Gouldai?

– Taip?

– Nerėk.

– Gerai.

– Nori žinoti, ar man pavyko pigiai nupirkti septyniasdešimt pirmųjų metų laidos geltonos spalvos *Pagode* markės *roulotte?*

– Taip.

– SUKNISTAS NIEKINGAS VELNIO KALĖS VAIKE, AIŠKU, TAIP.

Ji suriko taip garsiai, kad atsisegė saga ties krūtine. Gouldas, Dyzelis ir Pumerangas stovėjo sutrikę, jų akys priminė užpiltus želė kiaušinius. Ne dėl sagos, dėl *roulotte*. Niekada nebūtų patikėję, kad tai įvyks. Spoksojo į Šatsi, tarsi ji būtų Mami Džein įsikūnijimas, sugrįžęs nupjauti kiaušus Francui Fortei, leidyklos CRB finansų direktoriui. SUKNISTAS NIEKINGAS VELNIO KALĖS VAIKE, jai pavyko.

Po dviejų dienų vilkikas atitempė *roulotte* prie Gouldo namų. Pastatė ant vejos. Jie švariai ją nuplovė – ratus, langus, visą. Buvo labai geltona. Atrodė lyg žaislinis vaikų namas. Kaimynai eidavo pro šalį ir sustodavo į ją pasižiūrėti. Kartą vienas jų pasakė Šatsi, kad būtų neblogai priešais pastatyti verandą, plastikinę, kokios parduodamos prekybos centre. Ten galima nusipirkti ir geltonų.

– Jokių verandų, – atsakė Šatsi.

18

Pito Klarko lavonas buvo rastas po keturias dienas trukusios paieškos, trisdešimt centimetrų po žeme, prie upės. Jį ištyręs daktaras pasakė, kad Pitas uždusо, matyt, palaidotas dar gyvas. Jo rankos, kaklas ir nugara buvo nusėti mėlynių. Pitui buvo vienuolika.

Paklausyk, kokia keista istorija, kalbėjo Šatsi.

Tą dieną, kai buvo rastas Pitas, iš Klarko rančos dingo indėnas, visų vadinamas Lokiu. Kažkas matė jį išjojant iš miesto kalnų link. Lokys buvo Pito draugas. Pitas jo visada klausydavo. Dažnai kartu eidavo maudytis upėje. Ir gaudydavo žalčius. Juos šerdavo pelėmis ir kiek palaikydavo gyvus. Paskui užmušdavo. Lokys buvo maždaug dvidešimties. Taip buvo pramintas todėl, kad buvo keistas. Žmonės jį laikė keistu. Po jo gultu buvo rasta skardinė, o joje apyrankė, kurią Pitas visada mūvėdavo ant dešiniojo riešo. Ji buvo iš žalčio odos.

Šatsi pasakojo, kad daug vyrų pasisiūlė ieškoti indėno. Juos svaigino mintis apie žmogaus medžioklę. Tačiau šerifas pasakė: „Ei-

siu aš. Vienas". Jis vadinosi Visteris, šaunus vyrukas. Nemėgo linčo teismo, tikėjo teisėjais. Pažinojo Pitą, kartais vesdavosi jį žvejoti, net buvo pažadėjęs, kad kai tas sulauksiąs keturiolikos, išmokysiąs jį šaudyti ir užsimerkus pataikyti į butelį per dešimt žingsnių. Jis pasakė: „Lokys priklauso man".

Išjojo ryte, vėjui sukant dulkių verpetus po pašėlusiai kepinančia saule.

Dabar gerai klausyk, pasakojo Šatsi. Žmogaus medžioklė – gryna geometrija. Taškai, linijos, nuotoliai. Jei nubraižytum žemėlapyje, gautum apgirtusią, bet negailestingą geometriją. Ji gali trukti valandas arba savaites. Vienas bėga, kitas vejasi. Kas akimirką toldami nuo gimtosios žemės, kuri, jei jos paklaustum, galėtų juos atpažinti. Jie greitai tampa dviem taškais tuštumoje, jau nebegali atskirti, katras iš jų blogas, katras geras. Tada jie jau nebegali nieko pakeisti, net norėdami. Jie tapo objektyviomis trajektorijomis, geometrinėmis, iš kaltės taško išeinančiomis dedukcijomis, kurias apskaičiavo likimas. Nenurimstančiomis, kol pasieks galutinį rezultatą, kurį raudonu kraujo rašalu parašo gyvenimas. Muzika.

Muziką leisdavo Šatsi, sučiaupusi lūpas, atrodydavo, lyg groja didžiulis orkestras, smuikai ir trimitai. Smagu. Paskui klausdavo: „Viskas aišku?"

Beveik.

Pamatysi, tai nesunku.

Gerai.

Eime?

Eime.

Šerifas Visteris pasuka į kalnus. Eina Pinterio perėjos link. Įjoja į mišką, ieško šešėlio ir mano, kad Lokys yra už pusdienio kelio. Kai miškas praretėja, sustoja pailsinti žirgo. Paskui joja toliau. Kalno šlaitu į viršų, taku, tyrinėja pėdsakus. Užtrunka, bet pagaliau išmoksta atskirti Lokio arklio pėdsakus. Jam atrodo, kad jei indėnas būtų norėjęs, būtų galėjęs juos paslėpti. Matyt, vaikinas pasitiki savimi, visiškai ramus. Gal tikisi pereiti sieną. Gal nemano, kad jį vejasi. Šerifas spusteli pentinais žirgą ir kopia Pinterio

perėjos link. Prijoja ją vakare. Pažvelgia žemyn, į siaurą slėnį, nusidriekiantį į dykumą. Tolumoje mato lyg mažą dulkių debesį, kylantį iš niekur. Nusileidžia kelis šimtus metrų, susiranda olą, sustabdo žirgą. Jis pavargęs. Susiruošia čia nakvoti.

Kitą dieną šerifas Visteris pabunda auštant. Paima žiūronus, žiūri tolyn į slėnį. Kelyje mato mažą juodą dėmę. Lokys. Sėda ant žirgo, atsargiai nusileidžia kalno skardžiais. Slėnyje paleidžia žirgą šuoliais. Šuoliuoja valandą nesustodamas. Paskui sustoja. Lokį galima pamatyti plika akimi, už keleto kilometrų. Atrodo, jis stovi. Visteris nusėda nuo žirgo. Įsitaiso po dideliu medžiu ir ilsisi. Kai vėl patraukia į kelią, saulė jau zenite. Paleidžia žirgą žingine, nė akimirkai nenuleisdamas akių nuo priekyje tamsuojančio Lokio silueto. Atrodo, jis vis dar stovi. Kodėl jis nebėga? pagalvoja šerifas Visteris. Joja dar pusvalandį, paskui sustoja. Lokys nuo jo ne toliau nei per penkis šimtus metrų. Sustingęs balne ant obuolmušio žirgo. Lyg statula. Šerifas Visteris užtaiso šautuvą, užčiuopia pistoletus. Pažvelgia į saulę. Ji jau pasisuko jam už nugaros. Vaikine, tau galas. Leidžiasi šuoliais. Šimtas metrų, dar šimtas, šuoliuoja nesustodamas, mato, kaip Lokys pagaliau sujuda, traukiasi iš kelio, šoka dešinėn. Vaikine, kur tu pabėgsi, ten dykuma, spusteli pentinais žirgo šonus, pasuka iš kelio ir seka įkandin. Lokys joja į rytus, paskui į vakarus ir vėl į rytus. Vaikine, kur tu pabėgsi, galvoja šerifas Visteris. Sulėtina žingsnį, nuo Lokio jį skiria gal penki šimtai metrų, paskui Lokys sustoja, Visteris mato jį ir leidžiasi šuoliais, Lokys vėl pradeda joti, pasuka į rytus, spalvos staiga nublanksta, netikėtai apgaubia sutemos. Visteris sustoja. Gerai, vaikine. Aš neskubu. Nusėda nuo žirgo, pasirengia nakvynei, uždega laužą. Prieš užmigdamas nakties tamsoje už penkių šimtų metrų mato Lokio laužo liepsną. Labanakt, vaikine.

Trečią dieną šerifas Visteris pabunda dar neišaušus. Įpučia laužą, pasišildo kavos. Kitas laužas nešviečia tamsoje. Laukia išauštant. Su pirmaisiais spinduliais pamato Lokį – toli, stačią, sustingusį greta savo obuolmušio žirgo. Paima žiūronus. Vaikinas neturi šautuvo. Gal turi pistoletą. Šerifas Visteris atsisėda ant žemės. Vaikine, tu pirmas. Valandų valandas juodu nė nekrusteli. Saulė ke-

pina aplinkui plytinčią tuštumą. Kas pusvalandį Šerifas Visteris gurkšteli vandens ir viskio. Akinama šviesa. Staiga pamato Pitą, jis juokiasi ir bėga. Paskui mato jį rėkiantį, rėkiantį, rėkiantį. Pažvelgia į savo rankas, jos dreba. Mirk, kalės vaike, mirk, prakeiktas indėne. Atsistoja. Jaučia, kaip svaigsta galva. Paima vadeles ir pradeda eiti vesdamas žirgą paskui save. Eina lėtai, bet mato, kaip Lokys vis artėja. Vaikinas stovi nejudėdamas. Jis nesėda ant žirgo, nebėga. Trys šimtai metrų. Du šimtai. Šerifas Visteris sustoja. Rėkia: Loky, viskas baigta. Tyliai sako: leisk tave nudėti, nesipriešink. Paskui vėl rėkia: Loky, nekvailiok. Vaikinas nejuda. Visteris patikrina šautuvą ir pistoletus. Sėda ant žirgo. Leidžiasi šuoliais. Mato, kaip Lokys sėda ant žirgo ir joja. Taip jie joja pusvalandį. Juos skiria gal du šimtai metrų. Horizonte pasirodo vidury tuštumos pasiklydęs *pueblo**. Lokys pasuka į jį, Visteris – iš paskos. Dešimt minučių, Lokys šuoliais įlekia į *pueblo* ir dingsta. Šerifas Visteris sulėtina žingsnį ir prieš kaimą nusėda nuo žirgo. Išsitraukia pistoletą, prieina pirmuosius namus. Nė gyvos dvasios. Eina lėtai, įsiklausydamas į mažiausią triukšmą. Žiūri į kiekvieną langą, tyrinėja kiekvieną šešėlį. Jaučia, kaip ausyse dunksi širdis. Nusiramink, sako sau. Gal jis net neginkluotas. Tau tik reikia jį rasti ir nudėti. Jis dar beveik vaikas. Ant *posada*** slenksčio pastebi stovint seną moterį. Prieina. Ispaniškai klausia, ar ji nematė indėno su obuolmušiu žirgu. Ji pritariamai linkteli galvą ir rodo į kaimo galą, kur kelias eina toliau, į tuštumą. Prikiša pistoletą jai prie galvos. Nemeluok, sako ispaniškai. Ji persižegnoja, vėl rodo į kaimo galą. Ar turi gerti? Moteris įeina į *posada,* paskui pasirodo su degtine. Šerifas Visteris geria. Ar indėnas pasiėmė vandens? Senė pritariamai linkteli. Ar žinai, kas jis? Tada senė atsako: Taip. *Es un chico que va detrás de un asesino****. Šerifas Visteris įdėmiai žiūri į ją. Jis tau taip sakė? Taip. Šerifas Visteris vėl gurkšteli degtinės. Vaikine, tu miręs, galvoja. Sėda ant žirgo, meta senei monetą, kiša degtinę į maišą ir žingine leidžiasi per kaimą. Prajojęs paskutinį namą,

* Kaimas *(isp.)*.

** Smuklė, užeiga *(isp.)*.

*** Tai vaikinas, kuris vejasi žudiką *(isp.)*.

žiūri prieš save. Nieko. Pasisuka į dešinę. Mato Lokį, sustingusį balne, ne daugiau nei už dviejų šimtų metrų. *Es un chico que va detrás de un asesino*. Šerifas Visteris griebia šautuvą nuo balno, nusitaiko ir šauna. Du kartus. Lokys nė nekrusteli. Ore lėtai sklaidosi šūvių aidas. Šerifas Visteris išmeta gilzę. Nusiramink, pagalvoja. Argi nematai, kad jis per toli? Nusiramink. Nenuleidžia nuo Lokio akių. Nori jam kažką rikteléti, bet nieko nesugalvoja. Apsuka žirgą, grįžta prie paskutinio namo, nusėda. Ten praleidžia naktį, bet negali užmigti. Nepaleidžia iš rankų pistoleto.

Ketvirtą dieną šerifas Visteris išeina iš *pueblo* ir tolumoje, kelyje į dykumą, pamato Lokį. Sėda ant žirgo ir žingine joja įkandin. Leidžiasi žirgo nešamas. Kartais užsnūsta – nuo karščio ir nuovargio. Po trijų valandų sustoja prie šaltinio. Indėnas galėjo jį užnuodyti, pagalvoja. Pripildo gertuves ir joja toliau. Negaliu leisti jam pasiekti dykumos, pagalvoja. Ten numirsime abu. Turiu jį sulaikyti anksčiau, pagalvoja. Gurkšteli degtinės. Laukia, kad saulė horizonte kiek nusileistų. Paskui leidžiasi šuoliais. Atrodo, Lokys jo nemato. Joja toliau žingine, neatsisukdamas, gal miega. Jis mano, pagalvoja šerifas Visteris. Trys šimtai metrų. Du šimtai metrų. Šimtas metrų. Šerifas Visteris išsitraukia pistoletą. Penkiasdešimt metrų. Lokys pasisuka, jo rankoje – ilgavamzdis pistoletas, jis nusitaiko ir šauna. Šūvis. Visterio žirgas puola dešinėn, paskui suklumpa ant priekinių kojų. Krinta ant šono. Pakelia galvą, bando stotis. Visteriui pavyksta išsliaužti iš po žirgo. Petyje jaučia deginantį skausmą. Pajunta, kaip į gyvulio kūną lenda antroji kulka. Pakelia galvą, atsiremia į žirgo šoną ir tris kartus iššauna iš pistoleto, vieną šūvį po kito. Lokio žirgas atsistoja ant užpakalinių kojų ir apsisuka aplinkui kojomis spardydamas orą. Šerifas Visteris griebia nuo balno šautuvą. Lokys suvaldo žirgą ir leidžiasi šuoliais, bandydamas pabėgti. Visteris nusitaiko ir dukart iššauna. Tarytum mato, kaip Lokys pasvyra prie gyvulio kaklo. Paskui mato, kaip žirgas liaujasi šuoliavęs ir, paėjęs dar dvidešimt metrų, krinta ant žemės. Mato dulkėse gulintį Lokio kūną. Sudie, vaikine, pagalvoja. Užtaiso šautuvą, nusitaiko. Lokys mėgina stotis. Visteris šauna. Mato, kaip dvidešimt metrų prieš Lokio kūną pakyla dul-

kės. Velnias, sako. Vėl šauna. Kulka krinta greta pirmosios. Lokys atsistoja. Paima savo pistoletą. Kita ranka nusega nuo balno krepšius. Lieka stovėti, įsmeigęs akis į Visterį. Juos skiria apie aštuoniasdešimt metrų. Šūvio atstumas. Gal kiek daugiau. Šerifas Visteris pažvelgia į saulę. Pagalvoja, kad iki sutemstant turi dar porą valandų. Jam maudžia petį, jis negali pajudinti rankos be žvėriško skausmo. *Muy bien**, vaikine. Nusega nuo balno krepšius, persimeta per sveikąjį petį. Užtaiso šautuvą. Ir leidžiasi eiti. Lokys jį mato, apsigręžia ir nutolsta lėtu žingsniu. Šerifas Visteris pagalvoja, kad bėgti būtų juokinga. Įsivaizduoja, kaip tai atrodytų žiūrint iš viršaus: du vyrai, bėgantys niekur, ir dar pagalvoja: mes esame du pasmerktieji. Paskui akimirką regi Pitą, jis bėga ir bėga, nori pabėgti, bėga paupiu, bėga ir bėga. Prakeiktasis, pagalvoja. Užmušiu tave, vaikine. Prieina prie Lokio žirgo. Šis dar kvėpuoja. Visteris iššauna jam į galvą. Užmušiu tave, vaikine. Eina toliau. Leidžiantis sutemoms mato, kaip Lokys išnyksta tamsoje. Sustoja. Petys varo jį iš proto. Atsigula ant žemės. Su pistoletu rankoje. Stengiasi neužmigti. Jau dvi dienos nemiegu, pagalvoja.

Penktą dieną šerifas Visteris jaučia, kaip karštinė jam užtemdo akis ir pagreitina širdies dūžius. Ar tas niekšas niekada nemiega? Mato jį prieš save, nutolusį kaip vakar, bet jam peršti akys, o ryto šviesoje nėra šešėlių. Leidžiasi žingsniuoti. Bando prisiminti, kur veda tas kelias ir kiek kilometrų jie jau nuėjo nuo ano *pueblo*. Lokys priešais eina nesustodamas. Kartais atsisuka. Ir eina toliau. Tas kelias veda į Saliną. Negalima jam leisti ten nueiti. Jis negali pasiekti Salinos. Sustoja. Pasilenkia. Pakelia dulkių grumstą. Kraujas ir dulkės. Pakelia akis į Lokį. Pataikiau, vaikine. Nenorėjai prisipažinti? Atsitiesia. Žengia kelis žingsnius. Dar viena kraujo dėmė. *Muy bien,* niekše. Karštinės nebejaučia. Eina toliau. Po trijų valandų Lokys pasuka iš kelio ir leidžiasi į rytus. Šerifas Visteris sustoja. Pamišėlis, pagalvoja. Eina į dykumą. Pamišėlis. Ima šautuvą ir šauna į orą. Lokys sustoja, atsigręžia. Visteris meta krepšius ant žemės. Paskui šautuvą. Išskečia rankas. Lokys nejuda. Vis-

* Labai gerai *(isp.)*.

teris lėtai eina link jo. Lokys nejuda. Visteris eina toliau, nuleidžia rankas ir uždeda delnus ant pistoleto rankenų. Prieina prie indėno per penkiasdešimt metrų. Sustoja. Liaukis, vaikine, šaukia. Lokys nejuda. Toje pusėje dykuma, nori mirti kaip koks kvailys? šaukia. Lokys žengia kelis žingsnius jo link. Paskui sustoja. Taip jie stovi vienas prieš kitą, du juodi siluetai dykumoje. Saulė kepina stačiai virš galvos. Pasaulis be šešėlių. Aplink tokia siaubinga tyla, kad Visteris girdi, kaip rėkia Pitas. Bando prisiminti berniuko veidą, bergždžiai, girdi tik riksmą, siaubingai garsų. Stengiasi sutelkti dėmesį į Lokį. Tas riksmas jo nepalieka ramybėje. Privalai atlikti savo darbą, sako sau. Visa kita užmiršk. Atlik savo darbą. Susigriebia nuleidęs akis į žemę. Staiga pakelia galvą. Žiūri į Lokį. Mato dvi abejingas akis. Nenugalimos, pagalvoja. Staiga pajunta, kaip jo kūną nukrečia baimė ir sulinksta kojos. Dienų dienas stengėsi jos neprisileisti. Dabar ji užgriuvo jį lyg tylus sprogimas. Suklumpa. Palinksta į priekį, rankomis atsiremia į žemę. Mato, kaip jos dreba. Negali kvėpuoti, smilkiniuose tvinksi kraujas. Be galo sunkiai pakelia akis į Lokį. Tas vis dar stovi nejudėdamas. Niekšas. Niekšas. Niekšas. Nesimato paukščių danguje nei žalčių dulkėse, nei krūmuose šlamančio vėjo, nei horizonto, nieko. Dingęs pasaulis. Šerifas Visteris tyliai murma: Eik velniop, vaikine. Atsistoja, paskutinį kartą pažvelgia į Lokį, apsigręžia – apsigręžia – ir sunkiai žengdamas prieina prie savo šautuvo. Paima jį. Žengia dar keletą žingsnių. Paima krepšius ir persimeta juos per sveikąjį petį. Nueina neatsigręždamas, įsmeigęs akis į savo pėdas. Sustoja tik sutemus. Krinta ant žemės. Užmiega. Vidury nakties pabunda. Vėl eina, laikydamasis vos įžiūrimo kelio. Krinta ant žemės. Užsimerkia. Sapnuoja.

Šeštą dieną šerifas Visteris atsibunda auštant. Atsistoja. Horizonte mato mažyčius *pueblo* namus. Atsigręžia. Lokys stovi už jo per šimtą metrų. Stovi ir nejuda. Visteris paima krepšius ir šautuvą. Leidžiasi eiti. Žingsniuoja valandų valandas. Kartais krinta ant žemės, užsmaukia skrybėlę ant akių ir laukia. Pajutęs grįžus jėgas, stojasi ir eina. Niekada neatsigręžia. Iki saulėlydžio prieina *pueblo*. Čia gauna valgyti ir gerti. Sako: Esu šerifas Visteris. Jį paguldo į

lovą, kad išsimiegotų. Ispaniškai pasako, kad prie *pueblo* yra *chico*. Apsistojęs už kelių šimtų metrų nuo pirmųjų namų. Klausia, ar jis jo draugas. Ne, sako šerifas Visteris. Petys jį varo iš proto. Miega pasidėjęs šalia užtaisytą šautuvą.

Septintą dieną šerifas Visteris pareikalauja žirgo ir leidžiasi kalnų link. Jį pasitinka vėjas, kelią gožia dulkių debesys. Sustoja tik vieną kartą, kad pailsintų gyvulį. Joja toliau. Pasiekia kalnus. Užkopia iki Pinterio perėjos ir perjoja ją neatsigręždamas. Prieš nusileisdamas į lygumą pasuka į apleistą kasyklą. Nusėda nuo žirgo, susikuria laužą. Ten praleidžia bemiegę naktį. Mąsto.

Aštuntą dieną šerifas Visteris leidžiasi į kelią, kai saulė jau aukštai danguje. Sėda ant žirgo, iš krepšių paima kelis daiktus, pritvirtina prie balno. Šautuvą palieka atremtą į kasyklos sieną. Lėtai leidžiasi į slėnį. Tolumoje mato Klosingtauno namus ir vėjo lankstomus medžius. Eina žingine, neskubėdamas. Kalba balsu. Vis tą patį sakinį. Prijojęs upę, sustabdo žirgą. Apgręžia. Prisimerkia ir žiūri. Lokys – už kelių šimtų metrų nuo jo. Balne, ant žirgo. Joja į priekį lėtai, žingine. Vaikinas, sako Visteris. Vaikinas. Paskui apsuka žirgą ir neatsigręždamas pasiekia Klosingtauną.

Kai prijoja pirmuosius namus, kažkas ima šaukti, kad sugrįžo šerifas. Žmonės išeina į gatvę. Jis joja toliau žingine į nieką nežiūrėdamas. Viena ranka laiko pavadžius, kita spaudžia pistoletą. Žmonės nedrįsta artintis, jis atrodo lyg raitas negyvėlis arba beprotis. Šerifas Visteris joja per miestą lyg šmėkla, paskui pasuka pro kalėjimą ir leidžiasi taku į Klarko rančą. Žmonės seka paskui jį pėstute. Jie beveik nedrįsta kalbėti. Visteris prijoja rančą. Nusėda nuo žirgo. Apsuka pavadžius apie tvorą. Žengdamas lyg girtas eina į namą. Kažkas prisiartina norėdamas jam padėti. Jis atstato pistoletą. Nieko nesako, eina toliau ir prieina namus. Priešais namus stovi Pito tėvas. Judženas Klarkas. Vėjo pasendintu veidu, žilais plaukais. Šerifas Visteris sustoja nuo jo per tris žingsnius. Dešinėje rankoje tebespaudžia šautuvą. Pakelia akis į Judženą Klarką. Paskui sako: Apgailestauju, jis nesiliovė rėkęs, niekaip nesiliovė. Visada buvo man geras. Anksčiau niekada taip nesielgdavo. Buvo geras vaikas. Judženas Klarkas žingteli prie jo. Visteris atsta-

to į jį pistoletą. Judženas Klarkas sustoja. Šerifas Visteris pakelia savo 45 kalibro kolto vamzdį. Sako: Neužkasiau jo gyvo, prisiekiu. Jis nebekvėpavo, buvo išvertęs akis, nebekvėpavo. Paskui įremia pistoletą sau po smakru ir šauna. Kraujo dėmės ant Judženo Klarko veido ir drabužių. Atbėga žmonės, visi rėkia, vaikai nori pamatyti, seniai purto galvas, vėjas be paliovos šiaušia dulkes. Ne iškart pastebi Lokį. Jis sėdi ant žirgo sustingęs anapus rančos tvoros. Nesimato akių, jos prasmego indėniškuose skruostikauliuose. Kvėpuoja pravira burna, apjuosta dulkių ir saulės nugairintų lūpų. Žmonės nutyla. Lengvai spusteli pentinais žirgo pilvą. Timpteli pavadžius į kairę ir nujoja. Prieš jį atbėga berniukas. Loky, rėkia, Loky. Loky, šerifas nusišovė. Jis neatsigręžia, joja žingine toliau, upės link. Loky, ei Loky, kur joji?

Lokys neatsigręžia.

Miegoti, tyliai atsako.

Muzika.

19

– Alio, Gouldai?

– Sveikas, tėti.

– Čia tavo tėvas.

– Sveikas.

– Viskas gerai?

– Taip.

– Kokia ten istorija su Kuvernėjum?

– Esu pakviestas į Kuvernėjų.

– Kaip?

– Ten atliekami tyrimai. Kviečia dirbti su jais.

– Atrodo, rimta.

– Manau, taip.

– O paskui?

– Nieko, esu pakviestas trejiems metams, jie duoda kambarį universitete, apmoka dvi keliones per metus, kad galėčiau grįžti namo, jei norėsiu.

– Kalėdoms ir Velykoms.

– Panašiai.

– Atrodo, rimta.

– Taip.

– Kuvernėjus kitoje pasaulio pusėje.

– Taip, toli.

– Ar žinai, kad ten valgo šunis? Kartą ten buvau, ne universitete, bet tose apylinkėse, viskas, ką gaudavau valgyti, dvokė žuvim.

– Kalbama, kad ten velniškai šalta.

– Gali būti.

– Šalčiau nei čia.

– Juk tau mokės?

– Ką?

– Klausiu, ar daug mokės?

– Manau, taip.

– Tai labai svarbu. Ką sako rektorius Bolderis?

– Sako, kad penkiolikmečiui tai krūva pinigų.

– Klausiu, ką apie visą šį reikalą sako rektorius Bolderis?

– Sako, puiki proga. Bet jis norėtų, kad likčiau čia.

– Senasis draugužis Bolderis. Žinai, jis šaunus vyras, gali juo pasitikėti.

– Sako, puiki proga.

– Panašiai kaip būti pakviestam į Vimbldoną. Aišku, jei esi tenisininkas.

– Panašiai.

– Tarsi kas nors žaistų tenisą ir vieną dieną gautų laišką, kuriame parašyta: „Sumokėsime, jei suteiksite mums garbę atvykti pas mus žaisti teniso“. Beprotiška, tiesa?

– Taip.

– Sūnau, aš tavimi didžiuojuosi.

– Ačiū, tėti.

– Tikrai beprotiška.

– Tikrai.

– Mama bus laiminga.

– Ką?

– Gouldai, sakau, kad mama bus laiminga.

– Pasakysi jai?

– Taip, pasakysiu.

– Tikrai?

– Taip.

– Tikrai?

– Ji bus laiminga.

– Tik nesakyk, kad ten važiuoju, dar nežinau, ar važiuosiu, man ką tik pasiūlė.

– Pasakysiu tik, kad tau pasiūlė, tik tiek.

– Taip.

– Ir kad tai labai rimta.

– Taip. Pasakyk jai, kad tai labai rimta.

– Ji bus laiminga.

– Taip, puiki mintis, pasakyk jai.

– Taip, Gouldai, pasakysiu.

– Ačiū.

– ...

– ...

– Kada manai apsispręsti?

– Nežinau.

– Ar greitai išvažiuotum?

– Rugsėjį.

– Dar turi laiko.

– Taip.

– Tai puiki proga, gal nereikėtų jos praleisti.

– Čia visi taip sako.

– Bet spręsk savo galva, supratai?

– Taip.

– Išklausyk visų, o paskui spręsk savo galva.

– Taip.

– Sprendžiasi tavo likimas, ne jų.

– Taip.

– Tau teks vaikščioti po minų laukus, ne jiems.

– Kokius minų laukus?

– Taip tik sakoma.

– A.

– Taip sakoma.

– A.

– Kartą dirbau su tokiu pulkininku, jis mokėjo kalbėti. Kai reikalai komplikuodavosi, jis visada kartodavo tą patį sakinį: „Kai saulė spigina į akis, gali tik kaitintis, o ne šaudyti“. Tą patį sakydavo ir lyjant, orai jam nebuvo svarbu, saulė buvo tik simbolis, supranti, jis taip kalbėdavo, nesvarbu, ar tą dieną snigdavo, ar būdavo tirščiausias rūkas: kai saulė spigina į akis, gali tik kaitintis, o ne šaudyti. Taip sakydavo. Dabar jis sėdi invalido kėdėje. Beplaukiojant baseine jį ištiko smūgis. Gal būtų buvę geriau, jei jo nebūtų išgriebę.

– Tėti...

– Taip, Gouldai, klausau.

– Man jau metas.

– Laikykis, sūnau, ir pranešk man.

– Sutarta.

– Jei ką nuspręsi, pranešk man.

– Nepamirši pasakyti mamai?

– Aišku, nepamiršiu.

– Okay.

– Tikrai nepamiršiu.

– Okay.

– Tuomet iki.

– Iki, tėti.

– Gouldai...

– Taip?

– Ką sako Šatsi?

– Ji sveika.

– Norėjau pasakyti, ką ji sako apie Kuvernėjų?

– Apie jį?

– Taip, apie jį.

– Sako, puiki proga.

– Tik tiek?

– Sako, kad jei esi oro gaiviklis, tau pasitaikė puiki proga trejus metus praleisti pakelės užeigos tualete.

– Pakelės užeigos?

– Taip.

– Ką, po velnių, tai reiškia?

– Nežinau. Aš esu tas oro gaiviklis.

– A.

– Manau, tai juokas.

– Juokas?

– Taip manau.

– Ta mergina nepėsčia.

– Taip.

– Perduok jai linkėjimus.

– Gerai.

– Iki, sūnau. Iki.

Klik.

20

(Gouldas eina lankyti prof. Taltomaro. Įeina į ligoninę. Užlipa į šeštą aukštą. Įeina į palatą Nr. 8. Taltomaras guli lovoje. Kvėpuoja pro kaukę, prijungtą prie aparato. Labai sulysęs. Jam nukirpo plaukus. Gouldas pastato prie lovos kėdę ir atsisėda. Žiūri į Taltomarą. Laukia.) Kvepia sriuba. Ir žirneliais. Gal žirneliai sveika ligoniams, jie nuo visų ligų, pagalvoja Gouldas. Gal pats jų kvapas yra gydomasis, ištyrę jį suprato, kad taip yra. Sienos geltonos. Tokios kaip *roulotte*. Tik išblukusios. Išblukusios, ne nuplautos. Kažin kaip atrodo tualetas.

Gouldas atsistoja ir pirštu paliečia papilkėjusią prof. Taltomaro ranką. Tarsi liestum priešistorinio gyvūno odą. Glotni ir sena. Aparatas kvėpuoja kartu su Taltomaru, vienodai ramiai. Nepanašu į kovą. Lyg būtų jau *po* kovos. Gouldas atsisėda. Pradeda kvėpuoti aparato ritmu. Aparatas kvėpuoja su Taltomaru, Gouldas kvėpuoja su aparatu, Gouldas kvėpuoja su Taltomaru. Profesoriau, tai panašu į pasivaikščiojimą kartu.

Paskui atsistojo. Išėjo į koridorių. Ten be tikslo slankiojo keletas chalatais apsivilkusių žmonių, garsiai kalbėjosi seselės. Grindys iš baltų ir juodų plytelių. Gouldas ėmė žingsniuoti. Įsmeigęs akis į grindis, stengdamasis dėti kojas tik ant juodų plytelių, neužmindamas linijų. Prisiminė matytą filmą, kuriame boksininkas treniruodavosi bėgdamas geležinkeliu. Buvo žiema, ir jis bėgo su apsiaustu. Plaštakos buvo kietai aptvarstytos, lyg būtų pasirengęs užsimauti bokso pirštines. Kartkartėm smūgiuodavo orą. Žiemos saulė švietė jam į pakaušį, tolumoje matėsi miestas, viskas buvo pilka, šalta, apsiausto skvernai plevėsavo, traukiniai stovėjo, bet Bučas galėtų čia ateiti, jis mėgsta bėgioti, žmonės sako, kad jis bėgiojo ne geležinkeliu, o gatvėmis iki parko, gal bėgti geležinkeliu kartu su Buču būtų ne taip nuobodu   bet aš mėgstu bėgioti vienas, visada sunku suprasti, kas tau tikrai patinka ar norėtum, kad kas patiktų, jei tikrai bandyčiau savęs klausti, ar man patinka bėgioti vienam, ar norėčiau bėgti su Buču   su Buču galėtume pasikalbėti, jis visada kalba apie moteris, galėčiau jam papasakoti apie Džodi, bet nenorėčiau kalbėti su juo apie Džodi, nieko iš to neišeitų, Džodi maža krūtinė, ką, po velnių, prisigalvoju, nagi, kvaily, nereikia galvoti, Džodi, kodėl visada turi bėgti, pabūkim kartu, kodėl tau visada reikia bėgti, atrodo, lyg jai vis reikėtų bėgti, privalai prisiminti, kad ji čia ne amžinai, velniai rautų, kvaily, galvok ką nors kita, už dujų skaitiklio – šešėlis, velniškai šalta, tąkart kaip tik ten stovėjo traukinys, bėgti traukinio bėgiais, Mondinis genijus, stipręja čiurnos, atsiranda ryšys tarp kojų ir akių, bėgi nežiūrėdamas į kojas, statyk kojas ant pabėgių, stebėk akies krašteliu, akies krašteliu reikia stebėti priešininko kojas, gerai, Mokytojau, kumščiai auga iš kojų, kojos yra dar negimę kumščiai   nelaikšiai, neišnešioti kumščiai ram ram dešinė dešinė kairė dešinė šaunuolis Mondinis gražus šešėlis, ką daryti su tuo plevėsuojančiu apsiaustu, sutvarstytos rankos smūgiuoja orą, jis pyksta ant manęs, bėgančio sutvarstytomis rankomis, neprivalai kautis, kvailystė, reikia nuolat kovoti, kovoji be paliovos, bokse vyksta nesiliaujanti kova, man patinka, nesvarbu, bėgi, valgai, šokinėji per virvutę, rengiesi, varstai batus, dainuoji prieš varžybas, norė-

čiau bėgti su bokso pirštinėmis, mano šešėlis gražus, Lari, tu gražus, Laris „Advokatas“, Laris „Advokatas“ prieš Stenlį Poredą kvailystės ram ram smūgis iš apačios ram ram prakeiktas vardas Poreda ram nusiskusiu plikai, gal tik paliksiu kiek ilgesnius viršugalvyje, Džodi, paliesk mane čia, ji juokiasi, braukia delnu per mano galvą, noriu chalato su užrašu „Advokatas“, supratai, nuplėšk „Gormanas“ ir užrašyk „Laris Advokatas“, supratai, aišku, kad supratai, ram, Mondinis pasakys, kad tai nesąmonės, Mondinis ram ram tokių dalykų nenori suprasti, eik velniop, Lari, velniop, šuniškai šalta, šešėlis dar platus, ram, jau beveik laikas, dar pusantros valandos, ram, tik pažiūrėk, jam nepatinka mano auksinis laikrodis, niekas nebėgioja su laikrodžiu, ypač auksiniu, tik pažiūrėk į jį, nekišk nosies man patinka garai iš mano burnos šiame šuniškame šaltyje, tu kietas, Lari „Advokate“, ei, tu, su mikrofonu, paklausk, kodėl boksuojuosi, na ir tipas tas Danas De Palma, mano motina slapta jo klausosi per radiją, slapta nuo mano tėvo, jis to negali pakęsti, mano motina jo klausosi ir netiesa, kad verkia, ram, netiesa, ram, Danai De Palma, paklausk pagaliau, kodėl aš boksuojuosi, todėl, kad bokse viskas gražu, tu esi gražus, Lari „Advokate“, tu gali tapti gražus, mano kašmyro apsiaustas plaikstosi virš bėgių, žiema, ram ram dešine kaire dešine, kojos greitai mina pabėgius, galėčiau užsimerkti ir užčiuopti juos kojomis, Mondini, ar kada sutikai kitą tokį, tu ir tavo šmikis Poreda ram ram velniop klausyk, Danai De Palma, ar nori žinoti, kodėl aš boksuojuos, nori žinoti, tai pasakysiu, todėl, kad skubu, štai, ram, nenoriu laukti, boksas yra visas gyvenimas per kelias minutes, gerai įsikalk tai į galvą, būčiau galėjęs laukti, tu nepažįsti mano tėvo, jei pažinotum jį, suprastum, ką reiškia visas gyvenimas, tinkama akimirka yra pusiausvyra tarp sėkmės ir nesėkmės, dabar tinkama akimirka, tu ir tavo talentas, ir viskas, nereikia laukti, žinai, kaip viskas baigsis, kaip baigiasi, viskas baigiasi per vieną vakarą, jei kada nors tai patyrei, trokši to nuolat, atrodo, lyg gyventum šimtą gyvenimų, niekas manęs neprivers liautis, ką ten Poreda, 57 susitikimai, keturiolika pralaimėjimų, visi parduoti, visi pasibaigę nokdaunu, niekšeli, kas privertė grįžti, kas įkalė tau

į galvą, kad pavyks pričiupti „Advokatą“, vargšeli, kas pirks bilietą, kad pamatytų tave ir tavo sulaužytas rankas, tau skaudėjo, bet aš tave dar labiau įskaudinsiu, Poreda ram gal tąkart Saratogoje ir dar kaunantis su Volkotu, bet tik pradžioje, visada išsisukdavau, nors iš tikro nebuvo ko bijoti, tau nuolat kartojama, kad nereikia galvoti, o kas galvoja, aš negalvoju, parodykit man baimę, aš jos nepažįstu, tegul tuo rūpinasi Poreda, Mondinis sako, pamatysi, man reikia baimės, ram, Mokytojau, ram ram, nebijau jausti baimės, ram, kaire dešine kaire, du žingsniai atgal ir vėl iš apačios, ram, laikykis arti, nešokinėk, taip, šokinėju, man patinka šokinėti, kai šokinėju, visi sutrinka, matau tai iš jų akių, nė velnio nebesupranta, gražūs mano batai su raudonais pagražinimais, o tas, kuris prieš susitikimą nesiliovė dėjęs į kelnes, tas tikrai bijo, man reikia baimės, senasis Tomas nesitraukia iš salės, jis visai iškvėšęs, sudaužyta galva, šaunus senis Tomas, gali numirti arba tapti tokiu kaip Tomas, aš verčiau mirsiu, nebijau mirti, bet tik ne kaip Tomas, noriu greitos mirties, jei tik jie sugebės man padėti, neleisiu jiems sustoti pusiaukelėje, kovosiu iki galo, girdėjai, Danai De Palma, man tai patinka, viskas vyksta greitai, nereikia laukti ilgai, man skubu, supranti, man skubu, neklausinėk, kodėl, keista, bet kai pagalvoju apie mirtį ten, ringe, man patinka, gal aš pamišęs, tai tas pat, lyg ketintum šokti nuo skardžio, keista, kokį velnią mąstau, ram, būtų puiku, jei būtų atėjęs Bučas, jei Bučas būtų atėjęs pabėgioti kartu, galėtume paplepėti, liaukis, kvaily, galvok apie tą velnio Poredą ram ram, jei jis kovos nešvariai, nesvarbu, tebūnie nešvari kova, jei to nori, arba gali švytuoti priešais, atgal pirmyn atgal pirmyn, mano smūgiai jo nepasiekia, bet sutrinsiu jo smegenis tariamais kumščių smūgiais, pagalvok, galėtum laimėti kovą tik vienu smūgiu, visa kita – tik tą vargšelį alinančios mintys, pagaliau jis galutinai apkvaišta, ir tada trenki jam ram, bet ne Poredai, su Poreda viskas atrodys juoda, gal ne iš pradžių, gal vėliau, bus maišalynė, šlykštus susitikimas, kautis ir užmiršti, gal norėčiau, kad tai būtų rytoj, gal dabar, nurimk, „Advokate“, nurimk, bėk, „Advokate“, dabar bėk.

Gouldas sustojo. Kambaryje Nr. 3 verkė moteris, verkė garsiai,

kartais išrėkdavo, kad nori išeiti, ir siuto, jog jai neleidžiama išeiti. Už durų stovėjo jos vyras, jis šnekučiavosi su kitu vyru, senu ir nutukusiu. Jis kalbėjo, kad nebežino, ką daryti, Kalėdų naktį ji šoko nuo laiptų, viskas įvyko netikėtai, grįžusi iš klinikos atrodė sveika, visai normali, paskui Kalėdų naktį ją vėl ištiko priepuolis ir ji šoko nuo laiptų, nebeišmanau, ką daryti, negaliu jos nuvežti į psichiatrijos kliniką, jai dviejose vietose lūžusi koja, išnarinti trys šonkauliai, nebegaliu, aš čia jau aštuoniolika dienų, daugiau nebegaliu. Jis kalbėjo neverkdamas, nesiskeryčiodamas, atsirėmęs į sieną, labai ramiai. Iš kambario atsklido moters riksmas. Kai ji verkė, atrodė, lyg verktų vaikas. Labai maža moteris. Gouldas ėjo toliau. Priėjęs palatą Nr. 8, vėl atsisėdo ant kėdės prie prof. Taltomaro lovos. Aparatas vis dar kvėpavo. Taltomaras gulėjo tokioje pat padėtyje kaip pirma, ant pagalvės kiek pasukęs galvą, ant užkloto ištiesęs rankas, suspaustais kumščiais. Gouldas žiūrėjo nejudantį filmą apie senį, kuris išeina. Paskui nesikeldamas nuo kėdės pasilenkė virš lovos ir tarė:

– Penkiolikta antro kėlinio minutė. Nulis – nulis. Teisėjas sušvilpia ir pasikviečia abiejų komandų kapitonus. Sako jiems, kad jaučiasi labai pavargęs, nežino, kas jam atsitiko, bet jaučiasi labai pavargęs ir nori eiti namo. Noriu namo, sako. Paspaudžia abiem rankas, apsigręžia ir lėtai pereina aikštę, rūbinių link. Žiūrovai žiūri į jį tylėdami. Žaidėjai sustingę. Kamuolys aikštės viduryje, bet niekas į jį nežiūri. Teisėjas įsikiša švilpuką į kišenę, kažką suniurna – niekas negirdi – ir išnyksta koridoriuje.

Taltomaro rankos nekrustelėjo. Akių vokai vos virpėjo, aparatas kvėpavo. Gouldas laukė sustingęs. Žiūrėjo į Taltomaro lūpas. Be įprastinės užgesusios nuorūkos jos atrodė tuščios. Iš koridoriaus atsklido moters verksmas, atrodė, lyg verktų vaikas. Laikas bėgo, laikas, bėgo.

Atsistojęs Gouldas pastatė kėdę į vietą. Paėmė apsiaustą ir užsimetė jį ant rankos – buvo pragariškai karšta. Dar kartą dirstelėjo į kvėpuojantį aparatą. Paskui stabtelėjo prie lovos. Tik akimirką.

– Ačiū, profesoriau, – tarė.

Ačiū, pagalvojo.

Ir išėjo. Laiptais nulipo šešis aukštus, perėjo erdvią fojė, kur buvo pardavinėjami laikraščiai ir kur chalatais vilkintys ligoniai skambino namo. Lauko durys buvo stiklinės ir atsiverdavo vos prisiartinus. Lauke švietė saulė. Pumerangas su Dyzeliu stovėjo atsirėmę į šiukšlių konteinerį. Jie kartu patraukė į centrą medžiais apsodinta alėja. Visi trys kartojo šokčiojančią Dyzelio eiseną, bet meniškai ir profesionaliai elegantiškai.

Tik vėliau, priėjus sankryžą su Septintąja gatve, Pumerangas perbraukė ranka skustą kiaušą ir nepasakė:

– Abu kapitonai tariasi, paskui komandos žaidžia toliau. Žaidžia iki amžinybės pabaigos.

Apsiausto kišenės gilumoje Gouldas turėjo seną kramtomosios gumos gabalėlį. Susirado jį, atlipino nuo audeklo ir įsikišo į burną. Jis buvo šaltas ir kietas, lyg klasės draugas iš pradinės mokyklos, kurio seniai nematei, o paskui vieną dieną netikėtai susitikai gatvėje.

21

Šatsi grįžo namo penktą valandą ryto. Kai mylėdavosi su kokiu nors vyru, niekada su juo nemiegodavo. Juokinga, bet ji visada rasdavo priežastį ir išeidavo.

Atsisėdo lauke ant laiptų. Vidun nėjo. Dar buvo tamsu. Girdėjosi keisti garsai, dieną jų negirdėdavai. Tarsi jie būtų atsilikę daiktų trupiniai, kurie dabar stengėsi pasivyti pasaulį ir per pačią aušrą pasiekti planetos garsų vidurį.

Kas nors visada pasimeta pakeliui, pagalvojo.

Reikia liautis, pagalvojo.

Atsidurti lovoje su niekada anksčiau nematytu vyru buvo tarsi kelionė. Toks pat nuovargis, net kiek juokingas. Paskui, pagalvojusi, pamatai grožį. Kai kitą dieną vaikštinėji švari ir nepriekaištinga, džiaugiesi, kad tai padarei, kad praėjusią naktį tai darei ir tai kalbėjai, ypač *kalbėjai,* tam, kurio niekada daugiau nebepamatysi.

Paprastai jo niekada nebepamatydavo.

Reikia liautis, pagalvojo.

Tai aklavietė, pagalvojo.

Viskas būtų daug paprasčiau, jei niekas tau nebūtų įkalęs tos istorijos, kad reikia kažko siekti, jei tave būtų išmokę jaustis laimingai nesijudinant iš vietos. Visos tos istorijos apie tavo kelią. Surasti savo kelią. Eiti savo keliu. O gal mes sukurti gyventi aikštėje ar miesto parke ir ten praleisti visą savo gyvenimą, gal mes esame kryžkelė, pasauliui reikia, kad mes stovėtume vietoje, būtų katastrofa, jei staiga nueitume savo keliu... Kokiu keliu? Tegul kiti bus keliai, o aš esu aikštė, aš niekur nevedu, aš *esu* vieta. Gal man užsirašyti į sporto salę, pagalvojo. Čia netoliese yra tokia, dirba ir vakarais. Kodėl man patinka viską daryti vakarais? Pažvelgė į batelius, į nuogas pėdas bateliuose, nuogas blauzdas ir šlaunis, iki pat trumpo sijono kraštelio. Šilkines kojines su guma turėjo rankinėje. Atsikeldavo iš lovos, apsirengdavo ir išeidavo lauk, bet kojinių niekada nesugebėdavo apsimauti. Tai buvo beveik tas pat, kaip po dvikovos užtaisyti pistoletą. Kvaila. Ką pasakysi, senasis Berdai? Juk ir tu iššovęs įsikišdavai pistoletus į dėklus, ar ne? Susukdavo jas ir įsimesdavo į rankinę. Senasis Berdas. Sugalvojau tau gražią mirtį.

Pamanė, kad reikėtų eiti vidun ir gulti miegoti. Žibintų šviesoje matė *roulotte,* sustingusią ant vejos, ne tokią geltoną kaip paprastai. Kartą per savaitę ją kruopščiai nuplaudavo, taip pat ir langus, ratus, viską. Ilgus mėnesius kiekvieną dieną matydavo ją ten, ji tapo gamtovaizdžio dalimi kaip medis ar tiltas per upę. Toje nakties tamsoje, su rankinėje susuktomis kekšiškomis kojinėmis, Šatsi staiga suprato: sustingusi, spindinti, geltona *roulotte nėra kažkas, kas turi viltį išvažiuoti.* Ji tapo vienu iš tų daiktų, kuriems skirta pasilikti, giliai įsišaknyti kurioje nors pasaulio dalyje. Tų daiktų, kurie laukia tavęs, kai atsibundi arba sugrįžti namo. Keista. Vertiesi per galvą, kad galėtum išvažiuoti *toli,* o paskui laikai juos greta su tokia meile, kad tas *toli* anksčiau ar vėliau tampa toli taip pat ir jiems.

Kvailystė, reikia tik rasti automobilį, pagalvojo.

Negalėjai apsieiti be automobilio. *Roulotte* nevažinėja vienos.

Jiems reikės surasti automobilį, tik tiek.

Ir jie išvažiuos toli.

Panašus į medį, pagalvojo. Pajuto viduje kylant jausmą, kuris jai nepatiko, žinojo jį ir jis jai nepatiko, tai buvo tarsi tolimas pralaimėjimo aidas. Tokiais atvejais svarbiausia neleisti jam išsiveržti. Reikėjo rėkti taip garsiai, kad jį užgožtum. Reikėjo apsimauti juodas kojines su guma, išeiti iš namų ir atsidurti niekada anksčiau nematyto vyro lovoje.

Tai jau padaryta, pagalvojo. Todėl pasirinko pirmą išeitį – visa gerkle užbliovė *New York, New York*.

– Girdėjai šiąnakt triukšmaujant girtuoklį? – paklausė Gouldas ryte per pusryčius.

– Ne, miegojau.

Paskui suskambo telefonas. Šatsi nuėjo atsiliepti ir ilgokai negrįžo. Pasakė, kad skambino rektorius Bolderis. Domėjosi, kaip sekasi Gouldui. Gouldas paklausė, ar jis dar nepadėjo ragelio.

– Padėjo. Nenorėjo tavęs trukdyti, tik domėjosi, kaip tau sekasi. Paskui kažką užsiminė apie seminarą ar panašiai. Seminaras apie dalytes?

– Dalelytes.

– Sakė, jis atidėtas.

Gouldas burbtelėjo kažką, ko negalėjai suprasti. Šatsi įdėjo puodelį su pienu į mikrobangų krosnelę.

– Ar rektorius Bolderis riebus? Norėjau pasakyti, ar jis storas vyras? – paklausė Šatsi.

– Kodėl klausi?

– Jo riebus balsas.

Gouldas uždarė sausainių dėžutę, paskui įsmeigė akis į Šatsi.

– Ką jis pasakė?

– Pasakė, kad jau dvidešimt dvi dienas nematė tavęs universitete, ir teiravosi, kaip tau sekasi. Paskui dar pasakė apie tą seminarą.

– Norėjai dar sausainių?

– Ačiū, ne.

– Jei surinksi du šimtus dėžučių, gali laimėti kelionę į Majamį.

– Nuostabu.

– Per visą tą laiką jis tau pasakė tik tuos du dalykus?

– Na, daviau jam porą patarimų, kaip suplonėti, paprastai žmonės nežino, kad tereikia žinoti porą gudrybių ir jau numeti keletą kilogramų, tereikia valgyti protingai. Taip jam pasakiau.

– O ką jis atsakė?

– Nežinau. Atrodė sutrikęs. Kalbėjo kažką be ryšio.

– Jis labai liesas. Kokių septyniasdešimties ir labai liesas.

– A.

Šatsi tvarkė stalą. Gouldas užlipo į viršų, paskui vėl pasirodė su striuke. Ieškojo batų.

– Gouldai...

– Taip?

– Pamaniau... įsivaizduok berniuką, kuris yra genijus ir kuris nuo gimimo kiekvieną mielą dieną eina į universitetą, o paskui staiga atsitinka taip, kad dvidešimt dvi dienas iš eilės išeina iš namų, bet neina į tą savo prakeiktą universitetą, nė kartelio, taigi įdomu, gal žinai, kur tas berniukas eina kiekvieną mielą dieną?

– Pasivaikščioti.

– Pasivaikščioti?

– Pasivaikščioti.

– Galbūt. Taip, gali būti. Tikrai, jis gali eiti pasivaikščioti.

– Iki, Šatsi.

– Iki.

Tą rytą jis atsidūrė prie Renemporto mokyklos, tos pačios, kuri buvo aptverta aprūdijusia tvora, tokia aukšta, jog negalėjai perlipti. Pro langus buvo matyti klasėse sėdintys vaikai, tačiau kieme buvo vienas berniukas, jis nesėdėjo klasėje, nes buvo kieme, tiksliau, žaidė su krepšinio kamuoliu kiemo kampe, kur stovėjo krepšinio lenta. Iš lentos buvo likę vieni šipuliai, bet krepšys atrodė kaip naujas, matyt, neseniai pakeistas. Berniukui galėjo būti apie dvylika metų. Gal trylika. Jis buvo juodaodis. Ramiai atmušinėjo kamuolį į žemę, tarsi kažko savyje ieškodamas, paskui, su-

radęs, sustodavo ir mesdavo į krepšį. Visada pataikydavo. Girdėjosi krepšio šnaresys, panašus į atodūsį ar lengvą vėjo gūsį. Berniukas prieidavo prie krepšio, paimdavo jau beveik sustojusį kamuolį, tarsi pavargusį alsuoti tuo menku vėjo gūsiu, pakeldavo jį ir vėl pradėdavo mušti į žemę. Jis neatrodė nei liūdnas, nei laimingas, mušė kamuolį į žemę ir mėtė į krepšį, paprastai, lyg taip jam būtų lemta daryti per amžius.

Aš tai *žinau,* pagalvojo Gouldas.

Pirma atpažino ritmą. Užsimerkė, kad geriau girdėtų. Tai buvo tas ritmas.

Aš matau mintį, pagalvojo Gouldas.

Mintys, sklindančios klausimo forma. Jos šokčioja surinkdamos visas klausimo šukes kelyje, kuris atrodo atsitiktinis ir savitikslis. Suformavusios klausimą, sustoja. Akys įsmeigtos į krepšį. Tyla. Atotrūkis nuo žemės, nuojauta, sutelkusi visą jėgą, reikalingą perkirsti nuotoliui iki galimo atsakymo. Metimas. Vaizduotė ir protas. Ore brėžiama loginė dedukcinė minties parabolė, vaizduotės įspausto riešo postūmio priversta suktis apie save. Krepšys. Ištartas atsakymas: tarsi atodūsis. Ištarti, vadinasi, jį prarasti. Jis išslysta ir tada šokčiodamos pabyra kito klausimo šukės. Viskas iš pradžių.

Šatsi, *roulotte,* psichiatrijos klinika, Taltomaro rankos, *roulotte,* Kuvernėjus, mums būtų garbė matyti jus savo katedroje, arba žiūrėti, arba žaisti, prof. Kilrojaus ašaros, Šatsi juokas, futbolo aikštė, Kuvernėjus, Dyzelis ir Pumerangas, geležinkelis, ram, dešine kaire, mama. Akys, įsmeigtos į krepšį. Atotrūkis. Metimas.

Juodaodis berniukas žaidė ir buvo toks vienišas, toks neišvengiamai ir slaptai vienišas, kokios būna mintys, kai jos yra tikros ir mąsto klausimais.

Už nugaros – mokykla, vieta, skirta mokslui, aklina, nepasiekiama, joje pagal pripažintą metodą formuojami klausimai ir atsakymai, įrėminti patogių, linkusių nugludinti aštrius klausimų kampus bendruomenės rėmų, sumaniai paverčiant visuotinėmis apeigomis tai, kas turėtų būti izoliuota, atmesta hiperbolė.

Kovoja mintys, atstumtos mokslo, pagalvojo Gouldas.

(Broli vaike tuščio kiemo tuštumoje, tu ir tavo klausimai, išmokyk mane tos ramybės ir to tvirto judesio, kuris suranda krepšį, to atodūsio, esančio anapus bet kokios baimės.)

Grįžo tuo pačiu keliu, žingsniuodamas įsivaizduojamu nuo žemės atšokančio hipotetinio kamuolio ritmu, atmušdamas jį ranka, į tuštumą, girdėdamas jo dunksėjimą grindiniu, šiltą ir ritmišką lyg širdies dūžiai, kuriuos skleidžia ramus gyvenimas. Žmonės galėjo matyti ir matė žingsniuojantį berniuką, žaidžiantį su įsivaizduojamu jo-jo. Todėl žiūrėjo į jį pakerėti tos ritmiškos, į paauglystę inkrustuotos absurdo atplaišos, kuri pranašavo būsimą pamišimą. Pamišimas baugina žmones. Todėl Gouldas žingsniavo tarsi grėsmė, nors to nesuvokė – to nesuvokdamas tarsi agresija.

Grįžo namo.

Sode stovėjo *roulotte*. Geltona.

22

Į Gouldo universitetą atvyko mokslininkas iš Anglijos. Labai garsus. Rektorius Bolderis pristatė jį Didžiojoje auloje. Atsistojo ir priėjęs prie mikrofono papasakojo apie jį ir jo karjerą. Užtruko ilgai, nes mokslininkas iš Anglijos buvo parašęs daug knygų, be to, dar buvo kažką išvertęs, įsteigęs ir parėmęs, pirmininkavo daugeliui draugijų arba buvo jose patarėju. Galop – bendradarbiavo. Tai darė tikrai milžiniškais mastais. Bendradarbiavo lyg išprotėjęs. Todėl rektoriui Bolderiui teko ilgokai kalbėti. Jis kalbėjo stovėdamas, skaitydamas iš rankoje laikomų lapų.

Greta sėdėjo mokslininkas iš Anglijos.

Buvo keista klausytis, nes rektorius Bolderis kalbėjo apie jį, tarsi šis jau būtų miręs, taip kalbėjo ne iš piktos valios, tiesiog tokiomis aplinkybėmis taip atsitinka, oratoriui tenka sakyti dalykus, kurie neišvengiamai atrodo lyg liaupsė mirusiajam, jie primena laidotuves, keisčiausia, kad paprastai mirusysis yra gyvių gyviausias, maža to, sėdi greta ir, keisčiausia, sėdi ramus ir, nors

turi kęsti tokią negailestingą kankynę, neprieštarauja, kartais net ja absurdiškai mėgaujasi.

Tai buvo vienas iš tokių kartų. Mokslininkas iš Anglijos nesuglumo ir netroško prasmegti skradžiai žemės – jis tiesiog natūraliai leidosi užliejamas rektoriaus Bolderio laidotuvinių liaupsių. Nors iš Didžiosios aulos garsiakalbių sklido tokie žodžiai kaip „su užkrečiama aistra ir nepasiekiama intelekto jėga“ arba *„last but not least* sutiko tapti Lotynų sąjungos garbės prezidentu, perėmęs šį postą iš...“, jis atrodė apsišarvavęs nuo bet kokios gėdos, užsidaręs savo išbandytoje apsauginėje kameroje. Jo žvilgsnis buvo įsmeigtas į tuštumą prieš save, jis dvelkė kilniu ir nepalaužiamu ryžtu: tą ryžtą liudijo kiek pakeltas smakras ir kelios kaktą vagojančios raukšlės, rodančios romų susikaupimą. Žandikauliai lygiais tarpais susiverdavo, veido profilis tapdavo griežtesnis, galėjai nuspėti jį turint vidinės nesutramdytos energijos. Mokslininkas iš Anglijos retkarčiais nurydavo seiles taip, kaip kitas apverčia klepsidrą: elegantišku mostu pakeisdavo vieną sąstingį kitu ir atrodydavo, kad jo kantrybė amžinai kovoja su laiku ir po tos dvikovos kaskart išeina nugalėtoja. Toji kova suformavo beveik tobulą jo figūrą, iš kurios kartu sklido tyra jėga ir tobulas abejingumas: pirmoji, kad patvirtintų rektoriaus Bolderio liaupses, antrasis, kad apvalytų jas nuo pataikavimo ir vulgarumo naštos. Paskui, kaip tik tuomet, kai rektorius Bolderis kalbėjo apie jo mokomąją veiklą („visada tarp studentų, tačiau kaip *primus inter pares*“*), mokslininkas iš Anglijos pranoko save: netikėtai paliko savo apsauginę kamerą, nusiėmė akinius ir užsimerkęs ėmė švelniai masažuoti akis – žmogiškas judesys, kuriame visi žiūrovai galėjo pamatyti santrauką visų skausmo, nusivylimo ir nuovargio akimirkų, kurių nepajėgė ištrinti geras gyvenimas ir kurias mokslininkas iš Anglijos dabar norėjo atskleisti. Buvo labai gražu. Paskui staiga kilstelėjo galvą, tarsi pabusdamas iš miego, greitu tiksliu judesiu užsidėjo akinius ir vėl atgavo ankstesnį tobulą sąstingį, tvirtai įsmeigdamas akis į nieką prieš save, kaip tas, kuris pažino skausmą, tačiau jam nepasidavė.

* Pirmasis tarp sau lygių *(lot.)*.

Kaip tik toje vietoje prof. Mondrianas Kilrojus pradėjo vemti. Jis sėdėjo trečioje eilėje ir pradėjo vemti.

Be verksmo, – dabar jis tai darydavo dažnai ir net su malonumu, – prof. Mondrianas Kilrojus retkarčiais vemdavo, ir vėlgi tai buvo susiję su jo studijomis, o ypač su esė, kurią jis keistai apibūdino kaip „galutinį ir išganingą paneigimą visko, ką esu parašęs, rašau ar parašysiu“. Išties esė buvo labai savotiška. Mondrianas Kilrojus kūrė ją keturiolika metų, nė karto nieko neužsirašydamas. Paskui kartą, sėdėdamas pornofilmų kabinoje, kur paspaudęs sunumeruotus mygtukus galėjai pasirinkti vieną iš 212 programų, suprato, kad suprato, išėjo iš kabinos, paėmė lankstinuką su „Kontaktų salės“ tarifais ir kitoje pusėje parašė esė. Parašė stovėdamas, atsirėmęs į kasą. Užtruko ne ilgiau kaip dvi minutes: esė sudarė trumpas šešių tezių sąrašas. Ilgiausia tezė buvo penkių eilučių. Paskui grįžo atgal į kabiną – dar turėjo apmokėtas tris minutes ir nenorėjo jų prarasti. Spaudė mygtukus nesirinkdamas. Supykdavo pataikęs į vaizdus su žydraisiais.

Galėtų pasirodyti keista, bet minėtoji esė nebuvo susijusi su pamėgtąja prof. Mondriano Kilrojaus tema, kitaip tariant, lenktais objektais. Ne. Tiesą sakant, esė vadinosi:

ESĖ APIE INTELEKTUALINĘ SĄŽINĘ

Pumerangas, kuriam ji labai patiko ir kuris mokėjo ją kone atmintinai, kartą taip trumpai perteikė jos turinį:

Jei bankų plėšikai sėdi kalėjimuose, kodėl intelektualai vaikštinėja laisvi?

Reikia pasakyti, kad su bankais Pumerangas „turėjo nebaigtų sąskaitų“ (taip kalbėjo Šatsi, jai ši frazė atrodė geniali). Jis jų nekentė, nors buvo neaišku kodėl. Kurį laiką jis dalyvavo šviečiamojoje kampanijoje prieš piktnaudžiavimą bankomatais. Kartu su Dyzeliu ir Gouldu nuolat kramtė kramtomąją gumą ir dar šiltą lipdydavo prie klaviatūros. Paprastai lipdydavo prie mygtuko su užrašu 5. Žmonės ateidavo, paskui, rinkdami slaptąjį kodą, pamatydavo kramtomąją gumą. Jei kode nebūdavo skaičiaus 5, rinkdavo toliau, žiūrėdami, kur deda pirštus. Jei skaičius 5 būdavo, juos apimdavo siaubas. Karštligiškas pinigų poreikis kovojo su pasi-

šlykštėjimu, kurį kėlė sukramtyta kramtomoji guma. Kai kurie įvairiais daiktais bandydavo ją nukrapštyti. Paprastai ištepliodavo visą klaviatūrą. Nedaugelis atsisakydavo ketinimų ir nueidavo. Liūdna pripažinti, tačiau dauguma nurydavo seiles ir pirštu paspausdavo kramtomąją gumą. Kartą Dyzelis pamatė, kaip vienos nelabai likimo lepinamos ponios kode buvo trys 5 iš eilės. Pirmąjį ji paspaudė oriai, sulig antruoju keistai iškreipė lūpas. Trečią kartą pradėjo vemti.

Beje: pirmoji *Esė apie intelektualinę sąžinę* tezė skambėjo:

1. Žmonės turi minčių.

– Genialu, – tarė Šatsi.

– Panele, tai tik pradžia. Ir žinokite, viskas ne taip akivaizdu, kaip atrodo. Tarkime, su Kantu nebūtų taip lengva.

– Kantu?

– Jis vokietis.

– A.

– Čia irgi plauti?

– Parodykite.

Kartais, kai jie plaudavo *roulotte,* ateidavo ir prof. Mondrianas Kilrojus. Po istorijos su Vankuverio koše jie susidraugavo. Gouldas ir jis. Profesoriui patiko ir kiti trys – Šatsi, milžinas ir nebylys. Plaudami šnekučiuodavosi. Viena iš mėgstamiausių temų buvo *Esė apie intelektualinę sąžinę*. Ji juos tiesiog užvaldydavo.

1. Žmonės turi minčių.

Prof. Mondrianas Kilrojus sakydavo, kad mintys yra lyg smulkių nuojautų galaktikos, ir teigė, kad tai painus dalykas, nuolat kintantis ir iš esmės nepritaikomas praktikoje. Jos gražios, taip, jos labai gražios. Bet yra tikra sumaištis. Mintys grynuoju pavidalu yra nuostabi sumaištis. Jos yra *laikinas begalybės apsireiškimas,* sakydavo. „Aiškios ir apibrėžtos mintys“, pridurdavo, yra Dekarto išradimas, tai apgaulė, aiškių minčių nėra, mintys yra miglotos iš prigimties, jei turi aiškią mintį – ji nėra mintis.

– O kas gi ji yra?
– Vaikinai, žiūrėkit tezę numeris 2.
Tezė numeris 2 skelbė:

2. Žmonės išsako mintis.

– Tai baisiausia, – kalbėjo prof. Mondrianas Kilrojus. – Išreikšdamas mintį, suteiki jai svorį, kurio ji iš prigimties neturi. Kažkaip turi jai suteikti loginę, sintetinę, kitiems suprantamą formą. Kol ją tik galvoji, ji gali likti ta nuostabia sumaištimi. Tačiau nusprendęs ją sakyti, pradedi viena atmetinėti, kita sumuoti, trečia paprastinti, ketvirta išmetinėti, viską dėlioti pagal tam tikrą logiką: kiek padirbėjęs galų gale turi kažką, ką žmonės gali suprasti. „Aiškią ir apibrėžtą" mintį. Iš pradžių elgiesi atsargiai, stengiesi per daug neišmesti, nori išsaugoti visą galvoje turėtą minties begalybę. Bandai. Tačiau jie neduoda laiko, spaudžia tave, jie nori suprasti ir tave puola.
– Kas tie jie?
– Kiti, visi kiti.
– Pavyzdžiui?
– Žmonės. Žmonės. Tu išsakai mintį, o žmonės jos klausosi. Ir nori suprasti. Arba, dar blogiau, nori žinoti, teisinga ji ar klaidinga. Iškrypimas.
– O ką jie turėtų daryti? Tiesiog priimti ją, ir viskas?
– Nežinau, ką turėtų daryti, bet žinau, ką daro, o tu, kuris turėjai mintį ir dabar bandai ją išsakyti, jautiesi tarsi užpultas. Žaibiškai mąstai, kaip galėtum ją sutelkti, sustiprinti, kad atlaikytų puolimą, išeitų gyva, panaudoji visą savo protą, kad iš jos padarytum neįveikiamą tvirtovę, ir kuo geriau tau sekasi, tuo mažiau suvoki, kad tai, ką darai, tai, ką tą akimirką tikrai darai, – pamažu, tačiau stebėtinai greitai tolsti nuo savosios minties ištakų, nuo to nuostabaus begalinio instinktyvaus sąmyšio, kuris buvo tavoji mintis, ir tik dėl vieno menko tikslo: išsakyti ją ir apibrėžti pakankamai stipriai, logiškai, subtiliai, kad atlaikytų aplinkinio pasaulio spaudimą, žmonių prieštaravimus, bukus veidus tų, kurie gerai nesuprato, tavo departamento direktoriaus skambutį, kuris...

– Profesoriau, atšals.

Dažnai jie kalbėdavo valgydami, nes prof. Mondrianui Kilrojui patikdavo Šatsi kepta pica, todėl, ypač šeštadieniais, valgydavo picą. Šaltos negalėdavai įkąsti.

2. Žmonės išsako mintis.

Bet tai jau ne mintys, prapliupdavo prof. Mondrianas Kilrojus. Tai minčių liekanos, sumaniai susijungiančios, kad taptų kietaisiais kūnais, tobulais mechanizmais, karo mašinomis. Dirbtinės mintys. Tik iš tolo panašios į tą nuostabią begalinę sumaištį, nuo kurios viskas prasidėjo, bet tas ryšys beveik neapčiuopiamas, tarsi kvapo šešėlis. O iš tiesų ten tik plastmasė, dirbtinis dalykas, jokio ryšio su tikrove, vien tik išmonė, kad padarytum gerą įspūdį aplinkiniams. Iš čia, pasak jo, neišvengiamai eina tezė Nr. 3. Ji skambėjo taip:

3. Žmonės išsako mintis, kurios nėra jų.

– Juokaujate?

– Kalbu kuo rimčiausiai.

– Kaip jie gali išsakyti mintis, kurios nėra jų?

– Na, tarkim, *jau* nebėra jų. Kažkada buvo. Tačiau jos greitai jiems išsprūsta ir tampa dirbtiniais kūriniais, kurie plėtojasi beveik nepriklausomai ir turi tik vieną tikslą: išgyventi. Žmogus paskolina joms savo protą, ir jos juo naudojasi, kad taptų kaskart tvirtesnės ir tikslesnės. Galėtume tarti, kad žmogaus protas nuolat dirba siekdamas išsklaidyti nuostabų begalinį pirminių minčių chaosą ir pakeisti jį nerūdijančia dirbtinių minčių tobulybe. Jos buvo tik apsireiškimai, o tapo daiktais, kuriuos žmogus laiko rankoje ir tobulai pažįsta, bet negalėtų pasakyti, iš kur jos atsirado ir, velniai rautų, koks ryšys dabar sieja jas su tiesa. Tiesą sakant, jam tai nė neberūpi. Jos veikia, atmuša puolimą, moka atskleisti kitų silpnybes, beveik niekada negenda: kam tiek klausinėti? Žmogus žiūri į jas, patiria malonumą jas turėti, naudoti, matyti veikiant.

Anksčiau ar vėliau neišvengiamai išmoksta panaudoti jas kovai. Niekada nebūtum to pagalvojęs. Jos buvo apsireiškimai: jis tik norėjo parodyti juos kitiems, tik tiek. Tačiau ilgainiui iš to pradinio troškimo neliko nieko. Jos buvo apsireiškimai, bet žmogus juos pavertė ginklais.

Ši mintis Šatsi patiko labiausiai. Jos buvo apsireiškimai – žmogus juos pavertė ginklais.

– Profesoriau, ar žinote, ką dažnai pagalvoju?

– Klausau, panele.

– Teko girdėti apie Vakarų plėšikus?

– Taip.

– Tai va, jie šaudydavo dieviškai, apie savo pistoletus išmanė viską, tačiau nė vienas iš jų nebūtų mokėjęs sukonstruoti pistoleto. Suprantate?

– Kalbėkite.

– Norėjau pasakyti: viena yra mokėti naudoti ginklą, visai kas kita – jį išrasti arba sukonstruoti.

– Teisybė, panele.

– Nežinau, ką tai reiškia, bet dažnai apie tai pagalvoju.

– Teisingai, panele.

– Jūs taip manote?

– Esu tuo visiškai tikras.

Kita vertus, Gouldai, tik pažiūrėk, kas atsitinka galvoje žmogaus, kuris išsako mintį, o kas nors ima jam prieštarauti. Gal manai, kad žmogus turi laiko arba *sąžinės* grįžti prie apsireiškimo, kuris kadaise buvo tos minties ištakos, ir patikrinti, ar tas prieštaravimas pagrįstas? Jis niekada to nepadarys. Jis daug greičiau ištobulins pakliuvusią į rankas dirbtinę mintį, kad ši galėtų atsispirti prieštaravimui, o gal net ras būdą, kaip pereiti į puolimą, ir savo ruožtu užsipuls prieštaravimą. Kuo čia dėta pagarba tiesai? Niekuo. Tai dvikova. Siekiama nustatyti, kas stipresnis. Nenori naudoti kitų ginklų, nes niekas nemoka jų naudoti. Todėl naudoja mintis. Atrodytų, tikslas – išaiškinti tiesą, bet iš tiesų abu trokšta išsiaiškinti, katras iš jų stipresnis. Tai dvikova. Jie atrodo atsipa-

laidavę intelektualai, tačiau yra savo teritorijas ginantys gyvūnai, besirungiantys dėl moters, besirūpinantys maistu. Žinok, Gouldai: nėra nieko labiau laukinio ir pirmykščio už dvikovoje besigrumiančius intelektualus. Ir nieko nesąžiningesnio.

Po daugelio metų, kai viskas jau buvo negrįžtamai įvykę, Šatsi ir prof. Mondrianas Kilrojus atsitiktinai susitiko geležinkelio stotyje. Jie senokai nesimatė. Nuėjo į barą išgerti, kalbėjosi apie universitetą, apie Šatsi reikalus, apie tai, kad profesorius jau nebedėsto. Buvo akivaizdu, kad jam būtų buvę malonu pasikalbėti apie Gouldą ir tai, kas šiam nutiko, tačiau tai buvo per sunku. Paskui jie kiek patylėjo, ir tik tuomet prof. Mondrianas Kilrojus tarė:

– Keista, bet aš manau, kad tas vaikinas buvo vienintelis per visą mano gyvenimą sutiktas sąžiningas žmogus. Jis buvo *sąžiningas* vaikinas. Tikite?

Šatsi linktelėjo galvą ir pagalvojo, kad gal tai buvo visko branduolys, ir visos istorijos atsidurdavo savo vietose, jei tik pavykdavo prisiminti, kad Gouldas visų pirma buvo *sąžiningas* genijus.

Paskui profesorius atsistojo ir prieš išeidamas apkabino Šatsi – kiek nerangiai, bet stipriai.

– Jei verksiu – nekreipkite dėmesio, man visai neliūdna, neliūdna dėl Gouldo.

– Žinau.

– Tiesiog dažnai verkiu. Taip jau yra.

– Profesoriau, nesijaudinkite, man patinka verkiantys žmonės.

– Juo geriau.

– Rimtai. Visada patiko.

Jie niekada daugiau nebesusitiko.

Šiaip ar taip, po tezės Nr. 3 (Žmonės išsako mintis, kurios yra ne jų) ėjo, laikantis tam tikro nuoseklumo, tezė Nr. 4, kuri skambėjo taip:

4. Kartą išsakytos ir klausytojų spaudimą patyrusios mintys tampa dirbtiniais objektais, neturinčiais realaus ryšio su savo ištakomis. Žmonės jas tobulina taip sumaniai, kad jos tampa mirtinos.

Ilgainiui jie supranta, kad jas galima naudoti kaip ginklus. Nė akimirką nesusimąsto. Iššauna jas.

– Didi mintis, – tarė Šatsi.

– Ilgoka, išėjo kiek per ilga, reikėtų prie jos dar padirbėti, – atsakė prof. Mondrianas Kilrojus.

– Manau, pakaktų: *Mintys: buvo apsireiškimai, dabar yra ginklai.*

– Atleiskit, panele, gal kiek per daug glausta?

– Manote?

– Klausykite, tai – tragedija, tikra tragedija. Reikia gerai pagalvoti prieš perteikiant ją dviem žodžiais.

– Tragedija?

Profesorius kramtė picą ir pritariamai linkčiojo galvą. Jis buvo visiškai tikras, jog tai tragedija. Net sugalvojo *Esė* paantraštę, kuri skambėjo taip: *Neišvengiamos tragedijos analizė*. Paskui pamanė, kad paantraštės – atgrasus dalykas, kaip baltos kojinės ar pilki batai. Tik japonai gali avėti pilkus batus. Galimas dalykas, kad jų sutrikęs regėjimas ir jie įsivaizduoja avintys rudus batus. Tokiu atveju reikėtų kuo skubiau atkreipti jų dėmesį į šį nesusipratimą.

Gouldai, žinai, ilgai užtrukau, kol susitaikiau su tuo, kas akivaizdu. Nenorėjau patikėti. Popieriuje ryšys su tiesa, minčių magija, nuostabūs begalinės sumaišties regėjimai tavo galvoje – viskas taip gražu, unikalu, nepakartojama... kaip gali atsitikti, kad žmonės tai atmeta, paneigia, ima naudotis menkomis nereikšmingomis dirbtinėmis mintimis – neabejotinai mažais intelekto inžinerijos stebuklais, kurie galų gale pasirodo esą tik žaisliukai, niekingi žaisliukai, retorikos ir loginės akrobatikos šedevrai, bet tik žaisliukai, mašinėlės, ir visa tai vien dėl nesuvaldomo troškimo *kovoti?* Negalėjau tuo patikėti, maniau, kad po tuo turi slypėti kažkas, ko nepajėgiu suvokti, bet pagaliau turėjau pripažinti, kad viskas labai paprasta, neišvengiama ir net suprantama, jei tik pavyksta nugalėti atgrasumą ir į viską pažvelgti iš arti, iš labai arti, net jei tai keltų pasišlykštėjimą. Pabandyk pažvelgti iš arti. Pasirink tą, kuris gyvena iš minčių, profesionalą, nežinau, gal kokios nors srities mokslininką, supratai? Jis pradėjo iš jausmo, neabe-

jotinai pradėjo todėl, kad turėjo tam talentą, buvo vienas iš tų, kuriuos aplanko begalybės regėjimai, įsivaizduokim, kad jie aplankė jį jaunystėje ir pakerėjo. Jis pabandė juos aprašyti, gal prieš tai su kuo nors apie juos kalbėjosi, paskui vieną dieną nusprendė galįs juos užrašyti ir sėdo rašyti, vedamas geriausių ketinimų, ir užrašė, gerai žinodamas, kad jam pavyks apmesti tik mažąją dalį galvoje kirbančios begalybės, tačiau jis manė, kad vėliau turės laiko įsigilinti, gal pasakyti tiksliau, viską deramai papasakoti. Jis rašo, o žmonės skaito. Nepažįstami žmonės nori su juo susitikti, kad sužinotų daugiau, kviečia jį į susitikimus, kur gali užsipulti, jis ginasi, plėtoja, taiso, savo ruožtu puola, pradeda skirti būrelį jo pusę palaikančių žmonių ir būrį priešų, siekiančių jį sunaikinti: taigi, Gouldai, jis pradeda *egzistuoti*. Nesusivokia, neturi laiko, bet tai jį įtraukia, jam patinka kova, jis sužino, ką reiškia įžengti į auditoriją lydimam sužavėtų studentų žvilgsnių, mato pagarbą eilinių žmonių akyse, suvokia trokštąs kokios nors garsenybės paniekos, ieško jos ir ją randa – gal tik tris eilutes kokios nors knygos pabaigoje apie visai ką kita, bet tos trys eilutės trykšte trykšta tulžimi, jis gudriai cituoja jas interviu kažkokiam tai sričiai skirtam žurnalui, o po kelių savaičių koks nors laikraštis prikabina jam garsiojo profesoriaus priešininko etiketę, ten išspausdinta ir nuotrauka, jo nuotrauka, *jis mato savo nuotrauką laikraštyje,* ją mato ir daug kitų žmonių, viskas vyksta pamažu, bet sulig kiekviena praeinančia diena jis ir jo dirbtinė mintis vis labiau susilieja į vieną ir pasklinda po pasaulį, mintis yra degalai, jis yra variklis, jie kartu skinasi kelią, Gouldai, jis to nė nesapnavo, turi tai suprasti, jis to nesitikėjo, tiesą sakant, nė nenorėjo, kad tai įvyktų, tačiau dabar įvyko, ir jis *egzistuoja* savo dirbtinėje mintyje, tolstančioje nuo pirmapradžio begalybės apsireiškimo, tūkstančius kartų permąstytoje, kad galėtų atlaikyti puolimą, tačiau tvirtoje, nenutrūkstamoje, patvirtintoje dirbtinėje mintyje, be kurios mokslininkas tą pat akimirką liautųsi egzistavęs ir būtų prarytas eilinės egzistencijos liūno. Klausantis šių žodžių, net neatrodo labai baisu – vėl būti prarytam eilinės egzistencijos liūno, – ir man ilgus metus nepavyko suprasti jų siaubo, tačiau paslaptis atsiskleidžia dar la-

biau priartėjus, pažvelgus iš arti, žinau, šlykštu, bet reikia, kad tu eitum ten su manim, Gouldai, užsikimšk nosį ir eik pažiūrėti iš arti, griežtas tėvas, kvailai griežtas, metų metus lenkęs savo sūnų, prikišdamas jam, kad jis nuolat begėdiškai neprisitaiko, iki pat tos dienos, kai laikraštyje pamato jį, pamato savo sūnaus nuotrauką, nesvarbu, kodėl ji ten, svarbiausia, kad draugai pradeda jam sakyti: „Sveikinu, laikraštyje mačiau tavo sūnaus nuotrauką", bjauru, tiesa? Tačiau jis sukrėstas, o sūnus gauna į rankas tai, kam anksčiau niekada nepakako jėgų, – pavėluoto keršto įrankį, o tai didžiulis dalykas: žiūrėti savo tėvui tiesiai į akis, toks kerštas neįkainojamas, manipuliavimas savo mintimis, užmiršus bet kokį realų ryšį su jų ištakomis, yra niekai, palyginti su tuo, kad gali būti savo tėvo sūnus, pagaliau oficialiai priimtas ir pripažintas? Tavo tėvo pagarbos kaina niekada nebus per aukšta, patikėk, nei tos laisvės, kurią mūsų mokslininkui atveria pinigai, pirmieji tikri pinigai, byrantys jam į kišenę iš katedros kokiame nors provincijos universitete, ištraukiantys iš kasdienio skurdo ir nukreipiantys kylančia mažų malonumų plokštuma, kad pagaliau atvestų į geidžiamą namą ant kalvos su studija ir biblioteka, sakytum menkniekis, o iš tiesų – didžiulis dalykas, kai eilinio žurnalisto reportaže jis pristatomas kaip mokslininko slaptavietė, kurioje jis randa užuovėją nuo žaižaruojančio gyvenimo apsiausties, tiesa, daugiau įsivaizduojamo gyvenimo, tačiau ten, prieglobsčio tikrovėje, staiga atsiskleidusioje, taigi tikroje, amžiams įsispaudusioje galvose žiūrovų, kurie nuo tos akimirkos žiūrės į mokslininką žvilgsniu, be kurio jis jau niekada nebegalės apsieiti, nes tas žvilgsnis, jokio patikrinimo nepriimantis žvilgsnis *a priori* lemia pagarbą ir nebaudžiamumą. Be jo gali apsieiti, kol dar nepažįsti. O paskui? Kai pamatai jį akyse to, kuris sėdi po gretimu skėčiu, to, kuris tau parduoda automobilį, leidėjo, su kuriuo nė nesvajojai kada nors susipažinti, aktorės iš televizijos serialų ir – kartą kalnuose – paties Ministro? Verčia vemti, tiesa? Puiku, vadinasi, mes jau arti. Gouldai, tik nesigailėk. Dabar ne laikas pasiduoti. Galima prieiti dar arčiau. Žmona. Mokslininko žmona, jo draugė nuo dvylikos metų iš to paties daugiabučio, kurią jis visada mylėjo, paskui vedė

automatiškai gindamasis nuo likimo negandų, baltaplaukė, miela žmona, jokių aistrų, gera žmona, dabar jau garsaus profesoriaus ir jo pragaištingos dirbtinės minties žmona, iš esmės – laiminga žmona, tik pažiūrėk į ją. Kai atsibunda. Kai išeina iš vonios. Pažiūrėk į ją. Chalatas. Pažiūrėk į ją. O paskui pažiūrėk į jį, mokslininką: neaukštas, liūdna šypsena, pleiskanos, nieko blogo, bet jis jų turi, gražios rankos, tikrai, liaunos, blyškios, oficialiose nuotraukose visada po smakru, gražios rankos, visa kita liūdina, Gouldai, pasistenk įsivaizduoti, pabandyk pamatyti jį *nuogą,* svarbu, kad pamatytum jį nuogą, patikėk, baltas minkštas kūnas, nykstantys raumenys, kuklūs poreikiai tarp kirkšnių, kokias *viltis* gali turėti toks patinas kasdienėje kovoje dėl poravimosi? Menkas, kuklias *viltis,* nieko nepadarysi, taip tikrai būtų buvę, jei dirbtinė mintis nebūtų pasmerkto žūti gyvūno pavertusi kovotoju, o ilgainiui net bandos vedliu, su odos aplanku ir elegantiška, apsimestinai raiša eisena, tik pažiūrėk, jis leidžiasi universiteto laiptais, prie jo prisiartina studentė, ji droviai prisistato, ir jie šnekučiuodamiesi žingsniuoja kartu iki gatvės, o paskui kylančia plokštuma iki vis artimesnės draugystės, bjauru vien pagalvojus, tačiau taip naudinga žiūrėti iki pat gelmių, kad ir kaip būtų koktu, naudinga ištirti, iki galutinės apoteozės, kai jis įleidžiamas į jos išsinuomotą vieno kambario butą su plačia lova, užklota perujietiška antklode, įleidžiamas su visu aplanku ir pleiskanomis, tardamas turįs ištaisyti bibliografiją, po sekinančio slapto merginimo valandų savo dirbtinės minties žnyplėmis ir peiliukais pagaliau perrėžiantis pavėluotą merginos pasipriešinimą ir pasiremdamas rubrika, kurią jau kelios savaitės rašo kažkuriame savaitraštyje, išdrįsta ranka, viena iš savo gražių rankų, paliesti tos merginos odą, odą, kurios jam nebūtų davęs joks likimas, tačiau kurią jam dovanoja jo dirbtinė mintis, dovanoja kartu su prasisegančiais marškiniais, liežuviu, nesąmoningai praveriančiu jo plonas pilkšvas lūpas, moters alsavimu prie ausies, jauna – įrudusia, laiba – ranka, svaiginamai suspaudžiančia jo lytį, neįtikėtina. Manai, tai galima įkainoti? Ne, Gouldai. Manai, kad tas žmogus pajėgtų viso to atsisakyti tik dėl užgaidos būti sąžiningam, gerbti savo minčių begalybę, svarstyti, kas yra tikra, o

kas ne? Manai, kad tas žmogus kada nors, tegu slapčia, tegu visiškoje neįžvelgiamoje vienatvėje paklaus savęs, ar jo dirbtinė mintis dar nors kiek susijusi su tiesa, su savo ištakomis? Manai, kad jis pajėgtų nors vieną slapčiausią akimirką prisiminti sąžinę? Ne. (Tezė Nr. 5: Žmonės naudojasi mintimis kaip ginklais, ir tai amžiams juos nuo jų atitolina.) Taškas, iš kurio jis išėjo, dabar taip toli nuo jo, ir jis jau taip seniai sąžiningai, paprastai ir ramiai nebebendrauja su savo mintimis. Nėra sąžiningumo, kurį gali atkurti, kuris, išduotas, padovanojo tau egzistenciją, visą egzistenciją, tau, kuris galėjai net neegzistuoti, ilgus metus, iki paskutinio atodūsio. Neatiduosi viso iš likimo pagrobto gyvenimo tik todėl, kad vieną dieną, pažvelgęs į veidrodį, savim pasibjaurėjai. Jis, mūsų profesorius, mirs be sąžinės, tačiau bent nugyvenęs šiokį tokį gyvenimą.

Aišku, jis tai kalbėjo susijaudinęs. Ne, neverkė. Bet akys buvo sudrėkusios ir gerklėje stovėjo kažkoks gumulas. Toks jau jis buvo.

Kartą Pumerangas paklausė prof. Mondriano Kilrojaus, kodėl jis neišleidžia savo *Esė apie intelektualinę sąžinę*. Nepasakė, kad ji galėtų tapti gera stora knyga. Balti lapai ir šen bei ten, padrikai, šešios tezės. Prof. Mondrianas Kilrojus pripažino, jog mintis puiki, tačiau tos esė jis negalvojąs išleisti, nes širdies gilumoje jaučia kirbančią dvejonę, kad ji yra beprotiškai naivi. Vaikiška. Dar sakė, kad tam tikru atžvilgiu ji jam patiko kaip tik todėl, kad buvo per plauką nuo beprotiško naivumo ir vaikiškumo, bet niekada galutinai tokia netapo ir, sakytume, išlaikė pusiausvyrą, todėl jam kilo įtarimas, kad iš tiesų ta mintis yra mintis visa to žodžio prasme. *Sąžininga* to žodžio prasme. Dar pasakė, kad, tiesą sakant, jis nė velnio nebesuprantąs. Ir paklausė, ar dar yra picos.

Dabar jis vemdavo vis dažniau, ne dėl picos, o kaskart, kai tik per daug priartėdavo prie įvairių mokslininkų ar intelektualų. Kartais pakakdavo perskaityti straipsnį laikraštyje ar viršelio atvartą. Tarkim, tą dieną, kai vyko susitikimas su mokslininku iš Anglijos, įsmeigusiu žvilgsnį į tuštumą, jis irgi būtų norėjęs likti auloje ir jo pasiklausyti, jam būtų buvę įdomu pasiklausyti, kaip šis kalba, ir visa kita, bet negalėjo ir pagaliau apsivėmė, beje,

sukeldamas didžiulę sumaištį, vėliau jam teko eiti pas rektorių atsiprašyti, o atsiprašydamas nieko kito negalėjo sugalvoti, tik lyg apsėstas kartojo: „Žinokite, jis puikus žmogus, esu tikras, kad jis puikus žmogus“. Turėjo omeny mokslininką iš Anglijos. Rektorius Bolderis žiūrėjo apstulbęs. „Žinokite, jis puikus žmogus, esu tikras, kad jis puikus žmogus“. Ir kitą dieną, jiems plaunant *roulotte,* nesiliovė kartojęs, kad jis puikus žmogus. Gouldui tai atrodė tikra kvailystė.

– Jei jis būtų puikus žmogus, jūs nevemtumėt.

– Gouldai, viskas ne taip paprasta.

– Ne?

– Visai ne.

Gouldas plovė ratus. Labiau už viską jam patiko plauti ratus. Juoda blizganti muiluota guma. Tikras malonumas.

Gouldai, aš apie tai galvojau, ilgai apie tai galvojau ir taip įtemptai, kaip tik pajėgiu, kol pagaliau supratau: kad ir koks pasišlykštėtinas būtų kelias, kuriuo pasuka žmonės palikdami tiesą, norėdami maniakiškai puoselėti dirbtines mintis, kuriomis galėtų vienas kitą draskyti, kad ir kaip bjaurėčiausi viskuo, kas nors iš tolo primena mintis, kad ir kaip nepajėgčiau susilaikyti nevėmęs, kai susiduriu su ta primityvia kova, perrengta sąžiningo tiesos ieškojimo drabužiais, kad ir koks beribis būtų mano šlykštėjimasis, turiu pasakyti, jog tai yra teisinga, bjauriai teisinga, tiesiog *žmogiška,* taip turi būti, mums priklauso mėšlas, vienintelis mėšlas, kurio nusipelnėme. Supratau tai žiūrėdamas į geriausius. Iš arti, Gouldai, reikia išdrįsti pažvelgti į juos iš arti. Mačiau juos: koktūs ir teisingi, supranti, ką noriu pasakyti? Koktūs, tačiau fatališkai nekalti, jie tik norėjo *egzistuoti,* ar gali atimti iš jų šitą teisę? Jie norėjo *egzistuoti*. Pagalvok apie tuos, kurie turi aukštų idealų, turi taurių minčių, tuos, kurie savo mintis pavertė misija, kurie iškilo aukščiau visų įtarimų. Dvasininkas. Pagalvok apie dvasininką. Ne apie bet kokį. Tą, kuris užstoja vargšus, arba silpnuosius, atstumtuosius, su megztiniu ir sportbačiais, taigi apie jį, jis pradėjo nuo kokio nors akinamo begalybės apsireiškimo, kažko, kas jaunystės priešaušryje pastūmėjo jį apsispręsti, patarė, prie ko turėtų šlie-

tis, viskas prasidėjo taip, kaip ir turėjo prasidėti, sąžiningai, tačiau paskui, Viešpatie, kai sutinki jį suaugusį ir garsų, Dieve, garsų, vien tas žodis daro įspūdį, *garsų,* jo vardas ir nuotraukos mirga laikraščiuose, telefonas nesiliauja skambėjęs, nes žurnalistai nori žinoti jo nuomonę apie tą ir aną, ir jis atsako, po paraliais, *atsako,* dalyvauja, žengia eisenos priešakyje, Gouldai, dvasininkų telefonai tyli, tai skamba žiauriai, tu negali to žinoti, bet dvasininkų telefonai tyli, nes jų gyvenimas – dykuma, užprogramuota dykuma, tarsi gamtos draustinis, po kurį žmonės gali dairytis tik iš tolo, jie yra draustinio gyventojai, niekas negali jų liesti, Gouldai, gali tai įsivaizduoti? Dvasininkams sunku net leisti save paliesti, ar kada matei dvasininką bučiuojantį berniuką ar moterį, tiesiog sveikinantis, o ne kokia kita proga, niekniekis, tai įprasta, tačiau jis negali to daryti, aplinkiniai iškart sutriktų ir pasipiktintų, sunkus kasdienis dvasininko gyvenimas šiame pasaulyje, jis galėjo būti toks pat vyras kaip kiti, tačiau pasirinko svaiginamą vienatvę, iš kurios nebūtų išeities, kurioje nebūtų nieko, jei ne mintis, sakytum teisinga mintis, ji ateina, kad pakeistų vaizdą, suteiktų jam žmogiškos šilumos, mintis – gerai panaudota, išpuoselėta, peržiūrėta, apsaugota nuo pavojingų susidūrimų su tiesa, ji veda dvasininką iš jo vienatvės, paprastai, pamažu padaro iš jo tokį vyrą, koks jis yra dabar, apsuptą susižavėjimo, noro priartėti, net geismo grynu pavidalu, vyrą su megztiniu ir *Reebok* sportbačiais, jis niekada nebūna vienas, eina apsuptas sūnų ir brolių, niekada nesutrinka, nes visada yra susijęs su kokiu nors viešųjų informacijos priemonių terminalu, retkarčiais minioje pamato geismu spindinčias moters akis, pagalvoja, ką jam reiškia toji svaiginama vienatvė ir tas kunkuliuojantis gyvenimas, nereikia stebėtis, kad dėl savo idėjos jis pasirengęs *mirti*, toje idėjoje jis *egzistuoja,* ką reiškia *mirti dėl idėjos?* Bet jos netekęs iškart *mirtų,* toji idėja yra jo *išganymas,* tai, kad ji yra išganymas šimtų ar tūkstančių tokių kaip jis, nieko nepakeičia, nes visų pirma jis išgano patį save, mojuodamas kitų išganymo vėliava, išplėšdamas iš savo likimo tą būtiną pripažinimo, susižavėjimo, geismo dalį, kurios dėka yra gyvas, Gouldai, gyvas, gerai suprask šį žodį, gyvas, net geriausi nori tik

būti gyvi, tie, kurie kuria teisingumą, pažangą, laisvę, ateitį, jie irgi nori gyventi, jei netiki, prieik kaip įmanydamas arčiau prie jų, žiūrėk, kaip jie juda, kas juos supa, žiūrėk į juos ir bandyk įsivaizduoti, kas jiems atsitiktų, jei vieną dieną jie staiga atsibustų ir apsigalvotų, tiesiog apsigalvotų, kas liktų iš jų, pabandyk išplėšti jų atsakymą, tokį, kuris nebūtų instinktyvus savęs pateisinimas, klausyk, ar nors kartą jie ištars savo idėją su nuostaba ir dvejone, kaip tie, kurie ją atranda tą akimirką, o ne įsitikinę, kaip tie, kurie didžiuodamiesi demonstruoja griaunamąjį turimo ginklo veiksmingumą, tegul tavęs neapgauna tariamai švelnus jų balsas ir žodžiai, suktai nuolankūs, Gouldai, jie kovoja įsikibę nagais, kovoja, kad išliktų, kovoja dėl maisto, dėl moters, dėl urvo, jie yra gyvūnai, patys geriausi, supranti? Ko gali tikėtis iš kitų – smulkių proto pirklių, didžiųjų kolektyvinės kovos reginių, mažų bailių karių, stumiančių gyvenimo atliekas į didžiojo kovos lauko pakraščius, tų apgailėtinai juokingų išganymo šlavėjų, kiekvienas su savo mažyte dirbtine idėja, vyriausiasis ligoninės gydytojas ieško būdų apmokėti sūnaus mokslą koledže, senas kritikas, lengvindamas senatvę, ieško paguodos keturiasdešimtyje eilučių per savaitę, išspausdintų ten, kur susilauktų bent kokio atgarsio, mokslininkas ir jo Vankuverio košė, kuria pasididžiuodamas maitina žmonas, vaikus, meilužes, apgailėtina laida televizijoje su rašytoju, kuris bijo mirti nebaigęs rašomos knygos, žurnalistas, rašantis kas pakliuvo į pirmąjį laikraščio puslapį, kad dar bent parą jame išsilaikytų, jie tik kovoja, supranti, pasinaudodami idėjomis, nes nemoka naudotis niekuo kitu, tačiau esmė nesikeičia, tai yra kova, o jų idėjos yra ginklai, kad ir kaip būtų šlykštu tai pripažinti, jie turi tokią teisę, jų nesąžiningumas yra loginė pirmykščio poreikio išdava, taigi jis būtinas, jų pasibjaurėtina kasdienė tiesos išdavystė yra natūrali prigimtinio skurdo išdava, reikia tai pripažinti, aklam niekas nesiūlo eiti į kiną, iš intelektualo negalima reikalauti sąžinės, netikiu, tikrai netikiu, kad iš jo galėtum jos tikėtis, kad ir kaip slogu būtų tai pripažinti, tačiau pati intelektualinės sąžinės koncepcija yra oksimoronas

5. Intelektualinė sąžinė yra oksimoronas.

ar, šiaip ar taip, griežtai draudžiama ir galbūt nežmogiška užduotis, ir niekas praktiškai nė nesvajoja jos įgyvendinti, o geriausiu atveju pasitenkina veiksmais, turinčiais tam tikrą stilių, orumą, sakytume, gerą skonį, taip, tiksliausia būtų pasakyti – gerą skonį, galų gale tebus išganyti tie, kurie veikia droviai ir išlaikydami gerą skonį, tie, kurie bent jau nerodo pasididžiavimo tuo mėšlu, koks jis yra, nesididžiuoja juo, ne taip velniškai didžiuojasi, nėra tokie nebaudžiamai, begėdiškai besididžiuojantys. Viešpatie, kaip šlykštu.

– Profesoriau, kas atsitiko?

– Svarsčiau...

– Sakykite.

– Kaip tiksliai vadinasi tai, ką aš plaunu?

– *Roulotte*.

– Norėjau paklausti: koks šito geltono objekto vaidmuo jūsų ekosistemoje?

– Kol kas šito geltono objekto vaidmuo mūsų ekosistemoje yra laukti automobilio.

– Automobilio?

– Be automobilio *roulotte* nevažiuoja.

– Tiesa.

– Profesoriau, jūs turite automobilį?

– Turėjau.

– Gaila.

– Tiksliau, jį turėjo mano brolis.

– Pasitaiko.

– Turėti brolį?

– Irgi.

– Tiesą pasakius, man pasitaikė tris kartus. O jums?

– Ne, man nė karto nepasitaikė.

– Apgailestauju.

– Kodėl?

– Gal galit paduoti kempinę?

Jie kalbėdavosi. Jam tai patiko.

Kartą Gouldas, Dyzelis ir Pumerangas pasišalino – turėjo eiti žiūrėti varžybų ten, aikštėje.

Liko prof. Mondrianas Kilrojus ir Šatsi. Viską švariai nuplovė, o paskui atsisėdo ant laiptelių prieš lauko duris, kad pasižiūrėtų į geltoną *roulotte*.

Ir pasikalbėtų.

Prof. Mondrianas Kilrojus staiga pasakė, keista, bet to berniuko jam velniškai trūks. Norėjo pasakyti, kad Gouldo jam velniškai trūks. Tada Šatsi pasakė, jei nori, gali važiuoti kartu, *roulotte* nedidelė, bet kaip nors tilptų. Prof. Mondrianas Kilrojus pasisuko pažiūrėti, paskui paklausė, ar jie tikrai planuoja važiuoti į Kuvernėjų su *roulotte* visi kartu. Šatsi paklausė:

– Kuvernėjų?

– Kuvernėjų.

– Kuo čia dėtas Kuvernėjus?

– Kaip kuo dėtas?

– Profesoriau, apie ką mes kalbame?

– Apie Gouldą.

– Tada kuo čia dėtas Kuvernėjus?

– Juk ten Gouldo universitetas, tiesa? Naujasis Gouldo universitetas. Beje, šiurpi vieta.

– Jis tik *pakviestas* važiuoti į Kuvernėjų, tik *pakviestas* ten važiuoti.

– Jį pakvietė, ir jis važiuos.

– Kiek aš žinau, jis dar neapsisprendė.

– Kiek aš žinau, jau apsisprendė.

– Kada?

– Jis pats man sakė. Nusprendė važiuoti. Pradeda dirbti rugsėjį.

– *Kada* jis jums pasakė?

Prof. Mondrianas Kilrojus kiek pagalvojo.

– Nežinau. Gal prieš keletą savaičių. Niekada tiksliai nežinau, kada kas įvyksta. Ar ir jums taip atsitinka?

– ...

– Panele...

– ...

– Jūs visada žinote, kada kas įvyksta?

– ...

– Klausiu šiaip, iš smalsumo.

– Profesoriau, ar Gouldas *tikrai* jums sakė, kad važiuos į Kuvernėjų?

– Taip, esu tikras, jis pasakė ir rektoriui Bolderiui, šis norėtų surengti atsisveikinimo šventę ar kažką panašaus, Gouldas nori jos išvengti, sako, kad tai būtų...

– Ką, po velnių, reiškia *atsisveikinimo šventę?*

– Čia tik toks pasiūlymas, rektoriaus Bolderio mintis, iš pažiūros jis atrodo griežtas ir nelankstus, tačiau jo širdis jautri, sakyčiau, net...

– Ar jums visiems protas suminkštėjo?

– ... sakyčiau, kad...

– Viešpatie, profesoriau, tam berniukui dar tik penkiolika, Kuvernėjus – vieta suaugusiems, penkiolikmetis dar nesuaugęs, toks jis bus tik sulaukęs dvidešimties, tas, kuriam dvidešimt, jau suaugęs, ir tada, jei tikrai nori išmesti savo gyvenimą į šiukšlyną, gali apmąstyti galimybę važiuoti pasilaidoti ten, kur...

– Panele, norėčiau priminti, kad tas berniukas yra genijus, ne...

– Kas, po velnių, tai pasakė? Ar galima sužinoti, kas tai pasakė? Noriu sužinoti, kodėl staiga visi nusprendėte, kad tas berniukas yra genijus, berniukas, niekada nieko nematęs, išskyrus jūsų prakeiktas auditorijas ir kelią į jas, genijus, kuris miegodamas apsišlapina ir išsigąsta gatvėje paklaustas laiko, kuris jau seniai nematė savo motinos, o tėvą girdi penktadieniais per telefoną ir kuris niekada neprieitų prie jokios merginos, net jei jam užmokėtum, kokią vietą jis gali užimti? Įsivaizduoju, kad genijų klasifikacijoje jis galėtų atsidurti velnioniškai aukštai, gaila, kad nemikčioja, taptų beveik nepasiekiamas...

– Panele, nereikia...

– Aišku, kad reikia, jei visi profesoriai, tokie kaip jūs, atkakliai nori laikyti smegenis savo...

– ... visai nereikia...

– ... savo savimeilės sūryme, tikri, kad rado aukso kiaušinius dedančią vištą, todėl visiškai...

– ... panele, prašau...

– ... visiškai apkvaišinti tos istorijos su Nobelio premija, nes, sakykime tiesiai, jūs ten norėtumėte važiuoti, jūs ir...

– GAL UŽČIAUPTUMĖT SAVO MĖŠLINĄ SRĖBTUVĘ?

– Prašau?

– Paklausiau, gal kartais norėtumėt užčiaupti savo mėšliną srėbtuvę.

– Taip.

– Ačiū.

– Prašau.

– ...

– ...

– ...

– ...

– Panele, suprantu, aplinkybės susiklostė nepalankiai, sutinku, bet tas berniukas – genijus. Patikėkit.

– ...

– Norėčiau dar kai ką pridurti. Paukščiai skraido. Genijai mokosi universitetuose. Kad ir kaip tai atrodytų banalu, taip jau yra. Baigiau.

Po keleto mėnesių, prieš išvažiuodama, Šatsi užėjo atsisveikinti su profesorium Mondrianu Kilrojum. Gouldas jau senokai buvo išvykęs. Profesorius vaikščiojo su šlepetėmis ir nesiliovė vėmęs. Buvo akivaizdu, kad jam skaudu matyti visus išvažiuojant, tačiau jis nebuvo iš tų, kurie apsunkina reikalą. Turėjo nuostabią savybę priimti įvykių neišvengiamybę, kai jie atsitikdavo. Prikalbėjo Šatsi krūvą nesąmonių, kai kurios buvo net juokingos. Paskui pagaliau ištraukė kažką iš stalčiaus ir padavė Šatsi. Tai buvo lankstinukas su „Kontaktų kambario" kainomis. Kitoje pusėje buvo užrašyta: *Esė apie intelektualinę sąžinę*.

– Panele, norėčiau jums padovanoti.

Ten buvo šešios tezės, surašytos viena po kitos spausdintinėmis raidėmis, šleivai, tačiau tvarkingai. Po paskutine buvo dar vienas

užrašas, kitu šratinuku, kursyvu. Prie jo nebuvo nei numerio, nei raidės, nieko. Jis skelbė:

Kitame gyvenime būsime sąžiningi. Tylėsime.

Nuo tokių žodžių Pumerangas išblyško tiesiogine šio žodžio prasme. Jie varė jį iš proto. Niekada nesiliovė jų kartojęs. Netari jų visiems, lyg savo vardo.

Šatsi paėmė lankstinuką. Perlenkė pusiau ir įsikišo į kišenę. Paskui apkabino profesorių ir abu atliko keletą tų veiksmų, kurie, kartu sudėjus, vadinami atsisveikinimu. Atsisveikinimu.

Šatsi metų metus saugojo tą į keturias dalis perlenktą geltoną lapą, visada nešiojosi jį rankinuke, tame su užrašu *Apsaugok planetą Žemę nuo lakuotų kojų nagų*. Kartkartėmis skaitydavo šešias tezes ir prierašą ir girdėdavo prof. Mondriano Kilrojaus balsą, kuris susijaudinęs kažką kalbėdavo, paskui paprašydavo dar picos. Kartais jai kildavo noras parodyti tai kitiems, tačiau dar nebuvo sutikusi nė vieno, kuris būtų toks naivus, kad galėtų ką nors suprasti. Kartais jie būdavo protingi, ir taip toliau, žodžiu, šaunūs žmonės. Tačiau buvo akivaizdu, kad per vėlu kviesti juos atgal, prašyti grįžti namo, nors akimirkai.

Pagaliau geltonasis lankstinukas su visa *Esė apie intelektualinę sąžinę* kažkur dingo, kai kartą ji ankstų rytą apvertė savo rankinę daktaro namuose bandydama pabėgti ir nerasdama savo juodųjų kojinių su guma. Kišdama viską atgal į rankinę, sukėlė daug triukšmo, jis pabudo, teko kvailai teisintis, ji sutriko ir išėjo, o geltonasis lankstinukas liko tuose namuose.

Ji labai dėl to apgailestavo. Tikrai.

Kitoje pusėje, kur buvo išspausdintas „Kontaktų salės“ kainynas, galėjai rasti visą paslaugų gamą. Paskutinė, brangiausia, vadinosi „Kryžminis kontaktas“.

Šatsi taip niekada ir nesuprato, kas, po velnių, buvo tas „Kryžminis kontaktas“.

23

– Prie mūsų mikrofono Stenlis Poreda, aplankėme jį sporto salėje, kur treniruojasi prieš netrukus įvyksiančias varžybas su Lariu „Advokatu“ Gormanu. Varžybos numatytos šio mėnesio 12 dieną, planuojami aštuoni raundai. Poreda, sakyk... esi ramus?

– Ramut ramutėlis.

– Apie tavo grįžimą į ringą sklando daugybė gandų...

– Žmonės mėgsta malti liežuviais.

– Daugelis svarsto, kodėl jau baigęs karjerą boksininkas po dvejų metų pertraukos nusprendė...

– Dvejų metų ir trijų mėnesių.

– ... dvejų metų ir trijų mėnesių, sakytume, visos amžinybės, žmonės svarsto, kodėl boksininkas, jau nužengęs nuo profesionalaus bokso arenos...

– Žmonės svarsto, ko neišmano.

– Poreda norėjo pasakyti...

– Poreda norėjo pasakyti, kad jų svarstymai kvaili, grįžtu dėl pinigų, dėl ko kito turėčiau grįžti? Boksas mane sužalojo, pažiūrėk į mano rankas, jos kreivos, kreivos nuo smūgių, jie man iškraipė rankas, boksas mane suluošino, tačiau tai vienintelis dalykas, kurį išmanau, ir jei kas nors man moka, moka daug pinigų, aš grįžtu į ringą ir... koks buvo suknistas klausimas?

– Žmonės kalba, kad šitas susitikimas parduotas.

– Kas taip sako?

– Taip rašo laikraščiai. O lažybininkai sako, kad nepriims lažybų iki pat kovos išvakarių. Jie irgi daug ko nesupranta.

– O kada jie ką nors suprato, ilgus metus smaginausi juos apstatinėdamas, jie niekada nieko nesuprato, už mano susitikimus jie prarado daugiau pinigų, nei aš sukišau į savo buvusią žmoną...

– Nori pasakyti, kad šitas susitikimas – švarus?

– ... pažįsti mano buvusią žmoną, ji buvo tikras pinigų siurblys, siaubas, nuolat kartodavo, kad neturi pinigų apsirengti, netikėdavau, leisdavau jai kalbėti, bet ji primygtinai kartodavo, jog neturi

pinigų apsirengti, patikėjau, kai pamačiau jos nuotraukas *Playboy* žurnale...

– Poreda, ar šitas susitikimas švarus?

– ... supranti, *Playboy* žurnale...

– Ar atsakysi į klausimą?

– Klausyk, agraste, boksas *nėra* švarus. Ir šitas suknistas susitikimas toks nebus. Laukite purvo. Kraujas ir mėšlas. Paklausyk, agrastuk, aš parūpinsiu mėšlo. Kraują duos „Advokatas". Aišku?

Gouldas atsistojo, patraukė vandenį, užsimovė kelnes, žvilgtelėjo į veidrodį virš praustuvo, paskui atidarė duris ir išėjo. Šatsi sėdėjo ant paskutinio laiptelio. Nugara į jį, nepasisuko nė pradėjusi kalbėti. Nė karto, iki pat pabaigos.

– Okay, Gouldai, kalbėsiu trumpai, kad niekam nenusibostų, tu važiuoji į Kuvernėjų, aš to nežinojau, dabar žinau, nesvarbu, kaip sužinojau, šiaip ar taip, man pasakė profesorius Kilrojus, tam tikra prasme jis šaunus vyrukas, tiesa, plepus, jam patinka plepėti, bet nereikia ant jo pykti, vis tiek anksčiau ar vėliau būčiau tai sužinojusi, gal būtum atsiuntęs man telegramą ar panašiai, neabejoju, būtum ką nors sugalvojęs, gal Kalėdoms ar po keleto savaičių, žinau, būtum man pranešęs, kai tik būtum ten apsipratęs, suprantama, nelengva parašiutu nusileisti į karo zoną, kur vadovauja neurastenikai ir potencialūs impotentai, kur būsi apsuptas draugų, mokančių už mokslą, o tau mokės, kad mokytumeis, kad ir koks malonus norėsi atrodyti, sunku tikėtis plačių šypsenų ir draugiškų paplekšnojimų per petį, be kita ko, reikės pasakyti, kad nežaidi futbolo, nedainuoji chore, nedalyvauji metų pabaigos šventėje, nevaikštai į bažnyčią, šaliniesi visko, kas yra draugija, klubas, bet kas, kas susiję su susirinkimais ar bent iš tolo juos primena, be to, tavęs nedomina rūkymas, tu nieko nekolekcionuoji, tau nerūpi bučiuotis su merginomis, nemėgsti automobilių, tada jie tavęs paklaus, kokį velnią veiki laisvalaikiu, ir tau bus nelengva paaiškinti, kad vaikštinėji su milžinu ir nebyliu po bankomatus, lipdydamas kramtomąją gumą, noriu pasakyti, jiems bus nelengva tuo patikėti, visada gali mėginti jiems pasakyti, kad eini žiūrėti futbolo varžybų, nes nebylys kažkur pametė prieš daug

metų matytą kombinaciją ir nori ją vėl atrasti, tai kiek protingiau, gal tau net pavyktų juos įtikinti, bet, tavim dėta, aš nesigilinčiau į smulkmenas, geriausias atsakymas būtų *aš neturiu laisvalaikio,* tave palaikytų šlykščiu genijum, bet kaip tik taip jie manys apie tave, manys, kad esi šlykštus genijus, galėtum būti Oliveris Hardis, jie vis tiek manytų, kad esi šlykštus, jiems *reikia* taip manyti, tai juos ramina, dar *akiplėša,* visų pirma, jiems tu visada būsi *akiplėša,* net jei vaikščiotum be paliovos kartodamas Atleiskite atleiskite atleiskite atleiskite, jiems tu visada būsi akiplėša, jie taip viską įsivaizduoja, vidutinybės niekada nežino, kad jie vidutinybės, faktas, vidutinybėms neužtenka vaizduotės suprasti, kad kai kas gali būti už juos geresnis, taigi tas, kuris yra toks, turi turėti kokią nors ydą, nori kažką nusukti ar bent jau yra beprotis, įsivaizduojantis, kad yra geresnis už juos, taigi akiplėša, jie greit padės tau tai suprasti, ir ne itin maloniai, gal net žiauriai, vidutinybėms tai būdinga, jie trokšta būti žiaurūs, čia nereikia nė menkiausio proto, akivaizdu, jiems tai palengvina užduotį, žodžiu, leidžia tobulai atlikti tą veiksmą, kuris reikalauja žiaurumo, kaskart, kai tik pajėgia, taigi dažnai, dažniau, nei tikiesi, todėl jie užklups tave netikėtai, tai neišvengiama, jų žiaurumas užklups tave iš nugaros, dažniausiai taip ir bus, jie užklups tave iš nugaros ir tada bus nelengva, noriu, kad jau dabar tai žinotum, jei dar nesupratai, jie užklups tave iš nugaros, man niekada nepavykdavo atsilaikyti prieš tą, kuris užklupdavo mane iš nugaros, žinau, nėra būdų apsiginti nuo to, kas užklumpa tave iš nugaros, nieko prieš jį negali padaryti, tik toliau eiti savo keliu bandydamas nepargriūti, nesustoti, niekas nėra toks kvailys, kad tikėtųsi kur nors nueiti kitaip nei svyruodamas ir iš visų pusių rinkdamas žaizdas, ypač iš nugaros, taip bus ir tau, ypač tau, nes tu nenori išmesti iš galvos tos keistos minties, tos velniškos minties eiti pirma kitų, ta gatve, nenoriu to sakyti, bet mokykla, ir visa kita, Nobelis, visa ta istorija, negali tikėtis, kad aš pajėgsiu suprasti, būtų mano valia, pririščiau tave prie unitazo, kol tau praeis, bet, kita vertus, nesu tas asmuo, kuris tikrai pajėgtų suprasti, niekada nenorėjau eiti pirma kitų, nežinau, mokykloje irgi buvo tikra pražūtis, visada, be išimties, todėl

nieko stebėtina, kad aš nesuprantu, net labai stengdamasi, man į galvą ateina tik istorija apie upes, kai bandau sugalvoti ką nors, kas man padėtų tai suprasti, galiausiai pagalvoju apie upes, jas imta tyrinėti kaip tik todėl, kad tekėdama į jūrą upė tiek ilgai užtrunka, juk galėtų veržtis tiesiai į tikslą, bet ne, vingiuoja, sutik, kvaila, kaip tik taip jie ir galvojo, visi tie vingiai atrodo kvaili, todėl pradėjo juos tyrinėti ir pagaliau suprato, neįtikėtina, suprato, kad kiekviena upė, nesvarbu, kur ji būtų ir koks būtų jos ilgis, kiekviena upė, kiekviena upė prieš pasiekdama jūrą nukeliauja triskart ilgesnį kelią nei tas, kurį nueitų tekėdama tiesiai, stulbinama, plaukia triskart ilgesniu keliu, nei reikia, vis dėl tų vingių, būtent dėl visų tų vingių, ir ne viena upė, o visos upės, tarsi tai būtų privaloma, visoms vienoda taisyklė, neįtikėtinas dalykas, tikrai, beprotiškas, tačiau jie tuo įsitikino moksliškai, ištyrinėję upes, visas upes, jie atrado, kad jos ne pamišusios, tokia jų prigimtis, verčianti jas nepaliaujamai vingiuoti, tas vingiavimas netgi yra apibrėžtas, ir visos, visiškai visos upės galų gale teka triskart ilgesniu keliu, nei reikėtų, maža to, būkime tikslūs, tris kablelis keturiolika karto, prisiekiu, garsusis graikų skaičius pi, nenorėjau patikėti, iš tiesų, bet, atrodo, yra kaip tik taip, paimk jų nuotolį iki jūros, padaugink iš skaičiaus pi ir gausi kelią, kurį jos tikrai nueina, pagalvojus, kokia laimė, nes, manau, jei joms galioja kažkokia taisyklė, kodėl ji neturėtų galioti mums, noriu pasakyti, mažiausia, ko gali tikėtis, – kad ir mes elgiamės panašiai, tas svyravimas į šonus, tarsi būtume išprotėję ar, dar blogiau, pasimetę, iš tiesų yra mūsų būdas judėti tiesiai pirmyn, moksliškai tiksliai, sakytum iš anksto apibrėžtai, nors tai neabejotinai panašu į netvarkingą klaidų ar dvejonių seką, tačiau tik iš pažiūros, nes iš tiesų toks yra mūsų būdas eiti ten, kur privalome atsidurti, priklausantis išimtinai mums, sakytume, tokia yra mūsų prigimtis, apie ką aš kalbėjau? Ta istorija su upėmis, taip, geriau pagalvojus, ji teikia drąsos, mane labai padrąsina tai, kad visas mūsų kvailystes valdo objektyvus dėsnis, tai drąsina, todėl nusprendžiau tuo patikėti ir tuomet, taip, tai norėjau pasakyti, man skaudu matyti tave tekant tokiais šlykščiais vingiais kaip Kuvernėjus, tačiau kaskart privalau pažvelgti į

upę, kad prisiminčiau, ir visada manysiu, jog tai teisinga, važiuodamas ten elgiesi teisingai, vien tai sakydama norėčiau sutriuškinti tau galvą, bet linkiu tau važiuoti, esu laiminga, kad važiuoji, esi galinga upė, nepražūsi, nesvarbu, kad aš ten nevažiuočiau nė karste, tiesiog mes esame skirtingos upės, akivaizdu, matyt, aš esu kitokia upė, geriau pagalvojus, netgi daugiau nei upė, noriu pasakyti, galbūt aš esu ežeras, nežinau, ar supranti, gal vieni yra upės, o kiti – ežerai, aš esu ežeras, kažkas panašaus į ežerą, kartą maudžiausi ežere, buvo labai keista matyti, kaip judi pirmyn, noriu pasakyti, jo paviršius buvo toks lygus, kad plaukdama matai, kaip judi pirmyn, keistas jausmas, ten buvo daugybė vabzdžių, o jei nuleisdavai kojas prie kranto, kur siekei dugną, jei nuleisdavai kojas, būdavo velniškai šlykštu, tarsi liestum maurus, žvelgdama iš viršaus niekada nebūtum to pamaniusi, tarsi leistumeis į tepalų prisigėrusį smėlį, kažkas panašaus, tikrai šlykštu, bet norėjau pasakyti tik du dalykus, pirma, jei jie išdrįs tave nuskriausti, aš atvažiuosiu ir pririšiu juos prie aukštos įtampos laidų, pakabinsiu už kiaušų, tiesiog už kiaušų, o antra, man tavęs trūks, turiu galvoje, man trūks tavo jėgos, nesvarbu, jei dabar to nesupranti, gal vėliau suprasi, man trūks tavo jėgos, Gouldai, to mažo keisto berniuko jėgos, tavo jėgos, po perkūnais.

Tyla.

– Gal žinai, kiek dabar laiko?

– Nežinau. Tamsu.

– Eik miegoti, Gouldai. Jau vėlu, eik miegoti.

24

Viskas įvyko labai netikėtai ir tam tikra požiūriu *natūraliai*.

Tą rytą Gouldas sugrįžo į Renemportą, mokyklą, – pamanė, gal vėl pamatys tą juodaodį berniuką su krepšinio kamuoliu ir visa kita, – tiksliau sakant, *jautė* jį ten sutiksiąs, pabudo *būdamas tikras,* kad jis ten bus.

Kiek užtruko, paskui tikrai atsidūrė prie Renemporto. Gal bu-

vo pertrauka ar kažin kokia šventė, o gal paskutinė ko nors diena. Šiaip ar taip, kiemas buvo sausakimšas vaikų, ir visi žaidė, tvyrojo triukšmas lyg voljere, voljere, kuriame kažkas šaudo nematomomis, negirdimomis kulkomis, žiauriai ir netaikliai.

Kieme matėsi daugybė kamuolių, įvairių dydžių, jie šokinėjo ir brėžė trajektorijas atsimušdami nuo kojų, rankų, portfelių ir sienų.

Mokykla už didžiojo voljero atrodė ištuštėjusi.

Juodaodžio berniuko nesimatė nė šešėlio. Kartkartėmis kas nors mesdavo į krepšį. Ir beveik niekada nepataikydavo.

Gouldas atsisėdo ant suoliuko alėjoje, už dešimties metrų nuo mokyklos tvoros. Už jo nugaros ūžė gatvė su lekiančiais lengvaisiais automobiliais ir sunkvežimiais. Prieš jį buvo lopinėlis pievos, o toliau – aukštas surūdijusios geležies tinklas, o už jo – pilnas vaikų kiemas. Nebuvo čia jokio ritmo, taisyklės ar vidurio, todėl sunkiai sekėsi *galvoti,* tam tikru požiūriu buvo tiesiog neįmanoma turėti minčių. Todėl Gouldas nusivilko striukę, permetė ją per suoliuko atkaltę ir sustingo nieko negalvodamas.

Iš aukštai viską apšvietė saulė.

Kamuolys perskriejo tvorą, neaukštai, gal per du sprindžius. Nukrito ant pievos, šoktelėjo porą žingsnių nuo Gouldo ir nuriedėjo link gatvės. Tai buvo futbolo kamuolys juodais ir baltais langeliais.

Gouldas sėdėjo negalvodamas. Akimis instinktyviai nusekė kamuolio trajektoriją, pamatė jį atšokant nuo pievos ir išnykstant už nugaros, gatvės pusėje. Jis ir toliau sėdėjo nieko negalvodamas.

Tada vienas balsas perskrodė pragarišką šurmulį ir suriko:

– Kamuolį!

Mergaitė. Stovėjo prie tvoros, pirštais įsitvėrusi surūdijusio tinklo akių.

– Ei, gal paduotum kamuolį?

Ilgi prof. Taltomaro pamokų metai išmokė Gouldą nė nekrustelėti. Jis vis taip pat žiūrėjo prieš save ir nieko negalvojo.

– Klausyk, ar paduosi man tą kamuolį, tau sakau, gal kurčias?

Tai truko dar kurį laiką, mergaitė plyšojo, o Gouldas žiūrėjo tiesiai prieš save.

Minutės.

Paskui mergaitei įkyrėjo, ji atsitraukė nuo tvoros ir nubėgo žaisti.

Gouldas žiūrėjo į ją, bėgančią paskui kitą mergaitę, aukštesnę, paskui išnykstančią kažkur didžiajame vaikų, kamuolių, šūksnių ir laimės kirbėlyne. Nukreipė akis į tą aptvaro vietą, kurią dar neseniai laikė įsitvėrusi, ir įsivaizdavo rūdžių dulkes ant jos delnų ir pirštų linkiuose.

Tada atsistojo. Pasisuko dairydamasis, kol pagaliau pamatė juodą ir baltą kamuolį kitoje gatvės pusėje, prie šaligatvio krašto, ridinėjantį dulkėtame pralekiančių automobilių sudrebintame ore.

Viskas įvyko staiga ir tam tikru požiūriu *natūraliai*.

Autobuso vairuotojas iš toli pamatė berniuką, tačiau nepagalvojo, kad šis eis per gatvę. Tikėjosi, kad bent pasisuks, pamatys autobusą ir sustos. Berniukas žengė į gatvę nesidairydamas, lyg būtų ėjęs taku prie savo namų. Vairuotojas paspaudė stabdžių pedalą, suspaudė rankomis vairą ir atsilošė ant sėdynės. Autobusas pradėjo sukti į šalį, jo užpakalis metėsi į gatvės vidurį. Berniukas žingsniavo toliau, įsmeigęs akis į kažką prieš save. Vairuotojas kiek atleido stabdį, kad galėtų suvaldyti autobusą, pamatė dar likusius kelis metrus ir pagalvojo, kad dabar pervažiuos berniuką. Stipriai pasuko vairą į dešinę. Už nugaros išgirdo rėkiant žmones. Pamatė, kaip autobuso šonas pravažiavo per metrą, ne daugiau kaip per metrą nuo berniuko, ir rankomis pajuto, kaip į šaligatvio kraštą trinasi ratai.

Gouldas pasiekė kitą gatvės pusę, pasilenkė ir pakėlė kamuolį. Apsisuko, žvilgtelėjo, ar neatvažiuoja automobilis, paskui vėl perėjo gatvę. Prie šaligatvio skersai stovėjo autobusas, jo signalas skambėjo kaip išprotėjęs. Gouldas pamanė, kad jis kažką sveikina. Perėjo pievą ir priėjo prie suoliuko. Pažvelgė į tvorą, iki pat viršaus. Paskui į kamuolį. Ant jo buvo parašyta: *Maracanã*. Dar niekada iš taip arti nebuvo matęs kamuolio. Tiesą sakant, niekada dar nebuvo lietęs kamuolio.

Vėl nužvelgė tvorą. Žinojo tą mostą, matė jį tūkstančius kartų. Mintyse jį pakartojo, svarstydamas, ar pavyks jam sutelkti visas

reikalingas kūno dalis. Atrodė neįmanoma. Tačiau privalėjo pabandyti. Dar kartą viską pasikartojo eilės tvarka. Veiksmų seka nebuvo sudėtinga. Reikėjo sugalvoti greitį – tai buvo sunkiau, – suderinti ritmą, sudėti į vieną visas dalis, kad jis pagaliau taptų vieningu nenutrūkstamu mostu. Buvo akivaizdu – pusiaukelėje sustoti negalėjai. Tai turėjo būti kažkas, turintis pradžią ir pabaigą, kažkas, kas nepasiklystų pakeliui. Tarsi dainos priedainis, pagalvojo. Vaikai anapus tvoros nesiliovė šūkavę. Dainuok, Gouldai. Kad ir kaip tai baigtųsi, dabar atėjo laikas dainuoti.

Autobuso vairuotojo kojos drebėjo, tačiau jis išsvyravo iš autobuso ir, palikęs atviras dureles, nuėjo prie to kvailo berniuko. Šis stovėjo nejudėdamas, įsmeigęs akis į rankoje laikomą kamuolį. Matyt, tikrai pamišęs. Jau norėjo jam kažką sušukti, kai pagaliau pamatė, kaip šis sujudėjo: kaire ranka išmetė kamuolį į orą, paskui spyrė dešine koja, nuskraidindamas per tvorą tiesiai į mokyklos kiemą. Tikras kvailys, pagalvojo.

Juodos ir baltos odos trajektorija ore susiduria su pėdos, kojos, čiurnos šonu, dešinės pėdos linkiu, minkštas smūgis, nusmelkiantis kūną iki pat smegenų, grynas malonumas, kūnas sukasi ant kairės kojos, išlaikydamas pusiausvyrą, paskui perkelia ją ant dešinės kojos, didžiojo smūgio antrintojos, susilaiko nepasviręs į priekį, tuo tarpu akys instinktyviai kyla į tą kamuolį, kuris lekia per tvoras ir dvejones, riedėdamas dangumi lyg balta ir juoda vaivorykštė.

– Taip, – tyliai ištarė Gouldas. Tai buvo atsakymas į daugybę klausimų.

Autobuso vairuotojas sustojo per kelis žingsnius nuo berniuko. Jo kojos vis dar tirtėjo. Buvo tikrai įtūžęs.

– Gal išprotėjai? Ei, tu, gal tu beprotis?

Berniukas pasisuko į jį.

– Ne, pone, jau ne.

Atsakė.

25

– Klausau?

– Klausau.

– Kas kalba?

– Čia Šatsi Šel.

– A, panele, čia jūs.

– Taip, generole, čia aš.

– Pas jus viskas gerai?

– Ne visai.

– Gerai.

– Pasakiau: ne visai.

– Prašau?

– Skambinu norėdama pasakyti, kad turiu rūpesčių.

– Tikrai, jūs pati man paskambinote. Kodėl?

– Kad pasakyčiau, jog turiu rūpesčių.

– Rūpesčių?

– Taip.

– Tikiuosi, nieko rimto.

– Kaip pažiūrėsi.

– Žinote, dabar ne laikas bjauriems rūpesčiams.

– Apgailestauju.

– Visai ne laikas.

– Ar pagaliau mane išklausysit?

– Taip, panele.

– Dingo Gouldas.

– Panele...

– Taip?

– Panele, Gouldas išvyko į Kuvernėjų.

– Tiesa.

– Tai nereiškia *dingti*.

– Teisybė.

– Jis tik išvyko į Kuvernėjų.

– Taip, bet jis ten nepasirodė.

– Ką norite tuo pasakyti?

– Gouldas išvyko į Kuvernėjų, bet ten nepasirodė.

– Jūs tikra?

– Visiškai.

– Tai kur jis, po velnių, pasidėjo?

– Nežinau. Manau, nusprendė dingti.

– Prašau?

– Generole, jis pasitraukė. Gouldas pasitraukė.

– Jam kažkas atsitiko, ar paskambinote į universitetą, į policiją, kur nors paskambinote?

– Ne.

– Nedelsiant reikia tai padaryti, panele, perskambinkite po penkių minučių, aš viskuo pasirūpinsiu, ne, aš pats jums paskambinsiu, po penkių minučių...

– Generole...

– Nesijaudinkite.

– Aš nesijaudinu, tik noriu, kad mane išklausytumėte.

– Klausau.

– Prašyčiau nieko nedaryti.

– Ką, po velnių, tauškiate?

– Paklausykite, nieko nedarykite, niekam nieko nesakykite ir, prašau, atvažiuokite čia.

– Turiu atvažiuoti?

– Taip, norėčiau, kad atvažiuotumėt.

– Nekalbėkite nesąmonių, reikia surasti Gouldą, kodėl turėčiau važiuoti, būkite maloni...

– Generole...

– Taip.

– Patikėkite manimi. Paimkite kurį nors iš savo lėktuvų ar bet ką ir atvažiuokite.

– ...

– ...

– ...

– Patikėkite, tai vienintelis naudingas dalykas, kurį galite padaryti. Atvažiuokite.

– ...

– Lauksiu jūsų.

– ...

– Generole...

– Taip?

– Ačiū.

26

Užsidega cigaretė – su didžiausiu garsu, stipriai, lyg šlamėtų kilometrinis popieriaus lapas, spraga degantis tabakas, skruostai įdumba traukdami dūmus, skruostai po akimis, jos lyg drėgnos austrės įraudusiame veide, veidas pasisuka į panelę greta, šviesiaplaukę, ji juokiasi kimiai ir garsiai, jos juokas – lyg gašlios meilės pažadas, nuo jo sudrėksta dešimties metrų spinduliu susispietusių vyrų protai, jis nuvilnija kitų vyrų ir moterų eilėmis, besiliečiantys kūnai, eilėmis skriejančios mintys, nuo aukščiausių iki žemiausių, orą skrodžia iš aukštai pastatytų didžiulių garsiakalbių sklindančios roko bangos, jį varsto šūksniai, blykčiojančioje FLASH šviesoje keliaujantys iš vienos salės pusės į kitą, per tabako, brangių kvepalų, odekolono, pažastų, odinių švarkų, spragintų kukurūzų kvapus, skinasi kelią per didįjį šurmulį, milijonų žodžių įsčias, – susijaudinusių, kvailų, nešvankių, girtų, meilių, kurie lyg kirmėlės knibžda toje kūnų ir minčių dirvoje, išrikiuotų galvų arimo lauke, kuris lemtingais koncentriniais apskritimais leidžiasi link akinamo šulinio, surenkančio žvilgsnius, virpesius, kraujo spaudimą, viską kaupiančio ant mėlyno kilimo, kur raudonos raidės rėkia PONTIAC HOTEL, ir taip bus visą šią karštą naktį, telaimina ją dievas dabar, kai ji pagaliau atėjo, iš toli ir iki čia,

... į „Pontiac Hotel“ ringą, kur šį nuostabų bokso šventės vakarą prie KKJ radijo mikrofono jus sveikina Danas De Palma. Čia jau viskas parengta FLASH susitikimui, dėl kurio išlietos rašalo upės ir sukirsta tūkstančiai lažybų, tai iššūkis, kurio taip troško Mondinis ir kurį gavo, gal net prieš savo mo-

kinio valią, FLASH, visų nuostabai, FLASH, palydimas masinių informacijos priemonių skepticizmo, kuris, reikia pasakyti, dabar jau virto spazmišku laukimu sprendžiant iš žiūrovų antplūdžio ir tvyrančios įtampos, FLASH čia, prie ringo, iki varžybų pradžios likus tik keletui sekundžių, FLASH, varžybų teisėjas meksikietis Ramonas Gonsalesas, salėje 8243 žiūrovai, nusipirkę bilietus, dirba dvylika radijo stočių, raudonajame kampe FLASH baltos kelnaitės su aukso juosta, 33 metai, 57 susitikimai, 41 pergalė, FLASH, 14 pralaimėjimų, dvejos lygiosios, dvylika metų ringe, du kartus siekė pasaulio čempiono vardo, pasitraukė prieš dvejus metus ir tris mėnesius iš Atlantik Sičio ringo, boksininkas, apie kurį nesiliaujama kalbėti, mylimas ir nekenčiamas, FLASH, lažybininkų siaubas, ginasi iš kairės, nuostabi gynyba, nepaprasta smūgio jėga – Stenliiiiiiis „Kablys“ Poreeeeeeeeeda, FLASH, mėlynajame kampe – juodos kelnaitės, 22 metai, 21 susitikimas, 21 pergalė, 21 pergalė nepasibaigus varžybų laikui, FLASH, tik vieną kartą parkritęs ant ringo kilimo, viena iš pasaulinio bokso vilčių, ginasi iš dešinės ir kairės, FLASH, gali smūgiuoti, FLASH, svaiginamu greičiu, nepaprastai greitas, jaunas, nenuspėjamas, arogantiškas, FLASH, nekenčiamas vaikinas, kurį po kelerių metų gal vadinsime stipriausiu, Lariiiiiiis „Advokaaaaaaaaatas“ Gooooooooormanas

(Mondinio pirštai glosto mano sprandą, traiško baimės krešulius, Mokytojau, aš nebijau, bet glostyk, man patinka)

– Lari, neskubėk ir nekvailiok.

– Gerai.

– Šok šalin, neleisk jam priartėti galva.

– Gerai.

– Susikaupk ir neturėsi bėdos.

– Mokytojau, jūs man pažadėjote.

– Taip, aš tau pažadėjau.

– Aš nugalėsiu ir kovosiu dėl pasaulio čempiono vardo.

– Kvaily, galvok apie varžybas.

– Pamatysit, pasaulio čempionatas jums patiks.

– Eik velniop, Lari.

– Velniop.

BOKS! – sušunka teisėjas Gonsalesas, ir varžybos prasideda, Poreda užima ringo vidurį, Advokatas ginasi iš dešinės, sukasi aplink Poredą... Poreda ginasi suglaudęs rankas, pirštinės suspaustos prieš veidą, jis verčiau atsidengia kūną, abejingas žvilgsnis...už raudonųjų pirštinių žvėris, akivaizdu, kad tai ankstesnis, FLASH, tas pats Poreda, ne elegantiškas, bet kietas... labai tvirtas, Advokatas laksto aplink, dažnai keisdamas kryptį, FLASH, labai atsipalaidavęs, kol kas naudojasi kojomis, dar nė karto nesmūgiavo... jie tarsi tyrinėja vienas kitą, apgaulingas Advokato judesys, FLASH, dar vienas apgaulingas judesys... Poreda mažai juda kojomis, tačiau gana vikriai – visu kūnu, dar vienas apgaulingas judesys, ir dar vienas apgaulingas Advokato judesys, FLASH, Poreda nesitraukia, jis tik sukioja kūną... dar nebuvo nė vieno tikro smūgio, abu pradėjo labai atsargiai (Poreda, tu kokčiai bjaurus, ar niekas tau to nesakė? Jis jau neturi kojų, arba apsimeta, arba yra be kojų, su tokiomis niekur nepabėgs, smūgiuoti į rankas, turiu smūgiuoti į rankas, jos sulaužytos, aišku, sulaužytos, velniai rautų, tuomet) *SMŪGIUOK, LARI, SMŪGIUOK, GANA ELEGANTIŠKAI* suktis aplink ringo vidurį, bet Gormanas nesmūgiuoja, lyg erzintų priešininką, FLASH, beje, Gormanui tai būdinga, jam patinka rodyti spektaklį... net per daug, sako kai kurie jo šmeižikai (Poreda, ar to tikiesi? Kad išsikvėpsiu lakstydamas aplink tave lyg kokį dievą ir tu sulauksi tinkamos akimirkos išdulkinti mane, tikiesi mane pagavęs? Spektaklis baigtas, tai buvo tik) **FLASH FLASH** POREDA SMŪGIUOJA DEŠINE, staigus kablys iš dešinės, FLASH, nepasiruošus jį atmušti, Gormanas užkluptas netikėtai, smūgis į veidą, čia, „Pontiac Hotel" salėje, įtampa auga (prakeiktas niekšas) *LARI, PO VELNIŲ, KUR TU?* (aš čia, Mokytojau, čia, gerai, šokis baigtas, niekšas), apgaulingas Gormano judesys, dar vienas, jis keičia ginties pusę, smūgis, DAR VIENAS SMŪGIS, KABLYS IŠ KAIRĖS, **FLASH,** POREDA NUŠLUOTAS NUO RINGO VIDURIO, **FLASH,** Poreda prie lynų, GORMANAS, **FLASH,** KOMBINACIJA DVIEM RANKOM, ĮSPŪDINGA SERIJA SMŪGIŲ **FLASH** Į KORPUSĄ **FLASH** Poreda nenu-

leidžia gynybos, gina veidą, FLASH, Gormanas smūgiuoja, paskui atsitolina, smūgiai į korpusą, *TRAUKIS, TRAUKIS IŠ TEN, PO PERKŪNAIS,* Gormanas traukiasi atgal, vėl puola pirmyn, Poreda lieka prie lynų, Gormanas darbuojasi abiem rankom, Poreda siūbuoja korpusu, nenuleidžia gynybos, *TRAUKIS IŠ TEN,* Gormanas nesiliauja, POREDOS SMŪGIS IŠ APAČIOS, KABLYS, KABLYS DEŠINE Į VEIDĄ, GORMANAS SVERDĖJA, POREDOS KLINČAS, ŠALIN LEKIA GUMINĖ, IŠKRITO GORMANO DANTŲ APSAUGA, ĮSIKIŠA TEISĖJAS, stiprus Poredos kablys supurtė Gormano galvą, išplėšė dantų apsaugą, teisėjas ją pakelia, paduoda Gormano sekundantams, Gormanas gali kvėpuoti, atrodo, jis neįvertino Poredos, šis atrodė atsitvėręs apsaugos skydu, paskui smūgiu iš apačios užklupo Gormaną, vėl smūgis, vienas po kito, Gormanas įsideda dantų apsaugą, BOKS, kova tęsiasi, Gormano veidas kraujuotas, gal jam praskeltas antakio lankas, abu boksininkai vėl tyrinėja vienas kitą, atrodo, jam sužeista lūpa, trykšta kraujas, teka Gormano kaklu, gal teisėjas turėtų *LARI, TRISDEŠIMT SEKUNDŽIŲ* (okay, trisdešimt sekundžių, viskas gerai) *TRISDEŠIMT SEKUNDŽIŲ, PASITRAUK, PALEISK JĮ, TRISDEŠIMT SEKUNDŽIŲ,* dabar jau Gormanas šliejasi prie lynų, Poreda jį persekioja, tačiau atsargiai, trumpina nuotolį sau įprastu būdu, į priekį atkišta ir tarp pečių įtraukta galva, „Advokatas“ bando jį staigiai atitolinti smūgiuodamas, teisėjas stabdo, įspėja Poredą dėl nuleistos galvos, kova tęsiasi, GONGAS, pirmojo raundo pabaiga, raundas lyg vienas blyksnis, veiksmas, kuris

– Kalės vaikas.

– Parodyk.

– Jis tai padarė alkūne... alkūne tiesiai į burną, vos tik pamatė išlekiant dantų apsaugą, bjaurybė...

– Nutilk ir parodyk.

– Gerai, LIAUKIS SU TUO VANDENIU, PALIK TĄ VANDENĮ...

– Mokytojau, skauda.

– Nekalbėk niekų.

– Mano burna lyg...

– Tuomet užsičiaupk ir paklausyk. LARI!

– Klausau.

– Viskas prasideda iš pradžių. Viską užmiršk, viskas prasideda iš pradžių, lyg būtų pirmas raundas... neskubėk, blaivia galva, okay? Viskas kaip anksčiau, tu esi stipresnis, todėl būk ramus, lipk į ringą ir atlik savo darbą, tik tiek.

– Kiek jų išpylė?

– Du ar tris, nieko ypatinga.

– DU AR TRIS?

– Žinau gerą stomatologą, viskas bus gerai. Nagi, stokis, kvėpuok. Troškina?

– Aš jį užmušiu, tą kalės vaiką, prisiekiu, kad...

– LARI, PO PERKŪNAIS, NIEKO NEATSITIKO, VISKAS PRASIDEDA IŠ PRADŽIŲ, GAL MALONĖTUM TAI SUPRASTI, IŠ PRADŽIŲ, viskas iš pradžių, nieko neatsitiko, Lari, blaivia galva...

– Okay, okay.

– Pirmas raundas, aišku?

– Pirmas raundas.

– Nieko neatsitiko.

– Gerai.

– Žinai, tau trūksta trijų dantų, priekinių.

– Beisbolo lazda, prieš daug metų.

– Gerai, eik velniop, Lari.

– Velniop.

Antras raundas čia, „Pontiac Hotel“ ringe, radijo KKJ klausytojai girdi tiesioginę transliaciją, Laris „Advokatas“ Gormanas gauna žiaurų smūgį tiesiai į lūpas, dabar jis ringo viduryje... Poreda juda mažai, ginasi, visada pasirengęs pulti, tiesus Gormano smūgis dešine, dar vienas tiesus smūgis, Poredos apsauga nepramušama, Gormanas sukasi aplink jį, tarsi ko ieškotų, STIPRUS SMŪGIS, DAR VIENAS SMŪGIS IR KABLYS Į KORPUSĄ, POREDA PRIE LYNŲ, Poreda kampe, išsisuka į kairę, Gormanas jį persekioja (saugok galvą ir saugokis smūgio iš apačios, jis

vėl bandys), Poreda kampe, bando smūgiuoti iš apačios, į tuštumą, Gormanas daužo jo korpusą, greiti smūgiai į šonus, Poreda toliau saugo veidą, susilenkia, pabando išsisukti į dešinę, ANT GRINDŲ, POREDA ANT GRINDŲ, JIS PRIKLAUPĖ (niekše, ką darai?), TEISĖJAS ATITRAUKIA GORMANĄ, MATYT, SMŪGIS PATAIKĖ Į KEPENIS, TAIKLUS SMŪGIS, DEŠINĖ POREDOS KOJA SULINKSTA LYG PERKIRSTA PUSIAU, POREDA KELIASI, sunkai kvėpuoja, teisėjas Gonsalesas skaičiuoja, atrodo, jis atsigavo, linkteli galvą, kad viskas gerai, *LARI!* (akys nepasikeitė, nieko neatsitiko, čia tik spąstai) *LARI, PALEISK JĮ!* (Mokytojau, supratau, nesiartinsiu, dabar nesiartinsiu, verčiau pašoksiu, truputis šokio jam bus į naudą.) Gormanas sukasi aplink jį, keičia kryptį, nepanašu, kad rengtųsi pulti, gal laukia tinkamos akimirkos... Poreda artinasi, Gormanas nepasiduoda, traukiasi, elegantiškai išsisuka į dešinę, šoka aplink Poredą, vėl keičia kryptį, Poreda bando priartėti, Gormanas atsiremia į lynus, kablys TIESUS GORMANO SMŪGIS, POREDA SUSVERDĖJA, STOVI ĮSIRĖMĘS KOJOMIS, GORMANAS SMŪGIUOJA ABIEM RANKOM, POREDAI SUNKU, POREDA, POREDA, TAIKLUS KABLYS, DAR VIENAS, DABAR SMŪGIUOJA JIS, GREITAI KEIČIASI SMŪGIAIS, GORMANUI KLIUVO, JIS ATSIREMIA Į LYNUS (koks velnias), POREDA VĖL PUOLA, *LARI, EIK IŠ TEN,* POREDA SMŪGIUOJA IŠ APAČIOS, PASKUI KABLIU Į TUŠTUMĄ, *LARI, AR PAGALIAU EISI IŠ TEN?* (vos kvėpuoja) POREDA NESILIAUJA, NUOTOLIS SUMAŽĖJO, GORMANAS PRISPAUSTAS PRIE LYNŲ, POREDA, POREDA, *LARI!* (vos kvėpuoja), POREDA PATAIKO DEŠINE, DAR KARTĄ DEŠINE, ŠĮ KARTĄ TUŠČIAI, POREDA ATLEIDŽIA GNIAUŽTUS, du žingsniai atgal, VĖL TIESUS SMŪGIS, POREDA RINGO VIDURYJE, SUSISUKĘS KAIP EŽYS, STIPRUS GORMANO SMŪGIS, POREDA SVYRUOJA, IEŠKO LYNŲ (kablys, jis nemato kablio), POREDA ATSIRĖMĘS Į LYNUS, GORMANAS LAIKOSI ATSTU, IEŠKO PLYŠIO, POREDA SVYRUOJA KORPUSU (pakliuvai, gražuoli), Gormano smūgis, dar vienas, Poreda neatsako, vis dar ieško KIETAS SMŪGIS IR KABLYS

DEŠINE, POREDA ANT GRINDŲ, VIENAS, DU, NEĮTIKĖTINA, POREDA ANT GRINDŲ (stokis, pajace) TEISĖJAS SKAIČIUOJA, POREDA KELIASI (stokis, aš dar nebaigiau), SVERDĖJA, ŠEŠI... SEPTYNI... AŠTUONI... rodo, kad nori kautis toliau, kova atnaujinta, Gormanas smūgiuoja, priartėja, persekioja Poredą, smūgis, dar vienas, ATSAKOMASIS SMŪGIS, POREDA SUTRIKDO JO RITMĄ, TIESUS ATSAKOMASIS SMŪGIS, GORMANAS SVERDĖJA, LINKSTA KOJOS, TIESUS ATSAKOMASIS SMŪGIS, GORMANUI KLIUVO, TAČIAU JIS STOVI (kokia čia velniava...), dabar bando sueiti į klinčą (patrauk galvą, niekše), įtempta kova, žiūrovai stovi, teisėjas liepia atsitraukti, Gormanas kvėpuoja atvira burna, jam kliuvo tiesus atsakomasis smūgis (Lari, koks tu kvailys), dar vienas klinčas, Poreda velėja priešininkui šonus, taiklus Gormano kablys, suglaustos galvos (jis kalba?!), Poredai geriau sekasi kovoti kūnas prieš kūną (tylėk, niekše, tylėk), teisėjas išskiria boksininkus *TEISĖJAU, KAS ČIA DABAR?* pasitraukdamas Poreda smūgiuoja į korpusą, Gormanas protestuoja *TEISĖJAU, KAS ČIA DABAR? ATVIRA PIRŠTINĖ!!!* Iš čia sunku spręsti (nykščiu į diafragmą, niekše, aš tai žinau), smūgis atrodė švarus, Gormanas traukiasi, kad atsikvėptų, Poreda jo nepersekioja, užima ringo vidurį, pradeda judinti kojas, tokį Gormaną mes pažįstame, GONGAS, raundo pabaiga, aš manau, kad šiame raunde abu boksininkai iš esmės.

– Lari, viskas gerai?

– Šlykštus susitikimas.

– Parodyk burną.

– Šlykštus susitikimas.

– Gerai, nugalėk ir važiuojam namo.

– Jis apsimeta, kad griūva.

– Taip jis ilsisi.

– Ką, po velnių, tai reiškia, jis negali nugriūti be...

– Jam nusispjaut, jis griūva, atsikvepia, tuo metu tu prarandi budrumą, jis visada taip darydavo.

– Aš nė nepaliečiau jo kepenų.

– Jis moka griūti, tikras meistras.

– Po velnių...

– Kvėpuok.

– Jis kaskart bando su galva...

– Tylėk, kvėpuok.

– Ir kalba, supranti, kalba.

– Leisk jam kalbėti.

– Nenoriu, kad jis kalbėtų.

– Kvėpuok.

– Sako, jūs jam sumokėjote, kad mane nugalėtų.

– GAL PAGALIAU NUTILSI IR IMSI KVĖPUOTI?

– ...

– Lari, klausyk, niekada neatsipalaiduok, net jei jis tau atrodys miręs, neatsipalaiduok...

– Ar tai tiesa?

– Kas tiesa?

– Kad jam sumokėjote?

– PO PERKŪNAIS, LARI, ČIA BOKSO VARŽYBOS, NE DISKUSIJA, JEI ŠITAME RINGE PRARASI BUDRUMĄ, JIS IŠTAŠKYS TAVO SUKNISTĄ PONAIČIO VEIDĄ...

GONGAS

– Lari, tu stipriausias. Neužmiršk to.

– Gerai.

– Tu esi stipriausias.

– Mokytojau, jūs kieno pusėje?

– Eik velniop, Lari.

– Velniop.

Trečias raundas čia, „Pontiac Hotel" ringe, Laris „Advokatas" Gormanas prieš Stenlį „Kablį" Poredą, didžiulė įtampa, susitikimas pilnas netikėtumų, žaibiškų smūgių... Gormano klasė prieš Poredos patirtį ir jėgą... tie, kas išvakarėse kalbėjo apie farsą, kuris tik padėtų lažybininkams prisikimšti kišenes, dabar turi vėl patikėti *LARI, NEPRISILEISK JO* du nuostabūs kovotojai (traukis iš kelio, mėšle) Poreda siekia suartėti, priverčia „Advokatą" kovoti artimą kovą (atsiknisk), suglaustos galvos, smūgių serija į šonus, *LARI, NESIPEŠK, EIK IŠ TEN*, teisėjas įsako skirtis, Poreda

nedelsiant suspaudžia gniaužtus, neleidžia Gormanui atsikvėpti, jis akivaizdžiai nusprendė nebepalikti jam erdvės, kad GREIČIAU, *LARI, GREIČIAU SMŪGIUOK IR TRAUKIS,* pasikeitimas padrikais smūgiais į korpusus (greičiau, greičiau, gerai, greičiau), teisėjas vėl įsako skirtis, Poreda nepaleidžia jo, galva įtraukta į pečius, Gormanas meistriškai išsisuka, šoka aplink varžovą, keičia žingsnį, keičia kryptį, Poreda vėl bando suartėti, ŽAIBIŠKAS GORMANO SMŪGIS, tiesus smūgis, prakirtęs Poredos apsaugą, DAR VIENAS SMŪGIS, IR DAR VIENAS, greiti smūgiai, Gormanas pataiko ir vėl šoka aplink (dabar, viskas per vieną minutę, dabar) tai geriausia jo kova, vikrumas ir greitis, DAR SMŪGIS, APGAULINGAS KABLYS, POREDA IŠSISUKA VISU KŪNU, GORMANAS SMŪGIUOJA TIESIAI, PATAIKO POREDAI Į VEIDĄ, *RAMIAU, LARI, RAMIAU, PO VELNIŲ*, Gormanas atrodo lyg guminis, pirmyn ir atgal, greiti smūgiai, regis, Poreda nieko nesupranta, jis laukia prie lynų ir pasiduoda, Gormanas, tikras reginys, tai geriausia jo kova, *LARI, PO VELNIŲ, SUSTOK*, ŠĮ KARTĄ GORMANAS NEPALEIDŽIA, POREDA ATŠOKA NUO LYNŲ, GORMANAS SMŪGIUOJA VIENA RANKA, PASKUI KITA, POREDOS SMŪGIS IŠ APAČIOS, TAIKLUS SMŪGIS, GORMANUI KLIUVO, JIS IRGI SMŪGIUOJA, KABLYS, TAIKLUS, POREDA SUSVERDĖJA, BANDO IŠSISUKTI, GORMANAS NEPALEIDŽIA, KABLYS IŠ ARTI, GORMANAS VĖL PATAIKO (kvėpuok ir smūgiuok), GORMANAS ATSITRAUKIA DU ŽINGSNIUS, Poreda kvėpuoja, žiūrovai stovi, *DABAR TRAUKIS, LARI, TRAUKIS*, visų nervai įtempti kol GORMANAS, ŽAIBIŠKAS SMŪGIS, TIESUS DEŠINE IR KABLYS, SMŪGIS (krisk, niekše) POREDA ATŠOKA NUO LYNŲ (krisk, velnio išpera) SULINKSTA, GORMANAS DVIEM RANKOM (eik velniop velniop velniop), POREDA NUSLYSTA Į ŠONĄ, PLATUS KABLYS, GORMANUI KLIŪVA (gana, dėl Dievo), JIS ATSAKO TIESIU SMŪGIU Į TUŠTUMĄ (kvėpuoti, jau kiek nekvėpuoju?) POREDA PASILENKIA, SMŪGIUOJA IŠ APAČIOS, KLIUDO, KABLYS DEŠINE, GORMANAS TRAUKIASI, *LARI!!!* POREDA JĮ PERSEKIOJA, *LARI, PAKELK*

RANKAS!!! (pakelk rankas) POREDA DU KARTUS SMŪGIUOJA Į KORPUSĄ (kvėpuoti, privalau kvėpuoti), *NENULEISTI RANKŲ, DĖL DIEVO* (kiek dar liko?), POREDOS KABLYS, Į TUŠTUMĄ, DAR VIENAS KABLYS (iš apačios) GORMANO SMŪGIS IŠ APAČIOS, Į TUŠTUMĄ (pakelk rankas), *LARI, LAIKYK IŠKĖLĘS RANKAS!!!* STIPRUS POREDOS SMŪGIS DEŠINE, GORMANUI KLIUVO, GORMANAS GULI ( ) GORMANAS GULI, GORMANAS GULI (kur jis?) GALINGAS POREDOS SMŪGIS KAIRE RANKA PARVERTĖ ANT GRINDŲ LARĮ „ADVOKATĄ" GORMANĄ, JIS GULI AUKŠTIELNINKAS (šviesos, šurmulys, šviesos, šaltis), PAKELIA GALVĄ, TIES JUO PALINKĘS SEKUNDES SKAIČIUOJA TEISĖJAS GONSALESAS (pykina, kraujas ant batų, teisėjo batų, po velnių, pro kur jis prakišo tą kumštį?), TRYS (reikia atsisėsti, atsisėsti, šviesos, šaltis, veidai, didžiuliai veidai, pykina, Viešpatie, koks nuovargis, kodėl nepamačiau, kaip jis pradėjo smūgiuoti, kvailys), KETURI (pataikė tiesiai į dešimtuką, velniai griebtų, žiūrėk į lynus ir skaičiuok, trys, matau, trys, gerai, visi tie veidai, viena moteris rėkia, velnias, negirdžiu riksmo), PENKI (kojos, kojos, jaučiu kojas, viskas gerai, dabar atsistok, ausyse šniokščia, kur Mondinis? kvėpuok, smegenims reikia deguonies, kvėpuok), ŠEŠI (nejaučiu lūpų, velnias, Mondini, kiek dar liko? Jaučiu kojas, reikia nulaikyti galvą, žiūrėk į vieną tašką, užsimerk, suknistas teisėjau, kodėl prisikišai taip arti prie manęs? Jo burnoje vienas auksinis dantis), SEPTYNI (gerai, reikia palaukti, kol liausis svaigti galva, ausyse šniokščia, žvilgsnis šokinėja, kojos turi mane išnešti, jos mane išneš, ne bėda, nejaučiu lūpų, Mondini, aukštyn žemyn visu kūnu, šokinėk, tai nesunku), AŠTUONI (aišku, galiu kovoti toliau, aš kovosiu, suknistas teisėjau, Mondini, kiek dar liko? Kovoju toliau, viskas gerai, kur Poreda? Parodyk man Poredos veidą, niekše, o koks mano veidas?) BOKS, dar 23 sekundės iki šio dramatiško trečio raundo pabaigos, Poreda mėgina prispausti Gormaną prie lynų, Gormanas traukiasi, dirba kojomis, smūgiuoja, kad atstumtų Poredą, 18 sekundžių, POREDA, PIRMYN, Gormanas išsisuka į kairę, SVYRUOJA, POREDA PUOLA, SMŪGIS DEŠINE,

TAIKLUS, DAR KARTĄ DEŠINE, Į VEIDĄ, GORMANAS EINA Į KLINČĄ, ATRODO IŠSEKĘS, POREDA NEPALEIDŽIA, IEŠKO TINKAMO PLYŠIO, GORMANAS STENGIASI ATSAKYTI, DEŠINE, KAIRE, NEPATAIKO, DAR KARTĄ DEŠINE, SMŪGIS ŽEMIAU JUOSTOS, POREDA PROTESTUOJA, TEISĖJAS STABDO VARŽYBAS, ĮSPĖJIMAS GORMANUI, 5 SEKUNDĖS, POREDA PUOLA GORMANĄ LYG ŽVĖRIS, PAŠĖLUSI ARTIMA KOVA KŪNAS PRIEŠ KŪNĄ,

GONGAS

GONGAS IŠGELBSTI GORMANĄ IŠ KEBLIOS PADĖTIES po kritimo, kuris

– Kvėpuok.

– ...

– Sėskis ir kvėpuok, nagi.

– ...

– Parodyk, gerai, pažiūrėk į mane, gerai, liaukis seilėtis, kvėpuok.

– ...

– Tas žemas smūgis man patiko... Poreda jau ne toks kaip kadaise, jis turėjo kristi be sąmonės, taškas būtų tavo... jis jau ne toks kaip kadaise.

– ...

– Rankos ir kojos sveikos?

– Taip.

– Kvėpuok.

– Nemačiau jo.

– Trumpas kablys, jo nepastebi nuo varžybų pradžios.

– ...

– Štai, vanduo.

– Mokytojau...

– Tik paskalauk, negerk, NEGERK, išspjauk, gerai.

– Mokytojau, ką man daryti?

– Viskas gerai, dabar kvėpuok, KVĖPUOK.

– Ką man daryti?

– Kaip burna?

– Nejaučiu.

– Juo geriau.

– Mokytojau, nežinau, ką turiu daryti ten, ringe.

– GANA SEILĖTIS, ar gali kvėpuoti?

– Mokytojau...

GONGAS

– Eik velniop, Lari.

– Mokytojau...

Ketvirtasis raundas čia, „Pontiac Hotel“ ringe, aštuoni tūkstančiai susirinkusiųjų rėkia, Poreda ir Gormanas stovi ringo centre, abiejų veidai sudaužyti, Gormano lūpos kraujuoja, Poredos akis pusiau užtinusi, dabar jie juda lėtai, tyrinėdami vienas kitą ringo centre (viskas taip toli viskas daug lėčiau, Poreda lėtesnis mano pirštinės raudonos kaip ir to kito flash bado rankas, ram ram skausmas neleidžia nualpti, nuostabus skausmas orgija ram velnio išpera Poreda, išgraužk, aš nieko nepajutau, nieko nebejaučiu, gali daužyti, jei nori, leisiu tau priartėti, eikš, senas niekše dešine dešine kaire, tu bijai smūgio kaire, nematai kablio, nebeturi akies, žiūrėti, žiūrėk, kraujas tvinksi galvoje, eikš artyn, aš tavęs neieškosiu, išgraužk, aš nepajutau nieko daugiau nebejausiu, nieko daugiau nėra, tik pragaras, eikš į pragarą ram gražus kampas, lynas už nugaros, kvapas ram, velnias, ram ram šokinėja kaip Dievas, ram niekše, kietakaktis mano pirštai nebegali jo matyti, maita, nebegali jo matyti, sveikas atvykęs į pragarą) KAIRYS GORMANO KABLYS, TIKRAS SMŪGIS, NEĮTIKĖTINA, POREDA LOŠTELI ATGAL, JIS RINGO CENTRE, NEGALI AUKŠTAI GINTIS, SUSVERDĖJA, GORMANAS LĖTAI ARTĖJA, POREDA ŽINGTELI ATGAL, GORMANAS KAŽKĄ JAM RĖKIA, PRISIARTINA, GORMANAS, POREDA SUSTINGĘS, GORMANAS, GORMANAS, VISI ŽIŪROVAI STOVI

Gouldas mato, kaip pasisuka užrakto sklendė ir durys atsidaro. Tarpduryje pasirodo uniformuotas vyras.

– Ei, berniuk, kodėl neatsiliepi?

– Ką?

– Beldžiau norėdamas patikrinti bilietus, tu neatsiliepei, ką, gal užmigai tualete?

– Ne.

– Turi bilietą?

– Taip.

– Viskas gerai?

– Taip.

Sėdėdamas ant unitazo, Gouldas padavė bilietą.

– Beldžiau, bet tu neatsiliepei.

– Nesvarbu.

– Tau ko nors reikia?

– Ne, viskas gerai.

– Žinai, kartais kas nors čia nualpsta, pagal taisykles privalome atidaryti.

– Suprantama.

– Ar jau išeini?

– Taip, tuoj išeisiu.

– Duris tik priversiu, gerai?

– Taip.

– Kitą kartą atsiliepk.

– Taip.

– Gerai, geros kelionės.

– Ačiū.

Kontrolierius privėrė duris. Gouldas atsistojo ir užsitraukė kelnes. Žvilgtelėjo į veidrodį. Atidarė duris, išėjo ir uždarė duris. Koridoriuje stovėjo moteris ir žiūrėjo į jį. Jis grįžo į savo vietą. Anapus lango pro šalį vienodai slydo gamtovaizdis. Traukinys lėkė į priekį.

27

Gouldo tėvas atvažiavo vėlai vakare, jau sutemus. Apsidairė.

– Čia viskas pasikeitę.

Jis buvo be uniformos. Veidas atrodė kažkoks berniokiškas. Gal

dėl šypsenos. Avėjo rudais suvarstomais batais, gana elegantiškais. Sunku buvo įsivaizduoti, kad su tokiais batais galima kariauti. Jie atrodė tinkamesni nešioti taikos metu, nuobodžiu, ramiu taikos metu.

Šatsi pažvelgė pro langą į lauką – tikėjosi pamatyti kareivių, apsauginių ar ko nors panašaus. Tačiau ten nieko nebuvo. Keista, pagalvojo. To vyro niekada neįsivaizdavo *vieno*. Dabar jis buvo čia. Vienas. Suprask, kad nori.

Gouldo tėvas prisistatė Halėjum. Pasakė, kad jam būtų malonu, jei Šatsi vadintų jį tiesiog Halėjum. Ne generolu.

Dar pridūrė, kad iš tikro jis visai ne generolas.

– Ne?

– Na, tai ilga istorija. Vadinkite mane Halėjum, gerai?

Šatsi atsakė, kad gerai. Ji buvo iškepusi picą, ir juodu sėdo valgyti prie stalo virtuvėje griežiant radijui, ir taip toliau. Gouldo tėvas pasakė, kad pica skani. Paskui paklausė apie Gouldą.

– Generole, jis pasitraukė.

– Gal paaiškintumėt tiksliau, ką tai reiškia?

Šatsi paaiškino. Pasakė, kad Gouldas išvyko, bet taip ir neatvyko į Kuvernėjų, jis sėdo į traukinį, važiuojantį kažkur kitur, ji nežinanti kur, ir iš ten jai paskambino.

– Jis jums paskambino?

– Taip. Norėjo pasakyti, kad negrįš ir...

– Ar galėtumėte tiksliai pakartoti jo žodžius?

– Nežinau, jis tik pasakė, kad negrįš, ir paprašė jo neieškoti, paleisti jį, tiksliai taip ir pasakė, paleisti jį, pasakė, kad viskas gerai, o paskui pasakė „dabar paaiškinsiu, ką daryti su pinigais“. Ir paaiškino.

– Kokiais pinigais?

– Pinigais, tiesiog pinigais, paklausė, ar galėčiau jam atsiųsti pinigų pirmosioms savaitėms, paskui kaip nors prakusiąs.

– Pinigų.

– Taip.

– Ir jūs jam nieko nepasakėt?

– Aš?

– Jūs.

– Nežinau, atrodo, ne, nedaug tepasakiau. Klausiausi. Stengiausi iš balso suprasti, ar jis buvo... nežinau, stengiausi suprasti, ar jis bijo, kažko panašaus, ar... ar yra ramus. Suprantate?

– ...

– Man pasirodė, kad jis ramus. Prisimenu, pamaniau, kad jo balsas ramus, netgi linksmas, taip, dabar tai gali atrodyti keista, tačiau jo balsas buvo linksmo berniuko.

– Jis nepasakė, kur yra?

– Ne.

– O jūs nepaklausėte, tiesa?

– Ne, atrodo, ne.

– Neabejoju, kad pagal pokalbių lenteles galima nustatyti, iš kur jis skambino. Neturėtų būti sunku.

– Generole, nedrįskite to daryti.

– Kaip turėčiau suprasti?

– Jei mylite Gouldą – nedarykite to.

– Panele, jis tik berniukas, negali vienas šlaistytis po pasaulį, *pavojinga* šlaistytis po pasaulį, aišku, aš jam neleisiu...

– Žinau, tai pavojinga, bet...

– Jis dar tik berniukas...

– Taip, bet *jis nebijo,* štai kur esmė, jis nebijo, esu tuo tikra. Todėl ir mums nereikia bijoti. Manau, turime būti drąsūs, suprantate?

– Ne.

– Manau, turime rasti savyje drąsos leisti jam klajoti.

– Jūs rimtai?

– Taip.

Ji kalbėjo rimtai. Buvo tikra, kad Gouldas daro kaip tik tai, ką buvo tvirtai nusprendęs padaryti, o jei taip, pasirinkimas nedidelis, viskas, ką gali padaryti, – žiūrėti ir netrukdyti, tik tiek, kuo mažiau trukdyti.

Gouldo tėvas pasakė, kad ji išprotėjusi.

Tada Šatsi atsakė:

– Tai visiškai nesvarbu

Ji papasakojo jam istoriją apie upes, tą pačią istoriją, kurioje upė, norėdama pasiekti jūrą, vingiuoja į kairę ir į dešinę, nors neabejotinai greičiau ir *praktiškiau* būtų tekėti tiesiai į tikslą, neapsunkinant sau gyvenimo visais tais vingiais, kurie trigubai – tiksliau, trys kablelis keturiolika karto, – pailgina kelią, kaip tiksliai ir moksliškai išsiaiškino mokslininkai. Gražiai išsiaiškino.

– Tarsi jos būtų *priverstos* vingiuoti, suprantate? Atrodo kvailystė, pagalvojus atrodo tikra kvailystė, tačiau jos *privalo* tekėti kaip tik taip, vienas vingis po kito, ir tas kelias nėra nei kvailas, nei logiškas, nei teisingas, nei klaidingas, tiesiog toks jų kelias, jų kelias, ir tiek.

Gouldo tėvas kiek patylėjo mąstydamas. Paskui tarė:

– Kur jis prašė išsiųsti juos, tuos pinigus?

– Nepasakysiu, net jei pririštumėt mane prie atominės galvutės ir iššautumėt į kurią nors japonų salą.

Tada jie vėl ilgokai tylėjo. Šatsi pradėjo viską kraustyti nuo stalo, Gouldo tėvas žingsniavo po kambarį, retkarčiais stabtelėdamas prie langų ir pažvelgdamas į lauką. Paskui užlipo į antrą aukštą. Šatsi girdėjo jo žingsnius ant lubų. Įsivaizdavo jį dairantis po Gouldo kambarį, liečiant jo daiktus, atidarinėjant spintas, imant į rankas nuotrauką ir panašius dalykus. Paskui išgirdo, kaip jis įėjo į tualetą. Išgirdo šniokščiant nuleidžiamą vandenį, pagalvojo apie Larį „Advokatą“ Gormaną ir staiga suprato, kaip jai jo trūksta, velniškai trūksta. Gouldo tėvas nulipo žemyn. Atsisėdo ant sofos. Vienas iš jo rudųjų batų raištelių buvo atsirišęs, bet jis to arba nepastebėjo, arba jam tai nė velnio nerūpėjo.

Šatsi išjungė virtuvėje šviesą. Paliko įjungtą radiją, tačiau išjungė šviesą ir atsisėdo ant grindų, atsirėmusi nugara į sofos atkaltę. Antrosios sofos, žaliosios. Gouldo tėvas sėdėjo ant mėlynosios. Per radiją pranešinėjo žinias apie eismą keliuose. Greitkelyje įvyko avarija. Kol kas be aukų. Bet niekad nežinai.

– Panele, žinote, mano žmona buvo labai graži. Kai vedžiau, ji buvo tikra gražuolė. Ir *smagi.* Nė akimirkai nenustygdavo vietoje, jai viskas patiko, ji buvo iš tų žmonių, kurie ir pačioms nereikšmingiausioms nesąmonėms suteikia prasmę, kažko tikisi net iš

jų, ji tikėjo gyvenimu, suprantate? Tokia ji buvo. Vedžiau ją gerai nė nepažindamas, buvome susitikę prieš tris mėnesius, ne daugiau, tokie dalykai man nebūdingi, tačiau ji paprašė ją vesti, ir aš tai padariau, ir manau, kad tai geriausia, ką esu padaręs per visą savo gyvenimą, rimtai. Mudu buvome labai laimingi, prašau tuo patikėti. Taip pat ir vaikas, kai ji suprato, kad laukiasi, tai manęs nė kiek neišgąsdino, priešingai, nudžiugau, abu manėme, kad tai nuostabu, teisinga. Kiekvienais metais važiuodavome gyventi vis į kitą miestą, tokia tarnyba, esi priverstas judėti, ji važiuodavo kartu, kur tik nuvažiuodavo, jausdavosi, lyg būtų ten gimusi, lyg tai būtų jos gimtasis miestas. Visur rasdavo draugų. Kai gimė Gouldas, gyvenome Almendero bazėje. Radarai ir sekimo sistemos, panašūs dalykai. Ir gimė Gouldas. Aš daug dirbau, kiek prisimenu, ji atrodė laiminga, prisimenu, juokdavomės, ir viskas buvo kaip anksčiau, gražus gyvenimas. Nežinau, kada viskas apsivertė. Matote, Gouldas niekada nebuvo lengvas vaikas, noriu pasakyti, jis nebuvo normalus vaikas, jei tarsime, kad yra normalių vaikų, kitaip tariant, jis buvo vaikas, nepanašus į vaiką. Atrodė, tarsi būtų suaugęs. Kiek prisimenu, mes jam nedarėme nieko ypatingo, elgėmės su juo kaip išeidavo, nė nemanėme, kad su juo reikėtų elgtis kaip nors ypatingai. Gal klydome. Kai pradėjo lankyti mokyklą, išaiškėjo ta genijaus istorija. Jam buvo atliktas testas, moksliniai tyrimai, ir galiausiai mums buvo pasakyta, kad pagal visus duomenis šitas vaikas – genijus. Taip ir pasakė. Genijus. Pasirodė, kad jo smegenys yra ties viršutine delta skalės riba. Ar suprantate, ką noriu pasakyti?

– Ne.

– Tai Stokeno parametrai.

– A.

– Genijus. Nesidžiaugiau ir neliūdėjau, taip pat ir mano žmona, ji nežinojo, ką manyti, mums buvo vis viena, suprantate? Mano žmona vardu Rut. Rut. Ji pasijuto blogai mums gyvenant Topekoje. Ją tarsi užplūsdavo atminties skylės, nebeprisimindavo, kas esanti, paskui vėl tapdavo normali, tačiau atrodydavo lyg po sunkiausio darbo, kitaip tariant, visiškai išsekusi. Smegenyse gali

nutikti keistų dalykų. Jos smegenyse viskas kiek susijaukė. Buvo matyti, kad ji stengiasi susigrąžinti jėgas, gyvenimo džiaugsmą, tačiau kaskart turėdavo pradėti viską iš pradžių, tai nebuvo lengva, atrodė, tarsi būtų turėjusi iš šukių vėl sudėlioti kažkokį sudužusį daiktą. Daktarai kalbėjo, jog tai tik nuovargis, tik išsekimas, paskui staiga ją pradėjo tirti. Prisimenu, tuomet jau nebebuvome laimingi. Vis dar mylėjome vienas kitą, labai mylėjome, bet buvo sunku, per tą jos skausmą viskas atrodė truputį kitaip. Tuo metu ji daug laiko praleisdavo su Gouldu. Nebuvau tikras, kad Gouldui tai gerai, o dabar, pagalvojęs, suprantu, kad ir jai gyvenimas su tuo vaiku nebuvo geriausias vaistas. Tas vaikas sujaukdavo tavo mintis. Jai nereikėjo, kad kas nors sujauktų jos mintis. Bet atrodė, kad juodviem gera kartu. Žinote, žmonės kartais bijo tokių kaip Rut, jie nenoriai būna su tais, kurie, tarkime, turi psichinių problemų, norių pasakyti, tikrų problemų. Bet Gouldas nebijodavo. Jie suprasdavo vienas kitą, juokdavosi, kurdavo savo istorijas. Atrodė lyg žaidimas, bet nežinau, netikiu, kad tai būtų padėję jai, Rut, ar jam. Iš to, kaip viskas baigėsi, sakytum ne. Paskui Rut staiga pradėjo blogėti, labai sparčiai, ir daktarai man pasakė, kad reikia viską baigti, kad ir kaip būtų nemalonu, jai reikalingas nuolatinis gydymas, reikia važiuoti į kliniką, ji nebegalinti gyventi įprastoje vietoje. Man tai buvo didelis smūgis. Žinote, visą gyvenimą dirbau kariuomenėje, manęs niekas nemokė suprasti, ten moko vykdyti užduotis, o ne jas suprasti. Padariau, kaip buvo sakyta. Nuvežiau ją į vieną kliniką. Daug dirbau, bet turėdamas laiko važiuodavau pas ją. Užtrukdavau ilgiau, norėjau, kad ji būtų su manim, o aš su ja. Vėlai vakare grįždavau namo, dažnai per vėlai, kad rasčiau Gouldą dar nemiegantį. Prisimenu, rašydavau jam raštelius. Niekada gerai nežinojau, ką rašyti. Kartais pasistengdavau grįžti anksčiau, tada su Gouldu žaisdavome arba klausydavomės radijo transliacijos iš bokso varžybų – niekada neturėjome televizoriaus, Rut nekentė televizoriaus, o aš labai mėgau boksą, jaunystėje teko keletą kartų kautis ringe, man visada patiko boksas. Žodžiu, sėdėdavome ir klausydavomės. Kalbėdavomės mažai. Žinote, kalbėtis su sūnumi – ne toks dalykas, kad galėtum improvizuoti. Reikia pra-

dėti labai anksti arba, patikėkite, gausis tikra velniava. Tai buvo tikra velniava, neabejotinai. Galiausiai viskas subyrėjo, kai kariuomenė nutarė mane perkelti į Portlorenką. Už tūkstančių kilometrų nuo čia. Pagalvojau, o paskui apsisprendžiau. Žinau, gali atrodyti kvaila ar net piktavališka, tačiau norėjau būti su Rut, norėjau gyventi kaip anksčiau su ja, gražiai kaip pirma, ir galėjau padaryti bet ką, kad taip nutiktų. Netoli karinės bazės suradau kliniką ir pasiėmiau Rut kartu. Bet Gouldą palikau čia. Buvau tikras, kad geriau jį palikti čia. Žinau, mane pasmerksite, tačiau nenoriu teisintis ar aiškinti. Noriu tik pasakyti, kad Gouldas buvo vienas pasaulis, tas vaikas buvo vienas pasaulis, o mudu su Rut – kitas pasaulis. Pamaniau turįs teisę gyventi *savo* pasaulyje. Taip jau atsitiko. Teisinga ar klaidinga, bet taip jau atsitiko. Visada rūpinausi, kad Gouldui nieko netrūktų, kad jis galėtų augti mokydamasis, nes toks buvo jo kelias. Bandžiau atlikti savo pareigą. Ir visada maniau, kad man, vienaip ar kitaip, pavyksta. Atrodo, klydau. Tačiau Rut jaučiasi geriau, dabar ji išleidžiama ilgesniam laikui, grįžta namo ir retkarčiais atrodo tokia pat kaip anksčiau. Mudu juokiamės, ir žmonės gali būti su mumis, jie jau nebijo. Kartais ji būna labai graži. Sykį, kai ji man atrodė tikrai normali ir rami, paklausiau, gal kartais norėtų pamatyti Gouldą, galėtume jį kada nors atsivežti. Ji atsakė ne. Niekada daugiau apie tai nekalbėjome.

Jis atrodė taip, tarsi kažkas netikėtai būtų išjungęs jam šviesą. Kažkas ją įjungė, o dabar nusprendė išjungti.

Pasakė

– Atsiprašau

bet iš tiesų nieko nesigirdėjo. Šatsi suprato, kad jis pasakė

– Atsiprašau,

tačiau kas žino: niekada negali būti tikras.

Buvo labai vėlu, ir Šatsi svarstė, kas dar turėtų įvykti. Pabandė prisiminti, ar dar turi ką pasakyti. Arba padaryti. Tam vyrui, kuris dabar sėdėjo sustingęs ant sofos ir žiūrėdamas į savo rankas kartkartėmis sunkiai nurydavo seiles, viskas atrodė labai sudėtinga. Ji pagalvojo, kad gal reikėtų paklausti apie tą istoriją, kad jis yra generolas, tačiau ne visai, žodžiu, apie visą tą istoriją. Paskui pa-

galvojo, kad šita mintis nėra gera. Dar prisiminė, kad geriau būtų pakalbėti apie pinigus. Tuos pinigus Gouldui kažkaip reikėjo nusiųsti. Galvojo, iš kurios pusės pradėti kalbą, kai išgirdo Gouldo tėvą klausiant

– Koks dabar Gouldas?

Paklausė lyg nauju balsu, tarsi šią akimirką jam kas būtų jį grąžinęs, išskalbtą ir išlygintą. Lyg iš skalbyklos.

– Koks dabar Gouldas?

– Paaugęs.

– Klausiu apie ką kita.

– Manau, gerokai paaugęs.

– Ar jis kartais juokiasi?

– Aišku, juokiasi, kodėl klausiat?

– Nežinau, kažkada jis mažai juokdavosi.

– Esame smagiai prisikvatoję, jei tai jus domina.

– Gerai.

– Ko nemirėm iš juoko, tikrai.

– Gerai.

– Jo rankos panašios į jūsų.

– Tikrai?

– Taip, tokie pat pirštai.

– Keista.

– Kodėl? Juk jis jūsų sūnus!

– Taip, aišku, norėjau pasakyti, keista, kad kažkur pasaulyje yra berniukas, kuris turi tavo rankas, tokias pat rankas kaip tavo. Keistas dalykas. Jums patiktų?

– Taip.

– Taip atsitiks. Kai turėsite vaikų.

– Taigi.

– Verčiau gimdytumėt vaikus, o ne vesternus.

– Taip manote?

– Ar bent jau vaikus kartu su vesternais.

– Nebloga mintis.

– Pagalvokite.

– Taigi.

– Draugai?
– Mano?
– Ne, norėjau pasakyti... Gouldo.
– Gouldo? Na...
– Jam reikia kokio nors draugo.
– Na... jis turi Dyzelį ir Pumerangą.
– Kalbu apie tikrus draugus.
– Jie jį labai myli, tikrai.
– Taip, panele, tik jie nėra tikri.
– Ar yra skirtumas?
– Aišku, yra.
– Man jie labai mieli.
– Rut irgi taip sakydavo.
– Matote?
– Taip, panele, bet jie *neegzistuoja*. Jis juos sugalvojo.
– Sutinku, bet...
– Tai nenormalu, tiesa?
– Kiek keista, tačiau nėra nieko bloga, jie jam daro gerą įtaką.
– Jie jūsų nebaugina?
– Manęs? Ne.
– Jūsų nebaugina, kad berniukas visą laiką vaikšto su dviem draugais, kurie neegzistuoja?
– Ne, kodėl turėtų baugintì?
– O mane baugina, prisimenu, tai buvo vienas iš dalykų, dėl kurių Gouldas mane baugino. Dyzelis ir Pumerangas. Aš jų bijojau.
– Juokajate? Jie nė musės nenuskriaustų, o gali mirtinai prajuokinti. Patikėkit, man jų trūksta, ne tik Gouldo, noriu pasakyti, labiausiai mėgdavau, kai jie būdavo kartu, visi trys.
– Norite pasakyti, kad milžinas su nebyliu taip pat pradingo?
– Taip, jie išvyko kartu su juo.
Gouldo tėvas nusijuokė tyliai purtydamas galvą.
Tarė:
– Beprotnamis.
Paskui pakartojo dar sykį:

– Beprotnamis.

– Generole, nesijaudinkite, Gouldas susitvarkys.

– Tikiuosi.

– Reikia tik juo pasitikėti.

– Taip.

– Tačiau jis susitvarkys. Tas berniukas labai stiprus. Neatrodo, tačiau jis labai stiprus.

– Tikrai taip manote?

– Taip.

– Jis turi aibę galimybių, daugybę talentų, gali viską paleisti vėjais.

– Jis tik daro tai, ką nori daryti. Ir nėra kvailys.

– Jam visada patiko mokytis, Kuvernėjuje jam būtų už tai mokėję, nebuvo priežasties bėgti. Ar jums neatrodo keista pradingti kaip tik dabar?

– Nežinau.

– Jis tikrai jums nieko nepaaiškino telefonu?

– Mažai.

– Ką nors juk turėjo pasakyti.

– Apie pinigus.

– Nieko daugiau?

– Nežinau, blogai girdėjosi.

– Ar jis skambino iš kabinos gatvėje?

– Kalbėjo kažką apie paspirtą kamuolį.

– Nuostabu.

– Bet aš nelabai supratau.

– Nesupratote?

– Ne.

Gouldo tėvas ir vėl nusišypsojo purtydamas galvą. Tačiau nepasakė:

– Beprotnamis.

Šį kartą pasakė:

– Nepadėsite man jo surasti, tiesa?

– Generole, jūs jo neieškosite.

– Ne?

– Ne.

– Iš kur jūs žinote?

– Pirma nebuvau tuo tikra, dabar žinau.

– Tikrai?

– Taip, dabar, kai jus pamačiau, esu tuo tikra.

– ...

– Jūs jo neieškosite.

Gouldo tėvas atsistojo ir pradėjo žingsniuoti po kambarį. Priėjo prie televizoriaus. Jis atrodė medinis, bet kas žino, galėjo būti iš plastiko, imituojančio medį.

– Nusipirkote?

– Ne, Pumerangas pavogė jį iš japono.

– A.

Gouldo tėvas paėmė nuotolinio valdymo pultą ir paspaudė jungiklį. Nieko neatsitiko. Pamaigė mygtukus, bet ir vėl nieko neįvyko.

– Panele, ar galite man atsakyti į vieną klausimą, tik atvirai?

– Klausau?

– Ar jūs niekada nebijojote gyventi su tokiu vaiku kaip Gouldas?

– Tik vieną kartą.

– Vieną kartą kada?

– Vieną kartą, kai pradėjo pasakoti apie savo motiną. Kalbėjo, kad jo motina išprotėjo, ir papasakojo visą istoriją. Baugino ne tiek jo žodžiai, bet *balsas,* kokiu kalbėjo. Jis skambėjo lyg senio balsas. To, kuris jau seniai viską žino ir žino, kaip viskas baigsis. Senis.

– ...

– Jam reikėjo ko nors, kas jam padėtų būti mažam.

– ...

– Jis netikėjo, kad tikrame gyvenime gali būti mažas ir nebūti išnaudojamas arba nužudytas, ar kas nors panašaus.

– ...

– Jis manė, kad būti genijumi – didelė laimė, nes tai būdas išgelbėti savo gyvybę.

– ...

– Būdas neatrodyti vaiku.

– ...

– Nežinau. Manau, tai buvo jo svajonė – būti vaiku.

– ...

– Norėjau pasakyti, manau, kad tai *jo* svajonė. Manau, kad dabar, kai jau yra didelis, pagaliau gali būti mažas visą likusį gyvenimą.

Jie sėdėjo iki vėlumos, kalbėdami apie karus ir vesternus arba tylėdami, įsijungę radiją, iš kurio sklido kažkokia muzika. Pagaliau Gouldo tėvas pasakė, kad norėtų pernakvoti čia, jei jai nekliudys. Šatsi atsakė, kad jis gali daryti ką tik nori, šitie namai priklauso jam, be to, jai nė kiek nekliudys, priešingai, ji džiaugsis, jei jis pasiliks. Pasakė, kad galėtų pakloti jam lovą Gouldo kambaryje, tačiau jis mostelėjo ir tarė, kad verčiau ne, norėtų miegoti ant sofos, jokių problemų, sofa puikiai tiksianti.

– Ji nelabai patogi.

– Patikėkite, man puikiai tiks.

Tad jis miegojo ant sofos. Mėlynosios. Šatsi miegojo savo kambaryje. Pirma ilgokai sėdėjo ant lovos neišjungdama šviesos. Paskui atsigulė miegoti.

Kitą rytą juodu susitarė dėl pinigų. Paskui Gouldo tėvas paklausė Šatsi, ką ji mananti veikti. Norėjo paklausti, ar ji ketina likti čia, ar ne.

– Nežinau, manau, čia dar kiek pagyventi.

– Man būtų ramiau, jei taip ir padarytumėt.

– Taip.

– Jei Gouldui kartais šautų į galvą grįžti, būtų geriau, jei jis čia ką nors rastų.

– Taip.

– Galite man skambinti, kada tik norite.

– Gerai.

– Aš jums paskambinsiu.

– Taip.

– Ir jei jums ateitų kokia gera mintis, nedelsiant man pasakykite, gerai?

– Aišku.

Paskui Gouldo tėvas pasakė, kad ji šauni mergina. Ir padėkojo jai už tai, kad yra šauni mergina. Dar kažką pasakė. Ir galiausiai paklausė, ar galėtų jai kuo nors padėti.

Iš pradžių Šatsi nieko nepasakė. Tačiau paskui, kai jis jau beveik žengė pro duris, pasakė, kad tikrai, jis galėtų jai padėti. Paklausė, ar galėtų kada nors supažindinti ją su Rut. Nepaaiškino kodėl, tik paprašė:

– Ar galėtumėt kada nors mane supažindinti su Rut?

Gouldo tėvas akimirką tylėjo. Paskui atsakė: „Taip“.

28

Per pievų skraistę vėjas veja gamtovaizdį ir dvasias į vakarus, aplenkdamas Klosingtauną lyg senas teisėjas, kuris pavargęs grįžta po eilinio mirties nuosprendžio. Muzika.

Muzika visada būdavo ta pati, ją atlikdavo Šatsi, lūpomis.

Lauke naktis. Seserų Dolfin namų svetainėje sėdi jiedvi ir atėjūnas, tas, kurį jos apšaudė, kai jis atvyko į miestelį.

Objektyviai žiūrint, atrodė keistoka, bet jei bandydavai tai pasakyti Šatsi, ji tik patraukdavo pečiais ir pasakodavo toliau.

Atėjūnas buvo vardu Filas Vitakeris. Kirtis ant *i*. Vitakeris.

Filas Vitakeris buvo ne iš tų žmonių, kurie noriai keliauja. Tarkime, jis keliaudavo tik tada, jei jam kas gerai sumokėdavo, iš anksto. Iš Klosingtauno jis gavo nepaprastai malonų laišką ir tūkstantį dolerių, jei pasivargins jį perskaityti. Gera pradžia. Laiške buvo parašyta, kad jei norįs gauti likusius devynis tūkstančius, turįs atvykti į vienintelį raudoną miestelio namą.

Vienintelis raudonas miestelio namas priklausė seserims Dolfin.

Todėl dabar jie sėdi čia, svetainėje, ir šnekučiuojasi. Visi trys.

– Kodėl aš? – paklausė atėjūnas.

– Pone Vitakeri, galvojant apie mūsų problemą, akivaizdu, kad jūs visais atžvilgiais atrodote tinkamiausias asmuo ją išspręsti, – tarė Džuli Dolfin.

– Mums reikia geriausio, o tu, vaikine, toks esi, – tarė Melisa Dolfin.

Šatsi sakydavo, kad jos vienodos, bet jos nebuvo vienodos. Kartais su dvyniais taip būna: iš pažiūros jos atrodė lyg du vandens lašai, tačiau tarsi viena siela, padalyta pusiau, kurios viena pusė visa balta, kita – juoda. Džuli buvo balta. Melisa – juoda. Sunku įsivaizduoti jas atskirai.

Galbūt jos nė neegzistuoja viena be kitos, sakydavo Šatsi.

Keistas mėlynas peizažas, nutapytas ant puodelio, kurį Džuli Dolfin kelia prie lūpų, šono. Verbenos arbata.

– Negalėjote nepamatyti, kad šis miestelis tik iš pažiūros atrodo normalus; čia kasdien nutinka kas nors, ką, pavartodami eufemizmą, galėtume pavadinti *nuobodybe*.

– Panele, Vakaruose visi miesteliai vienodi.

– Nesąmonė, – tarė Melisa Dolfin.

Atėjūnas nusišypsojo.

– Nesupratau.

– Suprasite. Tačiau bijau, kad jums teks išklausyti kelis pasakojimus. Ar galėtume jus paprašyti sugrįžti rytoj, leidžiantis saulei? Mums bus malonu jas papasakoti.

Filas Vitakeris nebuvo iš tų, kuriems patinka vilkinti reikalą. Jei reikėjo padaryti darbą, norėjo padaryti jį kuo greičiau.

Džuli Dolfin padėjo ant stalo pluošą banknotų – jie atrodė lyg išlyginti.

– Pone Vitakeri, neabejojame, kad tai jums padės susitaikyti su galimais nepatogumais, kurių galėtų kilti dėl ilgesnės nei numatyta jūsų viešnagės miestelyje, kol suprasite mūsų reikalą.

Du tūkstančiai dolerių.

Atėjūnas linkteli, paima pinigus, ir šie dingsta jo kišenėje.

Atsistoja. Priremtas prie jo kėdės tarsi smuiko dėklas stovi kietos odos lagaminėlis. Filas Vitakeris niekada su juo nesiskiria.

– Jei jau tiek mokame, gal galėtume bent žvilgtelėti? – klausia Melisa Dolfin.

– Mano sesuo norėjo pasakyti, kad mums būtų ramiau pamačius jūsų, sakykim, jūsų darbo įrankius. Tik iš smalsumo, matote, nesipuikuojant, mes irgi esame savotiškos žinovės.

Atėjūnas nusišypso.

Paima lagaminėlį, padeda jį ant kėdės, atidaro.

Seserys pasilenkia pažiūrėti.

– Perkūnėlis.

– Tikri brangakmeniai, jei galiu taip pasakyti.

– Veikiantys?

Atėjūnas linkteli.

– Aišku.

Melisa žiūri į atėjūną.

– Tai kodėl jie stovi?

Filas Vitakeris pakelia antakius.

– Nesupratau?

– Mano sesuo klausė, kodėl šitie jūsų nuostabūs laikrodžiai stovi, jei jūs tvirtinate juos prisukęs.

Atėjūnas prieina prie lagaminėlio, pasilenkia pažiūrėti. Įdėmiai žiūri į tris ciferblatus, vieną po kito. Paskui atsitiesia.

– Jie stovi, – tarė.

– Taip.

– Mis Dolfin, užtikrinu jus, kad tai neįmanoma.

– Tik ne čia, šiame miestelyje, – sako Džuli Dolfin, paskui uždaro lagaminėlį ir paduoda jį atėjūnui.

– Kaip jau sakiau, būtų nepaprastai naudinga, jei būtumėt malonus išklausyti tai, ką norėtume jums papasakoti.

Filas Vitakeris paima lagaminą, apsivelka apsiaustą, paima skrybėlę ir eina durų link. Prieš atidarydamas jas atsigręžia, išsitraukia iš kišenėlės laikrodį, žvilgteli į jį, įkiša atgal ir pakelia akis į seseris Dolfin. Jo veidas kiek pablyškęs.

– Atleiskite, ar nepasakytumėt, kiek dabar valandų?

Jo balsas skamba kaip sudužėlio, klausiančio, kiek vandens jam dar liko išgerti.

– Ar nepasakytumėt, kiek dabar valandų?

Džuli Dolfin nusišypso.

– Aišku, nepasakytume. Misteri Vitakeri, jau trisdešimt metų, du mėnesiai ir vienuolika dienų, kai Klosingtaune niekas nežino, kiek yra valandų.

Tuomet prapliupdavo juoktis. Šatsi. Ji juokdavosi. Buvo matyti, kad ta istorija jai velniškai patinka, smagindavosi ją pasakodama, būtų galėjusi tai daryti visą gyvenimą. Nuo jos jai būdavo linksma. Taigi.

– Iki rytojaus, misteri Vitakeri.

29

Be pistoletų, prie širdies, kišenėlėje – vizitinės kortelės, kuriose parašyta

Vitakeris ir sūnus.
Gamina ir taiso laikrodžius ir chronometrus.
Apdovanotas Pasaulinės parodos, vykusios Čikagoje, senato medaliu.

Su lagaminėliu rankoje eina prieš vėją iki miestelio galo, raudonas namas, seserų Dolfin namas, trys laipteliai, durys, Džuli Dolfin, svetainė, medžio ir daržovių kvapas, prie krosnies kabo du šautuvai, Melisa Dolfin, po kojomis čeža dulkės, keistas miestelis, visur dulkės, kad ir kur eitum, niekada nelyja, keistas miestelis, Labas vakaras, misteri Vitakeri.

– Labas vakaras.

Penkias dienas – kiekvieną dieną leidžiantis saulei – Filas Vitakeris ėjo pas seseris Dolfin klausytis. Jos papasakojo jam Pato Kobano istoriją, nusižudžiusio dvikovoje, Stounvolyje, iš meilės kekšei, šerifo Visterio istoriją, kuris išvyko iš Klosingtauno nekaltas, o grįžo į Klosingtauną kaltas. Paklausė jį, ar jam tekę sutikti seną pusaklį vyrą su spindinčiais pistoletais už diržo. Ne. Dar sutiksite. Jis vardu Berdas. Štai jo istorija. Ir papasakojo jam apie senąjį Valasą ir apie jo turtus. Papasakojo jam apie Kristjansoną, visą meilės istoriją, nuo pradžios iki pabaigos. Penktą dieną dar papasakojo apie Bilą ir Meri. Paskui tarė:

– Dabar gana.

Filas Vitakeris užgesina savo cigarą į mėlyno stiklo lėkštutę.

– Gražios istorijos, – taria.

– Kaip pažiūrėsi, – sako Melisa Dolfin.

– Mes esame linkusios laikyti jas siaubingomis istorijomis, – sako Džuli Dolfin.

Filas Vitakeris atsistoja, prieina prie lango, pažvelgia į tamsą. Taria:

– Na, tai koks reikalas?

– Ne taip lengva paaiškinti. Bet jei yra kas nors, kas gali ją suprasti, tas žmogus esate jūs.

Paklausia, ar jis pastebėjo, kad visos tos istorijos turi kažką bendra.

Vitakeris galvoja.

Mirtis, sako.

Kažką kita, sako jos.

Vėjas, sako.

Teisingai.

Vėjas.

Vitakeris tyli.

Pamato Patą Kobaną, kuris po daugelio kelionės dienų nusėda nuo žirgo, paima saują dulkių, leidžia joms lėtai byrėti pro pirštus ir galvoja: čia nėra vėjo. Ir tada pagaliau pasiduoda mirčiai.

Nėra vėjo ten, kur šerifas Visteris pasiduoda Lokiui. Dykuma, saulė. Ir jokio vėjo.

Vitakeris galvoja.

Šitame miestelyje jis jau šešios dienos, ir vėjas nė akimirką nesiliovė pūtęs, lyg pašėlęs. Visur dulkės.

– Kodėl? – klausia Filas Vitakeris.

– Vėjas yra prakeikimas, – sako Melisa Dolfin.

– Vėjas yra laiko žaizda, – sako Džuli Dolfin. – Taip mano indėnai, žinojote? Jie sako, kad vėjas pakyla, kai suplėšoma didžioji laiko skraistė. Tada visi žmonės pameta savo kelius, ir kol pučia vėjas, niekada jų nesuras. Jie lieka be likimo, pasiklydę dulkių audroje. Indėnai sako, kad tik kai kurie žmonės moka suplėšyti laiką. Jie jų bijo ir vadina „laiko žudikais“. Vienas iš jų suplėšė Klosingtauno laiką. Tai atsitiko prieš trisdešimt ketverius metus, du mėnesius ir šešiolika dienų. Misteri Vitakeri, tą dieną kiekvie-

nas iš mūsų prarado savo likimą netikėtai virš miesto pakilusiame vėjyje, kuris jau niekada nesiliovė.

Reikėjo tik paklausyti, kaip Šatsi pasakoja tą istoriją. Ji kalbėjo, kad Klosingtauną reikia įsivaizduoti kaip pro pašto karietos langelį persisvėrusį žmogų, kurio veidą gairina vėjas. Pašto karieta yra pasaulis, kuris keliauja Laiku: jis rieda pirmyn, maldamas dienas ir kilometrus, o jei lieki viduje, gerai pasislėpęs, nejauti nei vėjo, nei greičio. Bet jei tik iškiši galvą pro langą, nesvarbu, kodėl, *šast!* atsiduri kitame Laike, kur dulkės ir vėjas varo tave iš proto. Ji taip ir sakydavo „varo iš proto", o tuose kraštuose tai ne šiaip sau žodžiai. Kalbėjo, kad Klosingtaunas – pro Pasaulio langelį persisvėręs miestas, kuriam Laikas pučia į veidą, o dulkės lipdo akis, kad galvoje viskas susijauktų. Tą įvaizdį nebuvo lengva suprasti, tačiau jis visiems patiko, jis apsuko ligonines, atrodo, visi joje atpažino kažkur jau girdėtą istoriją ar kažką panašaus. Pats prof. Parmentjeris kartą man pasakė, kad jei nuo to man bus geriau, galiu įsivaizuoti tai, kas vyksta mano galvoje, kaip kažką, kas ne itin skiriasi nuo Klosingtauno. Pasitaiko, kad kažkas suplėšo Laiką, tarė, ir jau niekur nebegali spėti laiku. Visada esi truputį kitur. Truputį anksčiau ar truputį vėliau. Turi begalę susitikimų su jausmais ar kitais dalykais ir žinai, kad visada į juos vėluoji arba atbėgi per anksti, kaip koks kvailys. Jis sakė, kad šitaip būtų galima apibūdinti mano ligą. Džuli Dolfin ją vadino „prarasti savąjį likimą". Bet tai buvo Vakarai: kai kuriuos dalykus ten vis dar galėjai kalbėti. Ir ji kalbėjo.

– Misteri Vitakeri, prieš trisdešimt ketverius metus, du mėnesius ir šešiolika dienų kiekvienas iš mūsų prarado savąjį likimą netikėtai virš miesto pakilusiame vėjyje, kuris jau niekada nesiliovė. Patas Kobanas buvo jaunas, o jauni nemoka gyventi be likimo. Jis sėdo ant žirgo ir nesustojo, kol pasiekė kraštą, kur jo likimas jau laukė. Lokys buvo indėnas: jis žinojo. Nusiviliojo šerifą Visterį toli, už vėjo ribų, ir atidavė jį likimui, kurio šis nusipelnė. Berdas – senis, kuris nenori mirti. Jis keikiasi, tačiau slepiasi šitame vėjyje, kur jo – plėšiko – likimas niekada neras.

Čia miestas, kuriam kažkas pavogė laiką ir likimą. Norėjote, kad paaiškinčiau, ar jau gana?

Filas Vitakeris mąsto.

– Beprotybė, – sako.

– Mažesnė, nei jums atrodo.

– Pasakos, – sako.

– Vaikine, nekalbėkite kvailysčių.

– Tai tik vėjas, – sako.

– Jūs taip manote?

Šatsi kalbėjo, kad tuomet jis buvo priverstas atidaryti savo lagaminėlį. Viduje buvo visi jo reikmenys ir trys laikrodžiai, gražūs ir tobuli: fatališkai sustoję.

– Misteri Vitakeri, o kaip tai paaiškintumėte?

– Gal drėgmė.

– Drėgmė?

– Norėjau pasakyti, čia, šitame miestelyje, siaubingai sausa, įsivaizduoju, kad tai vėjas arba...

– Vėjas?

– Gali būti.

– Tik vėjas, misteri Vitakeri, nuo kada vėjas sustabdo laikrodžius?

Filas Vitakeris šypsosi.

– Manęs neapgausit: viena – sustabdyti laikrodį, kita – sustabdyti laiką.

Džuli Dolfin atsistoja – tikrai, atsistoja, – prieina prie atėjūno labai arti, pažvelgia jam į akis, tiesiai į akis.

– Patikėkite: čia, Klosingtaune, tai yra tas pats.

– Kokia prasme, mis?

Kokia prasme, Šatsi? klausdavo ją. Kartais jos istorijų klausydavomės penkiese ar šešiese. Tiesą sakant, ji pasakodavo jas man, bet aš nepavydėjau, jei ir kitos jų klausydavosi. Jos ateidavo į mano kambarį, jis prisipildydavo, kas nors atsinešdavo saldainių. Ir klausydavomės.

– Kokia prasme, Šatsi?

– Rytoj, – sakydavo ji. – Rytoj.

– Kodėl?

– Jei pasakiau rytoj, vadinasi, rytoj.

– Rytoj?

– Rytoj.

Pirmą kartą pamačiau Šatsi apačioje, skaitykloje. Ji atsisėdo prie manęs ir paklausė

– Viskas gerai?

Nežinau, kodėl, bet palaikiau ją Džesika, viena iš tų studenčių, kurios ateidavo pas mus atlikti praktikos. Prisiminiau, kad ji turėjo vargo su senele, atrodo, jos senelė sunkiai sirgo. Todėl paklausiau jos apie senelę. Ji atsakė, ir mudvi šnekučiavomės toliau. Tik po kurio laiko, geriau įsižiūrėjusi, supratau, kad ji ne Džesika. Tikrai, ji visai nebuvo Džesika.

– Kas tu?

– Mano vardas Šatzi. Šatsi Šel.

– Ar mudvi pažįstamos?

– Ne.

– Tuomet sveika, aš vardu Rut.

– Sveika.

– Tu čia atlieki praktiką?

– Ne.

– Esi seselė?

– Ne.

– Tai ką čia veiki?

Ji kiek pagalvojo, paskui atsakė

– Vesternai.

– Vesternai?

Nebuvau tikra, kad prisimenu, kas tai yra.

– Taip, vesternai.

Matyt, kažkas susiję su pistoletais.

– Kiek jų turi?

– Vieną.

– Gražus?

– Man patinka.

– Parodysi?

Ta istorija prasidėjo kaip tik taip. Atsitiktinai.

Filas Vitakeris šypsosi.

– Manęs neapgausit: viena – sustabdyti laikrodį, kas kita – sustabdyti laiką.

Džuli Dolfin atsistoja, – tikrai atsistoja, – prieina prie atėjūno, labai arti, pažvelgia jam į akis, tiesiai į akis.

– Patikėkite: čia, Klosingtaune, tai yra tas pats.

– Kokia prasme, mis?

Ir Džuli Dolfin jam papasakoja.

– Galite tikėti arba netikėti, bet prieš trisdešimt ketverius metus, du mėnesius ir šešiolika dienų kažkas sudraskė Klosingtauno laiką. Pakilo baisus vėjas, ir visi miestelio laikrodžiai staiga sustojo. Niekaip nepavyko priversti jų vėl eiti. Vienas didžiulis laikrodis mūsų brolio pastangomis buvo užkeltas į aukštą medinį bokštą, pačiame Mein Stryto viduryje, po vandens cisterna. Jis labai juo didžiavosi ir kasdien pats jį prisukdavo. Kito tokio didelio laikrodžio nebuvo visuose Vakaruose. Buvo vadinamas „Seniu", nes ėjo lėtai ir atrodė išmintingas. Tą dieną jis sustojo ir jau niekada nebeužsivedė. Jo rodyklės sustingo ties 12 valandų 37 minutėm, o jis pats, suvargęs, priminė aklą akį, nesiliaujančią į tave žiūrėti. Galų gale nuspręsta jį apkalti. Kad bent liautųsi spoksojęs. Dabar atrodo, lyg po didžiąja talpa būtų kita, mažesnioji. Tačiau ten, viduje, jis vis dar yra. Stovintis. Jei manote, jog čia tik pasakos, paklausykite šitos. Prieš vienuolika metų į miestelį atvyko Geležinkelio tiesėjai. Pasakė, kad nori čia nutiesti bėgius, kurie sujungtų Pietų liniją su didžiųjų ganyklų zona. Jie nupirko žemes ir sukalė kuolus. Paskui pastebėjo keistą dalyką: visi jų laikrodžiai stovėjo. Paklausinėjo, ir kažkas jiems papasakojo visą istoriją. Tada jie atsikvietė ekspertą, iš sostinės. Tokį juodai apsivilkusį žmogelį, kuris visą laiką tylėjo. Jis praleido čia aštuonias dienas. Atsivežė keistų prietaisų, be paliovos ardė ir surinkinėjo laikrodžius. Matavo viską: šviesą, drėgmę, naktimis tyrinėdavo net dangų. Ir, aišku, vėją. Pagaliau pasakė: „Laikrodžiai daro tai, ką pajėgia, tačiau čia nėra Laiko". Jis beveik atspėjo, tas žmogelis. Kai ką suprato. Nors Laikas čia niekada nesiliovę buvęs. Tik ne toks kaip visame pasaulyje. Čia jis gal užbėga į priekį, o gal atsilieka, kas

žino. Viena tikra: jis teka ten, kur laikrodžiai negali jo pamatyti. Geležinkelio tiesėjai truputį pasvarstė. Paskui pasakė, kad netinka tiesti geležinkelio ten, kur nėra laiko. Gal jie įsivaizdavo traukinius, išnykstančius tuštumoje ir pradingstančius amžiams. Jie pardavė žemę, o geležinkelį nutiesė į vakarus nuo čia. Miestelyje niekas dėl to nesusijaudino. Kas pratęs gyventi be likimo, puikiai išgyvens ir be geležinkelio. Nuo tada nieko daugiau neįvyko. Tuo atžvilgiu, kad vėjas nė minutei nesiliovė pūtęs, ir niekas daugiau nematė kitokio laikrodžio, be stovinčio. Taip galėtume gyventi amžinai, kad ir ką *amžinai* reikštų tokioje vietoje, kur sudraskytas laikas. Tačiau sunku. Galima gyventi be laikrodžių, sunkiau gyventi be likimo, tempiant naštą gyvenimo, kuriame nėra pasimatymų. Esame tremtinių miestas, kur gyvena iš savęs ištremti žmonės. Mums liko tik dvi galimybės: kaip nors sudaigstyti laiką arba išvažiuoti. Visiems. Mudvi norime mirti čia, dieną be vėjo. Todėl jus ir pasikvietėme.

Filas Vitakeris tylėjo.

– Vaikine, padėk mums numirti tinkamą valandą, kai dulkės nelipins akių.

Filas Vitakeris nusišypso.

Pagalvoja, kad pasaulis pilnas bepročių.

Pagalvoja apie juodai apsivilkusį žmogelį ir negali jo įsivaizduoti kitaip, kaip tik girtą, atsirėmusį salūne į barą ir tauškiantį nesąmones.

Pagalvoja apie Senį, ir klausia save, ar jis tikrai yra didžiausias laikrodis visuose Vakaruose.

Pagalvoja apie savo tris puikius laikrodžius, rodančius Londono, San Francisko ir Bostono laiką. Stovinčius.

Žiūri į tas dvi senutes idealiai sutvarkytuose namuose, tikinčias, kad plūduriuoja laike, kuris joms nebepriklauso.

Paskui atsikrenkščia.

– Sutinku.

Klausia:

– Ką turėčiau daryti?

Džuli Dolfin nusišypso.

– Paleiskite tą laikrodį.

– Kurį?

– Senį.

– Kodėl jį?

– Kai jis pradės eiti, juo paseks visi kiti.

– Tai tik laikrodis. Jis nieko jums nesugrąžins.

– Pasirūpinkite, kad jis pradėtų eiti. Paskui įvyks tai, kas turi įvykti.

Filas Vitakeris mąsto.

Filas Vitakeris papurto galvą.

– Tikra beprotybė.

– Vaikine, gal apsidirbai iš baimės?

– Mano sesuo norėjo paklausti, ar kartais per daug nesumenkinate savo galimybių...

– Neapsidirbau. Tik sakau, kad beprotybė.

– Už tokią krūvą pinigų tikėjotės gauti *protingą* darbą?

– Mano sesuo norėjo pasakyti, kad mokame tau ne už tai, kad pasakytum, kas beprotybė, o kas ne. Paleisk laikrodį, toks tavo darbas.

Filas Vitakeris atsistoja.

– Manau, kad tai visiškai kvaila, bet padarysiu.

Sako.

Džuli Dolfin šypsosi.

– Neabejojau, misteri Vitakeri. Ir esu labai jums dėkinga.

Melisa Dolfin šypsosi.

– Atverk tą kalės vaiką. Be gailesčio.

Filas Vitakeris žiūri į ją.

– Tai ne dvikova.

– Aišku, kad dvikova.

Muzika.

30

Senis buvo toks didelis, kad įėjęs į jį pasijusdavai tarsi patekęs į namą. Atsidarydavai duris, užkopdavai kelis laiptelius ir atsidurdavai tiesiai laikrodžio dėžėje. Savotiškai jauteisi lyg blusa, įšokusi

į kišeninį laikrodį. Filas Vitakeris stovėjo apstulbęs iš nuostabos. Visi dantračiai buvo iš medžio, virvių ir vaško. Mechanizmą paleisdavo vanduo iš cisternos, įtaisytos virš laikrodžio. Geležinės buvo tik rodyklės. Skaičiai ant balto lakuoto ciferblato buvo spalvoti, bet tai nebuvo paprasti skaičiai, o kortos. Visi paveikslai, nuo tūzo iki damos, išpiešti dvyliktos valandos vietoje. Karalius buvo ciferblato viduryje, kur paprastai rašoma laikrodžio markė.

Bepročių miestas, pagalvoja Filas Vitakeris.

Lipa ir leidžiasi nesuprantama dantračių, bėgių, kablių, virvių, svarsčių, svertų raizgalyne.

Viskas stovi.

Jei tik negirdėčiau, kaip pro lentinės sienos plyšius švilpia vėjas, pagalvoja Filas Vitakeris.

Ten, viduje, praleidžia tris dienas, visur prikabinėja žibintų ir nupiešia šimtus paveikslų. Paskui užsidaro savo kambaryje ir juos tyrinėja. Vieną vakarą nueina pas seseris Dolfin.

– Kuo dirbo jūsų brolis? – klausia.

– Vaikine, mes tau mokame ne už tai, kad klausinėtum, – sako Melisa Dolfin.

– Turite omenyje – prieš atvykdamas į Vakarus? – paklausė Džuli Dolfin.

– Prieš sukonstruodamas Senį.

– Apgaudinėdavo vagis, – atsako Melisa Dolfin.

– Konstruodavo seifus, – sako Džuli Dolfin.

– Ak šit kaip, – sako Filas Vitakeris.

Paskui grįžta į savo kambarį antrame salūno aukšte. Ir toliau tyrinėja piešinius.

Vieną vakarą kažkas pasibeldžia į duris. Jis atidaro ir mato senį plėšiko drabužiais. Su pistoletais. Du pistoletai dėkluose, vamzdžiais žemyn, į priekį atsikišusiomis rankenomis.

– Ar tu esi laikrodžio žmogus? – klausia Berdas.

– Taip.

– Galiu įeiti?

– Jei norite.

Berdas įeina. Kambaryje – visur piešiniai.

– Sėskitės, – sako Filas Vitakeris.

– Noriu tau pasakyti tik vieną dalyką ir galiu jį pasakyti stovėdamas.

– Klausau.

– Šlapinuosi krauju, naktimis mane kankina skausmai, net kekšės bjaurisi manim ir nė velnio nebematau. Pasiskubink pataisyti tą laikrodį. Noriu numirti.

Filas Vitakeris pakelia akis į dangų.

– Jūs irgi tikite ta istorija...

– Šiuose kraštuose nedaug kuo gali tikėti.

– Tai sėskite į pirmą pravažiuojantį pašto vežimą, išlipkite ten, kur nebepučia vėjas, ir laukite: jei tvirtai tikėsite, reikės tik palaukti, ir kas nors tikrai jus užmuš.

Kaip čia yra, kad Berdas stovi nukreipęs į jį abu pistoletus? Dar prieš akimirką jie buvo dėkluose.

– Atsargiau, vaikine. Iš tokio nuotolio man nereikia akių.

Filas Vitakeris pakelia rankas.

Kaip čia yra, kad abu pistoletai vėl guli savo dėkluose? Dar prieš akimirką jie buvo nukreipti į jį.

– Kvaily, nuleisk rankas. Negaliu tavęs užmušti, jei noriu numirti pats.

Filas Vitakeris susmunka ant kėdės. Berdas ištraukia iš kišenės pluoštą dolerių.

– Čia visi mano pinigai. Laikiau juos *mariachi,* bet laukiu jau daug metų, o jis vis neatvyksta. Šiame pasaulyje jau nebeliko poezijos. Pataisyk tą laikrodį, ir jie bus tavo.

Berdas vėl susikiša pinigus į kišenę.

Filas Vitakeris purto galvą.

– Man nereikia pinigų, nenoriu pinigų, apsirikau sutikdamas imtis šito darbo, gerai, baigsiu jį, tik duokite man ramybę, noriu tik kuo greičiau išsinešdinti iš šito bepročių miestelio, be to, žinote, ką jums pasakysiu? stebiuosi, kodėl dar neišvykau, tad gal kartais žinote, kokio velnio aš vis dar čia?

– Paprasta: dvikovą reikia baigti.

– Tai ne dvikova.

– Aišku, kad dvikova.

Sako Berdas. Paskui priglaudžia du pirštus prie skrybėlės krašto, apsigręžia ir eina durų link. Prieš jas atidarydamas, sustoja. Vėl pasisuka į Filą Vitakerį.

– Vaikine, ar žinai, kur per dvikovą žiūri plėšikas?

– Aš ne plėšikas.

– O aš plėšikas. Žiūrėk priešininkui į akis. Taip, vaikine, į akis.

Berdas linkteli į piešinius, kuriais apkrautas stalas ir užverstas kambarys.

– Neverta žiūrėti į pistoletus. Kai ką nors pamatai, jau būna per vėlu.

Filas Vitakeris pasisuka į savo piešinius. Paskutiniai iš Berdo išgirsti žodžiai:

– Vaikine, jei nori nugalėti, žiūrėk jam į akis.

Šatsi pasakojo, kad kitą dieną Filas Vitakeris liepė nuplėšti visas Senio ciferblatą dengusias lentas. Rodyklės buvo sustojusios ties 12 valandų 37 minutėm. Seserys Dolfin sakė tiesą: jis atrodė lyg visą laiką į tave spoksanti neregio akis. Jis ir trylika kortų su paveikslėliais. Vitakeris valandų valandas žiūrėjo į jį iš savo kambario. Pristūmė stalą prie lango: tyrinėjo piešinius, paskui pakeldavo akis ir žiūrėdavo į Senį. Kartais išeidavo į gatvę, pereidavo ją ir pakildavo į laikrodžio širdį. Tikrindavo, matuodavo. Sugrįžęs į kambarį, vėl atsisėsdavo prie stalo ir tyrinėdavo toliau. Sėdėjo spoksodamas į akląją Senio akį už vėjo uždangos. Ketvirtos dienos ryte pakirdo auštant. Atsimerkęs tarė:

– Kvailys.

Apsirengė, nulipo pas Karverį ir paklausė, kas Klosingtaune yra seniausias. Karveris mostelėjo į snūduriuojantį ant žemės pusiau indėną su apytuščiu degtinės buteliu rankoje.

– O toks, kuris nebūtų pragėręs smegenų?

– Seserys Dolfin.

– Ne, jos netinka.

– Tada teisėjas.

– Kur jo ieškoti?

– Lovoje. Jo namas už Petersono parduotuvės.

– Kodėl jis lovoje?

– Sako, kad pasaulis pasibjaurėtinas.

– Na ir kas?

– Jis tai pasakė prieš dešimt metų. Nuo tada išlipa iš lovos tik nusišlapinti ir išsituštinti. Sako, daugiau nieko neverta daryti.

– Ačiū.

Filas Vitakeris išeina iš salūno, eina prie teisėjo namų, beldžia į duris, jas atidaro, patenka į prieblandą, mato didelę lovą, joje pusiau apsirengusį milžinišką vyrą.

– Aš vardu Filas Vitakeris, – sako.

– Eik velniop.

– Aš esu tas, kuris taiso Senį.

– Sveikinu.

Paima kėdę, pastato ją prie lovos, atsisėda.

– Koks buvo jį sukonstravęs žmogus?

– Ką nori žinoti?

– Viską.

– Kodėl?

– Turiu pažvelgti jam į akis.

31

Iš pradžių Šatsi ateidavo, kiek pasėdėdavo ir išeidavo. Paskui ištisas dienas nematydavome. Tuo metu manęs neišleisdavo iš ligoninės. Tai buvo vienas iš tų krizės laikotarpių. Nesimatydavome dienų dienas. Nežinau, kaip tai nutiko, bet vėliau ji čia apsistodavo, o galiausiai pasakė čia gavusi darbo. Nežinau. Nemanau, kad būtų turėjusi darbą. Ji ieškojo darbo. Nebuvo seselė, niekada ja nesimokė, bet dirbo kažką panašaus. Su ligoniais. Ne visi jai patikdavo, tikrai ne, kai kurių ji tikrai nemėgo. Prisimenu, kartą ją rado kampe verkiančią, ir ji nenorėjo pasakyti, kodėl verkia. Kartais bepročiai būna labai *nemalonūs*. Mes galime būti labai nemalonūs.

Cigarų ir šūdų smarvė, ant langų pusiau nuleistos užuolaidos,

visas kambarys prigrūstas laikraščių, senų laikraščių, iškarpų iš laikraščių, viduryje stovi didžiulė geležinė lova, joje drybso teisėjas, milžiniškas vyras: prasagstytos kelnės, ant kojų keisti batai, plaukai sutepti ir rūpestingai sušukuoti atgal, pageltusi barzda. Kartkartėmis pasilenkia, pakelia nuo grindų dubenį, išspjauna rudus snarglius, vėl padeda jį ant grindų. Ir nesustodamas kalba. Filas Vitakeris klausosi.

– Arnė Dolfinas. Gali sakyti, ką nori, bet tas vyrukas mokėjo kalbėti. Jei duodavai jam truputį laiko, galėdavo tave įtikinti, kad esi arklys. Juokdavaisi, bet pirmai progai pasitaikius dirstelėdavai į veidrodį – šiaip sau, kad pasitikrintum. Įsivaizduoju, kaip jis, ten mieste, visiems įkyrėjo su savo istorija apie Vakarus. Jis turėjo žemėlapių, o tuose žemėlapiuose anapus Sohonės kalnų buvo slėnis: rojus, sakydavo jis. Įtikino šešiolika šeimų. Su savo šeima – septyniolika. Dvi seserys ir brolis, Matijasas. Apie tai net rašė laikraščiai: Arnė Dolfino vilkstinė. Jie keliavo šešis mėnesius, taip toli, kaip dar niekas nebuvo nukeliavęs. Klaidžiojo savaičių savaites, kol pagaliau atvyko čia, į šias žemes. Čia nieko nebuvo. Tik indėnai aplinkiniuose *kanjonuose,* pasislėpę nematomuose kaimeliuose. Arnė Dolfinas nakčiai sustabdė vilkstinę. Nežinau, kur kitą dieną jie būtų keliavę. Šiaip ar taip, niekur neiškeliavo. Ryte kažkas grįžo nuo upės ir pasakė, kad vanduo spindi. Auksas. Jie ieškojo miškų, derlingos žemės, ganyklų. Rado auksą. Arnė Dolfinas nusprendė, kad tai turi likti paslaptyje. Šešiolikos šeimų galvoms pasiūlė sandėrį. Penkerius metus dirbsią atsiskyrę nuo pasaulio, paskui kiekvienas galėsiąs keliauti kur nori, su savo auksu. Jie sutiko. Taip atsirado Klosingtaunas – miestas, nepažymėtas nė viename pasaulio žemėlapyje.

Dirbo sunkiai. Arnė Dolfinui pavyko įtraukti net indėnus. Nežinau, kaip jam pavyko, tačiau pamažu įtikino juos jam dirbti. Tie žmonės jį sužavėjo. Jis išmoko jų kalbą, tyrinėjo jų paslaptį. Tai tapo jo aistra. Valandų valandas juos klausinėdavo, klausydavosi jų pasakojimų, mokėsi keistų apeigų. Indėnai jį gerbė, pavadino jį saviškai, jis tapo jų broliu. Indėnai, pokeris ir laikrodžiai – dėl šių trijų dalykų jis ėjo iš proto. Maža to, pasak jo, tai buvo tas pats

dalykas, trys to paties dalyko pusės. Kas žino, ką tuo norėjo pasakyti. Indėnai, pokeris ir laikrodžiai. Į moteris beveik nežiūrėdavo, negėrė, o į pinigus, rodėsi, jam buvo nusispjaut. Jis jautėsi viso to tėvas, visko, kas vyksta, išradėjas, to jam pakako. Matyt, jautėsi truputį Dievas. Neprastas jausmas.

Kartkartėmis iš dykumos atkeliaudavo koks vilties netekęs žmogus ar pasiklydęs kolonistų vežimas. Arnė Dolfinas juos priimdavo, papasakodavo apie auksą, paaiškindavo taisykles, o jei šie suklysdavo – nužudydavo juos. Apie teismo procesus nebuvo nė kalbos. Arnė Dolfinui nereikėjo kitų teisingumo: jis pats *buvo* teisingumas. Kartais kuris nors iš naujųjų atvykėlių bandydavo pabėgti, pranešti naujieną pasauliui. Tada jis su savo broliu Matijasu sekdavo įkandin. Sugrįždavo po keleto dienų su nukirstomis tų vargšų galvomis, pririštomis prie balno. Dar išdegindavo jiems akis, kad jos neperduotų žinios. Jis buvo romus, linksmas ir žiaurus žmogus.

Nežinau, ar kiti jo bijodavo. Bet jiems nereikėjo bijoti. Jis sukūrė pasaulį, kuriame jie gyveno. Pirmiausia jį mylėjo, tik paskui bijojo. Už viską turėjo būti dėkingi jam, o jis lyg prakeiktas įkūnijo tai, kuo kiekvienas iš jų svajojo būti. Ne, jie aklai juo tikėjo, galima sakyti, šventai tikėjo. Visą surastą auksą atiduodavo jam. Rimtai. O jis paslėpdavo jį saugioje vietoje. Ją žinojo tik jis ir jo brolis. Puikus būdas apsisaugoti, jei kam nors kiltų noras išvykti anksčiau sutarto laiko, apkvailinti visus kitus. Puikus būdas apsisaugoti, kad auksas netaptų plėšikų grobiu. Arnė Dolfinas tą auksą tiesiog pradangindavo. Klosingtaune jo buvo daugiau nei visuose Bostono bankuose, tačiau atvykęs į miestelį negalėdavai jo matyti, nerasdavai nė gramo, nė kruopelytės, nieko. Visi buvo sutarę pasidalyti jį pasibaigus penkeriems metams. Iki tos akimirkos niekas nenorėjo žinoti, kur jis. Tai žinojo tik Arnė Dolfinas ir jo brolis Matijasas. To pakako. Klosingtaunas buvo ne miestas, o seifas.

Po trejų pusketvirtų metų upė liovėsi plukdžiusi aukso smiltis. Jie dar kiek palaukė, bet nieko neįvyko. Tada Arnė Dolfinas pasiuntė savo brolį su vienu iš indėnų aukštupio link. Tikėjosi kal-

nuose rasti gyslą ar ką nors panašaus. Sugrįžo po mėnesio. Nieko neradę. Tą naktį jų namuose kilo sumaištis. Broliai susiginčijo, gal net daugiau. Kitą rytą Arnė dingo. Matijasas nuėjo pažiūrėti į aukso slėptuvę ir rado ją tuščią. Žmonės nenorėjo tikėti. Matijasas paėmė kartu penkis vyrus ir netaręs nė žodžio iššuoliavo su jais į dykumą. Po keleto dienų pamatė grįžtančius žirgus, žingine. Prie balnų kadaravo jų galvos, išdegintomis akimis. Paskutinis žirgas priklausė Matijasui. Paskutinė galva buvo jo. Pasakojimo pabaiga. Paklausinėjęs išgirstum įvairiausių nuomonių, kiekvienas turi savo teoriją, kaip Arnė Dolfinui pasisekė pasiglemžti visą auksą. Bet iš tiesų niekas to nežino. Tas vyras buvo savaip genialus. Niekas daugiau jo nematė. O nuo tos dienos, kai jis prapuolė, nieko daugiau neįvyko. Šitas miestas – vaiduoklių miestas. Tą dieną jis mirė. Amen.

Filas Vitakeris keletą akimirkų tyli.

Tyla.

– Kada tai įvyko? – klausia.

– Prieš trisdešimt ketverius metus, du mėnesius ir dvidešimt dienų.

Filas Vitakeris tyli. Galvoja.

– Kodėl jo neieškojo?

– Ieškojo. Užmokėjo geriausiam galvų medžiotojui ir pasiuntė jį vytis.

– Rezultatas?

– Persekiojau jį dvidešimt metų, prasilenkiau su juo tūkstančius kartų ir man nė karto nepavyko pamatyti jo veido.

– Jūs?

– Aš.

– Bet jūs juk esate teisėjas.

– Teisėjai – pavargę policininkai.

– Gulėdamas čia niekada jo nepagausite.

– Klysti, vaikine. Kai prarandi žirgą, tau lieka du keliai: bėgti paskui jį arba apsistoti prie vandens ir laukti, kol jis ištrokš. Mano metuose sunku bėgioti, bet puikiai sekasi laukti.

– Laukti *čia?* Kodėl jis turėtų grįžti?

– Troškulys, vaikine.

– Troškulys?

– Tą vyrą aš pažįstu geriau nei savo antuką. Jis sugrįš.

– Gal jis jau miręs, gal jau seniai guli po žeme.

Teisėjas purto galvą ir šypsosi. Linkteli į laikraščius, kilogramus popieriaus, užtvindžiusio kambarį žodžiais.

– Indėnai, pokeris ir laikrodžiai. Jis keičia vardus, keičia miestus, keičia veidą, tačiau nesunku jį atpažinti. Ir stilius visada tas pats. Apsėstas didybės, romus, linksmas ir žiaurus. Ne iš tų, kuriems patinka slapstytis. Bėgti – taip, tai jis moka meistriškai, tačiau slapstytis... nepanašu į jį. Reikia tik mokėti skaityti laikraščius ir jausies lyg nusitvėręs jo žirgo kiaušų.

Filas Vitakeris žiūri į teisėją. Jo rankos išpampusios, nagai ilgi ir nešvarūs. Pirštai pajuodę nuo rašalo. Gražios akys, žydros kaip vaiko. Jos blaškosi lyg sekdamos ore šokančias sielas. Filas Vitakeris žiūri į jas, kol jos pamato, pasisuka į jį ir įsmigusios laukia. Tada sako

– Ačiū.

Atsistoja. Pastato kėdę į vietą. Eina durų link. Ant sienos mato įrėmintą mergaitės nuotrauką, ji apsimeta skaitanti knygą. Jos plaukai susegti ties sprandu, kaklas laibas, tobulas. Ten dar yra kažkoks užrašas, ranka, mėlynu rašalu. Mėgina perskaityti, tačiau tos kalbos jis nemoka. Pagalvoja apie Berdą, apie tą istoriją, kad jis metų metus atmintinai kala prancūzų kalbos žodyną, nuo pradžios iki galo. Nekvailas, pagalvoja žiūrėdamas į tą laibą, tobulą kaklą. Jau padėjęs ranką ant durų rankenos, pasisuka į teisėją.

– O laikrodis?

– Koks laikrodis?

– Senis.

Teisėjas gūžteli pečiais.

– Tai Arnė Dolfino sumanymas. Jis norėjo sukonstruoti didžiausią laikrodį visuose Vakaruose. Ir sukonstravo. Pasamdė dirbti indėnus, ir jie padarė.

Teisėjas pasilenkė nusispjauti. Paskui vėl išsitiesė lovoje.

– Jei nori žinoti tiesą, niekada nemačiau jo einančio.

– Taigi.

– Ar supratai, kas ten jame sulūžo?

– Niekas nesulūžo. Jis stovi.

– Yra skirtumas?

Filas Vitakeris pasuka rankeną, išgirsta trakštelint užraktą.

– Taip, – sako.

Atidaro duris ir išeina į šviesą, kuri, nusitvėrusi dulkių, skrajoja džiugiame pusiaudienio ore, išsukdama mintis lyg įsimylėjusius akrobatus ant be paliovos spiginančios saulės išdegintos žemės, kalbėdavo Šatsi, maža to, dainuodavo, tarsi tai būtų baladė – juokdamasi, gerai prisimenu, ji juokdavosi. Net kai mane pradėjo išleidinėti namo, kartą, du kartus per savaitę, mudvi ir toliau matydavomės, klausydavausi jos, kai tik jai užeidavo noras pasakoti. Ji visada nešiodavosi diktofoną, ir vos jai šaudavo kokia mintis, nedelsiant ją įkalbėdavo, kad nedingtų. Pamaniau, jog tai puikus dalykas. Tinkamas būdas padaryti *tvarką*. Aš irgi norėjau turėti panašų. Tada, jei man būtų pasisekę viską aiškiai suprasti, viską, kas atsitiko, ir viską, kas *ne*atsitiko, irgi būčiau galėjusi įkalbėti savo mintis. Ir paaiškinti pačiai sau, kaip viskas yra. Kartais į galvą ateina keisčiausios mintys.

Kartą Šatsi pasakė susipažinusi su mano vaiku.

Ligoninėje apie ją sklandė daug gandų. Buvo kalbama, kad ji duodasi su daktarais. Žodžiu, kad su jais mylisi. Nežinau. Nieko čia bloga. Tarp jų buvo vedusių ir nevedusių, be to, koks skirtumas? Mano vyras Halėjus sakydavo, kad ji gera mergina. Įdomu, ar jis buvo man ištikimas, kai buvau išėjusi iš galvos, kai vos pajėgdavau jį atpažinti. Būtų miela, jei toks būtų buvęs. Galėtum juoktis iš to metų metus.

– Misteri Vitakeri, ne todėl, kad jus skubinčiau, bet ar manote, kad einate teisingu keliu ir tikrai suprantate, kodėl neveikia Senis? – klausia Džuli Dolfin.

– Viskas veikia.

– Tu iš mūsų šaipaisi?

– Jis nesugedęs. Jis stovi.

– Yra skirtumas?

Filas Vitakeris paima į ranką skrybėlę.

– Taip, – taria pats sau.

Mano vaikas buvo vardu Gouldas.

32

Visą tą karštą ir vėjuotą dieną Filas Vitakeris praleido užsidaręs Senyje. Hirdaulinis laikrodis, taria pats sau, atidaro cisternos čiaupus ir leidžia vandeniui tekėti ant paleidimo mechanizmo vingių. Kartoja operaciją dešimtis kartų. Negali suprasti. Atsisėda. Pavargęs. Galvoja. Atsistoja. Eina jam vienam žinomu keliu po Senio vidurius, nuo vieno dantračio iki kito, iki emaliuoto ciferblato, kuriame trylika gražių kortų su paveikslėliais. Žiūri į jas. Ilgai.

Valandų valandas.

Paskui supranta.

Pagaliau supranta.

– Kalės vaikas.

Sako.

– Genialus kalės vaikas.

Nusileidžia iš Senio nuovargio ištuštinta galva. Tuštumoje sukasi mintys, viena po kitos. Visos prasideda klausimu: kodėl?

Negrįžta į savo kambarį, eina tiesiai į seserų Dolfin namus. Medžio ir žalumynų kvapas. Virš krosnies kabo du šautuvai.

– Kas tą naktį įvyko tarp Arnė ir Matijaso?

Seserys sėdi tylėdamos.

– Klausiau, kas tada įvyko.

Džuli Dolfin žiūri į savo rankas, gulinčias ant skreito.

– Jie susiginčijo.

– Susiginčijo?

– Jūs taisote laikrodžius, jums nebūtina visko žinoti.

– Tai keistas laikrodis.

Džuli Dolfin vėl įsmeigia žvilgsnį į savo rankas, gulinčias skreite.

– Kodėl susiginčijo? – klausia Filas Vitakeris.

Melisa Dolfin pakelia galvą.

– Upė nebeplukdė aukso. Kalnuose jie nieko nerado. Matijasui atėjo į galvą mintis. Jis susitarė su kitų penkių šeimų galvomis. Mintis buvo paimti visą auksą ir išvykti, naktį.

– Pabėgti su auksu?

– Taip.

– O paskui?

– Matijasas paklausė, ar Arnė su tuo sutinka.

– O jis?

– Arnė atsakė, kad nieko apie tai nenorįs girdėti. Pasakė Matijasui, kad jis mėšlas, taip pat ir kiti penki ir visi šitame pasaulyje. Kai norėdavo, mokėdavo kalbėti, įtikinamai. Pasakė, kad jei toks turi būti Klosingtauno galas, jis jo nenori matyti. Pasakė, kad jam viskas baigėsi tą akimirką. Prisimenu, paėmė savo laikrodį, sidabrinį kišeninį laikrodį, padavė jį Matijasui ir tarė: palieku tau miestą. Paskui susirinko daiktus ir išvyko. Tarė niekada nebegrįšiąs. Ir nebegrįžo.

Vitakeris galvoja.

– O Matijasas?

– Jis buvo girtas. Pradėjo viską daužyti, paskui išėjo, ilgam. Grįžo ryte. Nuėjo į aukso slėptuvę. Nieko nerado ir suprato, kad Arnė viską pasiėmė. Pasikvietė penkis vyrus ir jie iššuoliavo Arnei įkandin.

– Tų pačių šeimų galvas?

– Jie buvo jo draugai.

– O paskui?

– Po keturių dienų sugrįžo jų žirgai. O prie balnų kadaravo nukirstos galvos su išdegintomis akimis.

Filas Vitakeris galvoja.

– Kelintą valandą jie sugrįžo?

– Šiuose kraštuose toks klausimas kvailas.

Filas Vitakeris purto galvą.

– Gerai. Buvo diena ar naktis?

– Vakaras.

– Vakaras?

– Taip.

Filas Vitakeris atsistoja. Prieina prie lango. Žiūri į gatvę ir prieš langą sūkuriuojančias dulkes.

Delsia, pagaliau klausia:

– Arnė nužudė laiką?

Seserys Dolfin tyli.

– Jis tai padarė?

Seserys Dolfin sėdi nuleidusios galvas, rankos skreituose. Negali suprasti, katra iš jųdviejų sako:

– Taip. Išvykdamas jis išsinešė viską.

Filas Vitakeris ima savo apsiaustą. Ir skrybėlę. Seserys Dolfin lieka sėdėti. Tarsi lauktų, kad jas kas nors nufotografuotų.

– Tas laikrodis... sidabrinis laikrodis, ar jį suradote?

– Ne.

– Jo nebuvo prie balno ar tarp Matijaso daiktų?

– Ne.

Filas Vitakeris tyliai sako: taip ir bus.

Paskui garsiai:

– Labanakt.

Išeina. Pereina miestą, įžengia į salūną, jau ketina lipti į savo kambarį, kai pamato tą patį indėną, vienišą ir girtą, sėdintį ant žemės, nugara prie sienos. Sustoja. Sugrįžta prie jo, pritupia priešais.

Žiūri į jį ir sako:

– Arnė Dolfinas, ką tau sako šis vardas?

Indėno akys – drėgni akmenėliai raukšlėtoje kaukėje.

– Girdi mane?.. Arnė Dolfinas, jūsų draugas Arnė, didysis Arnė Dolfinas.

Indėno akys nejuda.

– Tavęs klausiu... Arnė Dolfinas, tas niekšas Arnė Dolfinas, didysis kalės vaikas.

Paskui tyliai:

– Laiko žudikas.

Indėno akys nejuda.

Filas Vitakeris šypsosi.

– Kai reikės, prisiminsi.

Indėnas užsimerkia ir atsimerkia.

Ar jis paleis laikrodį? – klausdavau Šatsi, visi klausdavo to paties. Ji juokdavosi. Gal nė pati nežinojo. Nežinau, kaip kuriami vesternai. Noriu pasakyti, kad jei žinai pradžioje, kokia galėtų būti pabaiga, gal tai sužinai vėliau, pamažu. Niekada nesu kūrusi vesternų. Kartą sukūriau vaiką. Tačiau tai keista istorija. Čia tai jau tikrai nežinai, kaip viskas baigsis. Daktaras sako, kai pasveiksiu, reikės atsisėsti, susikaupti ir ją sau *papasakoti*. Nežinau, kada tai atsitiks. Prisimenu, jis buvo vardu Gouldas, ir dar daug kitų dalykų, kartais gražių, bet visi jie mane skaudina, visi. Tai buvo vienintelis dalykas, dėl kurio nekenčiau Šatsi. Ji lyg niekur nieko kalbėdavo apie tą vaiką, negalėjau pakęsti, nenorėjau, kad ji kalbėtų, nesuprantu, kaip jis galėjo su ja draugauti, ji buvo vyresnė gal penkiolika metų, nenoriu žinoti, kas juos siejo, nenoriu to žinoti, išveskite tą merginą, nenoriu jos daugiau matyti, daktare, duokite man ramybę, ką ji čia veikia? Išveskite tą merginą, aš jos nekenčiu, išveskite arba aš ją užmušiu.

Ji sakė, kad Gouldui nieko nebereikia.

Ji čia gyveno šešerius metus. Paskui staiga išvyko į Las Kručes, kalbėjo, kad rado ten darbą, prekybos centre. Po kelių mėnesių vėl ją pamatėme. Jai nepatiko, kad ten, kur dirbo, viskas buvo parduodama ypatingomis kainomis. Sakė, kad visą laiką turėjo versti žmones vartoti daugiau, nei jiems reikia, ir tai kvaila. Vėl įsidarbino ligoninėje. Teisybė, už du isterijos priepuolius čia niekas nepasiūlys trečio veltui, ir dar loterijos bilieto, kur pagrindinis prizas – nemokamas elektros šokas. Šia prasme ji buvo teisi. Gyveno viena, netoliese. Kartojau jai, kad turėtų ištekėti. Ji man sakydavo: „Jau atlikta“. Bet neprisimenu, koks tos istorijos tęsinys. Ji tikrai nieko neturėjo. Keista, tačiau ji buvo tokia mergina, kuri nieko neturėjo. Niekada nesupratau, kaip jai pavyksta likti tokiai vienišai. Čia, ligoninėje, viskas apsivertė dėl tos vagystės. Žmonės sako, kad ji pavogė pinigus iš vaistinės kasos. Sako, ji tai darė seniai, mėnesių mėnesius, ir buvo įspėta, bet nesiliovė. Maniau, kad netiesa, čia buvo tokių, kurie jos nekentė, galėjo apšmeižti. Pasakiau jai, kad tuo netikiu, kad viskas tėra apkalbos. Ji

nieko neatsakė. Pasiėmė savo daiktus ir išvažiavo. Halėjus, mano vyras, surado jai sekretorės darbą Karo našlių draugijoje. Neatro-o, bet darbas buvo visai smagus. Karo našlės daro daugybę visokiausių dalykų, kokius sunku net įsivaizduoti. Kartais nuvažiuodavau jos aplankyti. Ji turėjo savo rašomąjį stalą, darbas buvo nesunkus. Turėjo marias laiko kurti savo vesternui.

Filas Vitakeris atsistoja, dar kartą dirsteli į senąjį indėną ir eina laiptų link.

– Tas pats, kaip spausti kraują iš akmens. Jau seniai negirdėjau jį ištariant nė vieno žodžio, – sako Karveris šluostydamas eilinę taurę.

– Taip.

– Viskio?

– Nebloga mintis.

– Viskio.

Filas Vitakeris atsiremia į barą.

Karveris pripila taurę.

Filas Vitakeris stengiasi negalvoti. Tačiau galvoja.

– Karveri.

– Taip.

– Ar šitame prakeiktame mieste buvo nors vienas žmogus, kuris nekentė Arnė Dolfino?

– Iki jam išvykstant?

– Dabar jie visi geručiai.

– Taip.

– O pirma?

Karveris gūžteli pečiais.

– Kas šiame pasaulyje neturi priešų?

Filas Vitakeris geria. Pastato taurę.

– Karveri.

– Taip?

– Matijasas, jo brolis Matijasas, ar jis nekentė jo?

Karveris sustingsta. Žiūri į Filą Vitakerį.

– Ar kada nors turėjai brolį, kuris buvo dievas?

– Ne.

– Būtum jo nekentęs, kiekvieną mielą savo gyvenimo dieną, slapta ir su visa įmanoma jėga.

Ant jos rašomojo stalo stovėjo dvi įrėmintos nuotraukos. Šatsi stalo. Viena buvo Evos Braun, kita – Volto Disnėjaus.

33

Filas Vitakeris stovi vidurdienio saulėje, atsirėmęs į salūno sieną, ant akių užsitraukęs skrybėlę, su skarele ant burnos, kad apsisaugotų nuo dulkių. Žiūri į Senio ciferblatą, jo rodykles ir skaičius iš pokerio kortų.

Pradeda eiti. Jam patinka eiti, kai vėjas pučia į nugarą. Tada negirdėti triukšmo, ir jis gali jį valdyti.

Jis mano, kad tai tik senių istorija, ir jis su ja nesusijęs. Džiugiai pakartoja, kad jis tik laikrodininkas. Garsiai sako: „Važiuoti iš čia, pats laikas iš čia išvažiuoti, apgailestauju, bet šitas darbas ne man, likite sveiki". Jis mano, kad neturi nė menkiausios priežasties likti ir paleisti tą laikrodį. Paskui sustoja. Žiūri prieš save. Mato Melisą Dolfin: ji šluoja gatvę prieš savo namus, apsupta dulkių debesies, šluoja beprasmiškai, rūpestingai. Jos balti plaukai plaikstosi išsidraikę iš tvarkingos šukuosenos, kurią tą rytą, kaip ir kiekvieną rytą, sutaisė prieš veidrodį savo senomis rankomis. Ji panaši į gležną vaiduoklį, kantrų, nenugalimą ir nugalėtą.

Šatsi kalbėjo, kad kaip tik tą akimirką Filas Vitakeris apsisuko ir nusispjovė ant žemės, o kadangi vėjas pūtė tiesiai jam į veidą, apsispjovė kelnes. Tada pasiuntė visus velniop.

34

Filas Vitakeris eina į teisėjo namus. Prieblanda, cigarų ir šūdo smarvė. Visur mėtosi laikraščiai.

Jis paima kėdę ir pastato prie lovos. Atsisėda.

– Vis dar tikite, kad žirgas anksčiau ar vėliau sugrįš atsigerti?

– Galime kirsti lažybų.

– Neatrodo, kas jis būtų labai ištroškęs.

– Ištrokš. Neskubu.

– O man skubu.

– Tai kas?

– Jei jis neištroškęs, priversime jį ištrokšti.

Tai sakydamas Filas Vitakeris paduoda teisėjui mašinėle prirašytą popieriaus lapą. Ten parašyta, kad sekmadienį, birželio aštuntą, 12 valandą 37 minutės Filas Vitakeris iš firmos „Vitakeris ir sūnus" iškilmingai paleis istorinį Klosingtauno laikrodį, didžiausią visuose Vakaruose. Maistas, gėrimai ir staigmena.

Filas Vitakeris mosteli į laikraščių krūvas.

– Paskelbiau šitą žinutę taip, kad jis būtinai ją perskaitys. Šiaip ar taip, jis jau trisdešimt ketverius metus siunčia žinias. Atėjo laikas atsakyti.

Teisėjas pasikelia nuo pagalvių, nuleidžia kojas nuo lovos, įdėmiai perskaito lapą.

– Nesitikėk, tas niekšas ne toks beprotis, neatvyks.

– Atvyks.

– Nesąmonės.

– Ar patikėsite, jei pasakysiu, jog atvyks?

Teisėjas žiūri į jį, tarsi jis būtų algebros uždavinys.

– O tu, kvaišeli, iš kur žinai? Gal kartais įlindai į Arnė Dolfino galvą?

– Žinau, kur jis, ką veikia ir ką veiks rytoj. Viską apie jį žinau.

Teisėjas prapliumpa juoktis ir siaubingai nusiperdžia. Ilgai juokiasi kaip išprotėjęs. Vieni bronchai ir kataras. Ir retkarčiais nuskambanti sidabro gaida. Staiga surimtėja.

– Gerai, laikrodininke, tegu būsiu prakeiktas, jei ką nors iš to suprantu, bet tegu bus taip.

Palinksta pirmyn ir prikiša savo veidą prie Filo Vitakerio veido.

– Tik nesakyk, kad tikrai ketini paleisti tą laikrodį?

– Tai mano reikalas, verčiau pakalbėkime, ką turite padaryti jūs.

– Paprasta. Vos tik tas niekšas įžengs į miestą, paleisiu kulką jam į kaktą.

– Šitame mieste kiekvienas gali tai padaryti. Neišsišokite. Jums sugalvojau kai ką subtilesnio.

– Ką?

– *Ne*paleisti kulkos jam į kaktą.

– Gal pamišai?

– Šiame mieste tas žmogus yra lavonas. Man jo reikia gyvo. Tą užduotį skiriu jums.

– Gyvo kokia prasme?

– Teisėjau, aš jį atvesiu čia. Jūs turite rasti būdą, kad jis atsisėstų už stalo kartu su manim. Ir išsėdėtų tiek, kiek trunka papasakoti porą istorijų. Paskui galite daryti ką tinkamas. Bet noriu, kad jis atsisėstų už to stalo be liudytojų ir be kulkų kaktoje.

– Nebus lengva: tas žmogus – žiaurus žvėris. Jei duosi jam laiko, būsi lavonas.

– Sakiau, šis darbas vertas jūsų.

– Ne pasivaikščiojimas.

– Ne, todėl vertėtų pasiieškoti kitos poros batų.

Teisėjas žiūri sau į kojas.

– Eik velniop, snargliau.

– Neturiu laiko. Reikia eiti pas Berdą.

Eina pas Berdą.

– Berdai, ar žinai, kaip šaudė Arnė Dolfinas?

– Neteko matyti.

– Žinau, bet girdėjai, kas apie jį kalbama?

– Per lėtai ištraukia pistoletą. Velniškai taiklus. Matyt, įgimtas talentas. Seserys savo laiku iš to darė spektaklį.

– Ta istorija su širdžių valetu?

– Taip.

– Kaip, po velnių, jos tai darydavo?

– Nežinau. Bet ten, kur kortos, visada slypi kokia nors gudrybė. Tik pistoletai niekada nemeluoja.

Filui Vitakeriui atrodo, kad tai netiesa.

– Berdai, vienas žmogus prieš šešis atvirame lauke: jis turi galimybę išlikti gyvas?

– Kolte yra šešios kulkos. Taigi turi.

– Berdai, nereikia poezijos. Jis lieka gyvas ar ne?

Berdas galvoja.

– Taip, jei tie šeši akli.

Filas Vitakeris šypsosi.

– Berdai, tai mes akli. Matome tik tai, ką tikimės pamatyti.

– Vaikine, nereikia filosofijos. Kokį velnią norėjai iš manęs išgirsti?

– Ar vis dar norėtum mirti?

– Taip, todėl paskubėk paleisti laikrodį.

– Ar birželio aštuntą turi darbų?

– Be šlapinimosi krauju ir akmenų mėtymo į šunis?

– Be to.

– Leisk pagalvoti.

Galvoja.

– Sakyčiau, ne.

– Gerai. Tą dieną man tavęs reikės.

– Manęs ar mano pistoletų?

– Jūs vis dar bendradarbiaujate?

– Tik ypatingomis progomis.

– *Tai* bus ypatinga proga.

– Kokia prasme?

– Paleisime tą suknistą laikrodį.

Berdas prisimerkia, kad geriau įžiūrėtų Filo Vitakerio veidą.

– Šaipaisi?

– Kalbu kuo rimčiausiai.

Kaip atsitiko, kad pistoletas ką tik buvo dėkle, o dabar nukreiptas į Filo Vitakerio galvą?

– Šaipaisi?

– Kalbu kuo rimčiausiai.

Kaip atsitiko, kad tas pistoletas vėl dėkle?

– Vaikine, gali manim pasikliauti.

– Berdai, mums reikia tavo akių.

– Bjaurus dalykas.

– Kaip jos?

– Žiūrint, kokia šviesa.

– Kokia čia korta?

Berdas prisimerkęs žiūri į kortą ant Filo Vitakerio delno.

– Kryžiai?

Filas Vitakeris suima ją dviem pirštais ir išspriegia į viršų.

Berdas išsitraukia ir šauna. Šeši šūviai. Korta šokinėja ant šešių kulkų lyg ant nematomo stiklo stalo. Paskui krinta it sausas lapas.

– Ar galėtum pataikyti į ją iš trisdešimties metrų?

– Ne.

– O jei ji nejudėtų?

– Iš trisdešimties metrų?

– Taip.

– Jei pasisektų, galėčiau.

– Berdai, man reikia, kad tai padarytum.

– Jei pasiseks.

– O jei su akiniais?

– Eik velniop, laikrodininke.

– Neturiu laiko. Einu pas seseris Dolfin.

Jis nuėjo pas seseris Dolfin.

– Po dviejų sekmadienių 12 valandą 37 minutės paleisiu Senį.

Seserys Dolfin žiūri į jį nejudėdamos. Neįtikėtina, bet Filui Vitakeriui atrodo, kad Melisos Dolfin akyse jis mato kažką blizgant, gal ašaras.

– Bus didelė sumaištis, bet jūs to norėjote.

Seserys Dolfin pritariamai linkteli galvą.

– Norėjau jums pasakyti, kad sėdėtumėt užsidariusios namuose, kol viskas baigsis, bet žinau, kad to nepadarysit, todėl verčiau eikit ir atlikit savo vaidmenį. Tačiau susitarkim: jokių improvizacijų, ir klausykit įsakymų.

Seserys Dolfin vėl pritariamai linkteli galvą.

– Gerai. Kai reikės, pranešiu. Labanakt, panelės.

Apsiaustas, skrybėlė.

– Misteri Vitakeri...

– Klausau.

– Norėtume, kad jūs žinotumėte, jog...

– Taip?

– Žodžiu, nelengva rasti žodžius, bet mūsų pareiga jums pasakyti...

– Taip?

Melisos Dolfin akyse jau nespindi ašaros, kai ji taria:

– Nieko asmeniška, vaikine, bet tau tuoj išskris paukščiukas.

– Prašau?

– Misteri Vitakeri, norėjome pasakyti, kad gal verčiau užsisegtumėte kelnių prarėžą tiesiai po diržu.

Filas Vitakeris pasižiūri. Susisagsto. Pakelia žvilgsnį į seseris Dolfin.

Ką bloga padariau? pagalvoja.

Maždaug tokia yra paskutinė vesterno dalis, kurią papasakojo Šatsi. Nežinau, ar ji turėjo dar, bet jei turėjo, nusinešė su savim. Ji mirė bjauriai, ir tai neteisybė, nes kiekvienas privalo turėti galimybę pasirinkti, pagal kokią muziką sušokti savo galą. Tai turėtų būti *teisė* ar bent jau didžiųjų šokėjų privilegija. Aš kartais nekęsdavau Šatsi, dėl daugybės priežasčių. Bet ji mokėjo šokti, jei suprantate, ką noriu tuo pasakyti. Ji važiavo automobiliu su kažkokiu daktaru, naktį, jie išgėrė ar prisirūkė, neprisimenu. Trenkėsi tiesiai į viaduko stulpą, San Fernandese. Jis vairavo, mirė nuo smūgio, vietoje. Šatsi ištraukė dar kvėpuojančią. Buvo nuvežta į ligoninę, ten viskas tęsėsi ilgai ir skausmingai. Ji susilaužė daugybę kaulų, taip pat ir sprandą. Galiausiai liko prikaustyta prie ligoninės lovos, sustingusiu kūnu, išskyrus galvą. Smegenys dar dirbo, ji galėjo žiūrėti, girdėti, kalbėti. Bet visa kita buvo mirę. Žiūrint plyšo širdis. Šatsi visada buvo iš tų, kurie lengvai nepasiduoda. Mokėjo išspausti iš gyvenimo tai, ką norėjo. Bet tada jai nebeliko ką spausti. Nekalbėjo dienų dienas, sustingusi savo lovoje. Paskui kartą mano vyras atėjo jos aplankyti. Ir ji pasakė: Generole, dėl Dievo meilės, reikia viską baigti. Taip ir pasakė. Dėl Dievo meilės. Mano vyras tai merginai jautė didelį prielankumą, ji jam kažką priminė, negalėjo žiūrėti, kaip ji kankinasi, niekada nebūtų to leidęs. Todėl rado būdą. Perkėlė ją į karo ligoninę. Kai kuriuos dalykus ten lengviau daryti. Kareiviai labiau pripratę, jei galima taip pasakyti. Buvo net juokinga, nes toje ligoninėje gulėjo vien

vaikinai ir ji, vienintelė moteris. Ji net juokaudavo. Dieną prieš mus paliekant, kai nuėjau su ja atsisveikinti, ji pasikvietė mane arčiau ir paklausė, ar negalėčiau ligoninėje rasti vaikiną, kuris norėtų pas ją ateiti. Pageidavo, kad būtų gražus. Bandžiau suprasti, koks jai būtų gražus, bet ji tepasakė, kad norėtų vaikino gražiomis lūpomis. Perėjau ligoninę ir sugrįžau su nuostabiu vaikinu, juodaplaukiu, labai gražaus veido, tikrai nuostabiu vaikinu. Jis buvo vardu Samuelis. Kai priėjo, Šatsi paklausė: Ar gali mane pabučiuoti? Ir jis ją pabučiavo, ilgu bučiniu, kaip kine, atrodė, niekada nebaigs. Kitą dieną vienas daktaras padarė tai, ką turėjo padaryti. Manau, tai buvo injekcija. Tiksliai nežinau. Ji išėjo akimirksniu.

Namuose turiu šimtinę jos kasečių su vesternu. O galvoje – du dalykus, kuriuos ji man pasakė apie Gouldą ir kurių niekam nepasakysiu.

Palaidojome ją čia, Topekoje. Žodžius ant antkapio parinko ji pati. Jokios datos. Tik: *Šatsi Šel, nieko bendra su prekyba degalais.*

Tebus tau lengva žemelė, mažyle.

35

Po kepinančia saule siaučia vėjas, Klosingtauno gatvė pučia dulkes lyg kaminas, kuriame deginama žemė.

Aplinkui dykuma.

Atslinkusi iš toli ir prasiskverbusi į kiekvieną miesto kraujagyslę.

Nei garso, nei balso, nei veido.

Apleistas miestas.

Skraido atliekos, nebylūs šunys slankioja ieškodami šešėlio, kur galėtų priglausti savo kaulus ir liūdesį.

Sekmadienis, birželio aštuntoji, saulė zenite.

Iš rytų, iš dulkių debesies, iš praeities pasirodo dvylika raitelių, vienas greta kito, ant akių užsismaukę skrybėles, su skarelėmis ant burnų. Pistoletai prie diržo, šautuvai po pažastimi.

Jie artėja lėtai, prieš vėją, varydami žirgus žingine.

Kai priėjo prie pirmųjų Klosingtauno namų, galima atpažinti jų siluetus.

Vienuolikos apsiaustai geltoni. Vieno – juodas.

Jie artėja lėtai, viena ranka laikydami pavadžius, kita – šautuvą. Tyrinėja kiekvieną juos supantį miesto lopinį. Nieko nepamato.

Jie nekalba, artėja išsirikiavę, vienas greta kito, per visą gatvės plotį. Šukos. Arklas.

Minutės.

Paskui tas, su juodu apsiaustu, sustoja.

Visi sustoja.

Dešinėje – salūnas. Kairėje – Senis.

Rodyklės sustojusios ties 12 ir 37.

Tyla.

Atsidaro salūno durys.

Pro jas išeina sena moteris su žilų plaukų kupeta, jie išsitaršo vos susitikę su vėju.

Vienuolika šautuvų pakyla ir nukrypsta į ją.

Ji delnu prisidengia nuo saulės akis, pereina salūno prieangį, nulipa tris laiptelius, prisiartina prie dvylikos ir sustoja prieš juodai apsirengusįjį. Šautuvų vamzdžiai nė akimirkai neišleidžia jos iš akių.

– Sveikas, Arne, – sako Melisa Dolfin.

Vyras neatsako.

– Jei būčiau tavo vyrukų vietoje, sėdėčiau nė nekrustelėdama. Į juos nukreipta daugiau šautuvų nei man metų. Suskaičiavome 138. Ne metus, šautuvus.

Vyras pakelia akis. Šautuvų vamzdžiai žvelgia į jį pro visas įmanomas šaunamąsias angas.

– Juk žinai, palikai čia nekokius prisiminimus.

Vienuolika suirzę dairosi aplink, nuleidę šautuvus.

Melisa Dolfin apsisuka ir lėtai grįžta į salūną, užlipa tris laiptelius į prieangį, pabando susitvarkyti plaukus, atidaro duris ir dingsta viduje.

138 šautuvų vamzdžiai lieka nukreipti į dvylika vyrų. Jie nešauna. Ir nesitraukia.

Tyla.

Juodai vilkintis vyras linkteli kitiems. Nusėda nuo žirgo, laiko jį už pavadžio, priveda prie salūno aptvaro. Apsuka pavadį apie skersinį. Užkiša šautuvą už balno. Nusitraukia nuo veido skarelę. Tanki žila barzda. Apsisukęs žvilgteli į 138 šautuvus. Nė vienas nenukreiptas į jį. Visi skirti jo draugams. Pereina prieangį, deda vieną ranką ant durų rankenos, kitą ant pistoleto rankenos. Atidaro duris. Įeina.

Pirma pamato ant grindų sėdintį seną indėną. Lyg statulą.

Paskui pamato tuščią salūną.

Tada pamato prie tolimojo staliuko kampe sėdintį vyrą.

Pereina salūną ir prieina prie vyro. Nusiima skrybėlę. Padeda ją ant stalo. Atsisėda.

– Tu laikrodininkas?

– Aš, – sako Filas Vitakeris.

– Tokio vaikiško veido?

– Taigi.

Juodai apsivilkęs vyras nusispjauna ant grindų.

– Ko tau parūpo tas laikrodis? – klausia.

– Tai ne laikrodis. Tai seifas.

Juodai apsivilkęs vyras šypsosi.

– Pilnas, – priduria Filas Vitakeris.

Juodai apsivilkęs vyras cakteli liežuviu.

– Bingo, – sako.

– Genialu. Atsuki cisterną, išteka vanduo, paleidžia mechanizmą, o mechanizmas įsuka rodykles. Tik visa tai neveikia. Žinai, kodėl?

– Tu pasakyk.

– Todėl, kad viskas veikia atvirkščiai. Pasuki rodykles, jos paleidžia mechanizmą, mechanizmas pakelia vandenį, kildamas jis pastumia tris stūmoklius, kurie atveria požeminį kambarį ir iš apačios išstumia kitą vandenį, pilną aukso, jis uždarytas ten jau trisdešimt ketverius metus, tris mėnesius ir vienuolika dienų. Atrodo lyg laikrodis. O iš tikrųjų – seifas. Genialu.

– Sveikinu. Tu daug išmanai.

– Daugiau, nei tau atrodo, Matijasai.

Lyg elektros smūgis. Akimirką juodai apsivilkęs vyras virsta vyru, kuris ketina stotis, ištraukti du pistoletus ir šauti. Kitą akimirką jis virsta vyru, kuris girdi balsą, rėkiantį:

– Stot!

Trečią akimirką išnaudoja, kad sustotų. Ketvirtą – kad atsisėstų. Penktą – kad lėtai pasisuktų, laikydamas rankas ant stalo.

Teisėjas avi spindinčius aulinius su spalvotomis žvaigždutėmis, kniedėmis ir visa kuo. Jo plaukai sutepti briliantinu ir sušukuoti, jis net šviežiai nusiskutęs. Stovi kitame salūno gale, nukreipęs šautuvą į juodai vilkintį vyrą.

– Pokalbis dar nebaigtas, – sako.

Juodai vilkintis vyras vėl įsmeigia akis į Filą Vitakerį.

– Ko tau iš manęs reikia?

– Noriu papasakoti tau istoriją.

– Tik greičiau.

– Turi reikalų?

– Užmušti tą pilvočių ten, už nugaros, ir išnešti kailį iš šito kvailo miesto.

– Jis kantrus. Palauks.

– Sakiau, greičiau.

– Okay. Naktis prieš trisdešimt ketverius metus, tris mėnesius ir vienuolika dienų. Tu siūlai savo broliui Arnei pabėgti su dar penkiais ir visu auksu. Jis atsisako. Supranta, kad viskas baigta, liko tik bjaurus karas dėl aukso. Padaro tai, ką tik tu gali suprasti: padovanoja tau savo sidabrinį laikrodį. Paskui susirenka daiktus ir išvyksta, vidury nakties. Nepakenčiama turėti tokį teisingą brolį, tiesa, Matijasai? Neklystantį. Dievą. Kaip sekėsi ilgus metus, dešimtmečius gyventi jo šešėlyje? Tai vienas tų dalykų, kurie gali išvesti tave iš proto, tiesa? Bet tu neišėjai proto. Priešingai. Tu laukei. Ir tą naktį tavo valanda atėjo. Įsivaizduoju tave, Matijasai. Tu eini prie laikrodžio, atidarai seifą, randi jį pilną, pasiimi tiek aukso, kiek gali paslėpti savo žirgo balne. Ryte išleki iš namų, rėkdamas, kad Arnė pabėgo su visu auksu, pasikvieti penkis draugus ir joji jam įkandin. Pasivejate jį dykumoje. Arnė stovi vienas

prieš šešis: jis neturi išeities. Kiek prieš mirtį jam pavyksta nukauti? Du, tris?

– ...

– Nesvarbu. Likusiais gyvais pasirūpini pats. Jie to nesitikėjo, juk buvo tavo draugai. Šauni jiems į nugaras, gal kaip tik tuomet, kai jie pjauna tavo brolio galvą. Nupjauni galvas ir jiems, visiems išdegini akis. Pririši galvas prie balnų. O prie savo žirgo balno pririši brolio Arnės galvą. Gudru. Žirgai grįžta į Klosingtauną jau vakare. Beveik sutemę, galvos sudarkytos, žirgas tavo. O svarbiausia – žmonės mato tai, ką tikėjosi pamatyti. Kodėl brolis, kuris visą gyvenimą pralaimėdavo, tąkart turėjo laimėti? Jie tikėjosi pamatyti tavo lavoną ir jį pamatė. Jei tai pasikartotų dar šimtą kartų, kiekvieną kartą iš to šimto jie pamatytų tavo galvą, kadaruojančią prie balno. Tačiau ta galva buvo Arnės.

Juodai apsivilkęs vyras nejuda.

Filas Vitakeris dirsteli pro langą. Mato vienuolika raitelių geltonais apsiaustais ir į juos nukreiptus 138 šautuvus.

– Paskui – kerštas, trukęs trisdešimt ketverius metus, tris mėnesius ir vienuolika dienų. Pusė gyvenimo apsimetant Arne Dolfinu ir kiekvieną dieną mėgaujantis mintimi, kad visas miestas pagaliau jo nekenčia, to dievo, kuris jį išdavė, vagies, savo brolio Matijaso žudiko, vyro, kuris seniai planavo visus apmauti, niekšo, lošusio pokerį ir kolekcionavusio laikrodžius, o jie turėjo merdėti čia, vėjyje. Genialu, Matijasai. Teko atsisakyti aukso, tačiau gavai trokštamą kerštą. Istorijos pabaiga.

Matijasas Dolfinas kalba lėtai, tyliu balsu.

– Kas, be tavęs, ją žino?

– Niekas. Bet jei norėtum mane užmušti, nedaryk to dabar. Pilvočius ten, už tavęs, savo darbą išmano. Prieš penkiasdešimt kilogramų jis buvo galvų medžiotojas. Be skrupulų šaus tau į nugarą.

Matijasas Dolfinas sugniaužia kumščius.

– Okay, ko nori už tylėjimą?

– Tavo sidabrinio laikrodžio.

Matijasas Dolfinas instinktyviai nuleidžia akis į savo juodos odos liemenę. Paskui vėl įsmeigia žvilgsnį į Filo Vitakerio akis.

– Jei toks protingas, laikrodininke, kam tau reikia kodo, kuris atidaro tą seifą?

– Aš visai nenoriu atidaryti seifo. Mane domina Senis. O norėdamas jį paleisti ir nesulaužyti, turiu žinoti tą kodą.

– Tu pamišęs.

– Ne. Aš laikrodininkas.

Matijasas Dolfinas papurto galvą. Jam net pavyksta nusišypsoti. Lėtai praskleidžia apsiausto klostę, ištraukia iš kišenės laikrodį, staigiu mostu nutraukia grandinėlę, laikančią jį prie liemenės. Padeda laikrodį ant stalo.

Filas Vitakeris jį paima. Pakelia dangtelį.

– Matijasai, jis neina.

– Aš ne laikrodininkas.

– Taigi.

Filas Vitakeris pakelia laikrodį prie akių. Paskui padeda laikrodį ant stalo, atidarytą.

– Keturios damos ir būgnų karalius, – sako.

– Dabar gali paleisti Senį, jei taip nori.

– Dabar – taip.

– Tačiau kai tai padarysi, visų laukia didžiulė staigmena, ir aš nenoriu jos matyti. Todėl pasakyk pilvočiui, kad nuleistų šautuvą, dabar man jau tikrai metas eiti.

Filas Vitakeris linkteli teisėjui. Teisėjas nuleidžia šautuvą. Matijasas Dolfinas lėtai atsistoja.

– Sudie, laikrodininke.

Sako. Pasisuka. Žiūri teisėjui į akis.

– Aš klystu, ar mes jau buvome susitikę?

– Galbūt.

– Tu buvai jaunas ir visada akimirką vėluodavai. Tai buvai tu?

– Galbūt.

– Keista: žmonės visą gyvenimą kartoja tą pačią klaidą.

– Kokią?

– Tu visada akimirką vėluoji.

Jis išsitraukia pistoletą ir šauna. Teisėjas spėja tik pakelti šautuvą. Kulka pataiko jam į krūtinę, ir jis susmunka ant grindų, prie sienos. Pasigirdus šūviui lauke kyla tikras pragaras. Matijasas puola Filą Vitakerį ir užgulęs jį ant grindų prikiša pistoletą jam prie galvos.

– Okay, laikrodininke, šitas ėjimas priklauso man.

Lauke pašėlusiai šaudo. Matijasas atsistoja, tempdamas Filą Vitakerį lyg kokį skudurą. Pereina salūną laikydamas jį prie savęs ir stengdamasis neatsidengti prieš langus. Jie praeina pro teisėją: šis guli ant žemės kraujuojančia krūtine, rankoje vis dar spausdamas šautuvą. Kalba sunkiai, bet kalba.

– Vaikine, sakiau tau. Nereikėjo duoti jam laiko.

Matijasas spiria jam į veidą, teisėjas krinta aukštielninkas.

– Niekšas, – sako Filas Vitakeris.

– Tylėk. Tau tereikia tylėti. Ir eiti. Lėtai.

Jie prieina prie durų. Praeina pro senąjį indėną, sėdintį ant grindų. Matijasas nė nepažvelgia į jį. Stovi užsiglaudęs už durų staktos.

Girdi, kaip rimsta susišaudymas, staiga, tarsi prasmegęs į nežinią.

Tik vienas kitas pavienis šūvis.

Paskui tyla.

Tyla.

Matijasas išstumia Filą Vitakerį į priekį, įrėmęs jam į nugarą pistoleto vamzdį.

– Atidaryk duris, laikrodininke.

Filas Vitakeris jas atidaro.

Pagrindinė Klosingtauno gatvė – žirgų ir geltonų apsiaustų kapinynas.

Tik vėjas, dulkės ir lavonai. Ir dešimtys vyrų, su šautuvais rankose, ant stogų, visur. Tylinčių.

Žiūrinčių.

– Okay, laikrodininke, pažiūrėsime, ar šitame mieste tave myli.

Išstumia jį lauk ir išeina paskui.

Šviesa, vėjas, dulkės.

Visi žiūri į juos.

Matijasas stumia Filą Vitakerį per prieangį, laipteliais, į gatvę. Mato savo žirgą vis dar pririštą ten, kur buvo palikęs. Jis – vienintelis stovintis žirgas. Apsižvalgo. Visi žiūri į jį. Visi nuleidę šautuvus.

– Laikrodininke, kas jiems pasidarė? Nebenori žudyti?

– Visi mano, kad tu esi Arnė.

– Kokį velnią sakai?

– Jie niekada nenužudytų Arnės.

– Kokį velnią sakai?

– Norėtų, bet negali. Verčiau tegul jis tai padaro už juos.

Filas Vitakeris linkteli į gatvės vidurį. Matijasas žiūri. Juoda blizganti skrybėlė, šviesus iki žemės apsiaustas, spindintys auliniai, prie diržo du pistoletai sidabrinėmis rankenomis. Jis eina pirmyn, sukryžiuotomis rankomis, delnais liesdamas pistoletus. Atrodo lyg belaisvis ar išprotėjęs. Paukštis suglaustais sparnais.

– Koks čia dar velnias?

– Tas, kuris šaudo greičiau už tave.

– Pasakyk jam, kad jei nesustos, ištaškysiu tau smegenis.

– Vis tiek tai padarysi, Matijasai.

– Pasakyk jam!

Filas Vitakeris galvoja: Berdai, tu nuostabus. Paskui rėkia:

– BERDAI!

Berdas nesustodamas lėtai žingsniuoja pirmyn. Už jo nugaros Senasis laikrodis stebi reginį pokerio kortų akimis.

– BERDAI, SUSTOK. BERDAI!

Berdas nesustoja.

Matijasas įremia pistoleto vamzdį Filui Vitakeriui į sprandą.

– Vaikine, dar trys žingsniai, ir šaunu.

– BERDAI!

Berdas žengia tris žingsnius ir sustoja. Per dvidešimt žingsnių nuo jųdviejų. Stovi nejudėdamas.

Filas Vitakeris galvoja: tai bent istorija. Paskui sako, pavėjui:

– Berdai, nereikia. Lošimas pralaimėtas. Jis turi gerąsias kortas.

Pauzė.

– Keturios damos ir karalius.

Berdas išskleidžia sparnus. Sukdamasis aplink, vėjyje besiplaikstančiu apsiaustu.

Keturi greiti šūviai, į Senio veidą.

Dama.

Dama.

Dama.

Dama.

Matijasas nusitaiko į Berdą ir šauna.

Du šūviai į nugaros vidurį.

Berdas krinta, krisdamas iššauna.

Penktas šūvis.

Karalius.

Iš Senojo laikrodžio pasigirsta KLAK.

Pro vieną iš salūno langų Džuli Dolfin prisimerkia ir nusitaiko į vyrą, sako Sudie, broliuk, ir paspaudžia gaiduką.

Iš Matijaso galvos ištykšta kraujas ir smegenys.

Indėnas salūne tyliai dainuoja, atgniaužia kumštį ir pro pirštus išbyra auksinis smėlis.

Sidabrinis laikrodis ant stalo pradeda tiksėti.

Senio rodyklė suvirpa ir pajuda.

12 ir 38.

Filas Vitakeris stovi, aptaškytas krauju. Koks nuovargis, pagalvoja.

Tyloje Senis dreba ir murma kažką lyg iš žemės gelmių atgriaudėjančiu balsu.

Visas Klosingtaunas žiūri į jį.

Nagi, Seni, sako Filas Vitakeris.

Tyla.

Pasigirsta tarsi sprogimas.

Senis atsiveria.

Į dangų ištrykšta vandens srovė.

Ji spindi vidurdienio šviesoje ir nesiliauja tryškusi, žėrinti dangaus upė.

Vanduo ir auksas.

Visas Klosingtaunas stovi užvertęs galvas.

Filas Vitakeris nuleidžia akis į žemę. Pasilenkia, paima dulkių saują. Išsitiesia. Atgniaužia pirštus.

Čia nėra vėjo, pagalvoja.

Berdas užmerkia akis.

Paskutinis jo ištartas žodis:

– *Merci*.

Berdą palaidojo ant krūtinės sukryžiuotomis rankomis: delnai uždėti ant pistoletų, jie irgi ten, karste, spindintys sidabru. Daug žmonių lydėjo karstą iki kalvos viršūnės, nes manė, kad po daugelio metų galės didžiuotis ir sakyti: tą dieną aš palydėjau Berdą į kitą pasaulį. Jie iškasė gražią duobę, plačią ir gilią, ir užritino antkapį, tamsų, su jo vardu. Įleido karstą į duobę, o paskui visi nusiėmė skrybėles ir pasisuko į pastorių. Pastorius pasakė, kad jam dar niekada neteko laidoti plėšiko ir jis nelabai žino, ką turėtų sakyti. Paklausė, ar tas vyras savo gyvenime yra padaręs ką nors gera. Paklausė, ar kas nors ką nors žino. Tada teisėjas, kuriam ties stuburu buvo įsmigusi kulka, bet jo tai visai nejaudino, pasakė, kad Berdas iš trisdešimties metrų pataikė į keturias damas ir karalių, veltui nepaleisdamas nė vienos kulkos. Paklausė, ar to užtektų. Pastorius atsakė, kad, matyt, ne. Tada prasidėjo diskusija, ir visi mėgino prisiminti kokį nors gerą dalyką, nors vieną, kurį savo gyvenime buvo padaręs Berdas. Keista, bet jiems į galvą lindo vienos niekšybės. Pagaliau jie sugebėjo prisiminti tik tai, kad jis mokėsi prancūzų kalbos. Tai atrodė daugiau ar mažiau *tauru*. Paklausė pastoriaus, ar to užtektų. Pastorius atsakė, kad tai panašu į upėtakių žvejybą viskio taurėje. Tada teisėjas nukreipė į jį pistoletą ir tarė:

– Žvejok.

Ir pastorius pasakė daug įdomių dalykų apie galimybę išganyti nusidėjėlių gyvenimą per kalbų mokymąsi. Jam neblogai sekėsi. Amen, pasakė visi pabaigoje, beveik įtikėję. Užkasė kapo duobę ir sugrįžo namo.

Už pinigus, rastus pas Berdą, iš miesto buvo parsikviestas *mariachi*. Paklausė, kiek dainų galėtų padainuoti už tuos pinigus. Jis paskaičiavo, paskui atsakė: tūkstantį tris šimtus penkiasdešimt. Atidavė jam pinigus ir pasakė, kad gali pradėti, neskubėdamas. Berdui neskubu. Jis paėmė gitarą ir pradėjo. Dainavo dainas, kuriose žmonėms gerokai nesisekė, tačiau jie, stebėtina, jautėsi laimingi. Jis dainavo septynias valandas. Paskui iš miesto atsklido pirmųjų šūvių aidas. Jis suprato antifoną, sėdo ant savo mulo ir išjojo. Bet jis buvo sąžiningas *mariachi,* todėl nesiliovė dainavęs, kol pranyko už horizonto, o paskui dar daug dienų, mėnesių ir metų.

Štai kodėl tuose kraštuose žmonės, išgirdę dainuojant *mariachi,* pakelia taurę ir sako: Į tavo sveikatą, Berdai.

Nė menkiausio vėjelio dvelktelėjimo, tik horizonte už Klosingtauno – raudono saulėlydžio gaisai. Filas Vitakeris užsideda skrybėlę ir sėda ant žirgo. Žiūri į tolį prieš save. Paskui pasisuka į seseris Dolfin: jos stovi nejudėdamos, tvarkingai sušukuotais žilais plaukais, jokių išsipešusių sruogų.

Tyla.

Žirgas kelis kartus panarina galvą, paskui pakelia snukį uosdamas orą.

Džuli Dolfin akyse spindi ašaros. Suspaustos lūpos. Ji vos mosteli ranka, bet Filui Vitakeriui tas mostas atrodo nepaprastai gražus.

– Tvirtas užpakalis ir užtaisyti pistoletai, vaikine, – sako Melisa Dolfin. – Visa kita tėra beprasmė poezija.

Filas Vitakeris šypsosi.

– Gyvenimas – ne dvikova, – sako.

Melisa Dolfin išpučia akis.

– Aišku, dvikova, kvaily.

Muzika.

THE END

EPILOGAS

– Ne, tai visai kas kita.

– Manai, kad tai patyrimas ar... išmintis, jei norėtume pavartoti šį žodį?

– Išmintis?.. nežinau, manau, jog tai greičiau... sakykim, jog tai kitoks būdas jausti skausmą...

– Kokia prasme?

– Norėjau pasakyti... kai esi jaunas, skausmas tau smogia ir jautiesi, lyg būtum pašautas... galas, tau atrodo, kad tai galas... skausmas lyg šūvis, jis priverčia tave pašokti, jis lyg sprogimas... atrodo, nepagydomas, nuo jo nėra vaistų, jis amžinas... svarbiausia, kad jo *nelauki,* štai kur esmė, kai esi jaunas, nelauki skausmo, jis tave užklumpa netikėtai, ir apima nuostaba, *nuostaba*. Supranti, nuostaba.

– Taip.

– Senatvėj... kitaip tariant, kai pasensti... jau nebėra tos nuostabos, jis nebegali tavęs užklupti netikėtai... taip, *jauti* jį, tačiau tai tik nuovargis, prisidedantis prie kito nuovargio, daugiau niekas nesprogsta, supranti? Lyg kas užkrautų tau ant pečių dar kelis kilogramus... lyg eitum su vis labiau purvu aplimpančiais batais, kaskart sunkesniais. Staiga sustoji, ir viskas baigiasi. Bet nešokinėji kaip jaunystėje, nieko panašaus. Todėl gali boksuotis, kol gyvas, jei nori. Tau nebeskauda, manau, po kurio laiko tau jau niekas nebeskauda. Vieną dieną pasijunti per daug pavargęs ir išeini, taigi.

– Tu išėjai dėl nuovargio?

– Manau, kad buvau pavargęs. Taigi.

– *Pavargęs boksuotis?*

– Ne... man patiko boksuotis, smūgiuoti ir atremti smūgius, man patiko boksuotis... aišku, nemėgau pralaimėti, bet būčiau galėjęs dar boksuotis ir nugalėti... nežinau... staiga pamaniau, kad *nebenoriu būti ten, ringe*... kai esi ten, visi į tave žiūri, nėra išsigelbėjimo, esi visų dėmesio centre, net kai iš baimės dedi į kelnes, jie mato tave, negali to išvengti, ir aš jaučiausi nuo viso to pavargęs... manau, staiga man kilo žvėriškas noras būti ten, kur niekas manęs negalėtų matyti. Ir nusileidau žemyn. Taigi.

– *Bet nusileidai triukšmingai, įpusėjus susitikimui dėl pasaulio čempiono titulo...*

– Ketvirtas raundas su Batleriu, taip...

– *Tai paliko didžiulį įspūdį... tos nuotraukos aplėkė pasaulį, tu staiga liaujiesi kautis, apsisuki...*

– Nekenčiu tų nuotraukų, jose atrodau kvailys ar bailys, iš tiesų viskas buvo kitaip... negali pasirinkti akimirkos, kai staiga supranti svarbiausius dalykus, aš tai suvokiau ten, ringe, įpusėjus susitikimui, staiga viskas man pasidarė taip aišku, tapo akivaizdu, kad turiu palikti ringą ir susirasti vietą, kur niekas manęs nematytų, nesvarbu, kad tai atsitiko vidury kovos, tai buvo visai nesvarbu.

– *... apie tą iššūkį visi kalbėjo labai ilgai...*

– ... taip...

– *... tai buvo pasaulio čempionatas...*

– Taip, sutinku, buvo pasaulio čempionatas, suprantu, kas yra pasaulio čempionatas, aš ne kvailys... Galvojau apie pasaulio čempionatą nuo pat pirmos dienos, kai įžengiau į sporto salę... Juokinga sakyti, bet boksas man visai nerūpėjo, man rūpėjo užkopti ten, į viršūnę, pasiekti pasaulio čempiono titulą. Paskui viskas pasikeitė, bet iš pradžių... Viešpatie, kokios ambicijos, kai esi paauglys, svajoji apie tokius dalykus... tikrai jais tiki, gal žmonės nekenčia tavęs, nes atrodai akiplėša ar didybės manija sergantis pamišėlis, tai tiesa, bet širdyje... Viešpatie, kiek vidinės jėgos, gražios jėgos, gyvenimo grynu pavidalu, ne taip, kaip tų, kurie nuolat skaičiuoja ir slepia čiužiniuose savo viltis, žinai, žmonės to nepastebi, tie, kurie apsimeta norėdami apgauti tave

paskutiniame raunde, gal neleistinu smūgiu... taip, buvau nepakenčiamas, bet... Todėl Mondinis manęs nekentė, visada nekentė, bet ... kaip tik tais metais išmokau būti gyvas. Paskui tai tampa liga, kuri niekada nepraeina.

– *Ką tau reiškė Mondinis?*

– Ta istorija nelabai graži.

– *Lari, gal norėtum ją papasakoti?*

– Nežinau, ji blogai baigėsi, o gal nė negalėjo gerai baigtis.

– *Jūs išsiskyrėte po varžybų su Poreda.*

– Danai, prisimeni tą susitikimą?

– *Aišku.*

– Gerai, tada pasakysiu tau vieną dalyką. Prisimeni, prieš ketvirtą raundą?

– *Jis buvo paskutinis...*

– Taip, prieš paskutinį raundą, kampe, per minutės pertraukėlę, Mondinio ten jau nebuvo, jis išėjo...

– *Jis neatėjo į kampą?*

– Ne, jis buvo kampe, darė viską, ką turėjo daryti, vanduo, druska, visos tos nesąmonės... bet jo ten jau nebuvo, jis jau nebuvo Mondinis, jis jau nebuvo mano Mokytojas, jis buvo tas, kuris mane apleido, suprantate?

– *Poreda dažnai kartodavo, kad Mondinis jam užmokėjo už tai, kad laimėtų tą susitikimą.*

– Nesvarbu, ką kalba Poreda.

– *Tačiau jis...*

– Visai nesvarbu, ką kalba Poreda.

– *Buvo net atliktas tyrimas...*

– Nesąmonės. Aš pakilau nuo kėdės ir buvau vienas, tik tai svarbu.

– *Tas raundas buvo žiauriausias iš visų, kokį kada nors esu matęs.*

– Nežinau, mažai teprisimenu, tai jau nebuvo boksas, buvo neapykanta ir smurtas, ten buvau ne aš, o kažkas kitas, kuris kovėsi mano vietoje...

– *Likus dvidešimt dviem sekundėms iki raundo pabaigos Mondinis metė rankšluostį...*

– Jam nereikėjo to daryti.

– *Paskui pasakė, kad nenori matyti, kaip dorojami jo mokiniai.*

– Kvailystės. Gerai manęs paklausyk, aš galėjau kautis toliau, būčiau galėjęs taip kautis visą savaitę, aš buvau jaunas, o Poreda – senas, gerai paklausyk, gal aš ne viską prisimenu iš to raundo, bet vieną dalyką tikrai prisimenu – Poredos veidą, galėjai matyti, kaip skausmas smelkia jį iki pat užpakalio skylės, jis nebeturėjo jėgų, būtų miręs anksčiau už mane, šventa tiesa, kai pamačiau teisėją nutraukiant kovą ir lekiant ant grindų rankšluostį, pamaniau, kad jis mestas iš Poredos kampo, prisiekiu, pamaniau, kad jie pagaliau suprato, atrodo, net pakėliau rankas, pamaniau tapęs nugalėtoju. Tačiau tas rankšluostis buvo mano. Nesąmonė.

– *Poredos smūgiai buvo kieti, Mondinis tai žinojo.*

– Jam nereikėjo mesti rankšluosčio.

– *Kodėl jis tai padarė?*

– Danai, paklausk jo paties.

– *Jis visada sakydavo tai padaręs, kad išgelbėtų tave.*

– Nuo ko?

– *Sakydavo, kad...*

– Nuo ko išgelbėtų?

– *Jis kalbėdavo...*

– Pakalbėkim apie ką nors kita.

– ...

– Viešpatie, praėjo tiek metų, o aš vis dar negaliu ramiai apie tai kalbėti... apgailestauju, Danai, gal iškirpkime šitą gabalą, gerai? Galima?

– *Nesijaudink, viską galima padaryti... sumontuosime interviu, kaip norėsime...*

– ... tiesiog ta istorija... nežinau, niekada jos nesupratau, kitaip tariant, supratau ją, bet... nesąmonės.

– *Paskui perėjai pas brolius Batistas.*

– Kažkur turėjau eiti, o jie žinojo, kaip atvesti mane į pasaulio čempionatą...

– *Apie jų klaną sklido daug gandų, kai kas kalbėjo, kad...*

– Ar žinai vieną dalyką apie Mondinį, noriu tau kai ką apie jį pasakyti, niekada niekam to nesakiau, bet tau noriu pasakyti, dabar, šitoje laidoje... praėjus ketveriems metams po tų varžybų... mes nesimatėme nė nesikalbėjome... aš buvau pas Batistas, supranti? Tai atsitiko man rengiantis kautis su Mileriu, nugalėtojas turėjo kautis su Batleriu dėl čempiono titulo, tai atsitiko tuo metu... vieną dieną man parodė laikraštį, o jame buvo interviu su Mondiniu. Ne pirmas, kartkarčiais tekdavo kai ką apie jį paskaityti, ir beveik visada jis pasakydavo ką nors prieš mane, kokį sakinį ar tik kelis žodžius, bet atrodė, tarsi kiekvieną kartą norėtų man įgelti. Tą kartą žurnalistas paklausė Mondinio, ar turiu kokių nors galimybių nugalėti Milerį. Jis atsakė: „Dabar, kai susidėjo su Batistomis, turi šiokią tokią galimybę“. Tada žurnalistas paprašė jį pakartoti, norėjo geriau suprasti. O jis interviu kalbėjo: „Advokatas yra muilo burbulas, jaunas jis gerai boksavosi, tačiau pinigai jį išlepino, dabar jis tik lėlė Batistų rankose, o šie su juo padarys, ką norės, gal net atves į pasaulio čempionatą“. Paskui dar kalbėjo kažkokias nesąmones apie mano automobilį ir mano moteris, nežinau, jis nieko negalėjo žinoti, mes seniai nesimatėme, ką jis galėjo žinoti apie mano moteris... po velnių, jis buvo mano Mokytojas, jis *žinojo,* kad aš esu didis, žinojo, koks esu, negalėjo visko užmiršti dėl vienos nuotraukos laikraštyje ar kažkur perskaitytos nesąmonės, jis matė mano susitikimus, žinojo, kad galėjau apsieiti be visų tų Batistų, jis suprato boksą, dar ir kaip suprato, tai buvo tik pyktis, pagieža. Tuomet pasielgiau kvailai, nuėjau tiesiai į jo sporto salę ir kol dar niekas nespėjo manęs sustabdyti, priėjau prie jo ir pasakiau, Mondini, eik velniop, ir pradėjau jį mušti, žinau, tai siaubinga, bet juk ir jis kadaise boksavosi, galėjo gintis ir gynėsi, o aš mušiau jį, be pirštinių, kol pamačiau jį parkritusį ant grindų, paskui dar kartą pasakiau jam, Eik velniop, dar kartą, ir mano atmintyje išliko jo vaizdas, gulinčio ant žemės, braukiančio ranka sau per veidą ir žiūrinčio į ją, visą kraujuotą, tada mačiau jį paskutinį kartą. Daugiau niekada neskaičiau jo interviu, nenorėjau nieko žinoti. Siaubinga, tiesa?

– Niekada daugiau su juo nesikalbėjai?

– Po velnių, jis buvo mano Mokytojas. Danai, ar kada nors turėjai Mokytoją?

– *Aš?*

– Taip, tu.

– *Galbūt... taip, galbūt vieną...*

– Matyt, sunku būti Mokytoju, žinai, niekam tai gerai nepavyksta.

– *Galbūt.*

– Matyt, sunku.

– ...

– ...

– *Ar esi turėjęs kitų... norėjau pasakyti, Mokytojų?*

– Ne. Po Mondinio – ne. Pas Batistas kampe galėjo būti santechnikas ar draudikas, nebūtų buvę jokio skirtumo. Visus tuos metus boksavausi vienas. Vienas.

– *Jie nieko tavęs neišmokė?*

– Nepervirti spagečių. Vienintelį dalyką.

– *O susitikimas su Mileriu?*

– Mileriu?

– *Taip.*

– Mileris buvo iš tų alkstančių. Mondiniui būtų patikęs. Atvykęs iš kažin kurio priemiesčio, vis kartodavo ten gavęs gerą krikštą, todėl niekas jau nebūtų galėjęs jo įbauginti. Nesąmonės. Visi bijo.

– *Visi?*

– Taip, visi...

– *Tu bijojai?*

– Aš... keistas dalykas... iš pradžių ne, tikrai nebijodavau, bet paskui viskas pasikeitė... žinai, pabandysiu tau paaiškinti... prieš kiekvieną kovą... užlipi į ringą ir tas kelias akimirkas prieš prasidedant kovai matai kitame kampe savo priešininką, jis šokinėja, kumščiuoja orą... supranti, prieš pat susitikimą... atkreipk dėmesį, tuomet dauguma Mokytojų atsistoja tarp tavęs ir priešininko, kad nematytum priešo, supranti? Jie atsistoja tarp jų, žiūrėdami tiesiai savo mokiniui į akis ir stačiai rėkdami žodžius, o viskas dėl

to, kad jis nežiūrėtų į priešininką, negali į jį žiūrėti, negali turėti laiko pagalvoti, išsigąsti, supranti?.. O Mondinis elgdavosi priešingai. Atsistodavo greta ir žiūrėdavo į priešininką, tarsi gėrėtųsi gamtovaizdžiu iš savo namų balkono. Ramus. Komentuodavo, juokaudavo. Tarkim, apie Sobilą... Sobilas plikai skusdavosi kiaušą ir buvo išsitatuiravęs viršugalvį... prisimenu, Mondinis be paliovos kartodavo: „Lari, žiūrėk, gal jam kas apkakojo pakaušį?“, aš sakydavau: „Mokytojau, tai tatuiruotė“, o jis: „Tik pamanyk“, ir ieškodavo akinių, kad galėtų geriau įsižiūrėti, bet jų nerasdavo ir... ne, tokiomis aplinkybėmis būdavo sunku bijoti. Paskui viskas pasikeitė. Boksininkai irgi pasikeitė... tapo tikru siaubu... Prieš mums susitinkant, Mileris jau buvo du užmušęs, gal tai tik nelaimingi atsitiktinumai, bet, šiaip ar taip, jie žuvo... tai buvo pavojingas boksas, Mondinis man vis kartodavo, jog jų smūgiai kitokie, buvo keista, kad galėjai netgi numirti... keista... numirti... žinai, ką sykį man pasakė Personas, prisimeni jį, senasis Personas, vidutinio svorio čempionas?

– Bilas Personas?

– Taip. Jis man pasakė protingą dalyką. Pasakė, jog *privalai* bijoti savo priešininko, kad neliktų laiko bijoti mirties. Taip jis pasakė.

– Gražu.

– Taip, gražu. Ir jis kalbėjo tiesą. Aš išmokau bijoti savo priešininkų. Tai užvaldydavo tavo mintis. Ištraukdavo iš tavęs viską, ką turėjai geriausia. Puikus būdas.

– Mileris buvo toks siaubūnas?

– Na, taip, jis... atrodė bauginamai... nebuvo toks blogas, kaip atrodė, bet... prisimenu tą keistą jausmą, kai du ar tris kartus jis užspaudė mane kampe, netikėtai, neturėjau jam to leisti, niekada, bet aš pakliuvau ir atsidūriau kampe, taip atsitiko gal du ar tris kartus, puikiai prisimenu, akimirką pasijutau, lyg būtų... viskas baigta, galas, jei nesugebėsiu išsisukti, mirsiu, tai buvo ne nugalėjimo ar pralaimėjimo, o gyvybės ir mirties klausimas... į galvą šaudavo galybė minčių, kaip iš ten pasprukti, prisiekiu, virsdavai unguriu...

– Bet galų gale nugriuvo jis.

– Jis buvo galingas, tačiau lėtas. Bokse negali leisti sau būti lėtas. Jis ištverdavo iki ketvirto, penkto raundo... paskui jo kojos apsunkdavo, visi judesiai sulėtėdavo... reikėdavo jam atsispirti pirmus raundus, paskui viskas būdavo lengviau... jei taip galima pasakyti...

– *Nukrito ant grindų keturis kartus, kol teisėjas jo nesustabdė.*

– Taip, jis turėjo širdį, o ši buvo išdidi... gal tai susiję su alkiu, jis buvo iš alkstančiųjų... buvo gražus... toks, kokį įsivaizduoji boksininką, visokį, alkaną, žiaurų, blogą... ir vaikišką, truputį vaikišką... kartą prieš kelerius metus įėjau į barą ir sutikau jį geriantį už baro, elegantiškai apsirengusį – sidabrinis švarkas, mėlynas kaklaryšis, kažkas panašaus, atrodė mirtinai juokingai, bet jis manė labai elegantiškai apsirengęs... pastatė man taurę ir pradėjo kalbėti, be paliovos, kalbėjo, kad mano grįžti, kad gavo iš Reno Casino klubo gerą pasiūlymą, jis dar buvo geros formos, nors ir kalbėjo lėtokai... žinai, tęsdamas žodžius... atrodė gana geros formos, kalbėjo, kad vienintelė bėda – kairė ranka, ji galėjo lūžti net darant duris, tada aš jam pasakiau, nusispjaut, jam užteks ir dešinės, vis dar ją prisimenu, prisimenu ją kiekvieną kartą keldamasis iš lovos... jis buvo patenkintas, juokėsi, gėrė ir juokėsi... o paskui pasakė dalyką, kurio niekada neužmiršiu, pasakė, kad prieš susitikimą jis turįs paliesti vaiko galvą, ją paglostyti, tai jam atneša sėkmę, ir pasakė, kad tą dieną, kai kovojo su manim, jis išėjo iš persirengimo kambario ir kaip visada ėjo prie ringo per žiūrovų minią, dairydamasis aplink, bet nepamatė nė vieno vaiko, o kai priėjo ringą, visi jam plojo ir pritariamai rėkė, bet jis galvojo tik apie tai, kad nerado vaiko, kurio galvą būtų galėjęs paglostyti, ir ten, prie ringo, paskutinėmis akimirkomis iki suskambant gongui vis dar dairėsi vaiko pirmose žiūrovų eilėse. Tačiau ten sėdėjo vien tik suaugusieji. Ir seniai. Pasakė, kad labai bjauru, kai ieškai vaiko ir nerandi. Taip ir pasakė. Labai bjauru, kai ieškai vaiko ir nerandi.

– *Paskui jis tikrai grįžo į ringą, dešimt raundų su Bredfordu, graudus vaizdas...*

– Jūs, kurie žiūrite iš šalies, vadinate tai graudžiu vaizdu... jūs... bet tai ne graudu... žinai, Danai, visai ne graudu... gražu... tarkim,

jie boksuojasi taip, kad gaila žiūrėti, o tu prisimeni juos iš tų laikų, kai buvo plonesni ir greitesni, ir tada sakai „Kaip graudu...“, bet... pagalvojus... jie tik bando pavogti iš gyvenimo dar vieną sėkmės akimirką... jie turi teisę, lygiai kaip du žmonės, mylintys vienas kitą, kurie po daugybės bendro gyvenimo metų, tarkim, po trisdešimties bendro gyvenimo ir miegojimo kartu metų, vieną vakarą gulasi į lovą... gal išjungia šviesą, gal ne visai nusirengia, bet ateina toks vakaras, kai jie ir vėl pasimyli... ar tai graudu? Tik todėl, kad jie seni ir... man tai atrodo gražu, jei esi boksavęsis, tau tai atrodo gražu, mačiau tą susitikimą... Milerio susitikimą, viešpatie, koks jis buvo storas... bet pamaniau, nesvarbu, smūgiai tikri, jiems nebuvo ko gėdytis, jei norėjo, tai ir gerai, kad susitiko, tikiuosi, jiems gerai sumokėjo, jie to nusipelnė...

– *Tačiau tu negrįžai į ringą.*

– Aš negrįžau.

– *Turėjai tokią pagundą?*

– Na, negaliu pasakyti, kad niekada nebūčiau turėjęs... bet... niekada rimtai negalvojau sugrįžti.

– *Po pergalės prieš Milerį... po penkerių metų profesionalaus bokso, su 35 pergalėmis ir tik vienu pralaimėjimų tapai oficialiu Batlerio varžovu kelyje į pasaulio čempiono titulą. Ką iš to prisimeni?*

– Geri laikai: puikus maistas ir greitai lekiantis laikas. Žinai, kas tai pasakė? Drinkas, Mondinio pavaduotojas... jis boksavosi dvejus metus, tik dvejus metus, jaunystėje, tačiau jam tai buvo rojus... atrodo, jis pralaimėjo visus susitikimus, bet buvo jaunas ir ... nežinau, kas dar, bet atrodo, kad tai buvo vieninteliai dveji verti prisiminti jo gyvenimo metai, visi jo klausdavo: „Ei, Drinkai, kaip tada buvo?“, o jis atsakydavo: „Geri laikai: puikus maistas ir greit lekiantis laikas“. Keistuolis.

– *Sakydavai, kad visada žavėjaisi Batleriu. Ar bijojai jo prieš pirmąjį susitikimą Cincinatyje?*

– Batleris buvo protingas. Ypatingas boksininkas. Labiau sukirptas gal... biliardui ar kam nors panašiai... kam reikia tikslumo, ramybės... jokio smurto... žinai, ką apie jį kalbėdavo Mondinis, kai žiūrėdavome jo kovas? Sakydavo: „Įsidėmėk: laiškai rašo-

mi galva, rankos juos tik įteikia, nieko kita". Aš žiūrėdavau ir mokydavausi. Prisimenu, daugelis anuomet sakydavo, jog jis boksuojasi nuobodžiai, jis mokėdavo boksą paversti nuobodybe, tokia pat kaip žiūrėti į skaitantį žmogų, – taip kalbėdavo žmonės. Iš tiesų jis mokydavo, kiekvieną kartą boksuodamasis mokydavo. Buvo vienintelis stipresnis už mane.

– Tuomet Cincinatyje tu pasisavinai jo pasaulio čempiono karūną pargriaudamas jį ant grindų likus trisdešimt dviem sekundėms iki rungtynių pabaigos.

– Gražiausias raundas mano gyvenime, vienu atsikvėpimu, nuostabu.

– Batleris pasakė, jog jam norėjosi nulipti į salę, kad galėtų pasigėrėti reginiu.

– Jis buvo džentelmenas, Batleris, tikras džentelmenas. Žinai, užpernai Medisone, prieš Kostnerio ir Avoriaso kovą, susitikau su juo ir kitais buvusiais čempionais, įprastas buvusiųjų čempionų paradas prieš varžybas, ten ringe, visi plojo, žodžiu, viskas truko be galo ilgai, buvusieji čempionai žengė vienas po kito, ir staiga Batleris, jis buvo greta manęs, pasisuko į mane ir pasakė: „Žinai, koks yra visų boksininkų siaubas?", o aš atsakiau: „Ne, nežinau...", maniau, jis papasakos anekdotą, todėl pasakiau: „Ne, nežinau...", tačiau tai buvo rimta. Jis tarė: „Numirti be pinigų laidotuvėms". Nejuokavo, kalbėjo rimtai. Numirti be pinigų laidotuvėms. Paskui vėl pasisuko į kitą pusę ir nieko daugiau nepasakė. Tuomet man pasirodė kvaila, bet dabar vėl apie tai pagalvojau ir, žinai, manau, kad tai tiesa... kai pagalvoju apie visus boksininkus, su kuriais man teko kalbėtis, anksčiau ar vėliau kalba pakrypdavo į vietą, kurioje jie norėtų būti palaidoti, ir į laidotuves, atrodo niekai, bet yra taip, kaip sako Batleris ir ... tai privertė mane pagalvoti, kodėl... nes aš apie tai niekada nebuvau pagalvojęs, niekada negalvojau, kaip ten bus su mano laidotuvėmis, nežinau, man nepatinka apie tai galvoti... supranti?.. net ir čia aš tarsi būčiau nuošalėje... lyg nepriklausyčiau tam pasauliui, ringui ir visa kita, manau, kaip tik apie tai galvojo Mondinis sakydamas, kad aš nepriklausau tam pasauliui, mano vieta ne bokse, nors ir turėdamas

talentą, aš jam nepriklausau, ir viskas, manau, kaip tik todėl jis niekada manim nepasitikėjo, nevisiškai pasitikėjo, tokia buvo priežastis, jis manė, kad mano vieta ne ten, niekada nepakeitė savo nuomonės ir... niekada... taigi.

– *Praėjus aštuoniems mėnesiams nuo susitikimo Cincinatyje tu davei Batleriui progą atsirevanšuoti. Ir vos nepatyrei antro pralaimėjimo savo gyvenime.*

– Taip.

– *Daugelis sakė, kad tam susitikimui nebuvai pasiruošęs, kai kas net kalbėjo apie kažkokią kombinaciją, sakė, kad broliai Batistos jau planavo trečią susitikimą ir krūvas pinigų... Kalbėjo, kad jie tave vertė pralaimėti...*

– Nežinau, tada viskas atrodė labai keistai... jie niekada nieko manęs neprašydavo, prisiekiu... Batistos niekada nieko man nesakydavo, tačiau... nežinau, tarsi visi būtume galvoję, jog, šiaip ar taip, reikia kovoti gražiai ir išsiaiškinti, katras iš mūsų stipriausias... manau, ir aš to troškau, ne tiek dėl pinigų, jie nebuvo svarbūs, bet... tai atrodė teisinga, taip viskas turėjo būti. Todėl užlipau į ringą gerai nežinodamas, ko noriu... turbūt norėjau boksuotis... parodyti reginį... žinok, jei jis būtų bijojęs ar nors akimirką pagalvojęs, kad gali pralaimėti... būtų pralaimėjęs, jam viskas būtų pasibaigę, amžinai... aš tikrai nebūčiau atsitraukęs... tik jis užlipo į ringą su viena vienintele mintimi, viena vienintele, kurią buvo įsikalęs į galvą, viena aiškia mintimi, o toji mintis buvo nušluoti mane nuo ringo. Ir jis tai padarė. Viską suprasdavo akimirką anksčiau už mane, žinojo, ką ketinu daryti, kur ketinu pasukti, atrodė, jis sugalvodavo mano smūgius anksčiau, nei aš juos sugalvodavau. Ir be paliovos malė kumščiais. Staiga supratau, kad viskas baigta, ir tada prisiekiau sau bent iki pabaigos išsilaikyti ant kojų, prisiekiau sau per pertrauką, sėdėdamas kampe, kai Batistos man kalbėjo kažin kokias nesąmones, nė neklausiau jų, tariau sau: „Velniop, Lari, iš šito susitikimo išeisi savo kojomis, nors tai būtų paskutinis dalykas, kurį tau pavyks padaryti“. Suskambo gongas, iki pabaigos buvo likę keturi raundai, nusprendžiau sukaupti kojose energiją ir parodyti gražiausią šokį, kokį Batleris kada nors buvo matęs. Nė nemaniau smūgiuoti taikliai, tik mojavau aplink.

Galėjau išlaikyti, galėjau išlaikyti keturis raundus. Todėl pradėjau šokti ir vilioti Batlerį. Akimirką jis patikėjo, tik vieną akimirką. Paskui pamačiau, kaip nusišypsojo ir papurtė galvą. Atsistojo ringo viduryje ir leido man rodyti savo numerį. Kartkartėmis apsimesdavo smūgiuojąs, o iš tiesų laukė, ir viskas. Kai pagaliau trenkė, net nepastebėjau, kaip užsimojo, tik pajutau, kad netekau kojų, o koks šokis be kojų...

– Ar žinai, daugelis kalbėjo, kad tai buvo tik smūgis vaiduoklis, kad tu pats pargriuvai?

– Žmonės mato tai, ką nori matyti. Jie tikėjo, kad aš pardaviau kovą, todėl... tačiau tas smūgis buvo tikras, sakau tau...

– Lari, ar ta kova tikrai buvo parduota?

– Danai, koks čia klausimas?.. mes radijuje... tokie klausimai paprastai neužduodami...

– Tik svarsčiau, ar tau kada yra tekę parduoti kovą... jau praėjo tiek metų...

– Liaukis... kokie čia klausimai... kodėl būčiau turėjęs parduoti kovą... tai nesusiję...

– Okay, užmiršk.

– Juk žinai, kaip viskas vyksta... kas jau kas, o tu tai tikrai žinai...

– Okay, klausyk, dabar, kai nebesiboksuoji, gyveni kitokį gyvenimą... noriu paklausti, ar pasigendi ringo, žiūrovų, straipsnių laikraščiuose, sporto salės, to pasaulio, tų žmonių.

– Ar man to trūksta?.. na... sunku pasakyti, čia visai skirtingi dalykai, ta istorija jau pasibaigė... tikrai kasdien apie tai negalvoju... taip, trūksta, kažko man trūksta, negali netrūkti... buvo labai gražu, žinai, boksas tau leidžia patirti tikrai neeilinių dalykų, nėra nieko kito, kaip... žodžiu, tai ypatinga, tikrai, aš daug kartų buvau... būdavau laimingas, jis man suteikė daug laimės keisčiausiais būdais, nelengva paaiškinti, bet... kaip čia pasakius... buvo... padarydavo tave laimingą, taip, prisimenu, sykį San Sebastjane, nė nebežinau, su kuo turėjau kautis, turėjau bėdų su svoriu, kartais man taip nutikdavo, ir Mondinis, kad numesčiau svorio, pakėlė mane penktą ryto, buvo dar tamsu... apsivilkau storą trenin-

gą, ant jo chalatą, užsimečiau ant galvos gobtuvą, turėjau gerą valandą šokinėti per virvutę ir prakaituoti, žodžiu, taip darydavome, tai vienintelis kelias numesti svorio per trumpą laiką... tik... visa bėda, kad gyvenome viešbutyje, ir Mondinis nenorėjo, jog šokinėčiau kambaryje, būčiau visus pažadinęs, todėl lipome žemyn ieškodami nuošalesnės vietos, viešbutis tą ankstyvą valandą atrodė ištuštėjęs, atidarėme pirmas pasitaikiusias duris ir atsidūrėme didelėje salėje, žinai, tokioje, kur vyksta sutuoktuvės, kitokios šventės, ten stovėjo ilgas stalas ir nedidelė pakyla orkestrėliui, o pro didžiulius langus švietė miestas. Prisimenu, visos kėdės buvo apverstos ant stalo, o ant pakylos stovėjo būgnai, apdengti paklode, įsivaizduok, rožine paklode. Mondinis išjungė šviesą ir tarė: „Šokinėk, kol nebeskirsi gatve važiuojančių automobilių spalvų“. Paskui išėjo. Aš likau ten, šiltai apsirengęs, su gobtuvu ant galvos, ir pradėjau šokinėti, vienas, tamsoje, aplink miegojo miestas, mano pėdos ritmiškai kaukšėjo į medines grindis, aidėjo tas vienintelis garsas, gobtuvas ant galvos, įsmeigtos prieš save akys... mušė karštis, paskui pro langus pamažu, lėtai, *švelniai* pradėjo skverbtis aušra, Viešpatie, jaučiausi, lyg būčiau... nežinau, buvo labai gražu, prisimenu, šokinėjau, mintys sukosi mano kojų ritmu, o aš galvojau tik viena: esu nenugalimas, aš nugalėsiu, tik tai, aš nugalėsiu, aš nugalėsiu, šokinėjau ir galvojau, aš nugalėsiu... štai taip.

– ...

– Manau, tai ir yra laimė.

– *Taip.*

– Taip.

– ...

– ...

– *Lari, kaip dabar gyveni?*

– Gyvenu?

– *Taip, norėjau pasakyti, kaip tau sekasi?*

– Danai, tai – asmeninis klausimas, radijuje tokie klausimai neužduodami.

– *Ne, patikėk, man smalsu, norėčiau žinoti, kaip tau sekasi...*

– Gerai, tuomet išjunk diktofoną, kuo čia dėti klausytojai...

– *Gal ir jie norėtų žinoti...*

– Nagi, nekalbėk niekų, išjunk tą dalykėlį...

– *Gerai, gerai...*

– Paskui galėsi vėl įjungti.

– *Gerai, jei jau taip nori.*

Klik.

Gouldas išjungė šviesą tualetuose. Pakėlė akis į laikrodį. Be trijų minučių šešios. Atidarė spintelę, nusivilko baltą chalatą, pakabino ant plastmasinio kabliuko. Nuo stalo paėmė kortelę su užrašu „Ačiū“, padėjo ant viršutinės lentynos. Paskui pažiūrėjo į stiklo dubenį su arbatpinigiais. Turėjo savo sistemą numatyti, kiek ten yra pinigų, dar prieš juos suskaičiuodamas. Joje sąveikavo keletas kintamųjų, taip pat ir orai, savaitės diena bei pasinaudojusių tualetais vaikų procentas. Taigi ir tą kartą jis ėmė skaičiuoti, kol galiausiai gavo apibrėžtą skaičių. Tada apvertė stiklo dubenėlį ant stalo ir pradėjo skaičiuoti. Paklaida paprastai neviršydavo 18 procentų. Tą dieną buvo labai arti tikrosios sumos. Septyniais procentais daugiau. Jis tobulėjo. Surinko monetas ir subėrė į nailoninį maišelį. Užrišo ir įdėjo į aplanką. Apsižvalgė tikrindamas, ar viskas gerai. Paskui iš spintelės paėmė apsiaustą ir apsivilko. Spintelėje stovėjo pora guminių batų, gaublys ir keletas kitų daiktų. Prie durų buvo prismeigtos trys nuotraukos. Volto Disnėjaus ir Evos Braun. Ir dar viena.

Gouldas uždarė spintelę. Pastatė kėdę į vietą pastumdamas po stalu, paėmė aplanką ir žengė link durų, paskui atsisuko, dar kartą apsižvalgė ir išjungė šviesą. Išėjo, uždarė duris ir užlipo laiptais. Prekybos centras viršuje taip pat uždarinėjo duris. Pustuštės lentynos, pardavėjai, stumiantys vežimėlių traukinius. Nuėjo atiduoti raktų Bartui, į apsaugos kambarėlį.

– Na, Gouldai, viskas gerai?

– Dieviškai.

– Laikykis.

– Iki rytojaus.

Išėjo iš prekybos centro. Buvo tamsu, pūtė ledinis vėjas. Bet

oras buvo švarus, lyg nuvalytas stiklas. Pasistatė apsiausto apykaklę ir perėjo gatvę. Dyzelis ir Pumerangas jo laukė atsirėmę į šiukšliadėžę.

– Kaip šūdas?

– Gausiai.

– Toks sezonas, žiemą visi pasiutusiai šika, – nepasakė Pumerangas.

Visų trijų rankos buvo giliai sukištos į kišenes. Jie nekentė pirštinių. Pagalvojus, tarp visų gražių dalykų, kuriuos gali padaryti rankomis, nėra nė vieno, kurį galėtum daryti su pirštinėmis.

– Eime?

– Eime.

Autoriaus pastaba

Dėkoju Mokytojui Silvano Modenai, Ivanui Malfatto ir visiems Rovigo miesto Bokso akademijos atletams.

Dėkoju Emanuelai Audisio, Bruno Fornarai, Ariannai Montorsi, Marinai Nonno, Milano Dorijos sporto salei, Giorgio Saracco, Mokytojui Tazzi, Rino Tomasi.

Dėkoju Lagui ir Elenai Testai.

Dėkoju Jake'ui LaMottai, iš kurio pasisavinau du sakinius. Jis buvo talentingas humoristas. Gražiausias jo juokas visada išliks: „Buvome tokie vargšai, kad per Kalėdas mano senis išeidavo iš namų, iššaudavo į orą, paskui grįždavo ir ištardavo: apgailestauju, Kalėdų Senelis nusišovė".

Šioje serijoje numatoma išleisti:

STEFAN ŽEROMSKI	Pelenai
STIG DAGERMAN	Ugnies palytėtas
BEN JELLOUN	Vargšų smuklė
ROBERT GRAVES	Aš, Klaudijus
WILLIAM STYRON	Sofijos pasirinkimas
LAWRENCE DURRELL	Aleksandrijos kvartetas: Džastina, Montolivas, Klėja
SALMAN RUSHDIE	Žemė po tavo kojom
JOHN IRVING	Ketvirtoji ranka
JAVIER MARIAS	Rytojaus mūšyje galvok apie mane

Šioje serijoje jau išleista:

JOHN IRVING	Našlė vieneriems metams
JOHN FOWLES	Vikšras
MAJGULL AXELSSON	Balandžio ragana
TORGNY LINDGREN	Tapytojas Margalapis
KAZUO ISHIGURO	Dienos likučiai
ISABEL ALLENDE	Dvasių namai
THOMAS WOLFE	Žvelk, angele, į savo būstą
HERBJØRG WASSMO	Karnos kraitis
ALESSANDRO BARICCO	Aistrų pilis
SALMAN RUSHDIE	Paskutinis Mauro atodūsis Vidurnakčio vaikai Gėda
ARUNDHATI ROY	Mažmožių dievas
LAWRENCE DURRELL	Aleksandrijos kvartetas: Baltazaras
DONNA TARTT	Slapta istorija
SIGRID UNDSET	Ulavas, Auduno sūnus
CARSON McCULLERS	Vestuvininkė
WALTER WANGERIN	Dievo knyga
KATE ATKINSON	Anapus fotografijų
BEN OKRI	Pavojinga meilė
THOMAS BERNHARD	Grimzdėjas
PHILIP ROTH	Amerikietiška pastoralė
JAVIER MARIAS	Tokia blyški širdis

Baricco, Alessandro

Ba 433 City: romanas / Alessandro Baricco; iš italų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius: Alma littera, 2002. – 280 p. – (XX amžiaus aukso fondas)

ISBN 9955-08-117-1

Šiuolaikinio italų rašytojo naujausias romanas – kelionė po šių dienų miestą. Tai pasakojimas apie du *City* kvartalus, išsprūdusius iš laiko, apie jų įdomius gyventojus, savotiškus ir besiblaškančius. Kaip sakė pats rašytojas, – „šios knygos istorijos – miesto kvartalai, o personažai – gatvės. Visa kita – bėgantis laikas, klajonių ilgesys ir noras viską stebėti".

UDK 850-3

ALESSANDRO BARICCO
CITY
Romanas

Iš italų kalbos vertė
INGA TULIŠEVSKAITĖ

Redaktorius PRANAS BIELIAUSKAS
Serijos dailininkas JOKŪBAS JACOVSKIS
Korektorė RAMUTĖ PRAPIESTIENĖ
Kompiuteriu maketavo ZITA PIKTURNIENĖ

SL 412. Užsakymas 2.198
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 2005 Vilnius
Puslapis internete: http://www.almali.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

DVIDEŠIMTO AMŽIAUS AUKSO FONDAS

ALESSANDRO BARICCO (Alesandras Barikas) gimė Turine 1958 metais. Parašė tris romanus („Aistrų pilys“, „Vandenynas jūra“, „Šilkas“ – visi išversti į lietuvių kalbą), du monologus teatrui („Novečentas“ – išverstas į liet. k., „Davila Roa“) ir dvi esė knygas („Fugos genijus“, „Hėgelio dvasia ir Viskonsino karvės“).

„Ši knyga vadinasi *City*. Suprantu, kad po „Šilko“ būtų buvę geriau ją pavadinti kitaip. Tačiau ši knyga – tarsi miesto konstrukcija, miesto idėja, ir aš norėjau, kad pavadinimas tai primintų.

Šioje knygoje istorijos – kvartalai, o personažai – gatvės. Visa kita – bėgantis laikas, klajonių ilgesys ir noras viską stebėti. Po *City* keliavau trejus metus. Jei skaitytojas norės, galės pakartoti mano kelią. Jis gražus ir sunkus, kaip visose knygose: argi įmanoma keliauti kito žmogaus kelionę?

Norėčiau pasakyti, kad pirmą kartą parašiau knygą, kurioje veiksmas – bent iš dalies – vyksta mūsų dienų aplinkoje. Su automobiliais, telefonais, autobusais, net televizoriumi ir net ponu, pardavinėjančiu priekabą. Kompiuterio dar nėra, bet vieną dieną atsiras ir jis. O aš kiek atsikvėpiau pasakodamas apie du *City* kvartalus, tarsi išsprūdusius iš laiko. Viename – radijo laikų bokso istorija, kitame – vesternas. Visada labai norėjau parašyti vesterną. Rašyti vesternus labai smagu ir sunku. Visą laiką dvejoji, kaip aprašysi paskutinį susišaudymą.

O personažų – gatvių – romane yra mažne visokių. Jų man trūks.“

Alessandro Baricco

ISBN 9955-08-117-1

